

VILNIAUS UNIVERSITETAS

Erika Nabažaitė

Žiniasklaidos naratyvo tyrimo prieigos
konstravimas: Lietuvos periodinės
spaudos leidinių „Respublika“ ir „Lietuvos
rytas“ publikacijų emigracijos tema
analizė (1991–2017 m.)

DAKTARO DISERTACIJA

Socialiniai mokslai,
Komunikacija ir informacija (S 008)

VILNIUS 2022

Disertacija rengta 2014–2021 m. Vilniaus universitete.

Mokslinė vadovė – doc. dr. Renata Matkevičienė (Vilniaus universitetas,
socialiniai mokslai, komunikacija ir informacija – S 008).

<https://doi.org/10.15388/vu.thesis.342>

<https://orcid.org/0000-0001-7147-9723>

VILNIUS UNIVERSITY

Erika Nabažaitė

Construction of Media Narrative
Research Approach: Analysis of
Lithuanian Periodicals “Respublika” and
“Lietuvos rytas” on the Topic of
Emigration (Period of 1991–2017)

DOCTORAL DISSERTATION

Social Sciences,
Communication and Information (S 008)

VILNIUS 2022

This dissertation was written between 2014 and 2021 at Vilnius University.

Academic supervisor – Assoc. Prof. Dr. Renata Matkevičienė (Vilnius University, Social Sciences, Communication and Information – S 008).

TURINYS

ĮVADAS	8
1. NARATYVO SOCIALINIS KONSTRAVIMAS IR NARATYVO SANTYKIS SU ŽINIASKLAIDOS DISKURSU	20
1.1. Žiniasklaidos funkcijų reikšmė konstruojant naujienas	22
1.2. Žiniasklaidos naujienų diskurso samprata ir paskirtis	25
1.3. Žiniasklaidos naujienų dienotvarkės konstravimas	28
1.4. Konteksto reikšmė ir ribos naujienų diskurse	34
1.5. Naratyvas žiniasklaidos naujienų diskurse: samprata ir funkcijos ...	38
1.6. Naratyvo struktūros ir jo elementų sąsajos: žiniasklaidos pozicija ..	41
1.7. Naratyvo semantika: žiniasklaidos konstruojamo naratyvo vidaus veikėjų pozicija.....	45
1.8. Metaforiško pasakojimo struktūra ir požymiai, pritaikomi žiniasklaidos publikacijoms analizuoti.....	48
2. ŽINIASKLAIDOS NARATYVO TYRIMO PRIEIGOS TAIKYMAS: PASAKOJIMO APIE EMIGRACIJĄ ANALIZĖ PERIODINĖS SPAUDOS LEIDINIUOSE „RESPUBLIKA“ IR „LIETUVOS RYTAS“ 1991–2017 M.	56
2.1. Žiniasklaidos naratyvo tyrimo prieigos struktūra ir jos panaudojimas pasakojimui apie emigraciją tirti	57
2.2. Žiniasklaidos priemonės reikšmė pasakojimo plėtotei: naujienų konstravimas periodinėje spaudoje	61
2.3. Žiniasklaidos naratyvo tyrimo prieigos taikymo tyrimui pasirinktos emigracijos temos specifikos ryškinimas	65
2.4. Žiniasklaidos konstruojamo pasakojimo apie emigraciją dėsningumą nustatymas emigracijos bangose: nepriklausomos Lietuvos emigracijos raida politinių, ekonominių, socialinių procesų kontekste	75
2.5. Žiniasklaidos naratyvo tyrimo prieigos taikymo tyrimui reikšmingos periodinių spaudos leidinių charakteristikos	86
2.6. Žiniasklaidos naratyvo tyrimo prieigos taikymo tyrimui pasirinktas analizės laikotarpis ir duomenų atrankos principai.....	89

2.7. Žiniasklaidos naratyvo tyrimo prieigos taikymo rezultatai: empirinio tyrimo pristatymas	91
IŠVADOS	126
BIBLIOGRAFINIŲ NUORODŲ SĄRAŠAS	132
PRIEDAI.....	165
PUBLIKACIJOS, DALYVAVIMAS MOKSLINĖSE KONFERENCIJOSE	297

PAVEIKSLŲ IR LENTELIŲ SĄRAŠAS

Paveikslų sąrašas

<i>1 paveikslas.</i> N. Fairclougho diskurso schema	22
<i>2 paveikslas.</i> Rėminimo kaip metakomunikacijos sistema	33
<i>3 paveikslas.</i> Naujienų konstravimas periodinėje spaudoje	63
<i>4 paveikslas.</i> Periodinio leidinio struktūros komponavimo schema.....	64

Lentelių sąrašas

<i>1 lentelė.</i> Žiniasklaidos funkcijų įgyvendinimas konstruojant naratyvą	57
<i>2 lentelė.</i> Emigracijos traukos ir stūmimo veiksnių klasifikacija.....	68
<i>3 lentelė.</i> Politinis, ekonominis, socialinis emigracijos poveikis kilmės ir tikslo šalims	71
<i>4 lentelė.</i> Naratyvo elementų pateikimas emigracijos bangose.....	113
<i>5 lentelė.</i> Žiniasklaidos laikysena ir konteksto specifika „Respublikoje“ ir „Lietuvos ryte“ 1991–2017 m. laikotarpiu	123
<i>6 lentelė.</i> Žiniasklaidos vaidmuo „Respublikoje“ ir „Lietuvos ryte“ 1991–2017 m. laikotarpiu	124

ĮVADAS

Naratyvas žiniasklaidos diskurso tyrimuose mokslininkų susidomėjimo sulaukė XX a. antroje pusėje, naratyvui kaip tyrimo metodui paplitus skirtinguose socialiniuose moksluose¹ (Adams, 2009). Nustačius, kad naratyvo kompozicinė struktūra pritaikoma bet kokiam rašytiniam ir sakytiniam žiniasklaidos tekstui analizuoti, mokslininkų dėmesys nukrypo į naratyvo konstravimo žiniasklaidoje aspektus. Kadangi konstruojamais tekstais žiniasklaida perteikia socialinės tikrovės aiškinimus ir interpretacijas bei užkoduoja naratyve norimas socialinės tikrovės prasmes, naratyvo sandaros ir konstrukcijos ypatybės išlieka prioritetine naratyvo tyrinėjimo žiniasklaidoje kryptimi (Fulton et al., 2005). Kita vertus, naratyvo tyrimuose žiniasklaidoje dominuoja prieiga, naratyvui – atskiram pasakojimui – prilyginanti vieną žurnalistinį tekstą, kurio kompozicinė struktūra ir specifika atskleidžiama kokybiškai aprašant jo savybes (Ryan, 2010: 289–292).

Temos iširtumas. Analizuojant naratyvo konstravimą žiniasklaidoje, svarbūs du pagrindiniai aspektai – naratyvo konstravimo procesas ir naratyvo apibrėžtis, struktūra, elementai. Naratyvo konstravimo pagrindu laikomas žurnalistinis tekstas (publikacija).² Todėl naratyvo konstravimas žiniasklaidoje siejamas su naujienos kaip žurnalistinio teksto žanro konstravimu (Bell, 1991). Van Dijkas naratyvą vadino istorijos (angl. *story*) terminu. Mokslininko teigimu, istorijos konstravimas – tai šablono, schemas istorijai suteikimas (Van Dijk, 1976). Istorijos šablonas žiniasklaidos yra konstruojamas diskursu. Jį sudaro du pagrindiniai lygmenys: mikrostruktūra – gramatika, naujienos konstravimo taisyklės ir makrostruktūra – istorijos šablonas *per se* arba naujienos išdėstymas (Van Dijk, 1988). Van Dijkas pabrėžė, kad istorija periodinėje spaudoje konstruojama apverstos piramidės principu, informaciją žiniasklaidai pateikiant reikšmės mažėjimo tvarka. Svarbiausias įvykis akcentuojamas istorijos pradžioje, atsakant į klausimus, kas, kada, kur, kodėl (Van Dijk, 1975). Taip žiniasklaida užtikrina nuoseklų

¹ 1966 m. prancūzų poststruktūralistų pradėtas leisti žurnalas „Communications“ tapo reikšminga naratyvo mokslinių tyrimų programa ir manifestu. Žurnale publikuoti R. Barthes'o, C. Brémond'o, G. Genette'o, C. Todorovo ir kitų tyrėjų darbai davė pradžią naratologijos, kurios objektas yra naratyvas ir jo struktūra, susiformavimui (Adams, 2009).

² Terminas „žurnalistinis tekstas“ disertacijoje vartojamas kaip bendrinis terminas, apimantis bet kokią publikaciją. Publikacija – tai kuriame nors leidinyje (laikraštyje, žurnale) išspausdintas tekstas, taip pat leidinys (laikraštis, žurnalas) (Žurnalistikos enciklopedija, 1997: 406, 510).

istorijos gyvavimo ciklą ir plėtotę. Konstruodamas istorijai šabloną, Van Dijkas ne tik siekė apipavidalinti naujieną, bet kartu kėlė klausimą, kaip ją parengti, kad ši taptų paveiki auditorijai (Van Dijk, 1986). Naujienos konstravimas paveikumo auditorijai aspektu glaudžiai susijęs su žiniasklaidos efektais – naujienos aktyvavimu (angl. *priming*), rėminimu (angl. *framing*), dienotvarkės nustatymu (angl. *agenda setting*) (McQuail, 2010: 465–466).

Naratyvo kaip pasakojimo terminą pasiūlė poststruktūralistai (White, 1984). Naujiena kaip pasakojimas – tai žiniasklaidos konstruojamas naratyvas, susidedantis iš skirtingų susijusių dedamųjų (Tuchman, 1976: 93–97). Naujienoje, konstruojamoje žiniasklaidos, M. Schudsono teigimu, glūdi naratyvo konstrukcijos pamatas – jo siužetas. Naratyvo siužetas atpažįstamas iš įvykių naujienoje išsidėstymo jiems suformuojant nenutrūkstamą chronologinę seką – pradžią, dėstymą, pabaigą (Schudson, 2005: 121). Prasmę naratyvui suteikia jo veikėjai – asmenys, dalyvaujantys naratyvo įvykiuose ir taip juos paaiškinantys bei detalizuojantys. Naratyvo įvykių vyksmo vietą atskleidžia kontekstas (White, 1984: 16–20). Taigi perteikdama naratyvą, žiniasklaida pasakoja nuoseklią istoriją (angl. *news story*) (Tuchman, 1976: 93). Aptarta naratyvo konstrukcija yra pamatinė (Ettema, Glasser, 1988: 10), tačiau naratyvo konstravimą žiniasklaidoje tyrinėjančių mokslininkų požiūriai į naratyvo traktuotę, struktūrą ir elementus skiriasi. Naratyvo specifika, struktūra ir elementai atskleidžiami tyrinėjant naujienas, kitus žurnalistinius tekstus (Dardenne, 2010; Vanoost, 2013; Keeble, 2018; Van Leeuwen, 2008).

Žurnalistinių tekstų naratyvas. Naratyvas pasitelkiamas *atvejo tyrimams* (Kliver et al., 2019; Burnes, 2011; Patterson, 2016; Anikin, 2009; Neiger, Tenenboim-Weinblatt, 2016; Semetko, Valkenburg, 2000; Dalton et al., 1998; Vincent, 2000; Vukasovich, C., Vukasovich, T. D., 2016; Hackett, Zhao, 1994; Robinson, 2009; Saldaña, 2021; Gerlach, 2016; Barnett, 2006; Cavender et al., 2010; Su, 2014), *o ilguoju laikotarpiu naratyvo kompozicinė struktūra neformuojama* (Gonzalez-Sobrino, 2020; Nossek, 1994; Harcourt et al., 2020; Foust, 2009; Moulton et al., 2021; Shih et al., 2008; Shoham, 2009) *arba parodoma metanaratyvu* (Gruley, Duvall, 2012; Kruvand et al., 2007).

Analizuojant naratyvą žiniasklaidoje, naratyvui nagrinėti dažniausiai pasirenkamos naujienos (Tuchman, 1976). Naratyvo naujienose tyrimai ryškina tam tikros temos atskleidimą per atitinkamų įvykių seką. Nustatyta, kad naratyvo tyrimo prieiga taikoma siekiant nustatyti formuojamą *klimato kaitos darbotvarkę* arba kaip žiniasklaidoje kalbama apie *gamtos katastrofas* (Fløttum, Gjerstad, 2016; Frank, 2003), apie iškeliamas problemas vykstant rezonansiniams įvykiams, tokiems kaip *žmogžudystės* (Hall, 1997), *rasistiniai išpuoliai prieš svetimšalius* (Chien, 2019) ir pan.

Naratyvas mokslininkų darbuose analizuojamas tiriant pasakojimo temų atskleidimą. Temų, kurios tiriamos taikant naratyvo kaip pasakojimo tyrimo priėgą, spektras platus: *politikos srities įvykiai, dažniausiai jie apima politinių rinkimų kampanijas, jų metu pristatomus veikėjus, problemas ir siūlomus problemų sprendimo būdus; taip pat tarptautiniai įvykiai, jų pristatymas ir vertinimas, analizuojant įvykių kaitą* (Gonzalez-Sobrinio, 2020; Kluver et al., 2019; Patterson, 2016; Neiger, Tenenboim-Weinblatt, 2016; Semetko, Valkenburg, 2000; Dalton et al., 1998; Burnes, 2011; Anikin, 2009; Nossek, 1994; Vincent, 2000; Vukasovich, C., Vukasovich, T. D., 2016; Gruley, Duvall, 2012; Hackett, Zhao, 1994); žiniasklaidos tekstai apie *gamtos katastrofas, analizuojant atitinkamų organizacijų pranešimų ir žiniasklaidos tekstų santykį* (Harcourt et al., 2020; Foust, 2009; Moulton et al., 2021; Robinson, 2009; Saldaña, 2021); *pandemijų ir virusų kaip rizikos komunikacijos sklaidos žiniasklaidoje tyrimai, išskiriant naratyvo veikėjus, jų konstruojamą pasakojimą, jo kaitą, atskleidžiant pasakojimo dinamiką* (Gerlach, 2016; Shih et al., 2008); kaip atskira naratyvo tyrimų teminė grupė – žiniasklaidos konstruojamas pasakojimas apie *nusikaltimus ir skandalus* (Barnett, 2006; Shoham, 2009; Kruvand et al., 2007; Cavender et al., 2010); *kita*.

Analizuojant žiniasklaidoje konstruojamą naratyvą, greta naratyvo temos pateikimo ir jos kaitos laike, išskirtini tyrimai, analizuojantys atskirus naratyvo elementus. Dažniausiai naratyvas tiriamas ryškinant pasirinktą *vieną naratyvo kaip pasakojimo elementą – veikėją ar veikėjus* (Gonzalez-Sobrinio, 2020; Patterson, 2016; Anikin, 2009; Dalton et al., 1998; Neiger, Tenenboim-Weinblatt, 2016; Gruley, Duvall, 2012; Foust, 2009; Moulton et al., 2021; Saldaña, 2021; Gerlach, 2016; Shoham, 2009; Cavender et al., 2010; Robinson, 2009). Taip pat naratyvo tyrimuose galima rasti pavyzdžių, kai analizuojant naratyvą tiriami keli elementai. Mokslininkai, tirdami kelis naratyvo elementus, dažniausiai akcentuoja *pasakotoją kaip naratyvo konstruotoją ir veikėjus kaip temos realizuotojus* (Nossek, 1994; Su, 2014); *pasakotoją, įvykius, veikėjus, aplinkybes ir kt. kaip simbolius, lemiančius pasakojimo retoriką* (Barnett, 2006; Kruvand et al., 2007). Apibendrinant naratyvo iširtumą, matyti, kad naratyvo naujienose tyrimai pristato naratyvą per įvykių seką, skirtingas temas, atskirus elementus.

Neskaitant naujienų, naratyvas tiriamas analizuojant ir kitus žurnalistinius tekstus. Kiti, naujienoms nepriskiriami, žurnalistiniai tekstai naratyvui analizuoti taikomi rečiau ir siejami su įvykiu, jo pateikimo žiniasklaidoje išskirtinumu. *Analizuojant įvykį, siekiama nustatyti, kaip įvykio kontekste kinta tam tikrų visuomenės socialinių grupių, asmenų vaizdavimas*

žiniasklaidoje (Perreault, Paul, 2019; Hoebeke, 2011). Kiti tekstai taip pat pasitelkiami nestandartiniam naratyvui (angl. *non-standard narrative*) žiniasklaidoje tirti. Pavyzdžiui, *analizuojant laiškus redaktoriui, vertinama visuomenės nuomonė apie klimato kaitos problemų sprendimo efektyvumą* (Young, 2013).

Žurnalistiniai tekstai, kuriuose gausu meninės raiškos priemonių, priskiriami *literatūrinei žurnalistikai* ir vadinamai *naratyvine žurnalistika* (Dardenne, 2010: 267; Vanoost, 2013: 77). *Literatūrinė žurnalistika* – tai informacijos pateikimo ir visos žurnalistikos stilius, kuriam būdingas grožinės literatūros elementų panaudojimas publikacijose (Keeble, 2018). Išskiriami tokie pagrindiniai literatūrinės žurnalistikos požymiai: įvykiai žiniasklaidoje perteikiami vaizdingai, atsisakant griežtos chronologinės sekos; per dialogus kuriant veikėjų dalyvavimą; publikacijos autorius tampa pasakojimo veikėju; o pasakojimas yra kuriamas personažų akimis; konteksto aprašymas labai detalus, susipynęs su personažų būsenomis (Keeble, 2008: 864; Dardenne, 2010: 269; Bird, Dardenne, 1997: 333–350). Grožinės literatūros elementų prisodrinta publikacija tampa dinamišku, įtraukiančiu pasakojimu (Dardenne, 2010: 267). Literatūrinė žurnalistika senas tradicijas turi Jungtinėse Amerikos Valstijose, Australijoje ir kai kuriose Europos valstybėse – Nyderlanduose, Skandinavijos šalyse (Aucoin, 2001; Roiland, 2015; Grunwald, 2005; Vanoost, 2013; Krieken, Sanders, 2016, 2019; Krieken, Sanders et al., 2019; Harbers, Broersma, 2014; Johnston, Graham, 2011; Peynaud, 2019). Pagal Lietuvoje naudojamą periodinės spaudos žanrų klasifikavimo sistemą³, literatūrinė žurnalistika priskiriama meniniam-publicistiniam žurnalistikos žanrui (Mažylė, 2012: 165).

Naratyvas kaip žiniasklaidos tekstuose įrėmintas konstruktas. T. van Leeuwenas nurodo, kad žiniasklaidos tekstas yra tiesiog pranešimas, skirtas informuoti, linksminti, įtikinti (Van Leeuwen, 2008: 345). Kadangi toks tekstas konstruojamas apverstos piramidės principu, jame galima išvelgti naratyvo struktūrą ir elementus. Apverstos piramidės principas yra rėmas, leidžiantis dešifruoti – perskaityti – pasakojimą (Tuchman, 1976: 93–94). Tęsiant pradėtą plėtoti požiūrį į tekstų konstravimą periodinėje spaudoje, reikia paminėti, kad tekstai žiniasklaidoje konstruojami etapais (plačiau žr.

³ Žurnalistinius tekstus klasifikuojant pagal tikslą, išskiriamos trys žanrų grupės: informaciniai žanrai, pateikiantys naujausią informaciją be išsamesnės analizės; analitiniai žanrai, informuojantys ir pateikiantys objektyvią įvykio ar tam tikros tendencijos analizę; meniniai-publicistiniai žanrai, kurių turinys nėra paremtas keliais informacijos šaltiniais ir kuriuose gausu meninės raiškos priemonių (Mažylė, 2012: 165).

disertacijos 2.2 skyriuje), kurie savaime nuosekliai išryškina naratyvo konstrukciją – atskleidžia chronologinį naratyvo įvykių vyksmą, įgalina identifikuoti naratyvo veikėjus, naratyvo vyksmo vietą ir kt. (Dai et al., 2018: 61–62). Aptartas požiūris į naratyvo egzistavimą žurnalistiniame tekste paskatino specifinių empirinių tyrimų plėtotę – naratyvo struktūros atpažinimą jame naudojant naratyvo iškodavimo schemas (angl. *automatically detecting narrative structure in raw news / texts*) (paplitusios kompiuterinėje lingvistikoje) (Levi et al., 2020). Taikant kiekybinius statistinius metodus (automatinį duomenų / informacijos ištraukimą – angl. *automatic extraction*) naratyvo struktūra ir elementai perteikiami W. Labovo ir J. Waletzky'io šešianare naratyvo schema (plačiau žr. Labov, 1972; Labov ir Waletzky, 1997), kurią sudaro abstrakcijos arba naratyvo santrauka, naratyvo aprašymas, konfliktinė situacija, naratyvo įvertinimas, naratyvo rezultatas ir naratyvo iškodavimas (Boyd et al., 2020; Levi et al., 2020; Sudhahar et al., 2011). Kai kurie mokslininkai kritikuoja W. Labovo ir J. Waletzky'io naratyvo schemą dėl to, kad ji neatitinka naujienai kaip žurnalistinio teksto žanrui būdingos struktūros, nes skirta sakytiniam naratyvui analizuoti. Analizei tobulinti siūlomi nauji, papildomi naratyvo schemas elementai (plačiau žr. Thornborrow, Fitzgerald, 2004; Wen, 2020). Trūkumu, atvaizduojant pasakojimą naratyvo schemeje, tampa ir nevienoda žurnalistinio teksto struktūra. Pavyzdžiui, tai, kad žurnalistiniame tekste nėra pabaigos, neleidžia nustatyti naratyvo pabaigos momento (Van Leeuwen, 2008: 352).

Aptarti naratyvo tyrimai atskleidžia, kad naratyvas pasižymi apibrėžčių ir struktūros bei elementų panaudojimo būdų įvairove. Kita vertus, žiniasklaidos konstruojamo naratyvo kompozicija nekintama – naratyvas tiriamas analizuojant vieną žurnalistinį tekstą, publikaciją – naujieną. Kaip minėta, tekste naratyvo įvykiai išsidėsto chronologine seka ir suformuoja trijų etapų siužetą. Naratyvo įvykiuose dalyvaujantys veikėjai jį paaiškina, o naratyvo kontekstas identifikuoja naratyvo vyksmo erdvę. Nors tokia naratyvo struktūra ir elementai suteikia galimybę pasakojimą atpažinti ir apibūdinti jo savybes, naratyvas tinkamas tik konkretaus atvejo tyrimui – dabarties momentu vykstančiam įvykiui nagrinėti. Šio darbo autorė siūlo kitokią požiūrį į naratyvą, leidžiantį jį taikyti plačiau. Teigiama, kad žiniasklaidoje naratyvas konstruojamas ne vienu žurnalistiniu tekstu, o tekstų, konstruojančių nuoseklų pasakojimą tam tikra tema, visuma. Žanriniu požiūriu jie apima ne tik naujienas, bet ir kitus tekstus. Taip naratyvas, konstruojamas iš tekstų (sujungiančių skirtingus žurnalistinių tekstų žanrus) visumos, tampa naujas jo tyrinėjimo galimybes atveriančiu įrankiu.

Temos aktualumas. Kaip nustatyta, naratyvo struktūra ir elementai žiniasklaidoje analizuojami pagrindu imant konkretų žanrą – naujieną (Van Dijk, 1991). Naratyvo analizei tekstai atrenkami pagal konkrečiam žanrui būdingas charakteristikas, todėl gautiems rezultatams pagrįsti dažnai reikalinga taikyti papildomus tyrimo metodus (Roeh, 1989). Naratyvo analizę, disertacijos autorės nuomone, papildo skirtingų žurnalistinių tekstų žanrų taikymas. Naujienų ir kitų tekstų susiejimas, J. Hartley'io teigimu, leidžia išryškinti platesnį analizuojamos problematikos kontekstą. Tekstai politikos, ekonomikos, nusikalstamumo temomis yra skirti pasakojimo esmei išryškinti, o tekstai sporto, žmonių asmeninio gyvenimo ir kitomis panašiomis temomis – jam papildyti. Tad heterogeniškų tekstų visuma leidžia pasakojimą pamatyti iš skirtingų perspektyvų (Hartley, 1982: 38–52). Kita vertus, žanrų įvairovė būdinga ne visoms temoms (Van Dijk, 1985), o tai laikoma naratyvo, sujungiančio skirtingus žurnalistinių tekstų žanrus, trūkumu.

Aptarus naratyvo žanrines ypatybes, dera plačiau pristatyti disertacijos autorės siūlomo naratyvo konstrukto analizės galimybes. Naratyvo kaip istorijų visumos apibrėžimas leidžia naratyvo įvykius analizuoti chronologiškai, t. y. nenaudojant papildomų empirinio tyrimo metodų, vien naratyvo struktūra ir elementais vertinti žiniasklaidos konstruojamo pasakojimo dėsningumus – jo raidos ir kaitos ypatybes laikui bėgant. Dėl šios naratyvo savybės naratyvo konstrukcija tampa paranki ilgą laikotarpį trunkančių įvykių, reiškinų analizei. Ilgo periodo analizė galima pasitelkiant naratyvo analizę kaip tyrimo metodą (angl. *narrative analysis*), tačiau ji (dėl kokybinio tyrimo pobūdžio) gali atskleisti tik tai, koks yra žiniasklaidos konstruojamas pasakojimas, o ne kaip žiniasklaida jį konstruoja. Naratyvo analizė artimesnė istoriniam pasakojimui ir pademonstruoja naratyvo gyvavimo žiniasklaidoje ciklą (parodo, kokie požymiai būdingi žiniasklaidos konstruojamam metanaratyvui⁴; Bishop, 2001, Given, 2008). Antra, istorijas nuosekliai jungiant į visumą, naratyvo struktūra ir elementai žiniasklaidos konstruojamo pasakojimo kompoziciją išryškina savaime. Žiniasklaidos konstruojamo pasakojimo struktūros ir elementų analizei plačiai naudojama klasterinė analizė, grupuojant analizuojamus objektus (įvykius, veikėjus, kontekstą ir kt.) pagal pasikartojančius požymius ir taip suformuojant naratyvo rėmą (angl. *narrative frame*) (žr. Tenenboim-Weinblatt et al., 2015),

⁴ Pagrindiniu naratyvo analizės trūkumu pripažįstamas tyrėjo subjektyvumas nustatant metanaratyvo struktūrą. Didelė naratyvo perskaitymo, iškodavimo modelių įvairovė lemia, kad tyrėjo interpretacijos, aiškinant naratyvo kompozicinę struktūrą, yra neišvengiamos (Allen, 2017).

rėminimo analizė *per se* (angl. *news frames as narratives*) (žr. Durham, 1998) ir kt., naratyvo konstrukciją apibūdina tik bendrais bruožais – vienos nagrinėjamos temos kontekste. I. Roeho teigimu, naratyvas žiniasklaidoje įprastai tyrinėjamas visai kitu – pasakojimo pateikimo (angl. *news coverage as narrative*) – aspektu, labiau gilinantis į analizuojamos temos problematiką (Roeh, 1989). Taip naratyvo analizė struktūros, elementų, konstrukcijos požiūriu lieka mokslininkų dėmesio užribyje.

Naratyvas kaip istorijų visuma leidžia kompleksiskai nagrinėti socialinius reiškinius, temas ilgoju laikotarpiu, naratyvo konstrukcija atskleidžiant, kaip žiniasklaida apie jas pasakoja, kokias konotacijas suteikia. Viena iš tokių temų yra emigracija. Emigracija retrospektyviai, nuo Lietuvos Respublikos nepriklausomybės atkūrimo (1990 m. kovo 11 d.) iki šių dienų, Lietuvos periodinėje spaudoje (periodinės spaudos leidiniuose „Respublika“ ir „Lietuvos rytas“⁵) netyrinėta. Atsižvelgdama į tai, disertacijos autorė analizuoja *laikotarpį* nuo 1991 m. sausio 1 d. iki 2017 m. sausio 1 d. Analizės pabaigos laikotarpiu laikoma 2017 m. sausio 1-oji, siejama su „Brexit“ referendumu, 2016 m. birželio 23 d. numačiusio Jungtinės Karalystės pasitraukimą iš Europos Sąjungos, data. Tarptautinę migraciją tyrinėjantys mokslininkai pabrėžia, kad „Brexit“ referendumas iš esmės pakeitė žiniasklaidoje pateikiamos imigracijos ir emigracijos problematiką, susiaurindamas ją iki tarptautinio lygmens politinių diskusijų (Eberl et al., 2018). Tai, disertacijos autorės nuomone, yra svari priežastis, leidžianti nubrėžti aiškias emigracijos analizės chronologines ribas.

Emigracijos tema žiniasklaidoje mokslininkų darbuose tyrinėta epizodiškai. I. Dervinytė lyginamuoju aspektu analizavo conceptualiųjų imigracijos ir emigracijos metaforų konstravimą lietuvių ir britų periodinėje spaudoje (2004–2008 m. laikotarpiu) (Dervinytė, 2009). Emigracijos sąvokos vartoseną ir emigracijos vaizdavimą Lietuvos periodinėje spaudoje nagrinėjo R. Marcinkevičienė (Marcinkevičienė, 2004). Žiniasklaidos požiūrį į emigrantus (2004–2007 m. laikotarpiu) atskleidė A. Sipavičienė, V. Gaidys ir M. Dobrynina. Analizuojant Lietuvos periodinės spaudos dienraščių,

⁵ Disertacijoje analizuojami laikraščiai „Respublika“ ir „Lietuvos rytas“ vadinami bendrinium terminu – periodinės spaudos leidiniais arba periodiniais leidiniais. Tai susiję su „Respublikos“ gyvavimo istorija. Dienraštis „Respublika“ 2014 m. gegužę nutraukė leidybą (plačiau žr. 2.4 skyrių), o nuo 2014 m. birželio atsinaujinęs tapo savaitraščiu. Siekiant konkretumo, periodiniams leidiniams dienraščio apibrėžtis nebetaikoma. Išimtį sudaro 2.5 skyrius. Darbo autorės nuomone, pristatant analizuojamų periodinių spaudos leidinių charakteristikas, periodinių leidinių spaudos formą, jos kaitą akcentuoti yra būtina.

interneto žiniasklaidos ir išėivijai skirtų interneto žiniasklaidos šaltinių straipsnius pasitelkus kiekybinės ir kokybinės turinio analizės metodus, siekta nustatyti žiniasklaidos reikšmę konstruojant grįžtamosios migracijos diskursą (2004–2007 m. laikotarpiu) (Sipavičienė, Gaidys, Dobrynina, 2009⁶). Lietuvių emigrantų įvaizdį Jungtinės Karalystės, Ispanijos ir Norvegijos spaudoje (2008 m. laikotarpiu) kultūrologinės tekstų analizės metodu tyrinėjo A. Tereškinas (Tereškinas, 2011). Paminėtinas ir šio mokslininko imigracijos diskursų tyrimas Jungtinių Amerikos Valstijų ir Airijos spaudoje (2007 m. spalio 1–31 d.). Jame, pasitelkdamas kritinę diskurso analizę, A. Tereškinas nagrinėjo lietuvių imigrantų kaip socialinės problemos ir rizikos veiksnio suvokimą priimančioms šalims (Tereškinas, 2009). Lietuvių kaip naujųjų emigrantų (2006 m. liepą–2008 m. rugpjūtį) įvaizdį kritinio diskurso analizės metodu Jungtinės Karalystės regioninėje spaudoje analizavo S. M. Rasingeris (Rasinger, 2010).

Skirtingais aspektais emigracija tyrinėta kitose žiniasklaidos priemonėse. Emigrantų įvaizdį Lietuvos interneto dienraščiuose (2010 m. pirmąjį ketvirtį) kiekybinės ir kokybės turinio analizės bei tekstynų lingvistikos metodu nagrinėjo E. Karaliūtė (Karaliūtė, 2011). Lietuvių emigrantų įvaizdžio analizę yra atlikusi N. Liubinienė. Mokslininkė kritinio diskurso analizės metodu nagrinėjo interneto komentarus, siekdama nustatyti, kaip emigrantai suvokiami savo tėvynainių, gyvenančių Lietuvoje, ir kaip jie patys save mato (Liubinienė, 2006). Žiniasklaidos vaidmenį, pateikiant emigraciją interneto žiniasklaidoje, analizavo E. Nabažaitė, derindama kiekybinę turinio analizę ir kritinio diskurso analizę, atskleidusi naratyvo konstravimo technikas – rėminimo – panaudojimą žiniasklaidai konstruojant pasakojimą apie emigraciją (Nabažaitė, 2017). I. Juozeliūnienė ir G. Martinkėnė yra analizavusios lietuvių emigrantų šeimų pateikimą televizijoje – lietuviškose socialinės dokumentikos laidose (2006–2010 m. laikotarpiu) (Juozeliūnienė, Martinkėnė, 2011).

Apibendrinant emigracijos temos iširtumą, matyti, kad emigracija žiniasklaidoje (ypač Lietuvos periodinėje spaudoje) tyrinėta fragmentiškai. Mokslininkai dažniausiai analizuoja emigracijos ir emigrantų įvaizdžių konstravimą, tačiau tai emigracijos, kaip reikšmingos visuomenės socialinės problemos pateikimo žiniasklaidoje, neišryškina. Be to, tirti tik trumpi laiko periodai, neleidžiantys nustatyti emigracijos kaip nuoseklaus pasakojimo, formuoto nuo Lietuvos nepriklausomybės pradžios, kontūrų, vertinti emigracijos naratyvo raidos ir plėtotės. Todėl pasirinkto laikotarpio

⁶ Toliau tekste – Sipavičienė et al., 2009.

emigracijos tyrimas Lietuvos periodinėje spaudoje aktualus ir reikalingas. Nors disertacija skiriama naratyvo kaip tyrimo įrankio galimybėms pademonstruoti, naratyvo taikymas prisidės ir prie emigracijos pasakojimo ypatybių žiniasklaidoje atskleidimo.

Mokslinė problema. Atskleista, kad naratyvo nagrinėjimas leidžia išsamiai analizuoti konkretų atvejį, gilintis į pasirinktos temos problematiką, parodyti naratyvo struktūrą ir dedamasias. Kita vertus, disertacijos autorė išskėlė mintį, kad galimas kitoks – platesnis – požiūris į žiniasklaidos konstruojamą naratyvą. Disertacijoje daroma prielaida, kad, naratyvą analizuojant kaip skirtingų (pagal tematiką žurnalistinių tekstų žanrus) istorijų visumą, didėja jo panaudojimo perspektyvos – galima nagrinėti ilgą laikotarpį, pademonstruoti naratyvo struktūrą, elementus, kartu – ir paties pasakojimo plėtotės žiniasklaidoje tendencijas. Temos aktualumas parodė, kad naratyvas analizuojamas pagrindu imant vieną žanrą – naujieną, o tai gali lemti fragmentišką temos atskleidimą. Nors dažniausiai naratyvui analizuoti pasitelkiamos naujienos (kaip atitinkamo žurnalistinio žanro tekstai) dėl savo aktualumo (Van Dijk, 1991) ir svarbos (angl. *newsworthiness*), kurie turi įtakos naujienų konkrečia tema senėjimui. Naujienoms nepriskiriami tekstai dėl patrauklumo ir įdomumo auditorijai žiniasklaidos turinyje išlieka ilgai, o jų teminė sudėtis yra įvairi (Marcinkevičienė, 2007: 68). Todėl siekiant visuminio žiniasklaidoje pristatomos problemos atskleidimo taikant naratyvo analizę tikslinga tirti visus žurnalistinius tekstus atitinkama tema.

Taigi disertacijos autorė kelia **klausimą** – kokia tyrimo prieiga leistų analizuoti naratyvą kaip visuminį, skirtingus žurnalistinių tekstų žanrus sujungiantį pasakojimą tam tikra tema tiriant žiniasklaidos publikacijas?

Darbo objektas – naratyvo tyrimo prieiga, skirta naratyvui kaip istorijų visumai, sujungiančiai skirtingus žurnalistinių tekstų žanrus, periodinės spaudos publikacijoms analizuoti.

Darbo tikslas – konceptualizavus naratyvo kaip istorijų visumos teorinį pagrindimą ir sukonstravus naratyvo tyrimo prieigą, tinkamą žiniasklaidos publikacijoms analizuoti, pademonstruoti šios tyrimo prieigos taikymą pasakojimui apie emigraciją Lietuvos periodinės spaudos leidiniuose „Respublika“ ir „Lietuvos rytas“ tirti 1991–2017 m. laikotarpiu.

Keliami uždaviniai:

1. Vadovaujantis lingvistine naujienų diskurso samprata ir socialiniu konstrukcionizmu, išanalizuoti naratyvo konstravimo žiniasklaidoje specifiką ir nustatyti naratyvo, sukonstruojamo iš skirtingų tematika istorijų, ypatybes;
2. Nustačius pagrindinius naratyvo konstrukcijos ir naratyvo tyrimams būdingus elementus ir atskleidus jų tyrimo žiniasklaidos publikacijose principus, sukonstruoti naratyvo kaip istorijų visumos, sujungiančios skirtingus žurnalistinių tekstų žanrus, tyrimo priegą;
3. Pritaikyti naratyvo kaip istorijų visumos tyrimo priegą pasakojimo apie emigraciją Lietuvos periodinės spaudos leidiniuose „Respublika“ ir „Lietuvos rytas“ analizei 1991–2017 m. laikotarpiu ir nustatyti sukonstruotos naratyvo tyrimo priegos taikymo ypatumus.

Ginamieji teiginiai

1. Iš skirtingų žurnalistinių tekstų žanrų sukonstruotas pasakojimas yra temiškai platus, heterogeniškas. Žiniasklaida, atspindinti politinių, ekonominių, socialinių ir kitų visuomenės sferų veikėjus, jų veiksmus ir kontekstus, atskirais tekstais sukonstruoja visuminį emigracijos vaizdinį.
2. Temai nagrinėti pasitelkiant skirtingus žurnalistinių tekstų žanrus, tema detaliai atskleidžia naratyvo elementų – veikėjų, konteksto, siužeto – ypatybes. Priklausomai nuo pasakojimo ašį formuojančios temos, naratyvas įgyja specifinius požymius. Specifiniais požymiais emigracijos temoje laikomos veikėjų charakteristikos, kurias pasitelkdama žiniasklaida vaizduoja emigrantų elgesio kaitą emigracijos bangose, ir naratyvo dėstymas, išryškinantis pasakojimo apie emigraciją siužetines linijas.
3. Skirtingų tematika istorijų pasikartojimas laike lemia, kad naratyvo tyrimo priegos elementų grandinėje siužetas tampa savarankišku elementu.
4. Dėl naratyvo istorijų sinchroniškumo naratyvo tyrimo priega gali būti taikoma baigtinio (turinčio aiškią pradžią ir pabaigą) chronologinio laikotarpio analizei. Skirtingos tematika istorijos suformuoja sinchronišką pasakojimą tiek atskirose emigracijos bangose, tiek bendrame emigracijos naratyve, nuosekliai pasikartojant emigracijos procesus pateikiamiems įvykiams.

Disertacijoje taikomų teorinių priegų ir darbo struktūros sąsajos.

Naratyvo tyrimo priegai sukonstruoti ir naratyvui kaip visuminiui, skirtingus žurnalistinių tekstų žanrus sujungiančiam pasakojimui parodyti pasitelkiama socialinio konstrukcionizmo teorija ir lingvistinė naujienų diskurso samprata. Sistemingai derinamos tarpusavyje, šios teorinės priegos nulemia disertacijos struktūrą. **Teorinėje** disertacijos dalyje mokslinės literatūros analizės ir

sintezės metodu analizuojami darbo aspektai – žiniasklaidos naujienų diskurso samprata, žiniasklaidos naujienų dienotvarkės konstravimo procesas, konteksto apibrėžtis, reikšmė ir ribos naujienų diskurse bei žiniasklaidos konstruojamo naratyvo samprata ir funkcijos – tampa pagrindu **antrosios – empirinės** – disertacijos dalies parengimui. Nustačius naratyvo specifiką ir apibrėžus sąlygas naratyvui žiniasklaidoje funkcionuoti, išskiriami pagrindiniai naratyvo elementai (veikėjai, kontekstas, siužetas), iš jų konstruojama naratyvo tyrimo prieiga.

Atsižvelgiant į tai, kad naratyvas analizuojamas žiniasklaidoje, taip pat pristatomas naujienų konstravimas periodinėje spaudoje, lemiantis naratyvo specifiką. Naratyvo tyrimo prieigos emigracijos temoje taikymui pademonstruoti, nagrinėjami emigraciją lemiantys priežastiniai ir poveikio veiksniai, akcentuojami emigracijos dėsningumai skirtingose emigracijos bangose. Galiausiai atliekamas empirinis tyrimas ryškinant naratyvą kaip visuminį pasakojimą žiniasklaidoje emigracijos tema.

Disertacijos naujumas ir praktinis reikšmingumas. Disertacijos naujumas atsiskleidžia tiek per naratyvo tyrimo prieigą, tiek per naratyvo elementų visuminiam pasakojimui tirti derinimą.

Kaip jau sakyta, naratyvas žiniasklaidoje tyrinėjamas pagrindu imant vieną atskirą žurnalistinio teksto žanrą – dažniausiai naujieną. Disertacijos autorė, taikydama sukonstruotą naratyvo tyrimo prieigą, analizuoja visas pasirinktų periodinių spaudos leidinių publikacijas, nepriklausomai nuo žanrų ir tekstų žanrinių ypatybių. Disertacijoje naratyvas tiriamas nagrinėjant ne atskirą žurnalistinio teksto žanrą ar žiniasklaidos rubrikas, o visas atitinkamos žiniasklaidos priemonės publikacijas, nustatant visuminį – bendrą – žiniasklaidos konstruojamą pasakojimą tam tikra tema.

Analizuojant vieno konkretaus žurnalistinio teksto žanro naratyvą, reikalinga paistyti teksto konstravimo specifikos. Pasakojimo kaip naratyvo atskleidimo tyrimui dažniausiai pasitelkiamas aprašymas, kuriam būdinga kokybinė tyrimo prieiga. Šioje disertacijoje, vadovaujantis kitų autorių atliktais kiekybiniais tyrimais, kuriuose naratyvas analizuojamas pagrindu imant vieną žurnalistinio teksto žanrą, teigiama, kad naratyvą galima analizuoti kiekybiškai tiriant visas žiniasklaidos publikacijas tam tikra tema.

Naratyvui tirti pasirenkami tradiciniai naratyvo elementai – veikėjai, kontekstas, siužetas, kurie disertacijoje papildomi metaforiško pasakojimo elementu. Metaforiško pasakojimo kompozicinė struktūra, auditorijos įsisąmoninta per pasakas, mitus, legendas, lengvai atpažįstama. Todėl specifiniais požymiais – dinamiška įvykių plėtote, nestabiliu pasakojimo laiku, stereotipiniais veikėjų charakteriais, menine raiška – papildytas

pasakojimas konstruoja įtikinamą istoriją. Metaforiško pasakojimo įtraukimas į naratyvo tyrimą leidžia parodyti šabloniško pasakojimo žiniasklaidoje konstravimą ir išryškinti jo specifiką.

Ilgą, tam tikrus valstybės politinės, ekonominės, socialinės raidos etapus apimančio periodo, turinčio aiškias chronologines ribas, pasirinkimas naratyvui tirti leidžia ne tik identifikuoti naratyvo elementus, jų tarpusavio sąveikas, bet ir, pasitelkus metaforiško pasakojimo schemą, pateikti naratyvo tyrėjams pasakojimo interpretavimo – iškodavimo – rėmą.

Disertacijoje sukonstruota naratyvo tyrimo prieiga, leidžianti analizuoti tekstus, nepriklausomai nuo jų žanrinių ypatybių, gali būti panaudota ne tik žiniasklaidos publikacijoms tirti, bet ir įvairių tekstų rinkiniams tam tikra tema nagrinėti.

Disertacijoje konstruojama naratyvo tyrimo prieiga yra reikšminga emigracijai nagrinėti. Žiniasklaidoje emigracija kaip pasakojimas netyrinėta, tad atliekamas empirinis tyrimas papildo žiniasklaidos diskurso tyrimų lauką naujomis išvalgomis ir atveria galimybes emigracijos moksliniams tyrimams ateityje.

Sukaupta disertacinio tyrimo medžiaga taip pat gali būti naudinga tobulinant naratyvo tyrimo prieigą ir efektyvinant, didinant jos panaudojimo galimybes.

1. NARATYVO SOCIALINIS KONSTRAVIMAS IR NARATYVO SANTYKIS SU ŽINIASKLAIDOS DISKURSU

Disertacijoje į žiniasklaidą žvelgiama kaip į naratyvo konstruotoją.⁷ Naratyvo konstravimo pagrindu, kaip jau minėta, laikomas žurnalistinis tekstas (publikacija). Naratyvui žiniasklaidos tekstuose pademonstruoti disertacinio darbo autorė pasitelkia socialinio konstrukcionizmo ir naujienų diskurso teorines prieigas. Šias teorines prieigas plėtojantys autoriai (Van Dijk, N. Fairclough, D. McQuail, H. Fulton ir kt.), analizuodami naratyvą, žiniasklaidos tekstui suteikia naujienos konotacijas. Todėl tekstas disertacijoje pristatomas naujienos terminu. Naratyvo tyrimo prieigai konstruoti darbe pasitelkiama naujiena. Kadangi naratyvui kaip žanrui būdinga semantinė informacinė struktūra, naratyvas siejamas su pasakojimu, aprašymu (angl. *tellability*) (Marcinkevičienė, 2007: 34, Ryan, 2007: 22). Naujienos informacinė struktūra yra funkcinė, leidžianti nuo lingvistinio naratyvo nagrinėjimo pereiti prie socialinės tikrovės įvykių, reiškinių nagrinėjimo (Van Dijk, 1985, 1991).

Laikoma, kad naratyvas objektyvią formą įgauna žiniasklaidai konstruojant naujienas. Naujienos yra socialinio konstravimo – subjektyvaus tikrovės atkūrimo – rezultatas⁸ (Shoemaker, Reese, 1996: 36–37). Van Dijk teigimu, žiniasklaidos veikimas gali būti paremtas siekiu tiesiog konstruoti naujienas *per se* arba gali būti platesnis, įveiklinantis. Siekiant parodyti, kaip žiniasklaida konstruoja naujienas, reikalinga detalai analizuoti patį naujienų konstravimo procesą⁹, o norint išryškinti jose glūdinčius konstruktus – naujienų konstravimo proceso visumą (Van Dijk, 1976, 1980). Mokslininko pradėtas plėtoti požiūris į naujienų konstravimą kaip žiniasklaidos įveiklinimą, palaikomas ir disertacijoje. Darbo autorė, žiniasklaidos naujienose ryškindama naratyvo konstrukciją, naujienų konstravimo procesą ir atskirus jo etapus analizuoja tiek, kiek tai reikalinga naratyvo plėtotei

⁷ Kitaip – subjektą, konstruojantį naratyvą.

⁸ Socialinio konstrukcionizmo teorija remiasi aiškinimu, kad žiniasklaida perteikia ne realų, o atrankinį socialinės tikrovės vaizdą. Atrankinis socialinės tikrovės vaizdas yra gaunamas žiniasklaidai interpretuojant socialinės tikrovės reiškinius (Lindlof, 2008: 944–950).

⁹ Kontaktų su informacijos šaltiniais palaikymo būdus (pirmas etapas); naujienų atrankos procesą (angl. *gatekeeping*, *news values*), naujienų dienotvarkės (angl. *agenda setting*) sudarymo procesą (antras etapas); taip pat veiksnius, galinčius turėti įtakos naujienų produkcijos proceso organizavimui (pavyzdžiui, pelno siekimą, žiniasklaidai tampant verslu) ir kt. (trečias etapas) (Fengmin, 2020: 41–50; Mcquail, 2010; Sakadolskis, 2012: 151).

pagrįsti. Darbo autorės pasirinktas požiūris į žiniasklaidos veikimą nulemia ir tai, jog naujienų konstravimas pristatomas dedukciniu principu, tad pagrindinių sąvokų¹⁰ reikšmės paaiškėja jas vertinant sistemiškai (holistiškai).

Žiniasklaida naujienas konstruoja palaikydama santykį su kitais veikėjais – suinteresuotaisiais¹¹. Suinteresuotieji pripažįstami nesavarankiškais žiniasklaidos konstruojamų naujienų dalyviais, kuriuos žiniasklaida naujienose pristato taip, kaip jai yra paranku (Van Dijk, 1988: 87).

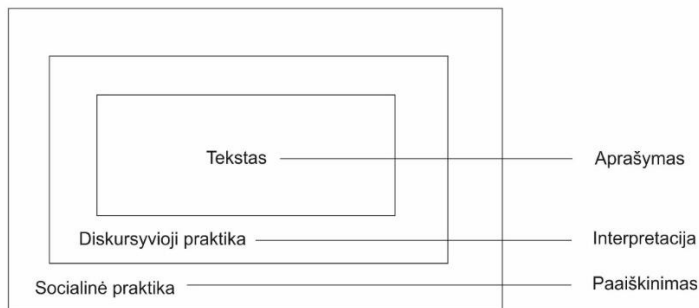
Naujienų diskurso samprata disertacijoje kildinama iš N. Fairclougho (1989; 2003) ir T. Van Dijko (1988) lingvistinės diskurso analizės tradicijos. Teigiama, kad diskursyvus naujienų pobūdis išryškėja naujienų konstravimo procese – tam, kad naujienos taptų artefaktu, jos žiniasklaidos yra nepertraukiamai konstruojamos (Van Dijk, 1988: 95–97). Naujienos, vadovaujantis N. Fairclougho samprotavimais, sukonstruojamos iš trijų pagrindinių komponentų – diskurso *per se*, kalbos, retorikos¹² ir teksto. Diskursas traktuojamas kaip bendroji sistema – kalbą, retoriką įgalinanti priemonė. Kalba, retorika yra diskurso elementas, inicijuojantis socialinę praktiką (socialinį veiksmą ar veiksmus, kuriais konstruojamos naujienos). Socialinė praktika atpažįstama iš diskursyviosios praktikos – tarpinio lygmens, suteikiančio socialiniam veiksmui formą. O forma išryškina teksto bruožus (Fairclough, 2003: 3–4). Plačiau paaiškindamas šios diskurso perspektyvos panaudojimą, N. Faircloughas pasitelkia socialinės tikrovės konstravimą. Autoriaus teigimu, žiniasklaida naujienomis siekia perteikti socialinės tikrovės aiškinimus (angl. *explanation*). Sukonstruotos naujienos yra įdedamos į formą, kuri pateikia skirtingas socialinės tikrovės aiškinimų

¹⁰ Naujienų diskursas, naujienų dienotvarkės konstravimas (naujienų dienotvarkė), rėminimas, naujiena, naratyvas. Šias sąvokas derėtų traktuoti taip: *naujienų diskursas* – naujienų konstravimą inicijuojanti ir palaikanti ciklinė sistema arba seka. *Naujienų dienotvarkės konstravimas* – visi žiniasklaidos veiksmai ir procesai, kuriais konstruojama naujienų dienotvarkė. Naujienų dienotvarkė konstruojama *socialine praktika* – nenutrūkstamu socialiniu veiksmu. *Rėminimas* – tai naujienų dienotvarkės konstravimo technika. Šiai technikai suteikiant metakomunikacijos – nenutrūkstamos komunikacijos apibrėžtį, pastaroji tampa socialinės praktikos atitikmeniu (ekvivalentu). *Naujiena* – tai naujienų dienotvarkės konstravimo rezultatas. *Naratyvas* – socialinės praktikos raišką įprasminanti forma, materija, atpažįstama iš *diskursyviosios praktikos* – tarpinės naujienų dienotvarkės konstravimo grandies.

¹¹ Suinteresuotieji arba interesų grupės – skirtingi veikėjai, atskleidžiantys naujienas konstruojant dalyvaujančių asmenų, institucijų spektrą (Van Dijk, 1988: 87).

¹² Kalba, retorika darbe vartojama dviem reikšmėmis ir turi skirtingą paskirtį. Aiškinant naujienų diskurso kilmę, *kalba, retorika* suprantama kaip naujienų konstravimo elementas (Fairclough, 2003: 3–4). Analizuojant naratyvą, *kalba, retorika* tampa naratyvo elementu ir atskleidžia naratyvo ypatybes (Abbott, 2008: 40).

variācijas – jos interpretācijas (angl. *interpretation*), o interpretācijas tampa aprašumu (angl. *description*) – tekstu (Fairclough, 1989: 17–31; 2001; Janks, 1997/2006: 329–330) (1 paveikslas).

1 paveikslas. N. Fairclougho diskurso schema (Šaltinis: Janks, 1997/2006)

Šios idėjos laikomos disertacijos teorinės dalies pagrindu. Tad toliau analizuojama, kaip žiniasklaidos naujienų konstravimu, kartu pasitelkiant ir socialinį tikrovės konstravimą, parodyti naratyvą.

1.1. Žiniasklaidos funkcijų reikšmė konstruojant naujienas

Konstruodama naujienas, žiniasklaida įgyvendina keturias pagrindines funkcijas¹³ – *informacinę* (angl. *facilitative*), *bendradarbiavimo* (angl. *collaborative*), *stebėsenos* (angl. *monitorial*) ir *radikaliąją* (angl. *radical*) (Christians et al., 2009)¹⁴.

Informacinę (Christians et al., 2009) funkciją atliekančios žiniasklaidos tikslas – teikti patarimus, nuorodas, rekomendacijas auditorijai. Žiniasklaida publikacijose pateikia įvairių valstybės institucijų¹⁵, nevyriausybių

¹³ Laikoma, kad žiniasklaidos vaidmuo disertacijoje parodo žiniasklaidos kaip institucinės veikėjos ypatybes. Žiniasklaidos vaidmenį paaiškina ir detalizuoja keturios pagrindinės jos funkcijos – informacinė, bendradarbiavimo, stebėjimo ir radikaliąji.

¹⁴ Atsižvelgiant į disertacijoje nagrinėjamos temos specifika, žiniasklaidos funkcijos pristatomos iš emigracijos perspektyvos.

¹⁵ Lietuvoje migracijos politiką formuojančioms ir įgyvendinančioms institucijoms priskiriama: Vidaus reikalų ministerija, Migracijos departamentas, Migracijos tarnybos, Valstybės sienos apsaugos tarnyba, Užsienio reikalų ministerija, Socialinės apsaugos ir darbo ministerija (Europos migracijos tinklas, 2021).

organizacijų¹⁶, statistinius duomenis rengiančių ir skelbiančių institucijų¹⁷ informaciją. Žiniasklaidai nekomentuojant, nevertinant, nemoralizuojant, auditorija informuojama apie emigracijos dėsningumus (publikacijose išryškinant statistinius emigracijos rodiklius) ir skirtingų institucijų teikiamos pagalbos spektrą (nurodant kontaktinius duomenis, pateikiant instrukcijas ir pan.). Informacinė žiniasklaidos funkcija būdingiausia tokioms emigracijos temoms kaip nelegalių emigrantų deportacija į kilmės šalį, imigracinių vizų suteikimas emigrantams, nusikaltimai ir nelaimės (įvairaus pobūdžio nusikalstamos veiklos vykdymas ir užsienyje besislapstančių nusikaltėlių sulaikymas, išdavimas kilmės šaliai), emigracijos krypčių ir tendencijų apžvalga, studijos užsienyje ir kt. (Christians et al., 2009: 30; Donauskaitė, 2015: 126–127).

Bendradarbiavimo (Christians et al., 2009) funkciją įgyvendinančios žiniasklaidos tikslas – remti valdžios institucijas. Realizuodama bendradarbiavimo funkciją, žiniasklaida publikacijose teisina, palaiko vyriausybės ir jos institucijų, parlamento, politinių partijų ir jų narių poziciją. Taip auditorija nepertraukiamai informuojama apie valdžios institucijų veiklą: migracijos politikos srityje priimamus sprendimus, teisės aktų rengimą, tobulinimą ir kt. (Donauskaitė, 2015: 127). C. G. Christianso ir bendraautorių teigimu, žiniasklaidos santykis su valdžios instacijomis yra nulemtas istorinių aplinkybių. Formuojantis žiniasklaidos priemonėms (periodinei spaudai) jos buvo kuriamos galingų politinių partijų, užtikrinusių demokratiją arba palaikiusių dominuojantį politinį režimą. Bendradarbiavimo funkcija emigracijos temoje yra specifinė ir labiausiai siejama su dviem temomis: išėmijos problematika – dvigubos pilietybės suteikimo klausimais, pasaulio lietuvių bendruomene (PLB) ir jos veiklos stiprinimu, kt. – ir diplomatine tarnyba – užsienio politikos vykdymu, tarptautinių santykių palaikymu (Christians et al., 2009: 31, 196).

Stebėjimo (Christians et al., 2009) funkciją įgyvendinančios žiniasklaidos tikslas – stebėti aplinką, informuojant visuomenę apie politinę, ekonominę, socialinę (plačiaja prasme) situaciją šalyje. Stebėjimo funkciją žiniasklaida realizuoja teikdama auditorijai informaciją apie valstybei kylančias grėsmes ir rizikas (politinės, ekonominės, socialinės ir kitos aplinkos pokyčius,

¹⁶ Aktyviausiomis nevyriausybiniomis organizacijomis laikytinos: Tarptautinė migracijos organizacija, Migracijos informacijos centras „Renkuosi Lietuvą“, Lietuvos socialinių tyrimų centro Etninių tyrimų ir Demografinių tyrimų institutai, Lietuvos „Caritas“ ir kt. (Europos migracijos tinklas, 2021).

¹⁷ Lietuvos statistikos departamento, „Eurostat“ ir kt. (Lietuvos statistikos departamentas, 2021; Eurostat, 2021).

nestabilumą), pranešdama apie galimybes. Akcentuodama grėsmes ir rizikas, žiniasklaida kritikuoja, vertina valdžios institucijų¹⁸ darbą, o pranešdama apie galimybes – emigraciją pristato kaip alternatyvą, išeitį iš padėties (aprašo sėkmingas emigracijos patirtis, išryškina tikslo šalių privalumus ir kt.). Stebėjimo funkciją atliekanti žiniasklaida publikacijose pasitelkia įvairių sričių ekspertų (profesionalų), visuomenės, žymių žmonių ir kt. pasisakymus bei juos racionalizuoja – iškelia juos į publikacijos antraštę ar įvadinę publikacijos dalį. Stebėjimo funkcija yra plati ir apima tokias temas kaip nepasitenkinimas politine situacija (nusivylimas valdžia, politinis persekiojimas, priverstinis darbas, karo nusikaltimai, trėmimai, karo grėsmė ir kt.), ekonominėmis, socialinėmis gyvenimo sąlygomis (skurdas, nedarbas, maži atlyginimai, poreikis užsidirbti ir kt.), savirealizacija (emigracija dėl karjeros ir darbo), naujų galimybių paieška (laimės paieškos, nauji potyriai), studijos užsienyje, nusikaltimai ir nelaimės (įvairaus pobūdžio nusikalstamos veiklos vykdymas ir užsienyje besislapstančių nusikaltėlių sulaikymas, išdavimas kilmės šaliai) ir kt. (Donauskaitė, 2015: 123; Christians et al., 2009: 30; Lasswell, 1948: 37–51).

Radikaliąją (Christians et al., 2009) funkciją įgyvendinančios žiniasklaidos tikslas – siekti socialinių pokyčių ir reformų. Realizuodama radikaliąją funkciją, žiniasklaida gina visuomenės ar kurio vieno jos nario, organizacijos interesus, kritikuodama valdžios institucijas¹⁹ dėl politinių, ekonominių, socialinių ir kitų sąlygų nevienodumo ir kt. Žiniasklaida publikacijose ryškina tik ginamos pusės interesus ir juos sustiprina ekspertų (profesionalų) ar visuomenės komentarais. Be to, žiniasklaida gali ne tik informuoti apie įvykius, bet ir pateikti savo įvykių versiją.²⁰ Radikalioji žiniasklaidos funkcija ryškiausia šiose emigracijos temose – nepasitenkinimas politine situacija kilmės šalyje (politinis persekiojimas, priverstinis darbas, karo nusikaltimai, trėmimai, karo grėsmė), nusikaltimai ir nelaimės (įvairaus pobūdžio nusikalstamos veiklos vykdymas ir užsienyje besislapstančių

¹⁸ Vyriausybės ir jos institucijų, parlamento, prezidento, politinių partijų ir jų narių, taip pat teisėsaugos institucijų (Lietuvos Respublikos Vyriausybės informacija, 2021).

¹⁹ Žr. 18 išnašą.

²⁰ Pavyzdžiui, radikalioji žiniasklaidos funkcija ryški žurnalisto V. Lingio nužudymo bylos tyrime. „Kas nužudė Vitą Lingį“, *Respublika*. 1993 m. gruodžio 22 d., Nr. 247 (1125); „Žinomą JAV gyvenančią lietuvių poetę ir prozininkę Kotryną Grigaitytę labai sukrėtė vieno „Respublikos“ leidėjų – Vito Lingio – nužudymas. Pagerbdama šio drąsaus žmogaus atminimą, ji atsiuntė eilėraščių“, *Respublika*. 1994 m. sausio 12 d., Nr. 7 (1138); „V. Lingio žudikų procesas: nužudė už tai, kad rašė“, *Respublika*, 1994 m. spalio 15 d., Nr. 217 (1348), kt.

nusikaltėlių sulaikymas, išdavimas kilmės šaliai) (Donauskaitė, 2015: 128; Christians et al., 2009: 31).

Žiniasklaidos funkcijų analizė rodo, kad čia suminėtos funkcijos viena su kita sutampa, susipina ir yra priklausomos nuo konteksto. Šiuos dėsningumus patvirtina ir žiniasklaidos tyrėjai, akcentuodami, kad žiniasklaidos funkcijos kinta, todėl kaip savarankiškos – visiškai nepriklausomos viena nuo kitos – pasitaiko retai (Donauskaitė, 2015: 36).

1.2. Žiniasklaidos naujienų diskurso samprata ir paskirtis

Kad naujienų konstravimas žiniasklaidoje būtų efektyvus, reikia pasirinkti tinkamą ir paveikią žiniasklaidos naujienų konstravimo sistemą (strategiją), kuri ne tik parodytų galutinį rezultatą – žiniasklaidos turinį *per se*, bet ir pademonstruotų naujienų konstravimo proceso specifiką – nuosekliai išryškintų naujienų konstravimo eigą, struktūrą, dėsningumus. Tai, pasak N. Fairclougho, J. Mulderrig ir R. Wodak, įgyvendinama diskursu – žiniasklaidos naujienų konstravimo veiksmu, seka (Fairclough et al., 2011: 357–374). Žiniasklaidos naujienos diskursu gali tapti dėl dviejų pagrindinių priežasčių. Pirmiausia žiniasklaidos naujienomis apibrėžiamas platus socialinių problemų (disertacijos atveju – emigracijos) laukas ir atskleidžiamas jų priežastingumas: identifikuojami emigracijos problemas konstruojantys veikėjai, paaiškinamas šių problemų kontekstas bei pamažu įprasminamas ir nustatomas latentinis socialinės tikrovės elementų ryšys. Antra, visa tai vyksta retorika, kuri nelyginant strategija sujungia du skirtingus socialinės tikrovės polius – žiniasklaidos sukonstruotas prasmes perduoda auditorijai, t. y. institucinę retoriką transformuoja į kasdienę, lengvai suprantamą ir prieinamą plačiai visuomenei.²¹ Suderinus visas išvardytas veiklas, žiniasklaidos naujienos tampa skirtingų, tačiau tarpusavyje derančių, sutampančių praktikų visuma. Prasių konstravimui ir raiškai žiniasklaidos pasitelkiamos įvairios technikos ir procesai suformuoja nenutrūkstamą tų procesų grandinę ir pasikartojančius jų ciklus (O’Keeffe, 2011: 441).

Patį diskursą, socialinio konstrukcionizmo teorijos požiūriu, galima laikyti dirbtiniu konstruktu, sukurtu tam, kad jis semiotinėmis savybėmis padėtų perteikti prasmes apie socialinę tikrovę instituciniams veikėjams²²; tomis prasmėmis veikėjai konstruotų žinojimą apie ją ir, perteikdami

²¹ Darbe vartojama sinonimiškai su terminu auditorija.

²² Žiniasklaida darbe traktuojama kaip institucinė veikėja, kuri nustato subordinacinį jos ir interesų grupių tarpusavio santykį.

sukonstruotas reikšmes auditorijai, įgytų pranašumą. Vertinant siauriau, diskursas apibrėžiamas ir kaip dinamiška socialinės tikrovės projekcija, skirta tam tikroje terpėje veikėjų socialiai konstruojamoms prasmėms perduoti pasitelkus retoriką (Nikander, 2008: 413–415; Wagner, Hayes, 2005: 218–220). Žiniasklaidos atveju naujienų diskurso sampratos platumą nulemia žiniasklaidos naujienų prigimtis.

Naujienų konstravimas (Watson, 2016) apima daugybę susijusių, viena nuo kitos priklausomų pakopų, kurių visuma suformuoja ir kartu pagrindžia naujienų diskurso sampratą. Naujienų konstravimą, akcentuojant jų ilgalaikiškumą, pasak D. McQuailo (2010: 320), vertėtų apibrėžti proceso terminu. Jų konstravimas pirmiausia žymi nepertraukiamą vyksmą – naujienas kuriančio subjekto ir naujienas sudarančių komponentų nuolatinę, dinamišką sąveiką. Šia sąveika naujienų subjektas kuria tiek objektyvias, matomas, tiek nematomas, numanomas socialinės tikrovės prasmes, o naujienų konstravimas dėl šios dermės tampa pagrįstu komunikaciniu, socialiniu veiksmu (Van Dijk, 1988: 95; 1995: 10). Naujienų konstravimas ypatingas tuo, jog juo siekiama naujienų struktūrą, t. y. formalias naujienų charakteristikas, susieti ir suderinti su pačiu naujienų konstravimu kaip veiksmu bei paversti jį kryptinga, diskursyvia, t. y. visa apimančia funkcija ir praktika. Todėl naujienų konstravimas kaip veiksmas yra formaliųjų naujienų charakteristikų jungiamoji grandis ir jas lemiantis rezultatas (Cotter, 2015: 798–799), o pačios naujienų charakteristikos – tokio veiksmo laukiamas efektas ir atspindys (Abdullah, 2014: 1–4).

Pagal šią analogiją, naujienų konstravimą galima iliustruoti praktiniais pavyzdžiais. Formaliosiomis naujienų charakteristikomis, pasak Van Dijko, tikslinga laikyti visą aprašomąją naujienų struktūrą – lingvistines priemones, t. y. gramatinę naujienos dėmenį, jo sintaksę ir semantiką (Van Dijk, 1991: 110–111), taip pat atskirų žodžių ir sakinių semiotines konstrukcijas, temines naujienų ypatybes ir visa kita, ką galima apibūdinti terminu fizinė, tekstinė naujienų schema ar kategorija (Van Dijk, 1986: 157–159; 1991: 108–120). O naujienų konstravimas kaip veiksmas yra kognityvinis procesas ir sujungia į bendrą visumą veiklas, kuriomis jau aptartas aprašomasis naujienų lygmuo įgauna konkrečią reikšmę. Bendrai kalbant, tai naujienų rengimo etapas, kurio metu išryškėja technikos, būdai ir metodai galutiniam produktui – naujienoms – gauti. Todėl naujienų rengimas – tai visos be išimties žurnalistinės praktikos, kuriomis konstruojama naujienų dienotvarkė (Fairclough, 1995: 48–53).

Grįžtant prie naujienų diskurso sampratos, galima matyti, kad abiem naujienų konstravimo lygmenimis siekiama kurti prasmes: naujienų rengimo etape šios prasmės žiniasklaidos yra laipsniškai rengiamos ir plėtojamos, o

struktūrinėje plotmėje – sukomponuojamos į visumą, todėl įgyja apibrėžtą pavidalą ir formą, yra išreiškiamos tekstu. Vadinasi, abu naujienų konstravimo lygmenys, kaip jau minėta, nuosekliai formuoja ir įprasmina žiniasklaidos rutininę įvairių praktikų visumą (Bednarek, Caple, 2012: 84–110). Dėl šios priežasties žiniasklaida reikšmėmis ne tik atspindi socialinę tikrovę (kaip teigta pristatant bendrą diskurso apibrėžimą), bet ir, atsižvelgiant į pasikartojantį naujienų diskurso konstravimo etapiškumą, sąmoningai lemia tam tikrų reikšmių išskirtinumą ir dominavimą. Tokių reikšmių dominavimas reiškia, kad vertės požiūriu jos suprantamos kaip svarbesnės, todėl turi daugiau galimybių tapti etalonu ir pagrindiniu socialinės tikrovės matu, būti žiniasklaidos aiškiai struktūros prasme išreikštos lyginant su tomis, kurios pripažįstamos kaip antraeilės (Bednarek, Caple, 2016: 440–441). Ši reikšmių savybė kartu išryškina dualistinį naujienų diskurso pobūdį: esant nevienodai reikšmių svarbos pusiausvyrai, iš jų konstruojama socialinės tikrovės projekcija, viena vertus, gali būti iškreipta, deformuota; o kita vertus, racionalizuota, išgryninta ir apdorota susiaurinant prasminį socialinės tikrovės lauką. Tiek viena, tiek kita iš šių praktikų turi vienodas galimybes prigyti kaip pagrindinė socialinės tikrovės konstravimo programa, priklausomai nuo to, kuri iš jų bus vertinama kaip mažiausiai šališka, tiksliausia ir tokia, dėl kurios visuotinai sutariama (Fairclough, 2003: 22–25). Vadovaujantis socialiniu konstrukcionizmu, reikšmių atrankai ir dominavimui naujienų diskurse apibrėžti vartojamas *objektyvacijos* (Berger ir Luckmann, 1999) terminas. Objektyvacija žymi socialinės tikrovės įprasminimą dominuojančiomis reikšmėmis, kai žiniasklaidos deklaruojama socialinė tikrovė pripažįstama kaip reali. Atsižvelgiant į tai, kad socialinės tikrovės prasmės žiniasklaida kaip subjektas deklaruoja imperatyviai, jos socialinės tikrovės objektyvacija yra subjektyvi, tačiau pagrįsta (Berger ir Luckmann, 1999: 51–53).

Pagrįstumas kyla iš to, kad žiniasklaidos naujienos, kaip skirtingų praktikų visuma, yra lengvai pasiekiamos, nuolat matomos, todėl suprantamos kaip atviros, visiems prieinamos ir teisingos. Auditorija gali nevaržomai sekti naujienų konstravimo vyksmą, tiksliau, galutinį jo rezultatą, išreikštą tam tikra struktūra. Taip ji tampa naujienų diskursu konstruojamos socialinės tikrovės dalimi (auditorijos suvokimu) ir pagrindiniu poveikio tikslu (žvelgiant iš žiniasklaidos perspektyvos) (Fairclough, 1995: 57–59; Talbot, 2007: 9–14). Struktūrinis žiniasklaidos naujienų lygmuo yra nulemtas naujienų rengimo lygmens ir tuo požiūriu, kad pastarasis pasikartojančiais veiksmis ir procesais (naujienų konstravimo ciklais) nubrėžia rėmus ir sukuria tam tikrą sistemą, dėl kurios konstruojamos konkrečios reikšmės tampa prasmingos ir reikalingos, t. y. instrumentinės, nuolat žiniasklaidos naudojamos ir

reprodukuojamos. Kadangi objektyvuotas reikšmes dėl jų pagrįstumo ir tinkamumo sunku pakeisti naujomis, jos, perkeltos į žiniasklaidos naujienų dienotvarkę, socializuojamos, o prie jų palengva priprantama. Taip žiniasklaidos naujienų diskursu ne tik sukonstruojamos ir apipavidalinamos prasmės, bet ir nustatoma tvarka esminiams žiniasklaidos veiklos principams (Fairclough, 2001; Berger ir Luckmann, 1999: 51–65; McQuail, 2010: 387–390).

1.3. Žiniasklaidos naujienų dienotvarkės konstravimas

Žiniasklaidos naujienų diskurso konstravimas, kaip aptarta antrajame skyriuje, apima naujienų rengimo procesą. Atsižvelgiant į tai, jog naujienų konstravimas žiniasklaidoje apibrėžiamas ir aiškinamas diskurso terminu, žiniasklaidos naujienų dienotvarkės konstravimas tampa diskurso, kaip socialinės praktikos įsitvirtinimo visuomenėje, pagrindu. Dėl šios priežasties itin svarbiu naujienų konstravimo dėmeniu ir segmentu pagrįstai pripažįstami diskurso veikėjai – žiniasklaida kaip pagrindinė naujienų diskurso konstruotoja ir jos interesų grupės – kiti reikšmingi, tačiau žiniasklaidai netapatūs veikėjai (Van Dijk, 1995: 10–13).

Žiniasklaida, remiantis socialiniu konstrukcionizmu, traktuojama kaip institucinė diskurso veikėja. Tai tokia veikėja, kuri, kurdama socialinę tikrovę, pasitelkia socialinę institucinę kontrolę, t. y. numato instituciškai svarbių veiksmų schemas, kuriomis vadovaudamasi parenka šias schemas atitinkančius išorės veikėjus – įvairius suinteresuotuosius. Žiniasklaida taip siekia sukurti savo socialinę tikrovę (ją institucionalizuoti), į kurią kiti veikėjai patektų dalyvių teisėmis. Vadinasi, žiniasklaida kaip diskurso veikėja atlieka pagrindinės koordinatorės, derybininkės, tarpininkės funkcijas, nors pati tiesiogiai diskurso kryptingumo tarsi ir nelemia (Berger, Luckmann, 1999: 74–90; Watson, 2016: 120–132; Gergen, 2009: 13–21). Kita vertus, žiniasklaidos suinteresuotaisiais dažniausiai tampa tos veikėjų grupės ar asmenys, nuo kurių tiesiogiai priklauso žiniasklaidos funkcionavimo visuomenėje sėkmė, ilgalaikiškumas ir stabilumas (pavyzdžiui, suinteresuotaisiais pasirenkami įvairūs nuomonių lyderiai – politikos, verslo elitai, visuomenės veikėjai ir kt., galintys lemti pasitikėjimą žiniasklaida). Galima teigti, kad skirtingi veikėjai, tapę žiniasklaidos priklausiniu, viena vertus, atitikdami žiniasklaidos nustatytus normatyvus, stiprina žiniasklaidos pozicijas konstruojant diskursą ir akcentuoja jos vaidmenį. Kita vertus, pasiūlydami bendrus, pasikartojančius žiniasklaidos socialinės tikrovės šablonus, tipizuoja, sunormina diskursą, taigi taip pristato ir patys save (Berger, Luckmann, 1999: 67–73; Fairclough, 2013: 56–61; Van Dijk, 1995:

11–13). Atsižvelgiant į naujienų diskurso konstravimo logiką, veikėjai pagal sudėtį skyriumi neskiriami ir, išlaikant instituciškai žiniasklaidos jiems suteiktus bruožus, vadinami tiesiog diskurso veikėjais (Fairclough, 2003: 205–209). Taip yra todėl, kad pagrindinis dėmesys žiniasklaidos naujienų dienotvarkės konstravimo procese labiau yra telkiamas į funkcijas ir veiksmus, lemiančius reikšmių konstravimą kaip galutinį rezultatą, o ne to rezultato genezę (Van Leeuwen, 2008: 23–54). Vadovaujantis tuo, toliau detalai analizuojamas žiniasklaidos naujienų dienotvarkės konstravimas ir galimybės jai įsitvirtinti *socialine praktika* (Fairclough, 1995).

Bendriausia prasme žiniasklaidos naujienų dienotvarkės konstravimas apibrėžiamas kaip žiniasklaidos veiksmų, kuriais siekiama konstruoti socialinės tikrovės apie emigraciją prasmes ir jomis lemti žinojimą apie tą tikrovę, visuma (Watson, 2016: 120–121). Šį veiksmą galima išskirti į du pagrindinius, vienas su kitu susijusius etapus – žiniasklaidos taikomų metodų, priemonių ir technikų konstruojant prasmes nustatymą ir analizę; bei žinojimo įtvirtinimą, kuris pasiekiamas diskursą abipusiškai, tiek žiniasklaidos, tiek auditorijos iniciatyva, pripažįstant kaip socialinę praktiką (Fairclough, 1993, 1995). Dėl šios priežasties analizuojant žiniasklaidos naujienų dienotvarkės konstravimą, tikslinga ieškoti skirtingų žiniasklaidos vykdomų procesų tęstinumo ir jų reikšmės bei įtakos auditorijai tvarumo sąsajos.

Žiniasklaidos naujienų dienotvarkės konstravimo pagrindinis tikslas ir vaidmuo, pasak M. McCombo ir A. Reynoldso (2002: 1–18), yra atrinkti temas (problemas), vertas aptarti žiniasklaidoje, ir nuolat vykdant atrinktų temų pateikimo būdų kontrolę konstruoti atrankinį turinį. Žiniasklaidai įvairiais būdais turiniu akcentuojant temas ar jos aspektus, kurie visuomenei yra svarbūs, ji orientuojama suteikti šioms temoms prioritetinę reikšmę. Taigi žiniasklaidai selektyviai pristatant socialinę tikrovę atrinktomis temomis, ji imama traktuoti kaip įprasta, nukreipianti, šabloniška, socialinio konstrukcionizmo terminais apibrėžiant – *habitualizuota* (Berger, Luckmann, 1999: 74–75; McQuail, 2010: 387–388). Habitualizacija, kaip procesas ir žiniasklaidos veiklos ypatybė, pasižymi tuo, kad, pirma, susiaurina auditorijai (ir kiekvienam individui atskirai) galimybes objektyviai rinktis, pirmiausia sprendimų priėmimą dėl konstruojamų naujienų objektyvumo sutelkiant į žiniasklaidos (tiksliau, jos veikėjų žurnalistų) rankas; antra, struktūroja, sustiprina naujienas, išryškindama tuos aspektus, kurie labiausiai žiniasklaidai naudingi poveikio, o ne faktiškumo prasme (Kim et al., 2002; Siregar, 2018; Fengmin, 2020: 41–47). Todėl pirmuoju atveju galima kalbėti apie naujienų (produkcijos) atrankos kriterijus, žiniasklaidai sprendžiant, kokie įvykiai verti

tapti naujiena, antruoju – žiniasklaidos turinio konstravimo technikas plačiaja prasme.

Žiniasklaida vadovaujasi labai skirtingais pirminiais naujienų atrankos kriterijais, vieni jų yra bendro pobūdžio, apimantys platų charakteristikų spektrą, pavyzdžiui, aktualumas, naujumas, didelis paplitimas, paprastumas, netikėtumas, kultūrinis artumas, negatyvumas ir kt. (Allan, 2004: 58). Naujienų atrankos kriterijai gali būti siejami su auditorijos poreikiais: personalizacija, drama ir konfliktas, ryšys su kasdienėmis aktualijomis, veiksmas ir pan. (Jamieson, Campbell, 2006). Tačiau galima pastebėti, kad juos visus vienija specifinė savybė – gebėjimas turiniu abstrahuoti prasmes kaip galutinį naujienų (t. y. diskurso) konstravimo rezultatą. Kadangi žiniasklaida socialinės tikrovės prasmes įprasmina šablonais, griežtai struktūruotas naujienų atrankos, t. y. naujienų konstravimo pradžios, etapas, viena vertus, užtikrina naujienų homogeniškumą ir koncentruotumą; kita vertus, žvelgiant iš auditorijos perspektyvos, garantuoja jų įvairiapusiškumą ir artimumą auditorijos aplinkai. Dėl šios priežasties naujienų reikšmė tampa tiesiogiai proporcinga auditorijos lūkesčiams (Nišić, Plavšić, 2014: 73–75). Naujienų atrankai reikšmingos ir žiniasklaidos veiklos aplinkybės – skuba, lemianti paviršutinišką informacijos filtravimą; taip pat politiniai ir ekonominiai veiksniai – žiniasklaidos priemonių savininkų interesai, galintys iškreipti naujienų vientisumą, taigi iš dalies koreguoti jų poveikumą auditorijai (Watson, 2016: 120–121; Berkowitz, Liu, 2014: 301–313). Išoriniai naujienų atrankos veiksniai vis dėlto yra mažesnės svarbos lyginant su turinio parametrais, nes stipriau veikia bendrą naujienų konstravimo aplinką – idėjinę atmosferą, o ne naujienų struktūrą kaip nuosekliai konstruojamą artefaktą. Kita vertus, R. Harris'o teigimu, dera nepamiršti, jog nepalanki idėjinė aplinka taip pat gali smarkiai paveikti naujienų konstravimą. Jei už jų konstravimą ir pateikimą atsakingi žiniasklaidos profesionalai neturės bendros vizijos, jų interesai ir požiūris į būsimą galutinį rezultatą (naujienų produkciją *per se*) gali išsiskirti (Harris, 2004: 205–208).

Vertinant bendrai naujienų atrankos etapą, juo siekiama atrinkti charakteristikas naujienoms, kurios turi potencialą sudominti auditoriją. Šiomis charakteristikomis tarsi suformuojama naujienų atrankos kriterijų visuma, galinti jas suaktualinti ir paversti svarbiomis, reikšmingomis. Taip naujienos parengiamos tolimesniam – konstravimo – etapui, kurio esmė – panaudojant tam tikrus metodus, technikas formuoti skirtingas reikšmes ir jomis daryti įtaką visuomenės žinojimui apie socialinę tikrovę.

Kalbant apie žiniasklaidos turinio konstravimo technikas svarbu pabrėžti, jog disertacijos atveju aktualios yra tos, kurios įprasminamos ir išreiškiamos

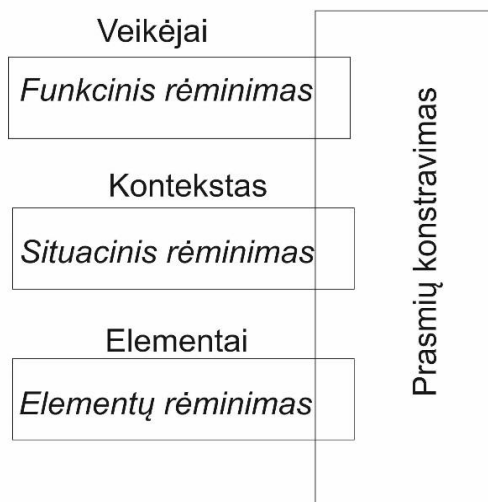
žiniasklaidos konstruojamas reikšmes įgyja galią, M. McCombo žodžiais tariant (2008: 89), „organizuoti ir struktūruoti mąstymą“. Dėl šios priežasties pagrindine naujienų konstravimo technika, būdu ir metodu laikomas *rėminimas* ir jo rezultatas – *rėmai* (Entman, 1993). Rėminimas, kaip procesas ir reikšmių konstravimo bei įprasminimo veiksmas, apibrėžiamas labai įvairiai. Vieni mokslininkai nurodo gana abstrakčias rėminimo savybes, pavyzdžiui, rėminant sukonkretinamas auditorijos požiūris į tam tikrą problemą (disertacijos atveju – emigraciją), akcentuojant ir pasiūlant turinio suvokimo schemas, tam tikras kognityvines reikšmių struktūras – rėmus (Altheide, 1997: 651–652). Dar kiti traktuoja rėminimą kaip priemonę interpretacinėms žiniasklaidos reikšmėms (iš)koduoti (O’Sullivan, Hartley et al., 2006: 122–123) arba suteikia rėminimui žiniasklaidos efektų apibrėžimą. Tokiu atveju rėminimas panaudojamas skirtingoms reikšmėms operacionalizuoti, t. y. sujungti į bendrą sistemą, suformuoti, aprašyti bendrus požymius (Scheufelle, 2006: 103–104; 2004). Vertinant aptartus rėminimo apibrėžimus, galima pastebėti, jog jie naujienų konstravimo technikų prasme pavartoti gana siaurai. Apibrėžimuose dominuoja viena arba kelios rėminimo funkcijos, tačiau rėminimo, kaip kompleksinės ir koordinuotos sistemos, specifika tarytum neatskleidžiama. Galima įžvelgti, kad pagrindinis dėmesys rėminimo apibrėžtyse sutelkiamas į galutinį rezultatą, į tai, kokiomis ypatybėmis pasižyminčias žiniasklaidos turinio prasmes rėminimas gali perteikti, o ne į patį rėminimo procesą kaip žiniasklaidos veiksmą ir to veiksmo sudedamąsias dalis. Todėl rėminimą (teigiant, kad jis užtikrina ir naujienų diskurso plėtotę) tikslinga nusakyti plačiau – rėminimo kaip metakomunikacijos terminu.

Rėminimo kaip nenutrūkstamos komunikacijos apibrėžtį lemia tai, kad rėminimas, kaip pažymėjo aptarti mokslininkai, struktūruoja ir apipavidalina žiniasklaidos turinį, suteikia konkrečioms turinyje iškeliamiems objektams schemą, kuri padeda juos atpažinti, suprasti ir interpretuoti (Koenig, 2004: 1–4). Tad jis veikia kaip priemonė turinyje slypinčioms prasmėms iššifruoti ir taip realizuoja išreikštą, akivaizdų vaidmenį. Rėminimą vertinant dar plačiau – kaip diskurso funkcinį, t. y. konstravimo, dėmenį, išryškėja sudėtinis požiūris. Rėminimas, vadinant jį pagrindine naujienų konstravimo technika, suprantamas dvejopai: kaip socialinei tikrovei ribotas arba visa apimančias reikšmių kategorijas konkrečiame kontekste priskiriantis mechanizmas ir kaip naujienų konstravimo vyksmą koordinuojanti sistema plačiąja prasme.

Naujienų konstravimo veiksmą (rėminimą) charakterizuojant kaip diskurso etapą, kontekstas tampa aplinka, kurioje susipina skirtingi įvykiai ir skirtingos tų įvykių reikšmių interpretacijos (Song, 2010), kurias, viena

vertus, rėminimas gali sutelkti į visumą, kita vertus, išskaidyti. J. Kitzinger teigimu, įvykių ir jų prasmų sutelktumas konkrečiame kontekste reiškia, kad rėminant konkrečias, pasikartojančias, prasmes jos aplinkoje įkontekstinamos kaip nedaloma visuma, o atskiri jų rėmai (kaip visumos papildiniai) yra negalimi, nes neįmanoma išskirti naujų rėmų kategorijų. Ir atvirkščiai, įvykiams ir jų prasmėms kaskart pritaikant skirtingus rėmus ir taip diferencijuojant rėminimą, tas prasmes sudėtinga sutelkti į visumą, jei jos tame pačiame kontekste nesikartoja ir neturi bendrų bruožų, t. y. panašių rėmų kategorijų. Taigi žiniasklaidai pasirinkus kurį nors vieną prasmų konstravimo būdą, gaunami ir skirtingi norimų pademonstruoti prasmų variantai (Kitzinger, 2007: 134–161). Taip žiniasklaida ne tik nustato prasmų talpumą ir ribotumus, bet ir iš anksto atlieka tam tikrą jų grupavimą, nuspręsdama, koku detalumu išryškinti įvykius ir kokiais rėmais juos pristatyti. Todėl šiuo atveju kalbama ir apie rėminimo galimybes kontroliuoti žiniasklaidos turinį (Tannen, 1993: 14–22).

Egzistuoja ir dar platesnis rėminimo kaip metakomunikacijos aiškinimas, kompleksiskai parodantis rėminimo galimybes konstruoti prasmes ir kartu įvairiais lygiais veikti žiniasklaidos konstruojamų prasmų suvokimą. R. Johnson nuomone, į naujienų konstravimą, kaip diskurso etapą, galima žvelgti laikantis tokios nuostatos: žiniasklaidos turiniu rėminamos ne tik žiniasklaidos kaip institucinės, koordinuojančios veikėjos, bet ir jų veikėjų, kitų dalyvių – interesų grupių – konstruojamos prasmės. Dėl šios priežasties rėminimas parodo paties proceso detalumą, t. y. atskleidžia žiniasklaidos ir jos veikėjų specifiką ir atliekamas funkcijas (funkcinis rėminimas). O minėtos funkcijos, atliekamos veikėjų konkrečiame kontekste (situacinis rėminimas), apima savo elementus (elementų rėminimas), vadinasi, funkcionuoja kaip nesibaigiantis, skirtingus lygmenis sujungiantis, pasikartojantis ciklas ir sistema (2 paveikslas).

2 paveikslas. Rėminimo kaip metakomunikacijos sistema (Šaltinis: Johnson, 2008)

Rėminant žiniasklaidos turiniu konstruojamas prasmės siekiama atskleisti kuo daugiau ir kuo įvairesnių jų požymių, skirtingų priegos būdų jas suprasti ir įsisavinti (Johnson, 2008). Panašaus požiūrio šalininkas yra ir R. Entmanas, rėminimą pavadinęs išstėjusia (angl. *scattered*) paradigma, t. y. tokia paradigma, kuri gali apimti skirtingus prasmių konstravimo žiniasklaidoje lygmenis: veikėjus, kontekstą arba viską kartu, priklausomai nuo to, kas rėminama, koku tikslu, kokiai auditorijai. Autoriaus įsitikinimu, rėminimas padeda suvokti, kaip žiniasklaida konstruojama selektyviu turiniu atrenka ir pristato reikiamus socialinės tikrovės aspektus. Tai ji atlieka apibrėždama problemas, nustatydamas jas sukėlusias priežastis ir jėgas, pateikdama moralinį vertinimą, pasiūlydama rekomendacijas (Entman, 1993). Nors abiejų aptartų autorių rėminimo koncepcijos formos prasme reikšmingai skiriasi, juos sieja tai, kad rėminimas suprantamas kaip tam tikros kategorijos, perteikiančios bendrą žiniasklaidos konstruojamos socialinės tikrovės vaizdą. Todėl kategorijomis, viena vertus, formuojamas atrankinis turinys, atrankinė socialinė tikrovė; kita vertus, socialinė tikrovė atskleidžiama kaip visuma, tačiau sudaryta iš skirtingų fragmentų.

Žiniasklaidos gebėjimas konstruoti ir įkontekstinti aplinkoje atrankinį socialinės tikrovės kaip visumos vaizdą, socialinio konstrukcionizmo terminais apibrėžiant, vadinamas *eksternalizacija* (Berger ir Luckmann, 1999). Eksternalizacija – tai socialinis procesas, kurio metu žiniasklaida

įvairiais konstruktais, šiuo atveju – rėmais, įprasmina ir perduoda auditorijai šablonines prasmes apie socialinę tikrovę kaip visumą. Rėminimą nusakant metakomunikacijos terminu, jis tampa eksternalizacijos ekvivalentu ir viena iš socialinės tikrovės perteikimo tarpinių grandžių tuomet, kai auditorija tas prasmes internalizuoja, t. y. įsisavina ir pritaiko savo aplinkoje. Žiniasklaida rėmais konstruoja socialinės tikrovės išraiškos formas, o visuomenė, naudodama žiniasklaidą, jas pritaiko ir įvaldo savo aplinkoje – vartoja pati ar dalijasi su kitais visuomenės nariais ir taip įtvirtina žinojimą apie jas (Berger ir Luckmann, 1999: 163–165; Friedman, 2016). Todėl vadovaujantis tokia rėminimo analogija, galima išvelgti rėminimo sąsajas su sukonstruotų naujienų įsigalėjimu kaip socialine praktika. Nors rėminimo sugretinimas su socialine praktika sulaukia nemažai kritikos dėl to, jog nelemia visuomenės sprendimų ar galutinio socialinės tikrovės vertinimo, nes žiniasklaida nėra vienintelė tikrovės perteikėja (Scheufele, 2004: 401–403), sutinkama, kad rėminimas į naujienų diskurso konstravimą įtraukia sisteminį požiūrį ir leidžia pažvelgti į jį kaip į bendrą struktūrą, į atskiras tos struktūros dalis ir produktus – rėmus, kuriuos pastarasis, kaip sistema ir jos dalys, sukonstruoja. Vadinas, rėminimas, būdamas itin talpia žiniasklaidos turinio konstravimo technika, koordinuoja prasmų konstravimo procesą ir atskleidžia žiniasklaidos ir auditorijos sąveikos komunikacinį dėmenį toms prasmėms tampant socialinės tikrovės aksioma. Tačiau atsižvelgiant į tai, jog, pagal socialinio konstrukcionizmo teoriją, žiniasklaidos konstruojama socialinė tikrovė suprantama kaip interpretacijų objektas, svarbu įvertinti ir apsibrėžti naujienų diskurso konteksto ribas.

1.4. Konteksto reikšmė ir ribos naujienų diskurse

Konteksto (Van Dijk, 2006) apibrėžimas diskurso traktuotėse priklauso nuo to, kaip apibrėžiamas pats diskursas. Nors diskurso apibrėžčių, kaip ir jo taikymo sričių, esama daug ir skirtingų, sutinkama, kad kontekstas pirmausia yra aplinka, fizinė terpė, kurioje vyksta veikėjų sąveika (Van Dijk, 2006: 160–161). Kontekstas kaip fizinė terpė skiriamas dar į dvi grupes – *išorinį kontekstą* (makrokontekstą) ir *vidinį kontekstą* (mikrokontekstą) (Van Dijk, 1988). Išorinis kontekstas apima platų veiksnių, galinčių daryti įtaką diskurso plėtotei, spektrą ir yra susijęs su nuolatinio socialinės aplinkos, kurioje vyksta veikėjų sąveika, formavimusi ir kaita. Bendriausia prasme išoriniu diskurso kontekstu gali tapti tokie procesai kaip globalizacija, suprekinimas (angl. *marketization*), ekonominių, socialinių sistemų kaita (kapitalizmo įsigalėjimas), karai, krizės ir kt. Analizuojant išorinį diskurso kontekstą, ieškoma konkrečios aplinkos ir diskurso veikėjų veiksmų sąsajų, teigiant, kad

kaip tik toji aplinka nulemia veikėjų tarpusavio sąveikas ir diskursą (Fairclough, 2013: 25–30).

Disertacijos atveju, nagrinėjant emigracijos problematiką, išoriniam kontekstui tokios plačios apibrėžties taikyti neįmanoma, nes emigracija makrolygmeniu (kaip platesnė socialinio reiškinių dalis) neanalizuojama. Jam galima priskirti tik lygmenis, nusakančius emigracijos mastą, paplitimą ir koncentraciją – pavyzdžiui, individo (asmeninis), nacionalinis (vietos), tarptautinis (globalus) lygmuo. Išorinis emigracijos kontekstas parodo problemos sąsajumą su aplinka ir jos pateikimo intensyvumą. Išorinis kontekstas bendrais bruožais atskleidžia, kokiomis aplinkybėmis problema formuojasi, kokie realūs ar numanomi veiksniai tam turi įtakos (Van Dijk, 2011: 387–399).

Vidinis diskurso kontekstas savo sandara yra daug paprastesnis ir susideda iš analizuojamo įvykio, problemos detalių, tačiau neperžengia to įvykio, problemos ribų. Dėl to vidinis diskurso kontekstas komunikacijos tyrėjų darbuose sinonimiškai vadinamas situaciniu arba visuomeniniu kontekstu. Išorinis kontekstas parodo problemos išsidėstymą (sklaidą) tam tikros aplinkos hierarchijoje, o vidinis kontekstas – išorinį kontekstą susmulkina, detalizuoja, priskirdamas jam konkrečios erdvės, situacijos reikšmes (Fetzer, 2004: 7–9; Van Dijk, 2006: 161–162). Todėl vidinis diskurso kontekstas dėl sutelktumo ir siauros aprėpties kai kurių mokslininkų darbuose (Song, 2010; Wodak, 2001) dar vadinamas lingvistiniu kontekstu, t. y. tokiu kontekstu, kuriame svarbiausios formalios įvykio, problemos charakteristikos, atskleidžiančios ne tiek įvykio, problemos atsiradimo kilmę, kiek jo struktūrą ir galimybes diskurso veikėjams jame funkcionuoti ir taip jį veikti bei būti veikiamiems paties konteksto. Vadovaujantis tokia vidinio konteksto samprata, jis suprantamas kaip scheminis konstruktas, sukurtas ir taikomas tam tikroje situacijoje ir tam tikru metu; jis gali kisti priklausomai nuo to, kas (kokie veikėjai) jame dalyvauja ir koku intensyvumu, kaip glaudžiai veikėjai yra susiję su išoriniu kontekstu ir kaip to sąryšio tvirtumas nulemia vidinio konteksto vientisumą (Song, 2010). Pasitelkiant socialinio konstrukcionizmo terminologiją, vidinio konteksto sąlyginį priklausymą nuo išorinio konteksto apibrėžia nuolatinė jo savybė – *kontekstualumas* (angl. *contextualism*) (Silk, 2016).

Kontekstualumas reiškia diskurso sutelktumą fiksuotoje erdvėje. O ši erdvė suprantama kaip plačios ideologinės aprėpties terpė, pirmiausia aktualinanti diskursą – užtikrinanti išorinio ir vidinio konteksto suderinamumą. Kontekstualumas išreiškia vidinio konteksto priklausomybę nuo išorinio konteksto: nustatant vidinio konteksto reikšmines (erdvės)

grandis, iš anksto numatomos ir sąlygos jų sklaidai (Silk, 2016: 24–30). Vadinasi, kontekstualumas kontroliuoja vidinio ir išorinio konteksto dinamiką. Van Dijk'o žodžiais tariant, kontekstualumas žymi socialinės aplinkos talpumą, kuri gali būti ir skurdi, kontekstiškai sandari, ir gausi, kontekstiškai prisodrinta. Tai reiškia, kad diskursas gali turėti vieną arba kelias vyksmo terpes. Šitai priklauso nuo įvykių sudėtingumo, veikėjų sudėties ir kt. Paprastai tai, kaip jau minėta, būdinga vidiniam kontekstui, o išorinis kontekstas dažniausiai turi vieną konkrečią nekintamą sklaidos terpę ir su kitais sklaidos lygmenimis nesitapatina (Van Dijk, 2006: 160; Tenorio, 2011: 183–198).

Vidinio konteksto dedamąsias galima skirstyti labai įvairiais būdais. Atsižvelgiant į tai, jog emigracijos temoje vidinis kontekstas atskleidžia vyksmo vietą, paeiliui ryškinamos visos galimos jo plėtotės terpės.

Politinis kontekstas. Politiniame kontekste veikia skirtingi politinio lauko veikėjai – politinės institucijos ir asmenys. Politinis kontekstas parodo politinio lauko veikėjų veiklos rezultatus, įvertina tos veiklos pasekmes. Politiniame kontekste, greta politinių institucijų ir asmenų, gali dalyvauti ir nepolitiniai veikėjai, tačiau jų dalyvavimas vis tiek yra nulemtas politinių motyvų (pavyzdžiui, galimas piliečių dalyvavimas rinkimuose užtikrinant demokratiją). Tad politinis kontekstas sprendžia politinius klausimus, o politiniai veikėjai beveik visuomet yra dėmesio centre (Van Dijk, 1997: 13–15).

Ekonominis kontekstas. Atskleidžia, kaip kuriama materiali visuomenės gerovė, ir nagrinėja ūkinės, komercinės veiklos palaikymo klausimus. Kita vertus, ekonominį kontekstą apibrėžti nėra paprasta. Jis glaudžiai susijęs ir su skirtingais socialiniais reiškiniiais, ekonominius veiksnius laikant jų priežastimi (pavyzdžiui, nedarbas, skurdas). Kaip tik dėl to manoma, jog grynasis ekonominis kontekstas apskritai neegzistuoja. Tyrinėjant ekonominį kontekstą vertinama, kaip jis veikia kitus kontekstus, jų veikėjus ir yra veikiamas jų pačių. Atsižvelgiant į tai, disertacijoje ekonominį kontekstą apibrėžia tiek su ekonomine, tiek su socialine veikla ir jos pasekmėmis susiję reiškiniai ir veikėjai, pripažįstant ekonominio konteksto dominavimą (Billig, 2003: 35–42).

Socialinės apsaugos kontekstas. Telkiasi į socialinio draudimo ir socialinės paramos klausimus. Socialinės apsaugos kontekstas apima tokias temas kaip skurdas, socialinių pašalpų sistema, socialinės paslaugos ir kt. Panašiai kaip ir ekonominis kontekstas, socialinės apsaugos kontekstas sutampa su kitais kontekstais. Priskiriant konkretų įvykio vyksmą socialinės apsaugos kontekstui, laikoma, jog jis priklauso socialinės pagalbos (plačiaja

prasmė) politikos laukui ir prisideda prie jo formavimo (Aidukaitė et al., 2012: 195–198).

Sveikatos apsaugos kontekstas. Nagrinėja sveikatos politikos įgyvendinimo – asmens sveikatos priežiūros, visuomenės sveikatos priežiūros, farmacinės veiklos ir kt. – klausimus. Įvykių vyksmo priskyrimas šiam kontekstui analogiškas aptartam socialinės apsaugos kontekstui (Aavikso, Sikkut, 2011: 58–65).

Švietimo kontekstas. Apima temas, kuriose kalbama apie švietimo sistemą: bendrąjį ugdymą (ikimokyklinį, priešmokyklinį, pradinį, pagrindinį, vidurinį), profesinį mokymą, aukštojo mokslo studijas, mokslinę veiklą, mokslinius tyrimus ir kt. (Ažubalis, 2013: 18–37; Želvys, 2013).

Kriminalinis kontekstas. Išryškina įvairaus pobūdžio nusikalstamas veiklas ir jame dalyvaujančius veikėjus, kurie įvykdė, inicijavo nusikaltimą ar kurie atsakingi už tarpininkavimą ir nuosprendį. Nusikaltimo sąvoka yra plati ir apima veiksmus, kuriais siekiama fizinės, turtinės, moralinės žalos (Galinaitytė, Rudzakis, 2005).

Demografinis kontekstas. Emigracijos problematiką formuojantis kontekstas. Jis pristato gyventojų skaičiaus, sudėties, teritorinio pasiskirstymo dėsninumus ir priežastis, išryškina demografinius procesus – gimstamumą, mirtingumą ir emigraciją *per se*. Šį kontekstą formuoja demografinę situaciją vertinantys veikėjai – ekspertai (Jasilionis et al., 2015: 7–9).

Šeimos kontekstas. Pristato įvairius šeiminio gyvenimo klausimus ir problemas – tėvystę ir motinystę, porų sugyvenimą ir skyrybas, vaikų auklėjimą, šeimos dramas. Pagrindiniai šio konteksto veikėjai yra visuomenė (Juozeliūnienė, 2012: 311–315).

Kultūrinis kontekstas. Šis kontekstas traktuojamas siaurai ir apima sritis ir veikėjus, kurie dalyvauja įvairiose kultūros ir meno veiklose. Kultūrinis kontekstas išskirtinai susijęs su skirtingomis meno rūšimis, todėl laikomas architektūros, amatų, šokių, dizaino, kino, literatūros, muzikos, tapybos, poezijos, skulptūros, teatro, fotografijos ir kt. pristatymo platforma (Chalmers, 1973: 249–256).

Etninis kontekstas. Pristato temas ir problemas, kuriose dalyvauja tautinės mažumos. Emigracijos atveju – lietuviai, specifiniais broūžais – kalba, morale, etnine kilme, socialiniu vaidmeniu ir kt. – išsiskirianti iš gyventojų daugumos. Etninis kontekstas nagrinėja emigrantų patirtis asimiliuojantis, integruojantis į vietos bendruomenę, išlaikant savo tapatumą, kultūros tradicijas ir kt. (Valentine et al., 2013: 511–512).

Bendruomeninis kontekstas. Atskleidžia žmonių grupės – bendruomenės – socialinį gyvenimą. Bendruomenę sieja emociniai ryšiai ir

bendrumo jausmas. Emigracijos temoje bendruomeninis kontekstas apima specifinę veikėjų grupę – išseivius ir jų teikiamą pagalbą tautiečiams, įvairias rėmimo (mecenatystės) veiklas ir kt. (Turin et al., 2020).

Biografinis kontekstas. Aprašo žmogaus gyvenimą nuo gimimo iki esamo gyvenimo momento arba mirties. Biografinį kontekstą gali konstruoti veikėjas, pats dalyvaujantis pasakojamuose įvykiuose, arba kitas veikėjas – biografijos autorius, stebintis įvykius iš šalies. Veikėjų ratas, apie kuriuos yra pasakojama, platus, nespecifinis (Nadel, 1987: 131–141).

Istorinis kontekstas. Perteikia dabarties žinias apie praeitį. Emigracijos temoje istorinis kontekstas nagrinėja Lietuvos valstybingumo, okupacijos klausimus. Veikėjų ratas taip pat platus. Kita vertus, istorinį kontekstą dažniausiai formuoja veikėjai, patys dalyvavę istoriniuose įvykiuose arba juos prisimenantys (Given, 2008: 392–393).

Institucinis kontekstas. Apima įvairaus pobūdžio viešąsias institucijas ir veikėjus, kurie ir įvardijami šiuo pavadinimu. Institucinis kontekstas siejamas su temomis ir veikėjais, kurie neturi konkretnės konteksto prieskyros (Bangerter, Cornelissen, 2017: 69–73).

Kiti kontekstai. Tarp dar neįvardytų vidinių kontekstų esama tokių, kuriuos tiksliausiai apibūdina ne nagrinėjama problematika, o juose dalyvaujantys veikėjai. Šiems kontekstams galima priskirti sporto, emigracijos, karinį, religinį, turizmo, jūrinį, grožio industrijos, aviacinį, pramogų, teisinį, žemės ūkio, aplinkos apsaugos ir kt. panašius kontekstus (Leitch, Palmer, 2010: 1197–1198).

Svarbu pabrėžti, kad aptartas išorinio ir vidinio kontekstų skirstymas, nors ir paaiškina naujienų diskurso konstravimo logiką, yra sąlyginis ir nagrinėjant bet kurią kitą (ne emigracijos) problematiką gali skirtis tiek aprašymu, tiek pateikimo eiliškumu. Viena pagrindinių to priežasčių – interpretacinis naujienų diskurso, drauge ir jo kontekstų pobūdis. Galima teigti, kad vidiniu kontekstu kaskart siekiama pateikti svarių paties diskurso vyksmo argumentų, o išoriniu – užtikrinti jo matomumą (Van Dijk, 2006: 161–163; Huckin et al., 2012). K. Hengeveldo nuomone, vidinis diskurso kontekstas dėl savo detalumo tampa aprašomuoju, epizodiniu kontekstu, o išorinis kontekstas – bendruoju temą pristatančiu kontekstu (Hengeveld, 2005: 58–60).

1.5. Naratyvas žiniasklaidos naujienų diskurse: samprata ir funkcijos

Grįžtant prie idėjos, kad naujienų diskursas funkcionuoja kaip kompleksinė sistema, kurios rezultatas yra socialinė praktika, tampa akivaizdu, kad tokia sistema turi ir savo sudedamąsias dalis – elementą ar elementus, kuriais tas

rezultatas tam tikra forma laipsniškai įprasminamas, tokiu būdu išreiškiamas ir pateikiamas auditorijai. Vadovaujantis N. Fairclougho samprotavimais, socialinė praktika yra neįmanoma be *diskursyvosios praktikos* (Fairclough, 1995) – tarpinės pakopos (grandies), užtikrinančios, kad pastaroji įgautų apčiuopiamą pavidalą (žiniasklaidos atveju – daiktišką, materialią produkcijos formą ir atitikmenį) ir ja visuomenei būtų galima naudotis (vartoti). Žiniasklaidos socialinę praktiką laikant sistema, nenutrūkstamu procesu, skirtu rėminant konstruoti prasmes (lemiančias žinojimą) apie emigracijos socialinę tikrovę, reikalinga priemonė, materija toms prasmėms į visumą sutelkti, apipavidalinti ir parodyti (Souto-Manning, 2012: 159–161). Socialinės praktikos raišką įprasminančia forma gali tapti savo charakteristikomis į ją panašus konstruktas – *naratyvas* (Van Dijk, 1993). Naratyvas yra reprezentacija²³, aprašymas, rėminamos emigracijos socialinės tikrovės rezultatas, įkeltas į aiškiai apibrėžtą struktūrą – nuoseklų pasakojimą. Žiniasklaidos naujienų dienotvarkė, konstruojama rėminimu kaip metakomunikacija, kartu rėmina ir naratyvą, kuris, suteikdamas konstruojamiems rėmams struktūrą, fiksuotą šabloną, tampa naujienų dienotvarkės tąsa, padariniu ir neįvardytu (nematomu) etapu (Van Dijk, 1993: 249–283). Taigi naratyvo analogiją ir sąsajas su socialine praktika rodo jo sandara.

Naratyvas kaip vientisas pasakojimas yra sudarytas iš atskirų istorijų, kurios žiniasklaidos jungiamos į visumą, t. y. rėmais eksternalizuojamos, ir sudaro realių ar įsivaizduojamų įvykių seką. Todėl kalbant apie naratyvą kaip diskursyviąją praktiką, galimas toks jo paaiškinimas: naratyvas, vertinant bendrai, yra žiniasklaidos produktas, kurio sklaida užtikrinama konstruojant atskiras istorijas apie jį, vartojamas (įsisavinamas, internalizuojamas) auditorijos ir dėl to tampantis socialinės praktikos išraiška (Souto-Manning, 2013: 201–222; Riessman, 2008: 77–81). Dėl šios priežasties naratyvas dar vadinamas žiniasklaidos veiksmu (t. y. naujienų dienotvarkės konstravimo) kaip rezultato atvaizdavimu pasirinkta logine struktūra. Žiniasklaida kaip institucinė veikėja naratyvu išreiškia savo simbolinę galią: apie socialinę tikrovę pasakoja ją perteikdama norima kompozicija – dirbtine, šablonine schema, kurioje žiniasklaidos veiksmus ir idėjas įprasmina skirtingi veikėjai. Tad viena pagrindinių naratyvo funkcijų – nukreipti, t. y. tam tikra tvarka, šablonu suorganizuoti ir atspindėti socialinę tikrovę (pasitelkiant tarpininkauti

²³ Reprezentacijos terminas disertacijoje vartojamas autorių (Van Dijk, Ryan, Fairclough ir kt.) teikiama reikšme.

žiniasklaidą kaip institucinę veikėją ir kitus, t. y. naratyvo, veikėjus) (Van Dijk, 1976).

Nors žiniasklaida naratyvą konstruoja iš atskirų istorijų, kuriose dalyvauja įvairūs veikėjai, veikiantys skirtinguose kontekstuose tam, kad įprasmintų skirtingus įvykius, naratyvu perteikiama baigtinė socialinės tikrovės reprezentacija visuomet yra tik viena. Veikėjai, kontekstai ir įvykiai skirti bendram naratyvui paaiškinti, suteikti jam prasmę, išryškinti specifinius naratyvo požymius, galiausiai išvis sudaryti pretekstą naratyvui atsirasti. Jie formuoja naratyvą kaip nedalomą visumą – socialinės tikrovės, kuriai būdingi pasikartojantys požymiai ir unikalūs dėsningumai, rinkinį (Fulton et al., 2005: 218–244). Naratyvas mokslinėje literatūroje dėl savo kompleksiško dar vadinamas naratyvo diskursu. Vadovaujantis juo, naratyvas *per se* yra tik konstruktas, socialinės tikrovės šablonas, schema, o diskursas – sistema, atskleidžianti koordinuotus veiksmus, kaip minėtas socialinės tikrovės šablonas išreiškiamas. Atsižvelgiant į disertacijos logiką, kur diskursu apibrėžiamos žiniasklaidos naujienos, konstruojamos nenutrūkstamu socialiniu veiksmu – socialine praktika, naratyvo aiškinimas naratyvo diskursu įgauna dar vieną prasmę. Tai suponuoja, kad naratyvas kaip diskurso elementas turi originalią vidinę struktūrą, nulemtą savo paties konstrukcinių požymių (pavyzdžiui, naratyvo įvykių organizavimo tam tikra seka, naratyvo įvykių nuoseklumo, naratyvo įvykių dėstymo ypatybių, naratyvo kompozicijos ir kt.). Vadinasi, naratyvo diskursas suteikia naratyvui savitą formą – unikalią konstrukcinę sąrangą, dėl kurios jis ir tampa naratyvu – nuosekliu skirtingus veikėjus, įvykius, kontekstus sujungiančiu ir savitai perteikiančiu pasakojimu (Abbott, 2008: 16–20). Naratyvo funkcinė struktūra jį praturtina ir suaktualina, o žiniasklaidos naujienos taip įgyja naują pavidalą ir pateikimą. Kaip tik dėl to žiniasklaidos konstruojama socialinės tikrovės reprezentacija gali tapti auditorijai įdomi ir patraukli (Ryan, 2004: 51–53). Taigi aptartas gana prieštaringas naratyvo ir naratyvo diskurso santykis išryškina dar vieną – pagalbinę, papildomą – naratyvo funkciją – sudominti auditoriją ir ją išsaugoti.

M. L. Ryan, paaiškindama naratyvo diskurso reikšmę, išsako tokį požiūrį – naratyvas, neturintis originalios funkcinės struktūros, yra nepaveikus. Į naratyvą žvelgiant kaip į socialinės tikrovės šabloną, galima nustatyti tik tai, *kas yra pasakojama* (kokios problemos sprendžiamos). O naratyvo diskursas, pademonstruodamas naratyvo konstrukto ypatybes, atskleidžia, *kaip yra pasakojama* (kaip minėtos problemos perteikiamos ir į kokią struktūrą jos įdedamos) (Ryan, 2010: 566–567). Tad naratyvas yra sudėtingas ir įvairialypis konstruktas. Pagrįstumo ir reikšmės šiems teiginiams suteikia dar viena –

naratyvo veikėjus (plačiaja prasme) – apibūdinanti ir įgalinanti ypatybė. Nors naratyvą konstruoja žiniasklaida kaip institucinė veikėja, vadovaujantis naratyvo diskurso aiškinimu, tampa aišku, kad veikėjų skaičius nėra baigtinis. Kadangi naratyvas turi savo vidinę struktūrą, akivaizdu, jog ją įgyvendina naratyvo vidaus veikėjai. Įvardytas veikėjų santykis leidžia teigti, kad žiniasklaida kaip pagrindinė (institucinė) naratyvo konstruotoja veikia naratyvo vidaus veikėjus. Šį poveikį galima paaiškinti taip: žiniasklaida kaip institucinė veikėja organizuoja naratyvo pateikimo tvarką, o naratyvo vidaus veikėjai suteikia šiai tvarkai prasmę. Arba žiniasklaida kaip institucinė veikėja yra atsakinga už struktūrinį naratyvo konstravimą, o naratyvo vidaus veikėjai – už galimybes naratyvą auditorijai vertinti ir interpretuoti (Abbott, 2008: 130–138; Stanzel, 1981). F. Jannidis, aiškindamas skirtingų veikėjų dalyvavimą naratyve, išvelgia dar vieną naratyvo funkciją – gebėjimą sutelkti, sujungti veikėjus (Jannidis, 2012). Taigi naratyvo sampratos ir funkcijų analizė rodo, jog naratyvas yra platus ir daugiafunkcis konstruktas. Norint paaiškinti jo specifiką, apibūdinti struktūrą, reikalinga analizuoti naratyvą sudarančių elementų ir jį konstruojančių veikėjų (plačiaja prasme) sąsajas.

1.6. Naratyvo struktūros ir jo elementų sąsajos: žiniasklaidos pozicija

Nustatyta, kad naratyvas – iš skirtingų įvykių sudarytas pasakojimas. Jį įprasmina ir objektyvia forma perteikia žiniasklaida, socialiniu veiksmu konstruodama naujienas (Abbott, 2008: 13; Möller, 2015: 1–6). Naujienų konstravimo proceso rezultatas yra žurnalistinis tekstas, kurį, kaip minėta, sudaro skirtingi žanrai – naujiena ir kiti tekstai (Fairclough, 1989; Van Dijk, 1985). Mišrią žurnalistinių tekstų sudėtį, Van Dijko teigimu, nulemia plati žiniasklaidos konstruojamos socialinės tikrovės amplitudė. Į naujienomis konstruojamos socialinės tikrovės lauką patenka skirtingi įvykiai, todėl jiems pateikti ir ypatybėms išryškinti reikalingas žanriniu požiūriu įvairus šablonas (Van Dijk, 1988: 95–119). Taip skirtingi žurnalistiniai tekstai sukuria objektyvuotas, auditorijai priimtinas ir lengvai atpažįstamas socialinės tikrovės reikšmių grandines. Iš reikšmių grandinių, pasižyminčių tais pačiais požymiais ir vienoda įvykių plėtote, sudaroma *istorija* (Van Dijk, 1976) – viena baigtinė konkretaus naratyvo įvykių vyksmo reprezentacija (Van Dijk, 1976: 547–554).

Įvykiai naratyve žiniasklaidos organizuojami konkrečia chronologine seka. Naratyvo chronologija skirstoma į išorinę ir vidinę. *Išorinė naratyvo*

chronologija (Chatman, 1975) atskleidžia realų įvykių vyksmą²⁴, o *vidinė naratyvo chronologija* (Chatman, 1975) ryškina įvykių plėtotę konstruojamoje socialinėje tikrovėje²⁵ (Genette, 1983: 33–47). Išorinė ir vidinė naratyvo chronologija apibrėžia naratyvo paskirtį – paaiškinti ir interpretuoti sukonstruotosios socialinės tikrovės reiškinius. Reali socialinė tikrovė ir konstruojama socialinė tikrovė nėra tapačios, todėl naratyvo išorinei ir vidinei chronologijai linijiškumas nebūdingas (Adams, 1999: 111–127).

Taigi žiniasklaidoje konstruojamam naratyvui atrinkti įvykiai, išdėstyti chronologine seka, suformuoja bendrą naratyvo istorijų visumą, susietą priežastingumo ir laiko ryšiais. Toji visuma, naratyvo konstrukcijos požiūriu, vadinama siužetu (angl. *syuzhet*, *plot*). *Siužetas* (Abbott, 2008) – tai žiniasklaidos sukonstruota socialinės tikrovės projekcija (Murphet, 2005: 60–72). Siužetą žiniasklaida sukonstruoja iš *fabulos* (angl. *fabula*) (Abbott, 2008) – realaus socialinės tikrovės vaizdo (Czarniawska, 2004: 17–20; Ryan, 2003). Vadovaujantis naujienų diskurso struktūra, fabula – tai formalusis (aprašomasis) diskurso lygmuo, o siužetas – naujienų konstravimo – naujienų dienotvarkės sudarymo – lygmuo (Van Dijk, 1988; 1975). Jei naratyvo įvykiai būtų konstruojami vien fabula, tuomet naratyvas kaip diskurso elementas parodytų tik įvykių seką (kas po ko vyksta, kas vyks toliau). O siužetu pateikiamas kur kas platesnis įvykių vertinimas, pademonstruojama, kaip įvykiai išdėstomi ir kaip perteikiami (apie ką ir kaip pasakojama, išryškinant priežastinius įvykių ryšius) (Van Dijk, 1988: 18–20; 1975). Tad toliau darbe vadovaujamasi siužeto apibrėžtimi.

Siužetas, kuriame sutelkiamas naratyvo vyksmas, turi savo pradžią (angl. *beginning*), plėtotę (angl. *middle*) ir pabaigą (angl. *end*). *Pradžia* (Abbott, 2008) žymi naratyvo atsiradimo momentą, *plėtotė* (Abbott, 2008) – naratyvo raidą, o *pabaiga* (Abbott, 2008) – numanomą arba tikrą naratyvo atomazgą (finalą). Įvykiai, kurie formuoja ir palaiko siužetą, dar vadinami *siužeto gija* arba *siužeto linija* (Abbott, 2008). Atsižvelgiant į tai, jog skirtingi įvykiai žiniasklaidos yra rėminami (Entman, 2007), aptartas trijų etapų naratyvo siužetas žiniasklaidos turinyje nebūtinai yra išlaikomas. Rėminami įvykiai sutampa, vadinasi, siužeto struktūra žiniasklaidoje yra kur kas komplikuočiau, o vientisas jos palaikymas – gana sąlyginis (Fulton et al., 2005: 218–224). Kita vertus, siužeto struktūrą žiniasklaidoje parodo *mazginiai* (angl. *nodes*) (Chatman, 1990; Barthes, 1966 / 1982) – siužetą susmulkinantys ir kartu sujungiantys – įvykiai. Šie įvykiai yra sudaryti iš

²⁴ Jų egzistavimą realioje socialinėje tikrovėje.

²⁵ Parodo, kuriuos įvykius žiniasklaida pasirenka išryškinti publikacijose.

pagrindinių (angl. *constituent*) ir *šalutinių* (pagalbinių) (angl. *supplementary*) (Chatman, 1990; Barthes, 1966 / 1982) įvykių. Pagrindiniai įvykiai dar pristatomi kaip branduolys (angl. *nucleus* arba *kernels*), o šalutiniai įvykiai – kaip to branduolio sudedamoji dalis, papildymas (angl. *catalyzers* arba *satellites*) (Chatman, 1990: 9; Barthes, 1966 / 1982: 295–296). Pagrindiniai įvykiai suformuoja naratyvo siužeto struktūrą, o šalutiniai (antraeiliai), dar vadinami mikroįvykiais, atskleidžia pagrindinių įvykių detales, juos pajvairina (Parker, 2018). Esama nuomonių, kad šalutiniai įvykiai siužeto plėtotei nėra būtini, siužeto konstrukcija galėtų būti suformuojama ir be jų. Kita vertus, pastarieji dėl savo pobūdžio tiksliai atspindi pagrindinių įvykių detales, todėl yra svarbūs siužetą aiškinant, interpretuojant (Abbott, 2008: 22–24). Iš pagrindinių ir šalutinių įvykių formuojami naratyvo siužeto tipai – dominuojantis siužetas (pagal pagrindinių įvykių genezę, angl. *constituent*) ir pagalbinis siužetas (pagal šalutinių įvykių genezę, angl. *supplementary*)²⁶ (Brooks, 1977).

Dominuojantį siužetą (disertacijos autorės siūlomas terminas) formuoja labiausiai naratyve matomi ir pasikartojantys įvykiai (Brooks, 1996: 16). Dominuojančiame siužete sutelkiamos atrankinės socialinės tikrovės reprezentacijos. Žiniasklaida, kaip aptarta ankstesniuose skyriuose, siekia perteikti subjektyvų socialinės tikrovės vaizdą, todėl į dominuojančio siužeto sudėtį atrenkami įvykiai, ne pasikartojantys *per se*, o žiniasklaidos iškeliami dėl nuolatinio socialinės tikrovės simuliacijos (Schank, 1995: 147–148; Adoni, Mane, 1984). Dominuojančiame siužete žiniasklaida pateikia kasdienybės aktualijas, pasižymintias universalumu, artumu auditorijai ir intensyviu vyksmu. Jomis norima sužadinti auditorijos troškimus, lūkesčius, baimes. Kontroversiškai dominuojančio siužeto įvykiai, viena vertus, gali suvienyti auditoriją, kita vertus, ją suskaldyti, kviečiant diskutuoti, kelti problemas. Taip dominuojančiu siužetu ne tik užtikrinama siužeto plėtotė, bet ir formuojamos pristatomos temos tendencijos (Abbott, 2008: 46–49). H. Fulton teigimu, žiniasklaida, pasitelkdama dominuojantį siužetą, sumažina atstumą tarp vaizduojamų įvykių ir auditorijos, suteikdama jai galimybę susitapatinti su konstruojama socialine tikrove. Dėl šios priežasties didėja auditorijos galimybės laisviau, t. y. savaip, suvokti įvykius, sustiprinti įspūdį,

²⁶ Terminus „dominuojantis siužetas“ ir „pagalbinis siužetas“ siūlo šio darbo autorė. Lietuviškų literatūros mokslo terminų žodyne (<http://www.avantekstas.flf.vu.lt/lt>) angliškasis terminas *supplement* verčiamas kaip suplementas, papildas, pakaitalas, o angliško termino *constituent* reikšmė žodyne nenurodoma. Siekiant terminus sukonkretinti, papildomą siužetą siūloma vadinti šalutiniu, antraeiliu, pagrindinį siužetą – dominuojančiu.

kad įvykių tėkmė siužete yra natūrali, nekontroliuojama (Fulton et al., 2005: 232–240).

Visi naratyvo įvykiai tiesiog negali sutilpti į dominuojantį siužetą, nes greta jo, kaip jau minėta, egzistuoja ir siužetą aiškinantys įvykiai. Tad *pagalbiniam siužete* (Chatman, 1990; Barthes, 1966 / 1982) rodomi įvykiai, kurie yra ne tokie reikšmingi ir menčiau pastebimi, tačiau kartu svarbūs papildant bendrą naratyvo siužeto įvykių vyksmą (Ryan, 2010: 345–347; Herman, Vervaeck, 2005). Kadangi į dominuojantį naratyvo siužetą sudedami aktualiausi įvykiai, jis atskleidžia labiausiai žiniasklaidai patogią socialinės tikrovės perspektyvą. Pagalbinis siužetas, jį papildydamas, detalizuodamas, padeda susidaryti platesnį naratyvo vaizdą (Abbott, 2008: 89). Taigi dominuojantis ir pagalbinis naratyvo siužetai parodo, kaip žiniasklaida išdėsto naratyvo įvykius. Poststruktūralistai teigia, kad kaip tik minėti siužetai yra vieni reikšmingiausių naratyvo elementų – jie atskleidžia naratyvo pateikimo logiką ir leidžia nustatyti, ar naratyvą sudarantys įvykiai yra paslankūs – galintys keisti vietą (eiliskumą) tarp siužetų. Tad dominuojantis ir pagalbinis siužetai padeda įvertinti naratyvo dinamiškumą (Abbott, 2008: 46–49).

Naratyvo chronologinė seka, bendra naratyvo konstrukcija, formuojanti jo siužetą, ir skirtingi naratyvo įvykiai, lemiantys naratyvo specifiką, sudaro naratyvo pagrindą (Abbott, 2011). Tad žiniasklaidos formuojama naratyvo kompozicinė struktūra žymi jo *naratyvumą* (angl. *narrativity*) (Prince, 2014) – naratyvui būdingų savybių visumą (Abbott, 2008: 25; Prince, 2014; Battersby, 2006: 35). Toji visuma atpažįstama iš *naracijos* (angl. *narration*) (Abbott, 2010) – naratyvo dėstymo laike arba jo perteikimo būdo, manieros (Abbott, 2010: 339–343; Goran, 2002: 690–691; Margolin, 2012). Nors naraciją įgyvendina naratyvą konstruojantis subjektas, disertacijos atveju – žiniasklaida kaip institucinė veikėja, naratyvo perteikimas yra daugiasluoksnis. Naracija atsiskleidžia žiniasklaidai pasakojant apie naratyvą, o pasakotojo funkcijas atlieka veikėjai (Ribó, 2019: 65–79). Tad perteikėjo (pasakotojo, naratoriaus) vaidmuo gali būti skiriamas tiek žiniasklaidai (kaip institucinei veikėjai), tiek naratyvo vidaus veikėjams (Margolin, 2012; Zeman, 2018: 173–206). Pasakotojo ypatybes dar plačiau atskleidžia du naratyve paplitę terminai – diegežė (angl. *diegesis*) ir mimežė (angl. *mimesis*) (Halliwell, 2012). *Diegežė* (Halliwell, 2012) – tai naratyvo perteikimo (naracijos) technika, kuria siekiama konkrečiai – glaustai – papasakoti (angl. *to tell*) apie įvykius, pateikti naratyvo esmę. O *mimežė* (Halliwell, 2012) – tai naratyvo perteikimo (naracijos) technika, naratyvo įvykius pasakojant

detaliai, atskleidžiant (angl. *to show*) įvykių smulkmenas, kontekstą, išryškinant – įgalinant – veikėjus ir kt.²⁷ (Berger, 1994; Klauk, Köppe, 2013).

F. K. Stanzelas, pasinaudodamas diegezės ir mimezės specifika, skiria dviejų tipų naratorius – *pasakojantįjį veikėją* (Stanzel, 1981), įgyvendinantį naratyvo diegezę (angl. *teller-character*), ir *atspindintįjį veikėją* (vartojama ir daugiskaitos forma – *atspindintieji veikėjai*) (angl. *reflector-character(s)*), (Stanzel, 1981), įgyvendinantį naratyvo mimezę²⁸ (Stanzel, 1981: 5–6). Vadovaujantis aptarta veikėjų skirtimi, žiniasklaidai kaip institucinei veikėjai galima pritaikyti pasakojančiojo veikėjo charakteristiką²⁹, o naratyvo vidaus veikėjams – naratyvą atspindinčiųjų veikėjų charakteristikas. Pasakojantysis veikėjas yra atsakingas už konceptualų – universalų, kompaktišką – naratyvo perteikimą, o naratyvą atspindintys veikėjai – už impresijos – išpūdžio, emocijos – naratyvui suteikimą (terminai konceptualumas ir impresija – originalūs: Gombrich, 1968: 76 / 1960). Taigi taip diegeze ir mimeze atskleidžiamos naracijos ypatybės ir išryškinamas skirtingų veikėjų tarpusavio santykis ir pavaldumas (Stanzel, 1981; Feldman, 2005). Kadangi naratyvo vidaus veikėjų vaidmuo disertacijoje išsamiau aptartas nebuvo, jų reikšmė ir funkcijos atskirai nagrinėjamos kitame skyriuje.

1.7. Naratyvo semantika: žiniasklaidos konstruojamo naratyvo vidaus veikėjų pozicija

U. Margolino teigimu, naratyvo vidaus veikėjais galima vadinti visus žmones ar žmonių grupes, pristatomus naratyve. Naratyvo tyrėjas pažymi, kad toks naratyvo vidaus veikėjų apibūdinimas yra bendro pobūdžio. Išsamiau naratyvo vidaus veikėjų vaidmuo atskleidžiamas pasitelkiant naratyvo sampratą (Margolin, 2007: 66). Laikant, kad naratyvą žiniasklaida konstruoja

²⁷ Laikoma, kad naratyvo perteikimo technikos parodo pasakotojo dalyvavimą naratyve, jo įsitraukimą į pasakojimą. Pasakotojo ypatybes naratyve atskleidžia *fokusuotė* (angl. *focalization*) (Niederhoff, 2011) – naratyvo perspektyva, žiūros taškas. Fokusuotė skiria dviejų tipų pasakotoją – kalbantįjį subjektą (angl. *who speaks?*) ir stebintįjį subjektą (angl. *who sees?*) (Klauk, Köppe, 2013; Niederhoff, 2011) (terminai vartojami lietuviškų literatūros mokslo terminų žodyne teikiama reikšme (<http://www.avantekstas.flf.vu.lt/>)). Kadangi fokusuotė pasitelkiama naratyvo perteikimo technikoms paaiškinti, disertacijoje ji plačiau neanalizuojama.

²⁸ Lietuviškų literatūros mokslo terminų žodyne (<http://www.avantekstas.flf.vu.lt/lt/>) terminų *teller-character* ir *reflector-character* lietuviški atitikmenys nėra pateikiami, todėl disertacijos autorė siūlo vartoti pasakojančiojo ir atspindinčiojo veikėjo apibrėžtis.

²⁹ Vartojama sinonimiškai su žodžiu apibūdinimas.

iš atskirų istorijų, o jos formuojamos iš skirtingų įvykių, įvykiams atskleisti yra reikalingas veiksmas (parodymas to, kas nutiko naratyve). Šį veiksmą, suteikdami jam aplinkybių nulemtas charakteristikas, ir įprasmina naratyvo vidaus veikėjai (Jannidis, 2012; Stephen, 1956: 142). H. P. Abboto teigimu, naratyvo vidaus veikėjai, susitapatinę su veiksmu, gali pademonstruoti skirtingų savybių spektrą – savo siekius ir slapčiausius troškimus, stiprybes ir silpnybes, patikimumą, gebėjimą mylėti, nekęsti, smerkti, kritikuoti ir kt. (Abbott, 2008: 131–132). Taigi žiniasklaida, pasitelkdama naratyvo vidaus veikėjus ir išryškindama jų poelgius, aktyvumą, atskleidžia naratyvo įvykių semantinę prasmę (Jannidis, 2012). Taip naratyvo vidaus veikėjai atlieka prasminę naratyvo dekonstrukciją (Cochrane, 2014: 304–306). Vadinas, tiek naratyvo vidaus veikėjai, tiek naratyvo sandara yra vienas nuo kito priklausomi. Unikaliu savybių deriniu jie užpildo naratyvo struktūrą, o iš naratyvo struktūrinės sąrangos jų veikimas tampa pažinus auditorijai (Margolin, 2007: 66–79). Naratyvo veikėjų specifiką tyrinėjantys poststruktūralistai nurodo, kad naratyvo vidaus veikėjai (veikiami žiniasklaidos kaip institucinės veikėjos) auditorijai tampa socialines visuomenės normas perteikiančiais veikėjais (standartizuotais, stereotipiniais socialinių vaidmenų ir vertybių nešėjais), personalijomis (veikėjais, kurių išgyvenimais, asmeniniais santykiais, patirtimi vadovaujantis formuojamas subjektyvus konkretaus veikėjo paveikslas), socialinės tikrovės alegorijomis ir simboliais (nuorodomis, aliuzijomis, socialinės tikrovės reiškinių iliustracijomis), elgesio modeliu (sektinu pavyzdžiu), fikcija – į pramanytą pasaulį nukeliančia priemone (būdinga įvairių fantastinių kūrinių veikėjams) ir kt. (Margolin, 1983: 1–3; Jannidis, 2012).

Naratyvo vidaus veikėjai yra dviejų tipų: *sukurtieji* (Margolin, 2007) – pasakojimo metu sukonstruoti veikėjai, egzistuojantys ne realioje, o pramanytoje pasakojimo socialinėje tikrovėje kaip konstruojančiojo subjekto intelektualinės veiklos rezultatas (angl. *characters as artifice*). Pasakojimas yra būtina sąlyga šiems veikėjams egzistuoti, nes be jo jie yra tik abstrakcijos. *Tikrieji, apčiuopiami* (Margolin, 2007) – veikėjai, egzistuojantys realioje socialinėje tikrovėje kaip tam tikros kultūros, visuomenės, bendruomenės dalis (angl. *characters ar readerly mental constructs*). Kitaip nei sukurtieji veikėjai, šie veikėjai pasakojime tik konceptualizuojami, suteikiant jiems tam tikrose situacijose norimas prasmes. Veikėjų konceptualizavimas vykdomas atsižvelgiant į kultūros, visuomenės, bendruomenės socialinę sąveiką, kuri nustatoma ir palaikoma sutartinėmis elgesio taisyklėmis (Margolin, 2007: 66–77). Naratyvo vidaus veikėjų įprasminimas yra savaiminis – veikiami žiniasklaidos kaip institucinės veikėjos jie tampa jos galios agentais

(tarpininkais) (angl. *agent*).³⁰ Žiniasklaida kaip veikėja norimą reikšmę naratyvo vidaus veikėjams suteikia tiksliai, o jų dalyvavimas naratyve yra tik iliuzija, priedanga, reikalinga teisingam naratyvo perskaitymui (Bal, Lewin, 1983: 243–245).

D. Fishelovas, pasinaudodamas originalia A. J. Greimo (1966 / 1983) ir E. M. Forsterio (1927 / 1956) klasifikacija, išskiria dar dvi naratyvo vidaus veikėjų kategorijas – grynuosius, realius – veikėjus (angl. *flat*) ir sudėtinius – fiktyvius, išgalvotus – veikėjus (angl. *round*).³¹ *Grynieji veikėjai* (Fishelov, 1990) – tai veikėjai, kurie naratyve išsaugo unikalumą ir niekaip nėra veikiami paties naratyvo vyksmo. O *sudėtiniai veikėjai* (Fishelov, 1990) – tai veikėjai, kurių savybės pakeičiamos, norint praturtinti naratyvo vyksmą. Nuo anksčiau aptartųjų vidaus veikėjų charakteristikų šios skiriasi tuo, kad jos ne sukonstruotos *per se*, bet žiniasklaidos kaip institucinės veikėjos įkeliamos į naratyvo įvykių vyksmą, norint vidaus veikėjus sugrupuoti pagal tam tikrus požymius. Jų priskyrimas tiems požymiams priklauso nuo konteksto, todėl tie patys vidaus veikėjai skirtingomis aplinkybėmis gali įgauti tiek grynąsias, tiek sudėtinės charakteristikas (Fishelov, 1990). Toks naratyvo vidaus veikėjų grupavimas įgalina kalbėti apie žiniasklaidos kaip institucinės veikėjos galias priskirti jiems atribucijas (angl. *attributions*) – interpretuotas savybes (Spink, Nickel, 2018: 298–300). Atribucijomis dažniausiai siekiama sukelti tik trumpalaikę auditorijos reakciją, todėl naratyvo vidaus veikėjams suteikiamas charakteristikų aprašymas, juo apeliuojant į tam tikras išskirtinumo veikėjams suteikiančias savybes (Abbott, 2008: 133–134). Aptartos veikėjų charakteristikos žiniasklaidos gali būti pasitelkiamos atskirai arba gali sutapti, naratyvo vidaus veikėjams suteikiant tiek vieną, tiek kitą charakteristiką. Sutampančiomis naratyvo vidaus veikėjų charakteristikoms dažniausiai siekiama paveikti auditorijos mąstymą, todėl joms priskiriamos kultūrinio kodo konotacijos. Pavyzdžiui, kognityviniu lygmeniu įtvirtintas suvokimas

³⁰ M. Bal ir J. E. Lewin naratyvo vidaus veikėjams suteikė agentų apibrėžimą. Autorių teigimu, agentai pasakoja pasakojimą pasitelkdami mediumą – kalbą, garsą, vaizduotę ar jų derinį. Atsižvelgiant į veikėjų subordinaciją disertacijoje, laikoma, kad žiniasklaidos kaip institucinės veikėjos mediumu tampa naratyvo vidaus veikėjai (Bal, Lewin, 1983: 243–246).

³¹ Terminą grynas veikėjas siūlo šio darbo autorė. Lietuviškų literatūros mokslo terminų žodyne (<http://www.avantekstas.flf.vu.lt/lt/>) šio tipo veikėjas vadinamas lėkštuoju – lėkštu – personažu (veikėju). Darbo autorės nuomone, toks apibrėžimas labiau tinkamas prozos kūriniams nagrinėti. O terminas grynas veikėjas gali būti taikomas platesnei naratyvo analizei. Terminas sudėtinis veikėjas disertacijoje vartojamas lietuviškų literatūros mokslo terminų žodyne teikiama reikšme.

apie konkrečius veikėjus, norint jų išlaikyti, praturtinamas sudėtinėmis charakteristikomis (Jannidis, 2012).

Taigi naratyvo vidaus veikėjai yra svarbūs naratyvo perteikimo dalyviai. B. Thomas, apibendrindama naratyvo vidaus veikėjų vaidmenį žiniasklaidos konstruojamam naratyvui, dar kartą atkreipė dėmesį į jų universalumą. B. Thomas vertinimu, poststruktūralistų išsakytos idėjos, kad naratyvo vidaus veikėjai, veikiami žiniasklaidos kaip institucinės veikėjos, išryškina platų skirtingų savo savybių spektrą, pagyvina, pajvairina žiniasklaidos konstruojamą pasakojimą, o auditorijai pasidaro netgi fikciniais – pramanytais – socialinės tikrovės perteikėjais, tapo postūmiu naratyvo tyrėjams imtis netradicinių naratyvo nagrinėjimo būdų (Thomas, 2007: 80–93).

1.8. Metaforiško pasakojimo struktūra ir požymiai, pritaikomi žiniasklaidos publikacijoms analizuoti

Metaforiškas pasakojimas, įsisąmonintas per pasakas, mitus, legendas, tyrėjų ir auditorijos, kuriai skiriamas, yra atpažįstamas intuityviai pagal tris dedamąsias: veikėjus³² – pasakojimo personažus, siužeto pateikimą ir retoriką. Veikėjai, siužetas ir retorika laikytini reikšmingiausiais metaforiško pasakojimo plėtotės elementais (Zipes, 1996: 1–24; 2012: 19–20). Atsižvelgdama į tai, disertacijos autorė, pasitelkdama pasakos sąrangą, jo dedamąsias panaudoja metaforiškam pasakojimui identifikuoti žiniasklaidos publikacijose. Iš jų yra sukonstruojama metaforiško pasakojimo struktūros analizės schema (plačiau žr. 2.1 skyriuje). Disertacijos autorės manymu, ši schema gali tapti metaforiško pasakojimo nagrinėjimo įrankiu. Tad toliau tekste analizuojamos tos metaforiško pasakojimo ypatybės, kurių reikia minėti šiai schemai sukonstruoti ir kartu metaforiško pasakojimo specifikai išryškinti.

Žiniasklaida, pasitelkdama naratyvo vidaus veikėjus, specifinį – įvykių, veiksmo kupiną – siužetą ir dinamišką kontekstą, geba perteikti metaforišką pasakojimą – papasakoti istoriją, atsitikimą (Herman, 2007: 12–15). Nuo naratyvo (kuris disertacijoje siejamas su diskursu, diskursyviu pasakojimu) šis pasakojimas skiriasi vaizdžiu, spalvingu pateikimu. Metaforiško pasakojimo laikas yra nestabilus, kintantis; (vidaus) veikėjai – originalūs, ryškūs, kontrastingi, o pats pasakojimas – persmelktas emocijų ir meninės raiškos (Thomas, 2016: 14–15; Nunes, Greenhill, 2018: 20). Metaforiško pasakojimo

³² Toliau analizėje naratyvo vidaus veikėjai traktuojami kaip metaforiško pasakojimo veikėjai – pasakojimo personažai.

išskirtinumas, J. Zipeso teigimu, leidžia kalbėti apie dviejų skirtingų naratyvų – įprasto, tradicinio pasakojimo ir netipiško, alegorinio³³ pasakojimo žiniasklaidoje – egzistavimą (Zipes, 2012). Dvejopą požiūrį į naratyvą dar 1964 m. straipsnyje „Naratyvinis pranešimas“ išdėstė naratyvo tyrėjas C. Bremond'as. Mokslininkas pažymėjo, kad metaforiškas pasakojimas dėl neįprasto naratyvumo atskleidžia naują, savarankišką naratyvo prasmės sluoksnį (Bremond, 1964: 4; Prince, 2014: 107). V. Nunes ir P. Greenhill teigimu, metaforiško pasakojimo elementais perteikiamas supaprastintas, pagražintas socialinės tikrovės vaizdas. Įvykiai, veikėjai, kontekstas pasakojime pasikartoja, yra nuspėjami, šabloniniai, todėl palankūs stereotipams žiniasklaidoje konstruoti. Kadangi vaizdingumas laikomas dominuojančiu metaforiško pasakojimo bruožu, jam galioja ir kitokie analizės principai (Nunes, Greenhill, 2018: 21–25).

Metaforiško pasakojimo elementai būdingi humoristiniams periodinės spaudos žanrams – anekdotams, satyroms, feljetonams, komiksams. Analizuojant šiuos žurnalistinius tekstus, mokslininkų dėmesys krypsta į lingvistinę retorikos analizę, o veikėjai – jų charakteristikos – ir įvykiai nagrinėjami epizodiškai, kaip papildoma detalė ryškinant tekstų paskirtį (Nunes, Greenhill, 2018: 20). Nors gryniesiems humoristiniams žanrai periodinėje spaudoje nyksta, vykstant žanrų kaitai ir sutapčiai, metaforiško pasakojimo elementus perima kiti meniniai-publicistiniai žanrai – esė, apybraižos ir kt. (Marcinkevičienė, 2007: 76; Tate, 2010: 157). Tai tampa svarbia priežastimi gilintis į metaforiško pasakojimo žiniasklaidoje kompoziciją ir bruožus.

Metaforiškam pasakojimui būdinga tai, kad jis atpažįstamas iš specifinės naratyvo formos (režimo) (Chatman, 1990: 10). Tokia forma (režimu) laikoma pasaka (angl. *fairytale*, *fairy-story*). Pasaka (Tate, 2010; Thorne-Thomsen, 1903) – tai epa, lyriką, dramą, mitą ir kt. panašius kūrinius sujungiantis pasakojimas (Tate, 2010: 157; Thorne-Thomsen, 1903). Tai lemia, kad metaforiško pasakojimo kompozicinė struktūra yra daugianarė (dėl specifinės naracijos jis dar vadinamas nenatūraliu, hibridiniu naratyvu), o jo nagrinėjimas yra sudėtingas ir painus (Zipes, 2012: 21–22; Nunes, Greenhill, 2018: 20). Metaforiškas pasakojimas neturi nusistovėjusių konstravimo principų, bendro apibrėžimo, aiškios pagrindinių elementų klasifikacijos (Lindahl, 2018: 11–14). Todėl jo nagrinėjimas, nepaisant semantinio reikšmingumo, žiniasklaidoje išlieka negausus, epizodiškas (Zipes, 1996; 2012: 135). Metaforiško pasakojimo analizės tikslingumą disertacijos

³³ Alegorijos terminu siekiama pabrėžti netiesioginę, perkeltinę, paslėptą pasakojimo reikšmę (lietuvių kalbos išteklių informacinė sistema „E kalba“ <https://ekalba.lt/>).

kontekste nulemia poreikis naratyvo tyrėjams suteikti žinių apie jo sandarą, naratyvinius požymius, galimus tyrinėjimo būdus.

Metaforiško pasakojimo konstravimo principai. Vieną baigtinę metaforiško pasakojimo istoriją atskleidžia jo *elementarusis siužetas (ES)* (Kerbelytė, 2011) – tekstas ar teksto fragmentai, kuriame vaizduojamas pasakojimo veikėjų susidūrimas (Kerbelytė, 2011: 29–33). Pasakojimo veikėjų atliekami veiksmai, identifikuojami iš pasakojimo įvykių vyksmo, ir veikėjų tarpusavio santykiai, kaip pasakojimo įvykių vyksmo rezultatas, nulemia elementariojo siužeto specifiką. Tad grupuojant pasakojimo elementariusius siužetus pagal pasakojimo įvykių vyksmo panašumą ir pasakojimo veikėjų siekiamus tikslus, iš skirtingų istorijų visumos gaunamas tęstinis naratyvas (Nunes, Greenhill, 2018: 19–25). Kai kurie autoriai tokią metaforiško pasakojimo identifikavimo tradiciją kritikuoja. B. Kerbelytės teigimu, pasakojimo įvykių vyksmas ir pasakojimo veikėjų siekiami tikslai tam tikruose pasakojimuose turi tendenciją kartotis. Todėl nustatant pasakojimo elementarųjį siužetą, pirmiausia reikalinga atskleisti, kokia metaforiško pasakojimo samprata tyrėjas vadovaujasi (Kerbelytė, 2011: 10, 13). Literatūros studijose metaforiškas pasakojimas tapatinamas su pasaka (Thomas, 2016: 14), išskiriant dvi metaforiško pasakojimo atmainas – *liaudies pasaką* ir *literatūrinę pasaką* (Zipes, 2015). Nors tiek liaudies pasakai, tiek literatūrinei pasakai taikomas vienas bendras apibrėžimas, *pasaką* (Duggan et al., 2016; Zipes, 2015) charakterizuojantis kaip pasakojamąjį fantastinį kūrinį, kuriam būdingas sudėtingos sekos ir struktūros siužetas, laisva kompozicinė struktūra (Šlekonytė, 2015, 2019; Racėnaitė, 2007; Duggan et al., 2016: 319–322), reikšmingų skirtumų esama tarp šių pasakojimų elementariųjų siužetų suvokties (Bottigheimer, 1989: 343–350). Kadangi liaudies pasakos plėtotę lėmė pastangos perteikti tautos išmintį, atspindėti visuomenės problemas, puoselėti žmogiškąsias vertybes, jos elementarusis siužetas yra grįžtamasis, ciklinis, ir formuojamas atsižvelgiant į lokalų (šalies) kultūrinį kontekstą. Kaip tik dėl šios priežasties liaudies pasakai identifikuoti reikalingas kur kas detalesnis kriterijų sąrašas (Kerbelytė, 2011: 37–44). Literatūrinei pasakai, kitaip nei liaudies pasakai, elementariojo siužeto linijiškumas nebūdingas, nes šią pasaką (tobulinant arba išgalvojant siužetą) galima perkurti – modernizuoti (Ross, 1979). Modernizuota pasaka pasižymi skirtingomis pasakos įvykių vyksmo variacijomis, pasakos veikėjų charakterių sutaptimi, tad taip pasakojimo elementariojo siužeto kartotinumą problema yra išsprendžiama (Teverson, 2013: 38–60; Markman, 1983). Kad metaforiškam pasakojimui identifikuoti būtų galima naudoti aptartą elementariojo siužeto struktūrą, toliau disertacijoje remiamasi literatūrinės pasakos apibrėžtimi.

Metaforiško pasakojimo tipas. Pagal pasakojimo tipą, skiriamos kelios metaforiško pasakojimo rūšys – *nuotykių pasakojimas*, *nuotykių-didaktinis pasakojimas* (Zipes, 2015: 465–467), *didaktinis pasakojimas* (Duggan et al., 2016: 264–265), *didaktinis-filosofinis-poetinis pasakojimas* (Zipes, 2015: 471–475) ir *absurdo pasakojimas* (Zipes, 2015: 109–110). Toks metaforiško pasakojimo skirstymas yra sąlyginis ir priklauso nuo klasifikaciją siūlančio autoriaus požiūrio, pasakojimo tyrinėjimo tradicijų. Kita vertus, pasakojimo įvykiai ir juose dalyvaujantys veikėjai metaforiško pasakojimo ypatybes gali pademonstruoti gana išsamiai (Kujundžić, 2020). Pavyzdžiui, *nuotykių pasakojimui* būdingas nuotykis, intrigos, pavojai, kuriuos viso pasakojimo įvykių vyksmo metu patiria skirtingi personažai. Nuotykių pasakojime dažnai grumiamasi su priešais, o juos nugalėjus, suteikiamas atpildas. Nuotykių pasakojimo atitikmenimis galėtų būti tokie pasakojimai kaip „Pinokio nuotyčiai“, „Alisa stebuklų šalyje“ ir kt. (Zipes, 2015: 10–13; Zipes, 2012: 151–155). *Nuotykių-didaktinis pasakojimas* sutampa su nuotykių pasakojimu, tačiau jame, be dinamiško įvykių vyksmo, ryškus pamokymo motyvas. Pasakojimo veikėjams patiriant įvairiausių nuotykių, išryškinamos jų ydos, silpnybės, trūkumai, pavyzdžiui, pasakojimuose „Raudonkepuraitė“, „Gražuolė ir pabaisa“ (Zipes, 2015: 53–55, 362–364, 465–467). *Didaktinio pasakojimo* paskirtis – moralizuoti, mokyti, diegti vertybes. Todėl jame labiau nei veiksmas reikšmingas veikėjų charakterių nagrinėjimas. Pavyzdžiu galėtų tapti brolių Grimmų pasakojimas „Valstietis ir velnias“ (Duggan et al., 2016: 264–265). *Didaktinis-filosofinis-poetinis pasakojimas* narplioja jausmų, meilės, laimės, gyvenimo prasmės ir kt. klausimus. Veikėjai tuokiasi, skiriasi, nusikalsta, žudo dėl meilės. Šiam pasakojimui būdinga vaizdinga, meninės raiškos priemonių kupina retorika, veikėjų dialogai, monologai, taip pat pamokymo motyvai. Šiam pasakojimui galima priskirti pasakojimą-legendą „Tristanas ir Izolda“, alegorinį pasakojimą „Mažasis princas“ ir kt. (Zipes, 2015: 471–475; Duggan et al., 2016: 785–786). *Absurdo pasakojimui* būdingas komiškas, tragizmas, nelogiškumas. Šis pasakojimas yra nestandartinis – jis remiasi fantastikos ir tikrovės, gėrio ir blogio gretinimu. Viskas šiame pasakojime vaizduojama ironiškai, todėl ir pasakojimo dėstymas, struktūra yra nelogiški. Absurdo pasakojimo pavyzdžiu galėtume laikyti pasakojimą „Piteris Penas“ (Zipes, 2015: 109–110, 463).

Metaforiško pasakojimo veikėjai. Nors metaforiško pasakojimo priskyrimas tam tikram pasakojimo tipui yra sutartinis, diskusinis, šiuos pasakojimus tyrinėjantys mokslininkai pabrėžia, kad esama pasakojimo elementų, kurie savybių rinkiniu laikytini universaliais. Tai – pasakojimo veikėjai (Bettelheim, 2010: 8–9). Metaforiškame pasakojime paprastai

dalyvauja *pagrindiniai veikėjai* (Bettelheim, 2010), be kurių pasakojimo įvykių vyksmas būtų neįmanomas, ir *antraeiliai* (Bettelheim, 2010) *veikėjai*, kurių dalyvavimas pasakojime padeda paaiškinti pagrindinių veikėjų elgesį, pajavairinti pasakojimą (Kerbelytė, 2011: 30–34). Pagrindiniams pasakojimo veikėjams priskiriami du veikėjų tipai – herojus ir antipodas. *Herojus* (Kerbelytė, 2011) – tai veikėjas, kurio likimas pasakojime yra vaizduojamas. Herojaus likimas paprastai tampa ir centrine metaforiško pasakojimo elementariojo siužeto ašimi. Herojumi gali tapti tiek herojiškas (didvyriškas), tiek neherojiškas (moralės normų nesilaikantis) pasakojimo personažas. *Antipodas* (Kerbelytė, 2011) – herojui priešingas veikėjas. Herojus su antipodu susiduria priešiško arba taikaus konflikto metu. Antipodas dažnai siekia ką nors atimti iš herojaus, jam pakenkti, tačiau gali ir geranoriškai padėti (Kerbelytė, 2011: 31; Booker, 2004: 17–18, 241–243; Thomas, 2016: 17–19).

Antraeiliams veikėjams atstovauja vienas veikėjų tipas – palaikomieji veikėjai. *Palaikomieji veikėjai* (Kerbelytė, 2011) – tai tokie, kurie epizodiškai dalyvauja herojaus ir antipodo plėtojamo pasakojimo įvykių vyksme. Palaikomaisiais veikėjais gali tapti įvairūs personažai – herojaus ir antipodo šeimos nariai, draugai, pažįstami, su herojumi ir antipodu artimų tarpusavio ryšių nepalaikantys veikėjai, tačiau pasakojime atliekantys jo praturtinimo vaidmenį. Palaikomieji veikėjai pasakojime gali laikytis indiferentiškos pozicijos arba remti kurį nors iš pagrindinių veikėjų (Kerbelytė, 2011: 31–33; Booker, 2004: 297–309; Thomas, 2016: 19).

Metaforiško pasakojimo elementarusis siužetas. Aptariant metaforiško pasakojimo elementariojo siužeto struktūrą akcentuota, kad jo specifika rodo pasakojimo veikėjų atliekamų veiksmų ir veikėjų tarpusavio santykių, išryškėjančių iš pasakojimo įvykių vyksmo, derinys. Tokia metaforiško pasakojimo elementariojo siužeto kompozicija inspiruoja pasakojimo plėtotę. Tačiau kad pasakojimas įgautų prasmę ir jį būtų galima interpretuoti, reikalinga dar viena – metaforiško pasakojimo veikėjų patirčių – dedamoji (Lindahl, 2018: 11). Metaforiško pasakojimo *veikėjų patirtys* (Booker, 2004) – tai pasakojimo įvykių vyksmo metu pasakojimo personažų (dažniausiai – herojaus) išgyvenamos charakterio transformacijos, formuojančios pasakojimo veikėjų būdo savitumą. Pasakojimo veikėjų patirtys atspindi jų vertybių sistemą, tad laikomos viena svarbiausių metaforiško pasakojimo elementariojo siužeto plėtotės komponentų (Zipes, 2012: 15). C. Bookerio teigimu, pagrindinis pasakojimo veikėjas pasakojime išgyvena tokias charakterio transformacijas (įvykių vyksmo fazes) –

atgimimą, nesėkmių supaprastinimą, sėkmingą susidorojimą su kliūtimis, naują patirtį ir tragišką baigtį³⁴ (Booker, 2004: 21–228).

Atgimimas (Booker, 2004) – tai pasakojimo įvykių vyksmo kaitos fazė, kai herojui pavyksta sėkmingai išsigelbėti iš beviltiškos ir nelaimingą pasakojimo pabaigą žadančios situacijos. Pavyzdžiui, pasakojime „Miegančioji gražuolė“ princesė įsidūrė pirštą verpdama ir užmigo amžinu miegu, kol ją surado princas ir pažadino pabučiuodamas (Booker, 2004: 193–205).

Nesėkmių supaprastinimas (Booker, 2004) – pasakojimo įvykių vyksmo kaitos fazė, kurioje atsiskleidžia išskirtiniai herojaus sugebėjimai įveikti kliūtis ir sunkumus. Pasakojimo įvykių vyksmo pradžioje akcentuojama, kad herojus nepasižymi išskirtinumais – priešingai, yra neturtingas, kvailas, užguitas. Nors herojui tenka svarbus vaidmuo – ką nors išgelbėti, apkelti pasaulį ir pan. Herojui palikus namus, jam viskas ima sektis – savo paties sugebėjimų įkvėptas ar ko talkinamas, jis neįtikėtinais lengvai pelno sėkmę ir pripažinimą. Nesėkmių supaprastinimas ryškus pasakojime „Batuotas katinas“, kur, gudraus katino padedamas, jauniausias malūnininko sūnus tampa karaliumi (Booker, 2004: 215–222).

Sėkmingas susidorojimas su kliūtimis (Booker, 2004) – pasakojimo įvykių vyksmo kaitos fazė, išryškinanti herojaus didvyriškumą ir gebėjimą susidoroti su negandomis. Herojus pasakojimo įvykių vyksmo metu patiria didelių sunkumų – netenka tėvų, gyvena su nemylimu žmogumi, yra skriaudžiamas, neįvertintas. Tačiau herojaus, būdamas atkaklus, įveikia visus sunkumus ir už tai gauna atpildą – sėkmingai išteka, veda, netikėtai praturtėja. Tipiškas herojaus sėkmingo susidorojimo su kliūtimis pavyzdys matomas pasakojime „Pelenė“ (Booker, 2004: 50–68).

Nauja patirtis (Booker, 2004) – pasakojimo įvykių vyksmo kaitos fazė, herojaus charakteristikas praturtinanti naujais potyriais. Šiuos potyrius jis įgyja keliaudamas – jūra, žeme, oru, pasitelkęs butus. Keliavimas, įprastos aplinkos pakeitimas, pažintis su naujais personažais leidžia herojui iš naujo atrasti save, išmokti naujų dalykų. Naujos patirties fazė tiksliai atskleidžiama pasakojime „Ozo šalies burtininkas“, kurioje pasakojama apie mergaitę, atsidūrusią stebuklingoje Ozo šalyje (Booker, 2004: 86–106).

Tragiška baigtis (Booker, 2004) – pasakojimo įvykių vyksmo kaitos fazė, lemianti nelaimingą pasakojimo baigtį. Tragiškai besibaigiančiame pasakojime herojui nesiseka viso pasakojimo įvykių vyksmo metu. Nesėkmės

³⁴ C. Bookerio metaforiško pasakojimo įvykių vyksmo kaitos fazės sugrupuotos pagal panašumą į penkias pagrindines grupes.

gali priklausyti nuo paties herojaus (dėl jo išpuikimo, nedraugiškumo ir kitų blogų savybių) arba būti nulemtos aplinkybių. Pavyzdžiui, tragiška baigtimi paženklintas pasakojimas „Mergaitė su degtukais“ (Booker, 2004: 153–191).

Herojaus charakterio transformacijos pasižymi didaktine paskirtimi, todėl pasitelkiant jas suformuojama ir pagrindinė metaforiško pasakojimo mintis. Pasakojimo pabaigoje pateikiama pasakojimo etinė išvada, vadinama *pasakojimo moralu* (Thorne-Thomsen, 1903). Laikoma, kad pasakojimo moralas herojaus akimis perteikia supratimą apie realų pasaulį – žmonių tarpusavio santykius, dorą ir nedorą elgesį, charakterio privalumus ir trūkumus. Pasakojimo moralas paprastai būdingas visiems metaforiškiems pasakojimams be išimties. Kadangi metaforiškas pasakojimas yra pasakojamas daugybę kartų ir turi daug skirtingų pasakojimo įvykių vyksmo variacijų, dorovinė jo paskirtis plati. Pasakojimo moralas išmoko laikytis teisingo gyvenimo principų – padėti ištikus pavojui, nelaimėi, globoti silpnesnį, užjausti kenčiantį, pasidalyti gėrybėmis su jų stokojančiu, drašiai ir ryžtingai pasitikti gyvenimo negandas. Pasakojimo moralas auditorijai perteikia tipiškas, geriausias, skirtingų visuomenės narių išbandytas išėitis iš situacijų (Kerbelytė, 2011: 13–16; Bettelheim, 2010: 6–11, 61–65).

Metaforiško pasakojimo retorika. Metaforiško pasakojimo *retorika* (Saunders, 2017) – tai pasakojimą praturtinanti dedamoji, kuria yra konstruojamas šio pasakojimo pasaulis. Atsižvelgiant į tai, kad metaforiško pasakojimo ypatybės (disertacijos atveju) atpažįstamos iš pasakos konstrukcijos, pasakojimo retorika dar vadinama *stebukline retorika* (Saunders, 2017: 1–8). Nors stebukline retorika galima laikyti viską, kas suteikia metaforiškam pasakojimui išskirtinumo, kalbant apie specifinius metaforiško pasakojimo retorikos elementus, galima išskirti du pagrindinius. Tai – *tiesioginė kalba ir neįmanomybė* (Cooper, 1992). Tiesioginė kalba yra viena iš lengviausiai identifikuojamų metaforiško pasakojimo dedamųjų – ja dažniausiai siekiama papildyti pasakojimo veikėjų charakterius, pagyvinti pasakojimo įvykių vyksmą, įrėminti, atskirti skirtingas pasakojimo vyksmo situacijas, suteikti papildomos informacijos ir kt. Tiesioginė kalba yra būdinga tiek pagrindiniams, tiek antraeiliams pasakojimo veikėjams (Beazanson, Norland, 2017: 25–36). Neįmanomybė yra siejama su pasakojimo įvykių vyksmu ir pasakojimo personažų atradimais, jiems patekus į stebuklinę pasakojimo erdvę. Pasakojimo personažai jame gali įgyti stebuklingų galių – atsidurti stebuklingose vietose (danguje, pragare, rojuje ir kitur), bendrauti ir palaikyti ryšį su šias vietas valdančiais, prižiūrinčiais šeimininkais, gyventojais (dievu, velniu, angelu, demonu ir pan.); susikalbėti su gyvūnais ir perimti jų savybes; suprasti gamtą ir jos ženklus; įsikūnyti į magiškas būtybes,

patekti į jų nelaisvę, su jomis susidraugauti ir kt. (Charland, 1987 / 2009). Stebuklinė retorika, T. Hankso teigimu, palaiko metaforiško pasakojimo originalumą. Ja vadovaujantis konstruojama visa metaforiško pasakojimo aplinka – pasakojimo personažų, pasakojimo laiko ir vietos specifika, pasakojimo simboliai, ritualai (Hanks, 2003).

Atlikta metaforiško pasakojimo analizė leidžia teigti, kad jo savitumą ir skirtumus nuo tradicinio naratyvo suponuoja trys pagrindiniai elementai – veikėjai, elementarusis siužetas ir retorika. Kadangi šie elementai neatsiejami vienas nuo kito, be pasakojimo personažų, elementariojo siužeto, stebuklinės retorikos pasakojimo vyksmas ir plėtotė būtų neįmanomi, juos galima laikyti pagrindiniais metaforiško pasakojimo atributais. Nors metaforiško pasakojimo specifika ryškinta atsižvelgiant į loginei metaforiško pasakojimo struktūros analizės schemai sukonstruoti reikiamas dedamąsias ir suteikia galimybes pasakojimą žiniasklaidos publikacijose nagrinėti tik disertacijos autorės siūlomą būdu (pasitelkiant pasakos konstrukciją), tikimasi, kad tai paskatins mokslines diskusijas ir atvers galimybes naratyvo tyrėjams ieškoti savų metaforiško pasakojimo tyrinėjimo technikų.

Naratyvas žiniasklaidoje analizuojamas nagrinėjant naujienas (Tuchman, 1976). Naratyvo naujienose tyrimai akcentuoja *temos atskleidimą per atitinkamų įvykių seką* (Fløttum, Gjerstad, 2016; Frank, 2003; Hall, 1997; Chien, 2019) ir *skirtingas temas per se* (Gonzalez-Sobrino, 2020; Kluver et al., 2019; Patterson, 2016; Neiger, Tenenboim-Weinblatt, 2016; Semetko, Valkenburg, 2000; Dalton et al., 1998; Burnes, 2011; Anikin, 2009; Nossek, 1994; Vincent, 2000; Vukasovich, C., Vukasovich, T. D., 2016; Gruley, Duvall, 2012; Hackett, Zhao, 1994); Harcourt et al., 2020; Foust, 2009; Moulton et al., 2021; Robinson, 2009; Saldaña, 2021; Gerlach, 2016; Shih et al., 2008; Barnett, 2006; Shoham, 2009; Kruvand et al., 2007; Cavender et al., 2010). Tyrimų analizė parodė, kad naratyvas taikomas nagrinėjant konkrečių atvejį, o naratyvo laike tyrimuose pasakojimo kompozicinė struktūra dažniausiai neformuojama arba pademonstruojama pasakojimo schema – metanaratyvu. Be to, naratyvas įprastai tiriamas ryškinant vieną pasirinktą pasakojimo elementą – veikėją ar veikėjus. Disertacijos autorės konstruojama naratyvo tyrimo prieiga praplečia naratyvo analizės tradicijas. Darbe konstruojamas tyrimo įrankis, leidžiantis parodyti konkrečios temos pateikimą žiniasklaidoje ilguoju laikotarpiu ir išryškinti pasakojimo kompozicinę struktūrą naratyvo elementais – veikėjais, kontekstu, siužetu.

2. ŽINIASKLAIDOS NARATYVO TYRIMO PRIEIGOS TAIKYMAS: PASAKOJIMO APIE EMIGRACIJĄ ANALIZĖ PERIODINĖS SPAUDOS LEIDINIUOSE „RESPUBLIKA“ IR „LIETUVOS RYTAS“ 1991–2017 M.

Antroje disertacijos dalyje pristatomas naratyvo kaip visuminio žiniasklaidos konstruojamo pasakojimo konceptas. Naratyvui kaip visuminiam pasakojimui iširti sudaroma naratyvo tyrimo prieiga. Ji patikrinama tiriant emigracijos temą – analizuojant žiniasklaidos konstruojamą pasakojimą apie emigraciją.

Laikoma, kad kompleksinė naratyvo analizė, kuria išryškinama naratyvo samprata, nustatomos ir apibūdinamos sąlygos naratyvui kaip sistemai funkcionuoti, įgalina apie naratyvą kalbėti kaip apie teorinį, išvestinį konstruklą. Todėl šioje dalyje išsamiai paaiškinama, kaip, vadovaujantis disertacijoje sukonstruota naratyvo tyrimo prieiga, galima atlikti pasakojimo apie emigraciją periodinės spaudos leidiniuose „Respublika“ ir „Lietuvos rytas“ analizę. Siekiant to, išryškinamos pasirinktos naratyvo tyrimo prieigos galimybės ir aprašomi tyrimo atlikimo etapai. Taip pat pristatomas tyrimo atlikimo kontekstas. Pirma, vertinama tradicinės spaudos reikšmė naratyvo plėtotei. Antra, analizuojant emigraciją kaip socialinę problemą atskleidžiamos mokslinėje literatūroje analizuojamos / nurodomos emigracijos priežastys ir poveikis, emigracijos dėsningumai. Galiausiai atlikto empirinio tyrimo rezultatai parodo teorinėje dalyje pristatytos tyrimo prieigos – pasakojimo kaip naratyvo pagrindo – naudojimą žiniasklaidos konstruojamo turinio tyrimui.

Disertacijoje, siekiant apibrėžti naratyvą ir išryškinti svarbiausius jo elementus, gilinamasi į diskurso ir socialinio konstrukcionizmo teorijos principus ir žiniasklaidos kaip institucinės naratyvo veikėjos, sistemingai veikiamos ir veikiančios šių teorinių prieigų lauke, funkcijas ir vaidmenį. Šių dedamųjų tarpusavio sąveikų ir sąryšių visuma dėsningai tampa pagrindinėmis naratyvo dalimis. Tad atliekamam empiriniu tyrimu *norima patikrinti sukonstruotos naratyvo tyrimo prieigos taikymo perspektyvą.*

Atsižvelgiant į tai, pagrindinis dėmesys telkiamas ne tik ir ne tiek į emigracijos kaip socialinės problemos pateikimą periodinėje spaudoje 1991–2017 m., o į naratyvo ir jo elementų panaudojimą darbo autorės pasirinktoje emigracijos temoje aptartuoju laikotarpiu.

2.1. Žiniasklaidos naratyvo tyrimo prieigos struktūra ir jos panaudojimas pasakojimui apie emigraciją tirti

Atsižvelgiant į teorinės darbo dalies struktūrą, laikoma, kad naratyvą sudaro trys dėmenys – *veikėjai*, *kontekstas* ir *naratyvo siužetas*. Šie dėmenys yra neatsiejami vienas nuo kito, o kiekvienas iš jų dar pasižymi specifika. Svarbu pabrėžti, kad veikėjai naratyvo elementų subordinacijos grandinėje pripažįstami svarbiais, kitus naratyvo dėmenis įprasminančiais elementais. *Veikėjai* – žiniasklaida kaip institucinė veikėja ir naratyvo veikėjai, viena vertus, paaiškina žiniasklaidos vaidmenį, kita vertus, jį realizuodami ir dėl to įtraukti į naratyvo konstravimą, kartu išryškina galimas naratyvo kaip sisteminio konstrukto ypatybes ir požymius. Vadovaujantis teorine darbo dalimi, teigiama, kad žiniasklaidos ir naratyvo veikėjų dalyvavimą naratyve rodo keturios pagrindinės žiniasklaidos funkcijos (informacinė, bendradarbiavimo, stebėjimo ir radikaloji) (Christians, et al., 2009; McQuail, 2010), savo funkcinėmis ypatybėmis ir sąsajomis su *naratyvo (vidiniu) kontekstu*, *naratyvo (vidaus) veikėjais* ir *kalbos pobūdžiu* pademonstruojančios žiniasklaidos (plačiaja prasme) išitraukimą į naratyvo konstravimą ir kartu išryškinančios veikėjams būdingas specifines savybes ir jų skirtumus.

1 lentelė. Žiniasklaidos funkcijų įgyvendinimas konstruojant naratyvą

Žiniasklaidos funkcija	Dalyvavimas	Vidinio konteksto aprėptis	Veikėjų skaičius	Kalbos pobūdis
Informacinė	Žemas	Skurdi	Mažas	Neutrali
Bendradarbiavimo	Žemas	Skurdi	Mažas	Neutrali
Stebėsenos	Aukštas	Sodri	Didelis	Vertinanti
Radikaloji	Aukštas	Sodri	Didelis	Vertinanti

Šaltinis: sudaryta autorės pagal Christians et al., 2009

Iš pateiktos lentelės matyti, kad bendradarbiavimo ir informacinė žiniasklaidos funkcijos, parodančios nedidelį veikėjų įtraukimą ir aprašomąjį – neutralų – kalbos pobūdį, teikia žinių, kad žiniasklaidos kaip institucinės veikėjos išitraukimas yra neryškus. Tai nulemia ir silpnas sąsajas su vidinio konteksto ir veikėjų dedamosiomis, o pats naratyvas tampa linijinis, inertiškas – savo sandara paprastas, nesudėtingas. Stebėsenos ir radikaloji žiniasklaidos funkcijos, priešingai, išryškina aukštą žiniasklaidos kaip institucinės veikėjos dalyvavimą. Todėl naratyvas yra sustiprinamas sodriu vidiniu kontekstu ir dideliu veikėjų skaičiumi. Platus vidinis kontekstas, gausus veikėjų skaičius

suformuoja glaudžias, tvirtas tarpusavio sąsajas, todėl naratyvas tampa sudėtinis – savo sandara itin dinamiškas ir įvairus konstruktas.

Būtina pažymėti, kad veikėjams būdingi dėsningumai disertacijoje pristatomi teoriniu lygmeniu ir atspindi tikėtinausią, iš anksto sumodeliuotą ir supaprastintą veikėjų dalyvavimo naratyve scenarijų, todėl nelaikomi baigtiniais, nekintančiais.

Kontekstas dėl savo pobūdžio laikomas sudėtinu, skaidžiu naratyvo elementu, o jo struktūrinės dalys pasižymi skirtinga funkcinė paskirtimi. Vidinis naratyvo kontekstas yra skirtas naratyvo įvykių vyksmo vietai identifikuoti ir paaiškinti, o išorinis naratyvo kontekstas – naratyvo sklaidos žiniasklaidoje, t. y. jos naujienų dienotvarkėje, riboms apibrėžti. Vidinis kontekstas detalai apibūdina naratyvo vyksmo erdvę, išorinis kontekstas – suteikia galimybes objektyviai įvertinti pristatomos temos svarbą.³⁵ Nustatytos konteksto funkcijos yra tiesioginės, kylančios iš konteksto kaip elemento sampratos ir sandaros aiškinimo. Vertinant vidinio ir išorinio konteksto reikšmę naratyvui konstruoti, pasakytina, kad vidinis kontekstas su paties naratyvo kaip konstrukto struktūra susijęs glaudžiau nei temos svarbą nusakantis išorinis kontekstas. Vidinis kontekstas, būdamas labai skaidus, gali gana išsamiai apibūdinti naratyvo įvykių lokaciją, taigi ir suteikti vertingos informacijos apie pačių įvykių sutelktumą – prisodrinimą – vidiniame kontekste. Negalima paneigti, kad aptartas vidinio konteksto funkcijas galima taikyti ir išoriniam kontekstui, tačiau jos parodytų kiek kitokias charakteristikas. Atsižvelgiant į aptartą išorinio konteksto paskirtį, jis išryškintų pristatomų naratyvo įvykių reikšmingumą. Taigi iš konteksto analizės matyti, kad jis, kaip naratyvo elementas, atlieka pagalbines naratyvo vyksmo papildymo ir detalizavimo funkcijas ir, priešingai nei veikėjai, naratyvo konstrukcijos ir dekonstrukcijos tiesiogiai nenulemia.

Siužetas, vertinant funkcinu požiūriu, pripažįstamas talpiausiu naratyvo elementu. Dėl itin plačios aprėpties siužetu galima vadinti visą naratyvą sudarantį turinį. Šis naratyvo elementas apima ir bendrąsias naratyvo charakteristikas, ir specifines, tik siužeto konstrukcija galimas išryškinti naratyvo charakteristikas. Siužetu siekiama parodyti, kokie elementai apibrėžia naratyvą kaip visumą ir kaip tie elementai yra realizuojami iš naratyvo konstrukcijos – unikalios jo struktūros – perspektyvos. Todėl bendraisiais siužeto elementais galima laikyti visus tyrėjo iniciatyva naratyvo

³⁵ Iš to, ar tema žiniasklaidoje pristatoma nacionaliniame, asmeniniame, ar tarptautiniame kontekste, galima spręsti apie jos reikšmę žiniasklaidos priemonei ir jos konstruojamai tekstų struktūrai.

analizei pasitelkiamus aspektus. Jie padeda parodyti naratyvo ir kartu temos plėtotę. O specifiniai siužeto elementai išryškina naratyvo išskirtinumą. Tai – temos dėstymo tipai, siužeto nuoseklumas, bendra siužeto kompozicija ir kt.

Nors naratyvą sudaro trys aptartieji – veikėjų, konteksto ir siužeto – elementai, disertacijos autorė mato poreikį šiuos dėmenis papildyti dar vienu kriterijumi – metaforišku pasakojimu. Metaforiškam pasakojimui naratyvo elemento apibrėžties pritaikyti negalėtume. Tiek šio pasakojimo paskirtis, tiek struktūra įgalina jį egzistuoti nepriklausomai nuo kitų elementų. Tačiau metaforiškas pasakojimas, kaip minėta, palankus stereotipinam socialinės tikrovės vaizdui konstruoti. Todėl svarbu pademonstruoti šio pasakojimo elementų taikymą ir išryškinti pasakojimo bruožus žiniasklaidos publikacijose. Specifinė metaforiško pasakojimo kompozicinė struktūra lemia jo elementų transformacijas – veikėjų, konteksto ir siužeto virsmus. Laikantis naratyvo elementų dėstymo ir jų sąsajų nuoseklumo, veikėjų charakteristikos išreiškiamos herojaus, antipodo ir palaikomųjų veikėjų charakteristikomis, konteksto ir siužeto dedamoji – metaforiško pasakojimo (įvykių vyksmo kaitos) fazėmis. Kontekstas tampa nematomu elementu, o siužetas atsiskleidžia veikėjams išgyvenant tam tikras patirtis – metaforiško pasakojimo įvykių vyksmo sukeltus charakterio pokyčius. Metaforišką pasakojimą sudarančių elementų taikymas yra platus, todėl analizė aiškaus struktūravimo neturi ir priklauso nuo kiekvieno tyrėjo požiūrio į šį pasakojimą. Kita vertus, svarbu pažymėti, kad tiek veikėjų, tiek konteksto, tiek siužeto dedamosiomis perteikiama metaforiško pasakojimo specifika privalo būti išryškinta vien tam, kad būtų parodytos jo analizės galimybės.

Apžvelgus naratyvo elementų panaudojimo galimybes, matyti, kad naratyvo dedamosios yra paslankios ir plačiai taikomos. Kaip tik dėl to darbo autorės sukonstruota naratyvo tyrimo prieiga įgauna netradicinį pobūdį. Diskurso tyrimams būdinga tik kokybinė išraiška, kuri pripažįstama ir pagrindiniu skiriamuoju diskurso tyrimų bruožu (Fairclough, 2013; Van Dijk, 2011). Tačiau disertacijos autorės naratyvo tyrimo prieigai, priešingai nei nusistovėjusioms diskurso tyrimo tradicijoms, būdinga skaitinė išraiška, todėl gaunamos *kiekybinės duomenų analizės charakteristikos*. Atsižvelgiant į disertacijoje taikomą naratyvo apibrėžtį, sklandžiam naratyvo vyksmui būtinas ilgas laikotarpis, kuriuo užtikrinama nuosekli chronologinė pasakojimą sudarančių įvykių seka ir tęstinumas. Tad siekiant kompleksiskai išryškinti naratyvą sudarančių elementų specifiką ir naratyvui būdingus dėsningumus, pirmiausia reikalinga turėti gausų ir charakteristikomis skirtingą naratyvo elementų masę.

Atsižvelgiant į tai, kad naratyvo konstravimo pagrindu laikoma naujiena, taip pat svarbu aptarti naujienos kaip žurnalistinio teksto žanro reikšmę pasakojimo plėtotei. Žanras, Van Dijko teigimu, – tai tekstui formą suteikianti struktūra. Pagal tekstui skiriamus požymius, jis atpažįstamas, tenkinami auditorijos žanriniai lūkesčiai. Tačiau analizuojant naratyvą žanro ypatybių galima nepaisyti. Naratyvą analizuojant temiškai – naujienoje³⁶, viename žurnalistiniame tekste ieškant naratyvo elementų – veikėjų, konteksto, siužeto, teksto analizė tampa detalių analize. Kadangi tie patys naratyvo elementai aptinkami skirtingo žanro tekstuose, prasmę jiems suteikia bendras teminis tekstų rėmas – teminė makrostruktūra. Temiškai atrinkti tekstai vertinami, interpretuojami, atliekant teminę tekstų dekonstrukciją. Tad tekstų ypatybes parodo nebe žanras, o juos vienijanti teminė gija (Van Dijk, 1985: 69–84).

Atskleidus naujienos kaip žurnalistinio teksto žanro ir naratyvo santykį, galima išryškinti disertacinio darbo autorės sudaryto naratyvo konstrukto ir naratyvo kaip žanro sąsajas. Naratyvas – tai pasakojimas, kurio svarbiausias elementas yra įvykis, lydimas veikėjų, konteksto. Įvykius (pagal pagrindinio veikėjo siekiamus tikslus ar kitus prasminius vienetų) viename žurnalistiniame tekste jungiant į visumą, gaunama nuosekli jų seka (Ryan, 2007: 22–24).

Pagal darbo autorės sukonstruotą naratyvo tyrimo prieigą, atliekamas empirinis tyrimas. Darbo autorės nuomone, atliekant empirinį tyrimą tikslinga vadovautis disertacijos teorinėje dalyje taikyta struktūra ir joje išryškintų teorinių principų dėstymo logika. Viena vertus, tai leidžia nuosekliai parodyti naratyvo dėsningumus ir pagrįsti naratyvo kilmę ir funkcionavimą žiniasklaidos naujienų dienotvarkėje; kita vertus, empiriniam tyrimui suteikia savitą loginę struktūrą. Pasakojimo apie emigraciją analizė pradedama nuo naratyvo siužeto analizės. Pirmiausia atskleidžiamos emigracijos temos ypatybės periodinės spaudos leidiniuose – informacijos emigracijos tema srautas, emigracijos temos pateikimas rubrikose, emigracijos temos plėtotė kontekstuose. Antruoju etapu pristatomi pasakojimo apie emigraciją veikėjai. Veikėjų analizė apima naratyvo jiems suteiktų charakteristikų nagrinėjimą, veikėjų, dalyvaujančių emigracijos temoje, nagrinėjimą ir emigrantų kaip veikėjų nagrinėjimą. Trečiuoju etapu analizuojamas emigracijos temos pateikimas ir kaita. Pasitelkus emigracijos temą atskleidžiančius dėsningumus – emigracijos priežastis ir emigracijos poveikį, nagrinėjama, kaip emigracijos tema pristatoma skirtingose emigracijos bangose. Nustačius emigracijos raidos tendencijas, galiausiai analizuojamas bendras pasakojimas apie

³⁶ Van Dijko terminas – angl. *news text* (Van Dijk, 1985).

emigraciją. Vertinama, kokių nuoseklumu pasižymi pasakojimas apie emigraciją, kokią kompozicinę struktūrą jis suformuoja, ir kt.

Naratyvo emigracijos tema analizė užbaigiama metaforiško pasakojimo analize. Kaip jau minėta, metaforiško pasakojimo elementų panaudojimas (dėl plačios jų paskirties) labiausiai priklauso nuo tyrėjo intencijų. Metaforiškas pasakojimas šiuo atveju pasitelkiamas emigracijos hiperbolizavimo analizei. Laikoma, kad emigracija žiniasklaidoje propaguojama arba slopinama, publikacijose tikslingai akcentuojant emigracijos privalumus, trūkumus. *Metaforišku pasakojimu norima nustatyti, ar pasakojant apie emigraciją periodinės spaudos leidiniuose yra konstruojama tikslo šalies – geresnės, patrauklesnės, pranašesnės gyvenimo vietos – rojus – iliuzija. Tad interpretacinė metaforiško pasakojimo analizės schema, panaudojant stebuklinės pasakos³⁷ konstrukciją, konstruojama iš emigracijos dėsningumų – emigracijos priežasčių ir emigracijos poveikio – bei teorinėje darbo dalyje aptartų metaforiško pasakojimo dedamųjų – veikėjų, siužeto, retorikos. Metaforiškam pasakojimui analizuoti pasitelkiamos žmonių asmeninio gyvenimo istorijos³⁸, kuriamos apybraižomis³⁹.*

2.2. Žiniasklaidos priemonės reikšmė pasakojimo plėtotei: naujienų konstravimas periodinėje spaudoje

Nors naratyvo ypatybės periodinėje spaudoje laikomos tik naratyvo tyrimo priegos taikymo rezultatu, manytina, kad periodinės spaudos specifika turi svarbos pasakojimo naracijai – tam, kaip žiniasklaidoje pasakojama apie emigraciją. Tad tai yra svari priežastis bendrai aptarti periodinio leidinio struktūrą ir naujienų konstravimo dėsningumus.

Kiekviena žiniasklaidos priemonė pasižymi tik jai būdingais naujienų konstravimo ir pateikimo dėsningumais. Periodinė spauda turi ilgą gyvavimo istoriją ir senas raidos tradicijas (ketvirtosios valdžios konotacijas ji įgavo dar

³⁷ Stebuklinės pasakos konstrukcija analizei pasitelkiama dėl jos universalumo. Stebuklinės pasakos tyrinėtojas A. Teversonas pastebi, kad pradedančiajam tyrėjui analizuoti ji yra paprastesnė nei bet kuri kita pasaka. Šios pasakos elementai yra standartiniai, tad nereikalaujama, kad tyrėjas gilintųsi į kultūrinį ir socialinį kontekstą (Teverson, 2013).

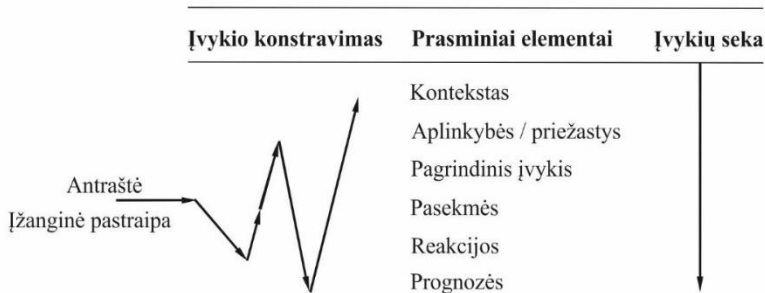
³⁸ Iš viso analizuojami 288 periodinės spaudos leidinių tekstų vnt. – 199 vnt. „Respublikos“ ir 89 vnt. „Lietuvos ryto“.

³⁹ Apybraižų paskirtis – supažindinti auditoriją su tikrais įvykiais, žmonėmis. Tačiau autoriaus išmonė kuriant apybraižas yra neribojama – galima rekonstruoti aprašomus įvykius ir jų aplinką (kontekstą), perkurti siužetą, įtraukiant naujų veikėjų, pikantiškų detalių (Marcinkevičienė, 2007: 117–120).

XIX a.), todėl jos struktūra ir naujienų konstravimo principai yra nusistovėję ir kinta mažai (McQuail, 2010: 161–185). Reikšmingiausiomis periodinės spaudos ypatybėmis, išskiriančiomis ją iš kitų žiniasklaidos priemonių – televizijos, radijo, interneto žiniasklaidos, galima laikyti kompaktišką leidinio struktūrą (Van Dijk, 1985; Allan, 2010: 121–141). Nepaisant ribotos periodinės spaudos leidinio apimties, periodinei spaudai, kaip ir kitoms žiniasklaidos priemonėms, galioja tie patys naujienų atrankos ir pateikimo auditorijai principai. Aktualiausiomis ir į pirmuosius periodinės spaudos puslapius galinčiomis patekti naujienomis pripažįstamos tos naujienos, kurios pirmiausia pateisina naujumo reikalavimą – vyksta dabarties laiku – per paskutines dvidešimt keturias, keturiasdešimt aštuonias valandas (Östgaard, 1965). Naujumo kriterijų atitinkančioms naujienoms paprastai negalioja jokie apribojimai, nes pagrindiniu jų reikšmingumą įrodančiu parametru tampa autentiškumas ir vyksmas čia ir dabar (Van Dijk, 1986). Visos kitos naujienos, neįgyvendinančios naujumo reikalavimo, įprastai keliamos į joms skirtas ir periodinio leidinio struktūros nulemtas rubrikas. Taip suformuojama ir palaikoma nekintama periodinio leidinio struktūra – kasdien naudoti paruoštas šablonas (Bell, 1991). Aiški periodinio leidinio struktūra leidžia kruopčiai atrinkti ir sudėlioti naujienas, užtikrinant, kad tikslinę auditoriją pasieks tik reikšmingiausi, išties aktualūs ir nustatyta vietą leidinyje iš anksto turintys įvykiai (Van Dijk, 1985). Kita vertus, laikantis griežto struktūravimo, kyla pavojus suvienodinti naujienas, suteikiant joms panašų reikšmės svorį; ypač tuomet, kai naujumo reikalavimus reikalinga pritaikyti iškart kelioms naujienoms tuo pačiu metu; arba priešingai – tuomet, kai naujumo reikalavimų dabarties metu neįmanoma pritaikyti nė vienai periodinėje spaudoje pristatomai naujienai. Tokiu atveju ryškinamos naujienos vieta ir jos reikšmė periodinės spaudos naujienų dienotvarkėje tampa tiesiogiai priklausoma nuo redakcijos ir žiniasklaidos profesionalų sprendimų – periodinio leidinio vidaus politikos (Allan, 2010: 70–94).

Plačiau paaiškindamas naujienų konstravimo principus, A. Bellas nurodo, kad pagrindinis informacijos atrankos kriterijus yra aktualumas. Tai nulemia, kad reikšmingų naujienų filtrą gali pereiti faktiškumo prasme teisingos, svarbios ir tikslios naujienos. Ši periodinės spaudos naujienų konstravimo savybė ypač naudinga tuomet, kai auditorijai reikalinga aktyviai dalyvauti realiu laiku vykstančiuose įvykiuose ir sekti jų plėtotę (Bell, 1991; Gans, 2003). Kita vertus, didžiausiu faktiškumo, kaip pagrindinio naujienų vertės kriterijaus, trūkumu galima laikyti tai, kad jis reikšmingai sutrumpina naujienų gyvavimo ciklą. Tos pačios – vieną temos giją plėtojančios – naujienos, visiškai pateisinančios naujumo ir faktiškumo reikalavimus,

periodinės spaudos naujienų dienotvarkėje gali išsilaikyti ribotą laiką, nes nuolat yra pakeičiamos kitomis (McQuail, 2010: 201–203). Tai susiję su naujienų konstravimo dėsniniais. N. L. Winkelman pažymi, kad naujienos periodinėje spaudoje yra konstruojamos apverstos piramidės arba švytuoklės principu (3 paveikslas).

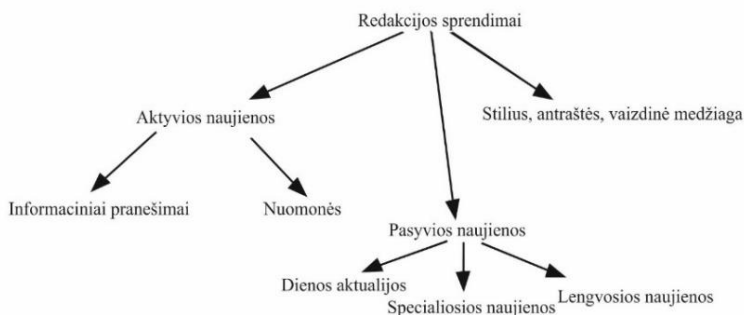
3 paveikslas. Naujienų konstravimas periodinėje spaudoje (Šaltinis: sudaryta autorės pagal Winkelman, 1971)

Pagrindinis įvykis, esminis faktas, išryškintas jau antraštėje ir ižanginėje pastraipoje, siekiant sudaryti galimybes auditorijai susipažinti su įvykiu, identifikuoti jo vyksmą. Norint patraukti auditorijos dėmesį, nuosekliai pristatomas įvykio vyksmo kontekstas, atskleidžiamos įvykio vyksmo priežastys ir aplinkybės, pateikiama daugiau pagrindinio įvykio detalių, įvertinamos jo sukeltos pasekmės, atskleidžiamos galimos reakcijos, prognozės, vertinimai (Winkelman, 1971: 20–24). Tokia naujienų konstravimo seka dažniausiai yra skirta naujam, savo kilme originaliam – pirmą kartą vykstančiam arba nuosekliai atsinaujinančiam – įvykiui pristatyti. O prasminiai įvykio konstravimo elementai atlieka įvykio paaiškinimo, pagrindimo funkcijas (Van Dijk, 1988). Jei įvykis pasikartoja daugiau nei kartą, tačiau jis yra ne naujai inicijuotas išorinės aplinkos, o ryškintas tik kaip papildoma jį argumentuojanti, paaiškinanti detalė, jis tampa nebe antraštės ar ižanginės pastraipos ašimi, o bet kurio iš elementų (konteksto, aplinkybių ir t. t.) dėmeniu. Tokios naujienos praranda „grynumą“ ir išskirtinumą, todėl atsiduria tarp kitų naujienų ir ima funkcionuoti kaip jų sudėtinė dalis (Van Dijk, 1985; Bell, Garrett, 1998).

Naujienų gyvavimo ciklą iliustruojant emigracijos temos pavyzdžiu, emigracija pagrindinės – reikšmingiausios – temos konotacijas periodinės spaudos naujienų dienotvarkėje galėtų įgauti dviem atvejais. Tuomet, kai pastaroji pristatoma savarankiškai ir pripažįstama dabarties momentu valstybėje vykstančių socialinių, demografinių visuomenės kaitos procesų,

pavyzdžiui, gyventojų struktūros disbalanso ir kt., priežastimi; arba tuomet, kai emigracija pelnytai tampa svarbiausia tam tikro tęstinio, pasikartojančio visuomenės reiškinių pasekme, pavyzdžiui, didėjančio skurdo, augančio nedarbo, ekonomikos nuosmukio, socialinės atskirties ir kt. rezultatu. Chrestomatiniu emigracijos kaip antrinės, sudėtinės, temos pavyzdžiu galėtume laikyti naujienas apie aukštojo mokslo studijas ir studentų srautus (Arango, 2000; Van Dijk, 1985).

Nors naujienų konstravimą periodinėje spaudoje riboja konkretūs (aktualumo, naujumo ir faktiškumo) reikalavimai, periodinė spauda pasižymi ir tam tikrais išskirtinumais, kurie suteikia jai reikšmingą pranašumą (Watson, 2016: 148–150). A. Bello teigimu, visas turinys, kurį konstruoja periodinė spauda, išskyrus reklamą, vadinamas redakciniu. Tad redaktoriaus ir kitų žiniasklaidos profesionalų primami sprendimai nulemia periodinio leidinio struktūrą – naujienų komponavimą, išdėstymą ir vientiso periodinio leidinio šablono, kuris bus naudojamas kaip nekintamas standartas, sukūrimą. Pagrindinė periodinio leidinio struktūros ypatybė ta, kad į ganą griežtą ir kompoziciškai tikslų šabloną sudedama daug savo funkcinę paskirtimi, kilme ir apipavidalinimu skirtingų naujienų (Bell, 1991) (4 paveikslas).

4 paveikslas. Periodinio leidinio struktūros komponavimo schema (Šaltinis: sudaryta autorės pagal Bell, 1991)

Iš schemos matyti, kad redakcinę naujienų struktūrą formuoja dvi pagrindinės naujienų grupės – originalios, žurnalistų inicijuojamos – aktyvios – naujienos; ir išorinės aplinkos – įvykių – inicijuojamos pasyvios naujienos. Aktyvioms naujienoms priskiriami informaciniai pranešimai (dažniausiai reikalaujantys išlaikyti skelbimo formatą) ir nuomonės. O pasyvių naujienų spektrą sudaro labai įvairios naujienos (Bell, 1991; Bell, Garrett, 1998; Van Dijk, 1988). Tokia periodinės spaudos naujienų komponavimo struktūra užtikrina, kad tą pačią temą plėtojančios naujienos turi galimybę pasikartoti

naujienu verte skirtingose rubrikose – nuomonių skiltyje, dienos aktualijų, lengvųjų naujienu, specialiosiose rubrikose ir kt. Taip pat gali skirtis naujienu kokybė, apimtis, reikšmė auditorijai (Van Dijk, 1985; 1991). Kita vertus, naujienu patekimas į skirtingas rubrikas užtikrina, kad tema nepraras matomumo naujienu dienotvarkėje, o bendra temos gija išliks tvari ir nenutrūks. Tai ypač aktualu ilgalaikėms ir savo reikšmės neprarandančioms temoms, nes periodiškai temą sudarančių naujienu paminėjimas naujienu dienotvarkėje rodo jos ilgalaikiškumą ir atsparumą kaitai (Bogart, 2004). Pritaikant aptartus naujienu dėsningumus emigracijos temai, jos matomumas periodinės spaudos naujienu dienotvarkėje galėtų būti palaikomas: 1) *nereguliariai* – aktualijų rubrikoje, ekonomikos, verslo ir kt. panašiose rubrikose, kai emigracijai suteikiamos pagrindinės temos konotacijos; 2) *reguliariai* – sporto, kultūros, gyvenimo būdo ir kt. rubrikose, kai emigracija labiau pristatoma kaip kitų temų dedamoji (Bogart, 1995).

Nors aptarti naujienu konstravimo dėsningumai šįkart reikšmingi tik pasakojimo apie emigraciją dėstymui, daug didesnės svarbos jie įgautų analizuojant žiniasklaidos vaidmenį konstruojant naratyvą emigracijos tema. Tad šiame skyriuje išryškinti aspektai gali tapti gairėmis naujienu konstravimą periodinėje spaudoje nagrinėjant dar išsamiau.

2.3. Žiniasklaidos naratyvo tyrimo prieigos taikymo tyrimui pasirinktos emigracijos temos specifikos ryškinimas

Kaip minėta ankstesniuose disertacijos skyriuose, žiniasklaida konstruoja socialinę tikrovę, pristatydamą socialinio gyvenimo įvykius. Svarbiausi jų žiniasklaidos yra rėminami, pasiūlant auditorijai įvykių supratimą, vertinimą ir interpretacijas. Tad pateikdamą tam tikros socialinės problemos aspektus ir apibrėždamą, kokia tai problema, žiniasklaida suformuoja auditorijos požiūrį į ją (Entman, 1993). Į žiniasklaidos rėminamų temų lauką, A. Pogliano teigimu, patenka temos, kurios pasižymi kaita ir yra tiesiogiai susijusios su visuomenės politine, ekonomine, socialine gerove. Viena tokių temų yra emigracija. Emigracija apima platų ir dinamišką problemų spektrą – politines, ekonomines, kriminalines, karo, krizių ir kitas problemas, o jų eiga ir plėtotė nenuspėjama (Pogliano, 2017). Todėl emigracija tampa palanki naratyvui žiniasklaidoje konstruoti. Atsižvelgiant į tai, šiame skyriuje pristatoma emigracijos specifika.

Apibrėždami emigraciją kaip problemą įvairių sričių mokslininkai pirmiausia akcentuoja jos reikšmę valstybės ir visuomenės tvarumui. Akivaizdu, kad emigraciją sukelia kompleksinės valstybės ir visuomenės

raidos bei kaitos priežastys, o nuolatinis jos vyksmas visuomet yra lydimas tiek teigiamų, tiek neigiamų politinių, ekonominių, socialinių ir kitokių pasekmių (Naulickaitė, Melnikas, 2015). Nepaisant emigracijos reikšmės ir paplitimo, mokslinėje literatūroje emigracija traktuojama skirtingai. Bendrai sutariama tik dėl vienos, pagrindine laikomos, jos ypatybės – emigracija visuomet rodo ilgalaikį, nepetraukiamą gyventojų išvykimą, persikeliant iš vienos valstybės (kilmės šalies) į kitą (tikslo šalį) valstybę (Damulienė, 2013: 108). Vadovaujantis Jungtinių Tautų Organizacijos pateikiama informacija, ilgalaikė emigracija apima ne trumpesnę nei vienu metų išvykimo laikotarpį (Recommendations on Statistics of International Migration, 1998). Emigracijos apibrėžtis emigracijos priežasčių ir poveikio aiškiai neįvardija, nes šios emigraciją įprasminančios dedamosios yra labai įvairios ir dažniausiai priklauso tik nuo pačios emigracijos pobūdžio. Tad emigracijos priežasčių ir poveikio spektrui priskiriamos visos aplinkybės ir sąlygos, galinčios išsamiai paaiškinti emigracijos vyksmą ir dėsningumus (World Migration Report, 2003: 4–8). Disertacijoje laikomasi požiūrio, kad emigracija – tai išvykimas iš kilmės šalies į tikslo šalį ne trumpesniai nei vienu metų laikotarpiui, o emigracijos dėsningumus atskleidžia savo sudėtimi įvairūs emigracijos priežasčių ir poveikio aiškinimai.

Nepaisant sudėtinio emigracijos pobūdžio, esama ir gana universalių emigraciją apibrėžiančių ypatybių. V. Kumpikaitės ir I. Žičkutės (2012) teigimu, gyventojų emigraciją dažniausiai paskatina nepasitenkinimas gyvenimo, darbo, išsilavinimo, savirealizacijos ir kitomis sąlygomis kilmės šalyje. Ekonominiai veiksniai pripažįstami prioritetiniais, kertiniais, priimant sprendimą emigruoti, tačiau jie dažnai yra lydimi kitų, ne tokių matomų priežasčių, motyvų ir pasirinkimų komplekso. Sprendimas emigruoti kiekvienam individui visuomet yra skirtingas ir kinta bėgant laikui, o jį pirmiausia inspiruoja pasvertas dviejų geografinių vietovių – tikslo ir kilmės šalies – palyginimas (Damulienė, 2013: 107–109). Emigraciją labiausiai nulemia traukos (paklausos) veiksniai, susiję su tikslo šalimis, ir stūmimo (pasiūlos) veiksniai, susiję su situacija gimtojoje šalyje (Rudžinskienė, Paulauskaitė, 2014: 65). Nors bendros, baigtinės, universalios traukos ir stūmimo veiksnių klasifikacijos dėl emigraciją aiškinančių teorijų gausos sudaryti neįmanoma, bendriausia prasme traukos veiksnius įprasta sieti su kitokiomis (palankesnėmis) politinėmis, ekonominėmis, socialinėmis ir kitokiomis gyvenimo sąlygomis tikslo šalyse, o stūmimo veiksnius – su nestabiliomis, kintančiomis, neprognozuojamomis gyvenimo sąlygomis kilmės šalyje. Supriešinus šiuos du (kilmės ir tikslo šalių) poliūs sprendžiama,

ar nauda – išvykimas – pasiteisintų ir ar viršytų sąnaudas – reikšmingai pakeistų sprendimą pasilikti (Massey et al., 1993).

Mokslinėje literatūroje traukos ir stūmimo veiksniai dar grupuojami pagal įvairias sritis. Pavyzdžiui, politiniai, ekonominiai, socialiniai, kultūriniai, asmeniniai / psichologiniai, demografiniai, geografiniai ir kt. veiksniai, priskiriant jiems rūšis ir porūšius – konkrečius emigracijos motyvus (Čiarnienė et al., 2009: 554). Galimas grupavimas ir pagal prigimtį (kilmę) į asmeninius, šeimos (bendruomenės), šalies (vietos, nacionalinius) ir globalius (tarptautinius) veiksnius (Stulgienė, Daunorienė, 2009: 987). Emigracijos veiksnių skirstymas pagal sritis yra paplitęs labiausiai, nes suteikia galimybes tiksliai įvertinti skirtingų aplinkybių kaip kintamųjų reikšmę sprendimui emigruoti. Antruoju atveju – objektyvus emigracijos priežasčių atskleidimas reikalauja kompleksinės emigracijos analizės ir labai aiškaus emigracijos kilmės veiksnių atskyrimo. Galiausiai emigracijos vertinimas vadovaujantis emigracijos kilme vis tiek lieka implikuotas vertinimui pagal konkrečias sritis, nes emigracijos klasifikavimo veiksniai sudaro nenutrūkstamą ciklą (Arango, 2000). Siekiant konkretumo, analizėje ryškinami emigracijos veiksniai, atspindintys tik emigracijos sritis (Bijak, 2006: 4–15). Išanalizavusi šaltinius (Castles, Miller, 2014; Čiarnienė et al., 2009; Čiarnienė, Kumpikaitė, 2011; Damulienė, 2013; Dubey, Mallah, 2015; European Communities, 2000; Gheasi, Nijkamp, 2017; Massey et al., 2010; Stulgienė, Daunorienė, 2009; Šimanskienė, Paužuolienė, 2014; Tupa, Strunz, 2013) disertacijos autorė pateikia emigracijos traukos ir stūmimo veiksnių klasifikaciją (2 lentelė).

2 lentelė. Emigracijos traukos ir stūmimo veiksnių klasifikacija

Veiksniai	Priežastys / Motyvai
Traukos (Paklausos)	
Ekonominiai	Didesnės pajamos; atlyginimų skirtumai; lanksti mokesčių sistema; geresnės įsidarbinimo bei verslo kūrimo ir plėtros galimybės; darbuotojų vertinimas, darbuotojų skatinimo sistemos; mažas nedarbo lygis; efektyvi vidaus ekonomikos plėtra
Socialiniai	Užtikrintas viešųjų paslaugų prieinamumas sveikatos, švietimo, socialinės apsaugos ir kt. srityse; didesnės socialinės išmokos; palanki šeimos politika; didesnės galimybės įsigyti nuosavą būstą; geresnis materialinis aprūpinimas senatvėje
Politiniai	Imigracijos politikos laisvėjimas (liberalizavimas); kuriama ir įgyvendinama imigrantų darbo rinkos teisinė bazė; palanki imigrantams politinė aplinka
Kultūriniai / Etniniai	Naujų kultūrų ir šalių pažinimas, kelionės; santuoka su kitataučiais; religinė, seksualinė, rasinė ir kt. tolerancija; draugiški santykiai tarp žmonių ir svetingumas; išplėtotas kilmės šalių benduomenių tinklas
Asmeniniai / Psichologiniai	Savirealizacija ir savęs ieškojimas; geresnės profesinio tobulėjimo, karjeros, studijų perspektyvos; kvalifikacijos kėlimas; poreikis išspręsti asmenines problemas, pakeisti aplinką; laisvės troškimas, susijęs su naujos gyvenimiškos patirties įgijimu; šeiminių aplinkybės; emigracijos „mada“, bandos jausmas, nusikaltimai ⁴⁰
Demografiniai	Palankesnė gyventojų demografinė struktūra

⁴⁰ Kadangi nusikalstamumo sąvoka neturi bendro apibrėžimo, o nusikalstamos veikos yra nulemtos įvairių veiksnių, disertacijoje remiamasi viena iš J. Galinaitytės ir T. Rudzkiego siūlomų nusikalstamumo sampratų. Ji leidžia nusikalstamumą priskirti asmeniniams ir psichologiniams veiksniams. „Nusikalstamumas (Galinaitytė, Rudzkius, 2005) – tai visuomenei keliantis pavojų, nuo priimtų socialinių normų nukrypstantis elgesys.“ Pasak autorių, nukrypstantis elgesys laikomas deviantiniu elgesiu (Galinaitytė, Rudzkius, 2005: 134–135).

Geografiniai	Geresnis klimatas
Kita	Tarptautinės konkurencijos didėjimas; vertybių kaita, nulemta globalizacijos ir kosmopolitiškumo didėjimas; vertybių kaita, nulemta kartų kaitos
Stūmimo (Pasiūlos)	
Ekonominiai	Skurdas, nepriteklis ir jo sukeltos problemos; mažas darbo užmokestis; atlyginimų ir kainų neatitikimas; didelis nedarbas; darbuotojų kvalifikacijos ir darbo pasiūlos kilmės šalyje neatitikimas; nepalankios sąlygos verslo kūrimui ir plėtrai; nepalankus darbdavių požiūris į darbuotojus; darbo netekimas; noras užsidirbti investuojant kilmės šalyje; vidaus ekonomikos nestabilumas ir stagnacija
Socialiniai	Socialinis beteisiškumas (negalėjimas gerai jaustis); socialinių garantijų nepakankamumas ar nebuvimas; nepasitenkinimas kilmės šalyje teikiamomis paslaugomis sveikatos, švietimo, socialinės apsaugos ir kt. srityse; šeimos politikos neefektyvumas; nepakankama skirtingų visuomenės socialinių grupių integracija į visuomenę; prastas materialinis aprūpinimas senatvėje
Politiniai	Karas, stichinės nelaimės, katastrofos, grėsmės, rizikos; politinis persekiojimas; nepalanki politinė aplinka, korupcija, veiklos skaidrumas; efektyvios migracijos politikos nebuvimas
Kultūriniai / Etniniai	Diskriminacija dėl seksualinės orientacijos, religinių įsitikinimų, rasės ir kt.; nesaugi aplinka kilmės šalyje (nusikalstamumas, vandalizmas ir kt.)
Asmeniniai / Psichologiniai	Nepakankamos savirealizacijos ir profesinio tobulėjimo, karjeros, studijų, kvalifikacijos kėlimo perspektyvos; poreikis išspręsti asmenines problemas, pakeisti aplinką; laisvės troškimas, susijęs su naujos gyvenimiškos patirties įgijimu; šeiminių aplinkybės, emigracijos „mada“
Demografiniai	Gimstamumo mažėjimas, visuomenės senėjimas ir šių procesų nulemtos visuomeninės problemos
Geografiniai	Prastas kilmės šalies klimatas
Kita	Emigracija kaip alternatyva darbui kilmės šalyje; vertybių kaita, nulemta globalizacijos ir kosmopolitiškumo didėjimas; vertybių kaita, nulemta kartų kaitos

Šaltinis: sudaryta autorės

Aptariamų emigracijos traukos ir stūmimo veiksnių skirstymas yra sutartinis ir priklauso ne tik nuo skirtingų autorių požiūrio, mokslinių emigracijos teorijų, bet ir nuo konteksto, kuriame emigracija pristatoma (Christoph, 2012). Sprendimui emigruoti įtaką daro ne tik traukos ir stūmimo veiksnių sutaptis, bet ir diskusijos apie emigraciją viešojoje erdvėje – žiniasklaidoje (periodinėje spaudoje). Žiniasklaida gali tikslingai pasirinkti, kuriuos emigracijos veiksmus išryškinti, ir taip nulemti emigracijos pateikimą (Castles, 2010; Balabanova, Balch, 2010; Fowler, 1991: 120–146; Castles, 2009).

Emigracijai kaip socialinei problemai, de Haaso nuomone, didelę reikšmę turi ir emigracijos poveikio (pasekmių) kilmės ir tikslo šalims charakteristikos. Emigracijos poveikio veiksniai skirstomi į dvi grupes: į veiksmus, darančius poveikį siunčiančioms (kilmės) šalims; ir veiksmus, darančius poveikį priimančioms (tikslo) šalims (de Haas, 2010). Emigracijos poveikio veiksniai remiasi kelių pagrindinių sričių analize: ekonominiu, socialiniu poveikiu darbo rinkai ir darbo jėgai, vidaus ekonomikos rodikliams (sukuriamam produktui), ekonomikos modeliui, biužetui ir pinigų srautams, politinei ir socialinei aplinkai, tarpasmeniniams ryšiams, kultūrai, demografijai ir kt. Vertinant tikslo šalį, matuojamas imigracijos poveikis, o kilmės šalies atveju – emigracijos poveikis (Rudžinskienė, Paulauskaitė, 2014: 68; Taylor, 1999). A. Akay'aus et al. teigimu, emigracijos poveikio veiksnių išskyrimas ir analizė dažniausiai remiasi objektyviais, pamatuojamais kriterijais, kurie aiškiai apibrėžia visuomenės gerovę. Tačiau galima ir subjektyvių emigracijos poveikio veiksnių analizė, pavyzdžiui, gali būti vertinama emigracijos nauda arba žala emigrantų ir vietos gyventojų pasitenkinimui gyvenimu, gyvenimo kokybei, laimės būsenai (Akay et al., 2014). Disertacijoje apsiribojama politiniais, ekonominiais, socialiniais emigracijos poveikio veiksniais. Šie veiksniai pristatomi vadovaujantis Lietuvos ir užsienio autorių (Betz, Simpson, 2013; Borjas, 1994, 2003; Brücker et al., 2002; Butkus, Matuzevičiūtė, 2009; Card, 2001; 2005; Dustmann et al., 2005, 2010; Friedberg, Hunt, 1995; Karalevičienė, Matuzevičiūtė, 2009; Rudžinskienė, Paulauskaitė, 2014) išvalgomis (3 lentelė).

3 lentelė. Politinis, ekonominis, socialinis emigracijos poveikis kilmės ir tikslo šalims

Poveikis Sritis	Teigiamas	Neigiamas
Tikslo šalis		
Darbo rinka ir darbo jėga	Kvalifikuotos darbo jėgos ir aukštos kvalifikacijos, kompetentingų specialistų pritraukimas	Aukštos kvalifikacijos ir nekvalifikuotų darbo vietų trūkumas vietos gyventojams; Neprišitaikančių darbo rinkoje imigrantų skaičiaus augimas, lemiantis mažėjančią darbo našumą
Sukuriamas produktas	Dėl nuolatinio žmonių skaičiaus augimo, pagaminamos produkcijos, teikiamų paslaugų įvairovės ir kt. didėjanti perkamoji galia ir augantis vartojimas; Didėjantis eksportuojamos produkcijos kiekis	Pagaminamos produkcijos perviršis esant uždarami rinkai; Konkurencijos augimas tarp imigrantų ir vietos gyventojų
Ekonomikos modelis	Ekonomikos augimas dėl aukštos kvalifikacijos specialistų sukuriama pridėtinė vertė; Aukštųjų technologijų – gamybos, mokslinių tyrimų, eksperimentinės veiklos ir kt. – plėtra; Tolygiai besiplėtojantys kaimo, periferiniai, regionai ir miestai; BVP augimas	Taikomo ekonomikos modelio pokyčiai, nulemti pagaminamos produkcijos apyvartos pokyčių – geros kokybės produkciją paliekant vidaus vartojimui, o prastos kokybės produkciją – eksportuojant
Biudžetas, pinigų srautai	Augantis kapitalas ekonominei plėtrai, investicijoms	Pinigų srautų judėjimo disproporcijos, juos sutelkiant ir nukreipiant į vieną kurį nors dominuojantį sektorių
Politinė aplinka	Įstatymų, susijusių su imigracijos srautų valdymu, tobulinimas, keitimas, peržiūra, kontrolė	Imigracijos politikos pokyčiai dėl augančių imigrantų srautų ir įtampos didėjimas tarp politinio elito

Socialinė aplinka	Nenustatyta	Augančios išlaidos socialinės apsaugos, sveikatos, švietimo ir kituose sektoriuose imigrantų socialiniam išlaikymui, paslaugų teikimui, integracijai
Tarpasmeniniai ryšiai	Naujų ryšių užmezgimas	Asmeninių ryšių silpnėjimas ir kaita
Kultūra	Naujų kultūrų pažinimas; Dėl žmonių įvairovės, pomėgių, sugebėjimų ir kt. besiplečiantis kultūros sektorius	Kultūrų ir tautų maišymasis, lemiantis etninių vertybių, tradicijų ir papročių silpnėjimą ir praradimą
Demografija	Augantis žmonių skaičius; Didėjantis gimstamumas; Stabilios demografinės gyventojų struktūros palaikymas	Didėjanti demografinio sprogimo grėsmė
Kilmės šalis		
Darbo rinka ir darbo jėga	Mažėjantis nedarbo lygis; Išaugęs darbuotojų mobilumas ir naujų įgūdžių, kompetencijos įgijimas; Mažėjanti konkurencija dėl mažėjančio darbuotojų skaičiaus; Darbo užmokesčio didėjimas	Kvalifikuotos darbo jėgos ir aukštos kvalifikacijos, kompetentingų specialistų netekimas; Laisvų darbo vietų radimasis, stingant darbo jėgos; Darbo užmokesčio skirtumų augimas tarp aukštos kvalifikacijos specialistų ir darbininkų profesijų atstovų
Sukuriamas produktas	Dėl išaugusių pajamų, pinigų perlaidų ir kt. didėjanti perkamoji galia ir augantis vartojimas; Bendro gyvenimo lygio kilimas kilmės šalyje dėl vartojimo mokesčių didėjimo	Mažėjančios bendros gamybos apimtys, investicijų srautai; Mažėjantis gamybos ir pramonės sektorių, tiesiogiai priklausomų nuo pigios darbo jėgos našumo, pagaminamos produkcijos kiekis;

		Mažėjantis technologinis progresas, inovacinis potencialas dėl prarandamų aukštos kvalifikacijos specialistų
Ekonomikos modelis	Ekonomikos modelio kaita, nulemta poreikio išlaikyti likusią kilmės šalyje darbo jėgą; Mažėjantis skurdas ir spartesnė ekonominė plėtra	Silpnėjanti ekonomika; Mažėjantis investicinis patrauklumas; Didėjantys ekonominiai skirtumai tarp stiprių regionų ir periferijos; Nykstantis smulkusis ir vidutinis verslas
Biudžetas, pinigų srautai	Pinigų srautų grąžinimas į kilmės šalį, atliekant pinigų perlaidas; Dėl tikslo šalyje uždirbtų pinigų panaudojimo sugrįžtančios investicijos	Grįžtančių pinigų srautų apmokestinimo vengimas ir dėl to didėjanti šešėlinė ekonomika
Politinė aplinka	Emigrantų dalyvavimas kilmės šalies visuomeniniame gyvenime	Migracijos politikos neefektyvumas ir auganti įtampa tarp politinio elito; Mažėjantis pasitikėjimas valdžia, politikais ir kt.
Socialinė aplinka	Valstybės lėšų taupymas dėl mažėjančio socialinės paramos, sveikatos apsaugos, švietimo ir kt. sričių poreikio; Naujos infrastruktūros kūrimo poreikio mažėjimas; Mažėjantis nusikalstamumas, saugesnė aplinka	Dėl senstančios visuomenės didėjanti našta socialinės apsaugos, sveikatos ir kt. sektoriams; Dėl mažėjančio vaikų ir jaunų žmonių skaičiaus silpnėjantis švietimo sektorius
Tarpasmeniniai ryšiai	Naujų ryšių užmezgimas	Ryšių su kilmės šalimi silpnėjimas, nutraukimas
Kultūra	Integravimasis į kitas kultūras; Patriotiškumo stiprėjimas;	Kultūros sektoriaus silpnėjimas dėl išvykstančiųjų skaičiaus augimo; Patriotiškumo mažėjimas;

	Lietuvybės puoselėjimas svetur – tradicijų, vertybių, papročių palaikymas; Kilmės šalies vardo garsinimas, nuopelnai	Didėjantis negatyvumas kilmės šalies atžvilgiu; Kultūrų ir tautų maišymasis, lemiantis etninių vertybių, tradicijų ir papročių silpnėjimą ir praradimą; Gimtosios kalbos praradimas; Negatyvaus įvaizdžio apie kilmės šalį kūrimas
Demografija	Nenustatyta	Gyventojų skaičiaus mažėjimas; Gimstamumo mažėjimas; Senstanti visuomenė; Augantis santuokų su kitos tautybės asmenimis skaičius
Kita	Rėmimas (mecenatystė)	Didėjantis įrančių šeimų skaičius

Šaltinis: sudaryta autorės

Lentelėje pateiktos emigracijos poveikio tikslo ir kilmės šalims charakteristikos rodo, kad emigracija yra sudėtinė. Tikslo šalių atveju atvykimas vertinamas kaip nauda priimančių šalių politinio, ekonominio, socialinio potencialo stiprinimui. O kilmės šaliai išvykimas reiškia praradimą, žalą politinei, ekonominei, socialinei plėtotei (Portes, 2008: 19–21). Emigracijos poveikio tikslo šalims vertinimas yra tiesiogiai proporcingas imigracijos srautams (imigracijos intensyvumui), o kilmės šalims – migracijos politikos efektyvumui (Castles, Wise, 2008: 1–10; Castles, 2004). Kad tam tikros emigracijos problemos pelnytai atsidurtų viešosios politikos darbotvarkėje – todėl ir žiniasklaidos pristatymo lauke, – reikalinga jas identifikuoti ir spręsti (Anderson, 2010: 90–93; Ethical Journalism Network, Media and Migration, 2018). Migracijos politikos formavimas Lietuvoje, kaip pastebi J. Kielyte ir d’A. Kancsas, yra epizodiškas (Kielyte, Kancs, 2002). Lietuva per visą 1991–2017 m. laikotarpį nėra parengusi išsamių nacionalinės svarbos dokumentų emigracijos problemai spręsti. Emigracijos reikšmė trumpai pristatoma keliuose pavieniuose dokumentuose – Lietuvos migracijos politikos gairėse (2014); Lietuvos pažangos strategijoje „Lietuvos pažangos strategija „Lietuva 2030“; 2014–2020 m. Nacionalinės pažangos programoje (2012); Nacionalinėje demografinės (gyventojų) politikos strategijoje (2004) ir kt. Tai lemia, kad migracijos politikos įgyvendinimas Lietuvoje yra deklaratyvus ir neveiksmingas (Solnyškinienė, Adamonienė, 2017: 480).

Emigracijos priežasčių ir poveikio analizė atskleidžia, kad emigracijos aiškinimas yra platus ir apima labai įvairius veiksnius. Kita vertus, reikia pasakyti, kad tai – teorinis emigracijos traktavimas, tad jis parodo visus įmanomus emigracijos priežasčių ir poveikio vertinimus. Žvelgiant į emigraciją praktiniu aspektu, emigracijos veiksnius ir dėsningumus, kaip minėta, lemtų valstybėje vykstantys politiniai, ekonominiai, socialiniai procesai.

2.4. Žiniasklaidos konstruojamo pasakojimo apie emigraciją dėsningumų nustatymas emigracijos bangose: nepriklausomos Lietuvos emigracijos raida politinių, ekonominių, socialinių procesų kontekste

Lietuvos emigracijos raidai būdingi tie patys dėsningumai kaip ir kitoms dviem Baltijos valstybėms – Latvijai ir Estijai. Žlugus sovietiniam režimui ir trims Baltijos valstybėms atkūrus nepriklausomybę, 1991 m. prasidėjo intensyvūs emigracijos procesai (Kielyte, Kancs, 2002: 262; Lulle, 2013: 135–136; Stankūnienė, 2004: 90). Emigracija pirmiausia reiškė represinių, politinių, ideologinių suvaržymų panaikinimą, išsivadavimą iš planinės (socialistinės) ekonomikos sistemos ir laisvosios ekonomikos rinkos dėsnų

prisijaukinimą. Nors realus emigraciją skatinusių veiksnių poveikis kompleksiskai išryškėjo ne iškart, tai davė reikšmingą postūmį emigracijos bangų, charakterizuojančių emigracijos procesų intensyvumą, struktūrą ir emigracijos modelį, susiformavimui (Maslauskaitė, Stankūnienė, 2007: 37). Lietuvai, nuo nepriklausomybės atkūrimo pradžios patyrusiai skirtingus politinius, ekonominius, socialinius emigracijos tendencijų lūžius, būdingos keturios pagrindinės emigracijos bangos (Sipavičienė, Stankūnienė, 2013). Chronologinis emigracijos ribų nustatymas nėra aiškiai apibrėžtas, tad emigracijos tendencijų išsidėstymas laike ir jų sąsajos su politiniais, ekonominiais, socialiniais procesais įvairių mokslininkų suprantamos skirtingai (Sipavičienė, Stankūnienė, 2011). Disertacijos autorė, remdamasi sociologiniais aiškinimais, emigracijai suteikia tokią seką: 1991–1993 m. – pirmoji emigracijos banga; 1994–2003 m. – antroji emigracijos banga; 2004–2013 m. – trečioji emigracijos banga; 2014–2016 m. – ketvirtoji emigracijos banga. Laikoma, kad emigracijos chronologiją nulemia šie emigracijos bruožai: *pirmojoje emigracijos bangoje* – politinės sistemos kaita, „desovietizacija“ ir migracijos sąlygų liberalizavimas; *antrojoje emigracijos bangoje* – rinkos santykių įsitvirtinimas; *trečiojoje emigracijos bangoje* – Lietuvos integracija į Europos Sąjungą ir pasaulinė ekonominė finansų krizė; *ketvirtojoje emigracijos bangoje* – nepakankamas ekonominės, socialinės valstybės gerovės lygis ir dėl to sparčiai didėjanti ekonominė emigracija (Sipavičienė, 2006; Kieleyte, Kancs, 2002; Kallaste, Woolfson, 2013; Hazans, 2012).

Pirmoji emigracijos banga. Kadangi pirmosios emigracijos bangos pradžia reikšmingai sutapo su sovietinės politinės sistemos žlugimu, jos išskirtinumą formavo kaip tik politinės priežastys. Svarbiausiu emigraciją charakterizuojančiu bruožu, priešingai nei sovietiniu laikotarpiu dominavę griežti migracinės erdvės apribojimai, tapo teisė išvykstančiajam laisvai pasirinkti gyvenamąją vietą (Emigracija iš Lietuvos: kryptys ir tendencijos. Lietuvos bankas, Lietuvos ekonomikos apžvalga, 2012; Maslauskaitė, Stankūnienė, 2007: 34–38). Tai lėmė, kad 1991–1993 m. emigracija iš visų Baltijos valstybių buvo itin intensyvi – analizuojamu laikotarpiu iš Lietuvos išvyko 0,7 proc., Latvijos – 1,4 proc., Estijos – 0,6 proc. populiacijos (Eurostat, 2020; OECD, Trends in International Migration, 1994). Nauja migracijos politika emigracijos dėsningumus veikė dviem pagrindinėmis kryptimis – skatino dekolonizacijos procesus (Baločkaitė, 2010: 24–31), sparčiai didino reemigraciją į rytus (buvusias SSRS teritorijas) ir kartu davė pradžią ilgalaikės – permanentinės – emigracijos plitimui į Vakarų šalis (Kuzmickaitė, 2004). Nors įvykę politiniai pokyčiai leido panaikinti sovietmečiu galiojusius migracijos suvaržymus, tuo metu emigracijos

galimybėmis į Vakarų šalis – pirmiausia į Jungtines Amerikos Valstijas – galėjo pasinaudoti tik kai kurios etninės gyventojų grupės – daugiausia Lietuvoje gyvenę žydai, emigravę ne tiek dėl ekonominių, kiek dėl asmeninių ir šeiminių priežasčių – siekio būti tarp savų. Idealizuoto ir perspektyvaus Vakarų pasaulio vaizdinys, masinės ryškiais ekonominiais ir socialiniais pranašumais – gyvenimo lygio, darbo užmokesčio, karjeros ir verslo kūrimo, plėtros perspektyvų skirtumais, – daugeliui kitų gyventojų grupių (tarp jų ir lietuviams) buvo legaliai neprieinamas, o emigracinės nuostatos pirmiausia plito nelegalios, neapskaitomos emigracijos pavidalu (Maslauskaitė, Stankūnienė, 2007: 40; Stankūnienė, 1995: 80; Sarvutytė, 2011: 34). Dažniausiai buvo vykstama pas gimines ir šeimos narius, o pasibaigus oficialiam vizos galiojimo laikui, svečioje šalyje įsikuriama neteisėtai (Čiubrinskas, 2014). Atsižvelgiant į tai, jog legalios emigracijos kryptys buvo negausios, oficialioje to meto emigracijos statistikoje labiau atsispindėjo kaip tik dekolonizacijos procesų sukelta emigracija, ryškinant buvusių sovietinių bloko valstybių gyventojų – rusų, ukrainiečių, baltarusių ir kt. – sugrįžimo į kilmės šalį nuostatas. Nedidelę emigrantų dalį taip pat sudarė repatriantai – iš buvusių Sovietų Sąjungos teritorijų sugrįžę tremtiniai, politiniai kaliniai ir jų artimieji (Lietuvos statistikos departamentas. Lietuvos gyventojų tarptautinė migracija, 2013; Kielyte, Kancs, 2002: 262; Van De Kaa, 1996: 270).

Žvelgiant į bendras pirmosios emigracijos bangos tendencijas, matyti, kad emigracija, nepaisant jos intensyvumo ir paplitimo, apėmė gana siaurą oficialų emigracijos motyvų spektrą. Negana to, jog emigraciją ribojo socialinės ir politinės aplinkybės, mažai apie ją pranešė ir žiniasklaida⁴¹. Periodinė spauda, galėjusi suformuoti aiškesnę emigracijos vaizdinį, buvo itin susitelkusi į laisvos, nepriklausomos žiniasklaidos idealus. 1990 m. kovo 1 d. priėmus naują Spaudos ir kitų masinės informacijos priemonių įstatymą, prasidėjo kitas, iki tol nepažintas, periodinės spaudos gyvavimo etapas. Cenzūros panaikinimas periodinės spaudos leidiniams pirmiausia reiškė laisvo ir nevaržomo žodžio sklaidą (Urbonas, 1997: 173–175), o laisvo žodžio rinkoje paplito fiziniams asmenims priklausantys laikraščiai (Balčytienė, 2006: 172). Didieji respublikiniai periodiniai leidiniai ne tik keitė pavadinimus, bet ir patyrė nuožmią konkurenciją – periodinių leidinių gausa ir temų įvairovė skatino varžymosi ir nuolatinio tarpusavio lenktyniavimo nuotaikas. Nors periodinei spaudai buvo sudarytos sąlygos plačiai pristatyti to meto socialinę, politinę situaciją, skatinti diskusijas, kelti valstybingumo

⁴¹ Žiniasklaidos vaidmuo emigracijos tendencijoms ryškinti yra tik pagalbinis, kontekstinis.

atgavimo ir kt. reikšmingus klausimus, didieji laikraščiai, kaip ir kiti periodiniai leidiniai, besitvirtinę laisvoje rinkoje, neturėjo aiškios periodinio spaudos leidinio struktūros, todėl formavosi ir kito (Urbonas, 1997: 173–208).

Didžiausiu tiražu 1991–1993 m. laikotarpiu spausdinti periodiniai leidiniai „Respublika“ ir Lietuvos rytas“ vientisos laikraščio struktūros nepalaikė – nuolat keitėsi rubrikos, temų sudėtis ir leidinių apimtis. Darbo autorės surinktas periodinių spaudos leidinių archyvas rodo, kad periodinės spaudos leidiniai nepriklausomos Lietuvos gyvavimo pradžioje buvo itin priklausomi nuo socialinės ir politinės aplinkos pokyčių. Matyti, kad daugiau nei pusę visų periodinių leidinių publikacijų temų sudarė politiniai įvykiai (Sovietų Sąjungos žlugimas), laikraščiuose kartkartėmis pasirodydavo manifestus primenantys straipsniai, keliantys reikalavimus Vyriausybei ir Seimui mažinti periodinės spaudos suvaržymus – didinti finansavimą, atsakyti periodinių leidinių suvalstybinimo, garantuoti nevaržomą prieigą prie informacijos ir kt. (žr. „Respublika“ 1991 m. lapkričio 30 d., Nr. 279 (610); „Lietuvos rytas“ 1991 m. lapkričio 30 d., Nr. 234 (14739); „Lietuvos rytas“ 1991 m. gruodžio 13 d., Nr. 205 ir kt.). D. Jastramskis pastebi, kad 1990–1992 m. dominavo pavienių organizacijų, o ne bendro žiniasklaidos sektoriaus rėmimo schema, kai mokesčių lengvatos taikytos atskiroms periodinių leidinių redakcijoms (Jastramskis, 2019: 66). Tai rodo, kad periodinė spauda, žengusi pirmuosius nepriklausomos žiniasklaidos žingsnius, visiškai laisva nebuvo ir vis dar stipriai priklausė nuo įtakingų valdžios struktūrų valios. Juolab kad po 1992 m. Seimo rinkimų į valdžią sugrąžinta nemažai sovietinės nomenklatūros atstovų, ir toliau propagavusių sovietinę ideologiją (Kuodis, 2008: 98).

Antroji emigracijos banga. Antrajai emigracijos bangai priskiriamas 1994–2003 m. laikotarpis mokslinėje literatūroje apibūdinamas kaip valstybingumo ir rinkos santykių įsitvirtinimo periodas (OECD, Trends in International Migration, 2004; Sipavičienė, Stankūnienė, 2013: 48). 1994 m. prasidėjo naujas nepriklausomos Lietuvos politinės, ekonominės, socialinės raidos etapas – 1993 m. vasarą Lietuvoje įvedus nacionalinę valiutą litą ir perėjus prie fiksuoto valiutos kurso režimo (Lietuvos Respublikos lito patikimumo įstatymas, 1994 m. kovo 17 d., Nr. I-407, Žin., 1994 m. kovo 30 d., Nr. 24-378), pasiektas ekonominių rodiklių stabilumas ir akivaizdžiai sumažėjo tūkstančius procentų siekusi infliacija (Rakauskienė, 2006; Kuodis, 2008: 99). Vykdam ekonomines reformas Lietuvoje buvo justi stiprus tarptautinių organizacijų (Tarptautinio valiutos fondo, Pasaulio banko, Ekonominio bendrabarbiavimo ir plėtros organizacijos) raginimas kurti liberalią – marginalinę – gerovės valstybę, siekiant vidaus ekonominės ir socialinės politikos konceptualizavimo, priartinimo prie globalių standartų –

Vakarų demokratišnių valstybių praktikos. Buvo manoma, kad Lietuva yra pajėgi ekonomines, socialines pertvarkas įgyvendinti rinkos fundamentalizmo požiūriu, kai rinkos pusiausvyra (savireguliacija) užtikrinama savaime, atsisakant kolektyvinių sprendimų ir apribojant valstybės vaidmenį rinkos ekonomikoje (Aidukaitė, 2012: 241–243; Černiauskas, Dobravolskas, 2011). Nors įvesta nacionalinė valiuta didesnių infliacijos svyravimų nepatyrė, atsižvelgiant į šalyje vykstančias ekonomines, socialines transformacijas, augantį „Sodros“ biudžeto deficitą, politinis ir žiniasklaidos elitas (maždaug 1996–1998 m.) ėmė kritikuoti pinigų politikos patikimumą. Per žiniasklaidą – spaudą – plito viešos šalies politinio elito atstovų diskusijos ir abejonės dėl pinigų politikos tvarumo (Kuodis, 2008: 100; Matonytė, 2009: 169). Politinio, kultūrinio gyvenimo demokratizacijos procesai, I. Matonytės vertinimu, smarkiai išaugino visuomenės pasitikėjimą žiniasklaida, ji tapo politizuota. Dėl reitingų, pelno, naudingų politinių ir ekonominių sprendimų žiniasklaida konstravo asmeninius interesus atspindintį diskursą, taip mažindama valdžios autoritetą ir visuomenės tikėjimą jos priemonių veiksmingumu (Matonytė, 2008: 125–129).

Nepasitenkinimo valdžia augimas dar didesnę pagrindą įgavo apie 1998–1999 m., Rusiją ištikus ekonominei finansų krizei. Lietuvos valdantieji, remdamiesi nuosaikiu BVP augimu, puoselėjo pernelyg optimistines makroekonominės aplinkos gerėjimo nuotakais ir biudžeto pajamų prognozes, todėl atsižvelgdami į užsienio prekybos stagnaciją, tik iš dalies sušvelnino tuomet taikytą aktyvią fiskalinę politiką (valstybės išlaidų didinimą, paskolų privačioms įmonėms, nukentėjusioms nuo finansų krizės, teikimą) ir toliau tęsė struktūrines reformas (Europos Komisijos 1999 m. reguliarioji ataskaita apie Lietuvos pažangą rengiantis narystei Europos Sąjungoje, 1999: 55; Kuodis, 2008: 100–102). Rusijos ekonominės finansų krizės sukeltas eksporto šokas ir valdančiųjų pozicija laikytis nuosaikios rinkos ekonomikos formavimo strategijos lėmė, kad šalis patyrė didelių ekonominių ir socialinių nuostolių – dėl nepakankamo (nesurinkto) biudžeto pajamų kiekio, padidėjo valstybės skola, itin išaugo nedarbo lygis (1999 m. pasiektas didžiausias nedarbo lygis nuo 1989 m., siekęs 10 proc.), didėjo nepriteklis ir skurdas, verslą ištiko sąstingis (Lietuvos bankas, 1999; Kuodis, 2008: 100). Ši situacija per nepriklausomos Lietuvos gyvavimo dešimtmetį susiklostė dėl to, kad Lietuvos politinis, ekonominis, akademinis elitas valstybę suvokė tik kaip pasyvią prižiūrėtoją – stebėtoją – ekonominių, socialinių transformacijų procese, didžiausius svertus ir įtaką suteikdami rinkai. Skirtingas įtakos grupes, nuosekliai formavusias visuomenės nuomonę apie tuometinę Lietuvos ekonominę ir socialinę padėtį, labiausiai domino Vakarų valstybių (Norvegijos, Švedijos, Danijos ir kt.) gerovės valstybės

modelių pritaikomumas, tačiau aiškios ir konkrečios gerovės valstybės įgyvendinimo vizijos pristigo (Aidukaitė et al., 2012: 265). Dėl šios priežasties politinio, ekonominio, akademinio elito (ir rinkos liberalizmo veiklai vadovavusio Lietuvos laisvosios rinkos instituto) veiksmai visuomenės pritarimo nesulaukė. 2000–2003 m. prasidėjęs dar vienas Lietuvos ekonomikos atsigavimo laikotarpis parodė, kad visuomenė yra gana skeptiškai nusiteikusi dėl liberalios ekonominės, socialinės politikos. Lietuvos gyventojai reikalavo didesnės valstybės atsakomybės ir aktyvesnio dalyvavimo mažinant nedarbą, infliaciją ir skurdą. Visuomenėje atsirado žmonių, norėjusių sugrįžti į socialinės santvarkos užtikrintumo ir nuspėjamos ateities laikotarpį (Kuodis, 2008: 102–103). Lietuvos valdantieji, diegę pažangios, vakarietiškos valstybės koncepciją, tik labai ribotai rūpinosi šalies visuomenės ekonomine ir socialine gerove, todėl kaip atsakas į valdžios abejingumą, šalies finansinį nestabilumą ir nepastovumą sparčiai plito emigracija.

Lyginant su pirmąja emigracijos banga, antroji emigracijos banga pasižymėjo kitoniškumu, nes emigracijos veiksnių spektrą lygiomis formavo politinės, ekonominės, socialinės priežastys. Dekolonizacijos procesų sukeltą emigraciją į rytus 1994 m. pakeitusių tikslinga, legali ir trumpalaikė, sunkiai apskaitoma emigracija į Vakarų šalis labai aiškiai išryškino ekonominio, socialinio veiksnio įtaką visuomenės emigracinei elgsenai (Maslauskaitė, Stankūnienė, 2007: 41). XX a. dešimto dešimtmečio viduryje įsigaliojęs bevizis režimas į daugelį Vakarų valstybių pirmiausia tapo reikšminga paskata trumpalaikėms išvykoms komerciniais, pažintiniais, žvalgomaisiais tikslais (Sipavičienė, 1997). Šios ilgainiui virto nelegalaus darbo paieškomis ir pagrindine nelegalaus apsigyvenimo užsienyje dingstimi. Atsižvelgiant į sudėtingą Lietuvos ekonominę, socialinę padėtį – pasikartojančią ūkio recesiją, nedarbą, mažus atlyginimus, ryškius gyvenimo lygio skirtumus tarp miesto ir kaimo vietovių – užsienio valstybės (dažniausiai tos, kur jau įsikūrusi nemaža lietuvių bendruomenė – Jungtinės Amerikos Valstijos, Vokietija, Ispanija, Švedija, Suomija, kt.) laikytos vakarietiškojo gyvenimo pavyzdžiu, siekiamybe, vieta, išties galinčia pateisinti valdžios atkakliai deklaruotus saugaus, ekonomiškai stabilaus, novatoriško gyvenimo idealus. Todėl masiškai plito „šešėlinė“ emigracija (Kielyte, Kancs, 2002: 263).

Nelegalios emigracijos mastas buvo toks didelis, kad per nepriklausomos Lietuvos egzistavimo dešimtmetį suformavo ištisą nedeklaruotos emigracijos kontinuumą, kurį objektyviai įvertinti (dėl nevienodos, kintančios emigracijos apskaitos) yra sudėtinga (Sipavičienė, Stankūnienė, 2011: 328). A. Sipavičienės teigimu, antrojoje emigracijos bangoje matoma gana ryški emigracijos motyvų transformacija – šalia darbo emigracijos, atsiranda

savirealizacijos, mokslo emigracija (kaip būdas patekti į užsienį), išryškėja protų nutekėjimo ir šeimų atsiskyrimo (giminių prisijungimo) reiškiniai. Antroji emigracijos banga charakterizuojama kaip išgyvenimo ir sąmoninga ekonominės, socialinės gerovės kūrimo (-si) tikslo šalyse strategija (Sipavičienė, 2006). Greta to, egzistavo ir dar viena, laisvosios rinkos diegimo principų netiesiogiai paskatinta emigracijos atmaina. Nesėkmingi valdžios bandymai Lietuvos ūkį pertvarkyti pagal laisvosios rinkos ekonomikos dėsnius žymėjo tendencingą ekonominių ir socialinių rodiklių smukimą (lėmusį socialinės visuomenės stratifikacijos atsiradimą ir staigų šešėlinės ekonomikos augimą), kuris sąlygojo nelegalaus verslo ir nusikalstamos veiklos šalyje plitimą. Lietuvoje, išgyvenančioje itin sudėtingą ekonominės, socialinės raidos etapą, nuo pat antrosios emigracijos bangos pradžios ėmė veikti stambios nusikalstamos grupuotės ir pavieniai asmenys, vykdę įvairaus pobūdžio ir masto nusikaltimus, o užsienio šalys tikslingai tapo nelegalia nusikaltėlių prieglobsčio ir neteisėto verslo kūrimo vieta (Dobryninas et al., 2000). Nors oficialioje emigracijos statistikoje nusikalstama veikla, kaip emigracijos motyvas, nefiksuojamas, manoma, kad nusikalstamos veiklos apimtys tuo metu buvo didelės – socializmo griūties laikotarpiu (nuo 1988–1989 m. M. Gorbačiovo „perestroikos“) susiformavęs organizuotas nusikalstamumas, reaguodamas į ekonominius, socialinius šalies raidos iššūkius, 1994–2003 m. dar labiau sustiprėjo, registruoto nusikalstamumo rodiklius išaugindamas keliskart (Babachinaitė, Petkus, 2014).

Visa žiniasklaida, įskaitant periodinę spaudą, antrosios emigracijos bangos laikotarpiu išgyveno itin reikšmingus pasikeitimus. 1996 m. priimtas naujas Visuomenės informavimo įstatymas numatė naujus žiniasklaidos sistemos subjektų santykius, panaikinta tiesioginė Vyriausybė įtaka žiniasklaidai, politinės organizacijos neteko teisės būti žiniasklaidos priemonių – taip pat ir masinio tiražo periodinės spaudos – savininkėmis (Lietuvos Respublikos visuomenės informavimo įstatymas, 1996 m. liepos 2 d., Nr. I-1418, Žin., 1996 m. liepos 26 d., Nr. 71-1706). Tai pirmiausia leido periodinei spaudai išsivaduoti iš stipraus politinio paralelizmo. Sumažėjus valdžios įtakos svertams, periodinei spaudai buvo suteiktos galimybės kurti ne tokį politiškai angažuatą turinį (Matonytė, 2009: 170; Balčytienė, 2006: 169). Periodinės spaudos kaita matoma analizuojant didžiuosius periodinius leidinius – šio darbo autorės turimas periodinių leidinių archyvas rodo, kad 1994–2003 m. „Respublika“ ir „Lietuvos rytas“ įgavo konkretų rubrikų išsidėstymą (vietą leidiniuose įgijo aktualijų, specialiosios rubrikos); be to, atsirado aiški skirtis tarp skirtingų temų ir jose nagrinėjamos problematikos (pavyzdžiui, žr. „Lietuvos rytas“ 1993 m. sausio 5 d., Nr. 1 (691); „Lietuvos

rytas“ 1995 m. sausio 3 d., Nr. 1 (1221); „Lietuvos rytas“ 2001 m. sausio 3 d., Nr. 1 (3051) ir kt.).

Trečioji emigracijos banga. Trečiasis emigracijos etapas prasidėjo nuo 2004 m., Lietuvai, Latvijai ir Estijai įstojus į Europos Sąjungą, ir truko iki 2013 m. – oficialios pasaulio ekonominės finansų krizės pabaigos (OECD, Trends in International Migration, 2014). Šio periodo emigracijai didžiausią įtaką darė Europos integraciniai procesai. Patekimas į Bendriją reiškė ne tik fizinės erdvės pokytį, bet ir visišką migracijos apribojimų atsisakymą bei griežto gyventojų judėjimo reglamentavimo panaikinimą, atvėrusį neribotas galimybes įsitvirtinti Europos Sąjungos valstybių darbo rinkose (Traser, Venables, 2005). Trečiosios emigracijos bangos plėtotei būdinga dviejų skirtingų laikotarpių periodizacija – *pirmajam periodui priskiriami 2004–2008 m., antrajam – 2009–2013 m.* Dvejopas emigracijos skirstymas tikslingai įvestas atsižvelgiant į emigracijos motyvų ir politinės, ekonominės, socialinės aplinkos kaitą (Kielyte, Kancs, 2010a, 2010 b; Kancs, 2011).

Pirmojo laikotarpio – 2004–2008 metų – emigraciją tiksliausiai apibūdina migracijos legalizacijos principas, emigracinėje elgsenoje išryškinęs naują, iki tol negalėjusį egzistuoti bruožą – teisę rinktis vietoj būtinybės išvykti norint išgyventi (Sipavičienė, Stankūnienė, 2011: 330). Šio periodo emigracijos motyvų skalę labiausiai formuoja ekonominiai veiksniai (siekis užsidirbti pinigų, pagerinti gyvenimo ir buitines sąlygas), taip pat matomas staigus savirealizacijos motyvų augimas – į užsienį išvykstama siekti karjeros, tenkinti profesinius užmojus, išbandyti save; tarp jaunimo populiarėja mokslo (studijų) emigracinės nuostatos (Parutis, 2011; Anderson et al., 2007). Atsivėrusios Europos valstybių sienos itin suaktyvino žemos klasifikacijos darbuotojų emigraciją, kai iš Lietuvos išvykstama dėl socialinių garantijų neužtikrintumo, socialinio nesaugumo, nepasitikėjimo valstybe, įstatymais. Darbo rankų nutekėjimas lydima ir aukštos kvalifikacijos specialistų emigracijos, o Lietuva aiškiai pajunta prarandanti investicijas į profesinį, aukštąjį išsilavinimą, ekonominį, inovacinį, mokslinį potencialą (Beržinskienė et al., 2010: 9–10). Lygiagrečiai ekonominių ir socialinių veiksnių sukeltai emigracijai suintensyvėja emigracija dėl šeiminių priežasčių – 2004–2008 m. laikotarpiu smarkiai išaugo vaikų (asmenų iki 18 metų) ir moterų emigracija, vyksta spartus šeimų susijungimo procesas (Karalevičienė, Matuzevičiūtė, 2009: 146). Didėja migracijos tinklų ir pagalbos mechanizmų įsikuriant užsienyje svarba, pasireiškianti ir nelegaliomis formomis – neteisėtu įdarbinimu, sukčiavimu, prekyba žmonėmis (Sipavičienė, Stankūnienė, 2011: 330; Sirgedienė, 2012). Šio laikotarpio emigracijai ryškus ekonominio, socialinio poveikio kilmės šaliai aspektas. Nuo pat trečiosios emigracijos bangos pradžios Lietuvoje matomas nuoseklus vartojimo, ekonomikos ir

BVP, kurį reikšmingai nulėmė emigrantų iš užsienio siunčiamos piniginės perlaidos, didėjimas: 2007 m. privačių asmenų piniginės perlaidos iš užsienio, lyginant su nacionaliniu biudžetu, prilygo penktadaliui – 18,7 proc. – nacionalinio šalies biudžeto sumos (Kašinskis, 2009: 43–47). Todėl ekonomikos kilimo laikotarpiu fiksuojami pirmieji teigiami emigracijos pasikeitimai – nuo 2006 m. emigracija mažėja ir, nepaisant pagrįstų visuomenės nuogaštavimų – nedarbo, mažų atlyginimų, socialinių garantijų nebuvimo, socialinių ryšių silpnėjimo, kt., – stiprėja reemigracijos procesai (Sipavičienė et al., 2009). Kita vertus, oficialūs statistiniai duomenys patvirtina, kad grįžtamosios migracijos tarpsnis truko gana neilgą ir apčiuopiamų pokyčių visuomenės emigracinėje elgsenoje negalintį palikti laiko tarpą. Pozityvius emigracijos tendencijų kaitos ženklus greitai panaikino 2009 m. prasidėjusi pasaulinė ekonominė finansų krizė, vėl išryškinusi sugrįžimo į gimtinę ir išvykimo svetur disproporcijas (Glinskienė, Petuškienė, 2009: 765–769).

Ekonominės finansų krizės laikotarpiu emigracija iš Lietuvos pasiekė piką, todėl šalis dėl to, kad nebuvo ekonomikos ir migracijos politikos, bei dėl negrįžtamai prastėjančių makroekonominių (augančio nedarbo, mažėjančio BVP) ir mikroekonominių (gyventojų turimų paskolų, smulkiojo ir vidutinio verslo žlugimo, staigios įmonių veiklos stagnacijos, gamybos apimčių smukimo) rodiklių prarado daugiausia gyventojų nuo pat Lietuvos nepriklausomybės atkūrimo momento (Woolfson, 2010). D. Česnavičius ir S. Stanaitis nurodo, kad krizės metu šalyje stipriai pasireiškė Vyriausybės inicijuotas socialinės srities finansinis žlugdymas, nes pragyvenimo lygis, socialinis visuomenės aprūpinimas ir darbo užmokestis tapo vieni mažiausių Bendrijoje (lygūs Rumunijos ir Bulgarijos rodikliams) (Česnavičius, Stanaitis, 2015: 32). Emigracija vėl įgavo išgyvenimo strategijos konotacijų, o visuomenės nusivylimas valdžia ir valstybės gerovės perspektyvomis sustiprino pabėgimo iš Lietuvos nuotaikas (Sipavičienė, Stankūnienė, 2011: 330–331; Lulle, 2013). V. Kuokščio teigimu, emigracijos šuolį krizės laikotarpiu galima laikyti tyliuoju visuomenės protestu prieš Vyriausybės vykdytą fiskalinės konsolidacijos – biudžeto deficito mažinimo didinant mokesčių tarifus – politiką. Autorius pažymi, kad visuomenės pasipriešinimas protestų ar rinkimų forma buvo menkas (Lietuvoje, lyginant su Estija ir Latvija, neramumų buvo mažai, o nepaisant politinio nestabilumo, tuometinei A. Kubiliaus vyriausybei negrėsdė būti perrinktai ir ji sėkmingai išsilaikė per visus ketverius metus, 2008–2012 m., trukusią kadenciją), todėl nepasitenkinimas Vyriausybės veiksmais buvo reiškiamas „išėjimu“ – pasitraukimu į šešėlinę ekonomiką ir emigracija (Kuokštis, 2013: 47–48).

Vertinant krizinio periodo išvykstančiųjų demografines ir socialines charakteristikas, matomas smarkus darbingo amžiaus vyrų, jaunų žmonių (iki 30 m.) ir išsilavinusių asmenų, turinčių aukštąjį universitetinį išsilavinimą, augimas, leidžiantis pagrįstai teigti, kad ekonominis sunkmetis gana vienodai paveikė skirtingas visuomenės socialines grupes (Engbersen, Jansen, 2013: 16–17). Emigracijos motyvų skalėje aiškiai išryškėjo skurdo, nedarbo, nepriteklaus koreliacijos (Staehr, 2013: 293–302). Nors spartūs emigracijos srantai šiek tiek sumažino nedarbą šalyje, o emigrantų parama pinigais padėjo bent iš dalies palaikyti vidaus ekonomiką (Medaiskytė, Klyvienė, 2012: 61–71), negatyvūs emigracijos padariniai šiuo laikotarpiu buvo dominuojantys. Gyventojų struktūros disbalansas, aštrėjanti socialinė nelygybė, finansinis neužtikrintumas dėl ateities kėlė nepamatuotus reikalavimus socialinės apsaugos (Petrylaitė D., Petrylaitė V., 2015), sveikatos apsaugos (Kacevičius, Karanikolas, 2014), švietimo sistemoms. Todėl ekonominė emigracija, kaip nusivylimo valstybe atspindys, kartu buvo lydima ir išvykimo dėl karjeros, studijų, geresnių socialinių garantijų tikslo šalyse. Šie veiksniai emigracinėje visuomenės elgsenoje laikyti ryškiausiais papildomais, visuotinės suirutės valstybėje paakstintais veiksniais. Be to, nemaža emigracijos dalis išliko nedeklaruota – tiek dėl ekonominio sunkmečio periodu pradėtų taikyti imigracijos įstatymų, tiek dėl emigracijos pobūdžio kaitos (trumpalaikiai emigracijai įgaunant ilgalaikės emigracijos bruožų) (Genelytė, 2019).

Trečiosios emigracijos bangos laikotarpis buvo itin reikšmingas ir periodinei spaudai. Lietuvai tapus Europos Sąjungos nare, Lietuvos masinės informavimo priemonės (tarp jų ir periodinė spauda) aktyviai įsitraukė į žodžio laisvės ir žiniasklaidos teisinio reguliavimo paieškas, pradėta efektyvinti žurnalistų profesinė savitvarka (Mažylė, 2014: 73), žiniasklaida formaliai galutinai atskirta nuo valstybės, savivaldybės institucijų ir politinių partijų įtakos, įstatymiškai apribojus jų galimybes valdyti žiniasklaidos nuosavybę (Jastramskis, 2012: 77). Teigiamų pokyčių atnešęs žiniasklaidos kaitos etapas ilgai netruko. Šalį netikėtai užklupus ekonominei finansų krizei, pradėtas vykdyti staigus žiniasklaidos priemonių sąnaudų optimizavimas (Donauskaitė, 2015: 74–75) – PVM lengvatų periodinei spaudai panaikinimas (European Commission, Taxation and Customs Union, 2020) ir finansinės paramos, skirstomos per valstybę (Spaudos, radijo ir televizijos rėmimo fondą), padidinimas (Lietuvos Respublikos visuomenės informavimo įstatymo pakeitimo įstatymas, 2006 m. liepos 11 d., Nr. X-752, Žin., 2006 m. liepos 27 d., Nr. 82-3254) – vėl išryškino žiniasklaidos jautrumą politiniams, ekonominiams galios struktūrų svertams. Vienu ryškiausių stiprėjančios valstybės ir valdžios intervencijos žiniasklaidai pavyzdžių galima laikyti periodinio leidinio „Respublika“ veiklos sustabdymą. Ekonominėi krizei

baigiantis, „Respublika“ dėl etikos pažeidimų ir PVM lengvatų panaikinimo nutraukė dešimtmetį trukusią leidybą (lrt.lt/BNS, 2014).

Ketvirtoji emigracijos banga. Ketvirtajai emigracijos bangai priskiriamas laikotarpis nuo oficialios ekonominės finansų krizės pabaigos 2014 m. iki 2017 m. sausio 1 d. (OECD, Trends in International Migration, 2017). Ši emigracijos banga sukelia daugiausia mokslinių diskusijų, nes emigracijos mastas, paplitimas ir emigracijos krypčių įvairovė apsunkina emigracijos pobūdžio paieškas ir suponuoja skirtingus emigracijos aiškinimus (Česnavičius, Stanaitis, 2015). Vis dėlto Lietuvos mokslininkų darbuose ryškinamų emigracijos tendencijų kaita, lyginant su trečiąja krizinio periodo emigracija, nėra didelė: ketvirtąją emigracijos bangą vis dar labiausiai inspiruoja ekonominiai motyvai – ekonominės finansų krizės padariniai, nedarbas, skurdas, visuomenėje vis labiau ryškėjanti socialinė nelygybė ir kt. (Lydeka, Bradauskas, 2015; Jauer et al., 2018). Tokios emigracijos tendencijos aiškintinos politinių, ekonominių, socialinių veiksnių ilgalaikiškumu ir liekamąja verte – šaliai išgyvenant didelius stabilumo ir finansinės-ekonominės gerovės stabilumo svyravimus bei politinės sistemos iššūkius, šie palieka ryškius ilgalaikius ekonominius, socialinius pėdsakus ir tampa pagrindine įvairių šalies ūkio sektorių – ekonomikos ir verslo, socialinės apsaugos, sveikatos apsaugos, švietimo, žemės ūkio ir kt. – nuosmukio ir lėto atsigavimo priežastimi. Todėl emigracijos dėsningumai laikytini paskesniųjų valstybėje vykusių įvykių tąsa ir pasekme (Dudzevičiūtė, Čekanauskas, 2014; Kallaste, Woolfson, 2013; Petrylaitė, 2015: 152–153).

Paskutinio periodo emigracijai galima taikyti masinės emigracijos apibrėžtį – išvykstančiųjų svetur skaičiai lieka bemaž nekintantys, o reemigracijos procesai, nors ir matomi, yra pernelyg menki, jog išlaikytų emigruojančios ir sugrįžtančios visuomenės dalies pusiausvyrą (Strumickienė, 2019). Aktyvios emigracijos stabdymo ir grįžtančiųjų emigrantų integracijos į visuomenę politikos nebuvimas lemia proporcingai didėjantį nepasitenkinimą kilmės šalimi, jos gerovės užtikrinimo sistema, nepasitikėjimą politine sistema ir valstybe. Nuo pat ketvirtosios emigracijos bangos pradžios fiksuojamas staigus jaunų (20–29 m. grupėje) žmonių ir aukštos kvalifikacijos specialistų emigracijos skaičių augimas (Okunevičiūtė-Neverauskienė, Pocius, 2019). Tai leidžia spėti, kad ekonominė emigracija pamažu pereina į dar vieną etapą – sparčią emigraciją dėl geresnių (kilmės šalyje nepakankamų) saviraškos, karjeros, studijų galimybių. Nors šioms prielaidoms (prieš ekonominį veiksni) dar reikalinga subręsti, jaunų žmonių emigracijos nuostatų tyrimai patvirtina, jog minėti veiksniai jų emigracinėje elgsenoje nuosekliai didėja svarbos ir reikšmingumo seka (Genys, Krikštolaitis, 2018; Szyszka, 2017).

Ketvirtosios emigracijos bangos tendencijos, lyginant jas su ankstesniosios emigracijos bangos dėsniniais, paveldėjo dar vieną tiesioginį jos priklausinį – ekonominės emigracijos paskatintą socialinių ir šeimos ryšių silpnėjimą. Jis pasireiškia įvairiomis formomis – socialinių saitų nutraukimu, šeimos narių atsiskyrimu, šeimų susvetimėjimu, kt. (Wall et al., 2018; Česnuitytė, 2020). Svarbiomis ketvirtosios emigracijos bangos grėsmėmis pripažįstamos ir šios problemos – kilmės šalyje paliekami vaikai, priverstinė vaikų emigracija į tikslo šalį su vienu iš tėvų iširus šeimai (Kaniušonytė et al., 2012; Vijeikis, 2012; Mikulionienė, 2013). Nors šis aspektas Lietuvos tyrėjų darbuose pelnyto dėmesio dar nesulaukė, užsienio mokslininkų patirtis rodo, kad minėtos problemos stipriai veikia šeimos ir socialinę visuomenės gerovę (Bernardi, Boertien, 2017; Erman, Härkönen, 2017).

Ketvirtoji emigracijos banga dar tik formuojasi, emigracijos pobūdis ir intensyvumas keičiasi kartu su jos raida, todėl šios emigracijos bangos bruožus bus galima vertinti tik jai pasibaigus. Aptarti emigracijos dėsniniam leidžia teigti, jog šio periodo emigracijai būdinga gana koncentruota emigrantų demografinė struktūra, dėl kurios emigracija įgauna savitiksles, kompleksinės emigracijos ypatybių.

Pateikiant trumpą visų keturių emigracijos bangų apibendrinimą, galima išskirti du pagrindinius emigracijos plėtotei įtaką dariusius veiksnius – istorinė, politinė valstybės raida ir politiniai, ekonominiai procesai. Matyti, kad pirmoji emigracijos banga istorinei, politinei valstybės raidai buvo jautriausia, o emigracija tiksliai atspindėjo politinės santvarkos valstybėje pokyčius. Ryškesnį ekonominės, socialinės aplinkos veiksmo poveikį emigracijos dėsniniam galima matyti nuo antrosios emigracijos bangos, prasidėjus aktyvioms valstybės gerovės sistemos kūrimo ir įtvirtinimo paieškoms. Nors emigracijos tendencijos kito, jos pernelyg viena nuo kitos nenutolo. Galima įžvelgti, kad paskesniųjų emigracijos bangų dėsniniam atsikartoja vėliau susiformavusiose emigracijos bangose.

2.5. Žiniasklaidos naratyvo tyrimo prieigos taikymo tyrimui reikšmingos periodinių spaudos leidinių charakteristikos

Šiame skyriuje pateikiama žiniasklaidos naratyvo tyrimo prieigai taikyti pasirinktų periodinių spaudos leidinių „Respublika“ ir „Lietuvos rytas“ specifikos apžvalga. Abu periodiniai leidiniai pasirinkti todėl, kad pasižymi ilga gyvavimo ir leidybos istorija.

Dienraštis „Lietuvos rytas“ tokiu pavadinimu leidžiamas nuo 1990 m. sausio 1 d. (Urbonas, 1997: 178), o jo leidybos ištakos siekia XX a. penktą

dešimtmetį. 1940–1941 m. ir 1994–1989 m. dienraštis leistas pavadinimu „Komjaunimo tiesa“. Pirmuosius politinės sistemos lūžius dienraštis patyrė 1941 m., prasidėjus Vokietijos ir Sovietų Sąjungos karui. Laikraščio leidyba keleriems metams buvo sustabdyta ir vėl atnaujinta 1944 m. Dienraštis „Komjaunimo tiesa“ savo gyvavimo periodu tiksliai atspindėjo sovietinę ideologiją – rašė komjaunimo organizacijos veiklos, jaunimo gyvenimo, mokslo, kultūros, politikos temomis (Lietuvos centrinis valstybės archyvas, 2020). Dienraštis savarankiškumo iškart neįgavo ir atkūrus Lietuvos nepriklausomybę: nors 1990 m. gegužės 29 d. Lietuvos komunistinio jaunimo sąjungos Centro komiteto biuras, įsteigus bendrovę „Lietuvos rytas“, ir perdavė dienraščio leidėjo teises šiai, jo administravimas vis tiek liko politinio elito veikėjų rankose. Situacija reikšmingai pasikeitė tik po kelerių metų, naujam Visuomenės informavimo įstatymui (1996 m.) numačius laisvų žiniasklaidos priežiūros, reguliavimo ir paramos institucijų įsteigimą (Jastramskis, 2019: 68–84). Nepriklausomos Lietuvos laikotarpiu dienraštis „Lietuvos rytas“ formavosi ir kito lydimas leidinio turinio pokyčių. 1990–2000 m. publikacijų tematika, pasak R. Merkytės, pasikeitė iš būdingesnės kokybinei į būdingesnę bulvarinei. Ryškesnę orientaciją į kietąsias naujienas dienraštis išlaikė iki maždaug 1995 m., kai leidinyje dominavo politikos, ekonomikos, kultūros temos. O vėlesniais laikotarpiais dienraščio išskirtinumą ėmė formuoti pramoginis turinys ir publikacijos sporto, kriminalų tematika. Tokia dienraščio struktūra ilgainiui tapo pagrindinė (Merkytė, 2010). Dienraštis „Lietuvos rytas“ didelių savininkystės pasikeitimų 1991–2017 m. laikotarpiu nepatyrė: nuo pat dienraščio įkūrimo jis leidžiamas UAB „Lietuvos rytas“. 2017 m. pradžioje dienraštis „Lietuvos rytas“ išėjo kasdien.

Dienraštis „Respublika“ leidžiamas nuo 1989 m. rugsėjo 16 d. ir pirmiausia siejamas su Lietuvos Persitvarkymo Sąjūdžio, įgyvendinusio Lietuvos valstybingumo atkūrimą, veikla. Lietuvos Persitvarkymo Sąjūdis, įkurtas 1988–1990 m., žymėjo kultūrinį atgimimą, laisvas demokratines idėjas ir ekonominį savarankiškumą, o dienraštis „Respublika“ (kaip Sąjūdžio iniciatyvas palaikantis leidinys) kartu su savaitraščiu „Atgimimas“ užtikrino šių idealų visuomenėje sklaidą (Jankauskaitė, 2012). Nuo 1990 m. paskelbus Lietuvos nepriklausomybę, „Respublika“ išėjo kaip nepriklausomas dienraštis („Respublika“ informacija, www.respublika.lt). Nors Lietuvoje nėra atlikta tyrimų, galinčių objektyviai įvertinti šio leidinio publikacijų temų kaitos tendencijas, vertingos informacijos apie „Respublikos“ formavimąsi ir vertybines nuostatas suteikia laikraščio paantraštės. Žvelgiant į „Respublikos“ paantraščių dinamiką, matyti aiški leidinio paskirties ir tikslinės auditorijos kaita. Nuo 1990 m. kovo 23 d. „Respublika“, išleistas kaip „nepriklausomas

dienraštis“, paantraštes keitė keletą kartų: buvo pasivadinęs „Lietuvos dienraščiu“ (1994–1996 m.); „laikraščiu visiems“ (1996–1998); „nacionaliniu dienraščiu“ (2007–2009 m.); „prolietuvišku Sąjūdžio laikraščiu“ (2009); „lietuvių laikraščiu“ (2009–2011 m.); „tikrų lietuvių laikraščiu“ (2011); taip pat ilgą laiką paantraštės nenurodė (1998–2007 m.). Nuo 2014 m. vasaros, atnaujinus „Respublikos“ leidimą po veiklos sustabdymo, dienraštis tapo savaitraščiu „Respublika mūsų“ ir paskirtį pakoregavo į visuomeninį politinį savaitraštį („Respublika“: 1991 m. sausio 3 d., Nr. 1 (332); 1994 m. sausio 4 d., Nr. 1 (1132); 1996 m. sausio 3 d., Nr. 1 (1716); 1998 m. sausio 5 d., Nr. 1 (2326); 2007 m. sausio 3 d., Nr. 1 (5054); 2009 m. sausio 3 d., Nr. 1 (5649); 2011 m. sausio 4 d., Nr. 2 (6250); 2014 m. gegužės 30–birželio 5 d., Nr. 1). Tai leidžia spėti, kad „Respublika“ visu gyvavimo periodu išliko stipriai veikiamas politinių, ekonominių, socialinių veiksnių. Leidinys skirtingais gyvavimo periodais turėjo keletą savininkų: 1991–1995 m. laikotarpiu dienraščio „Respublika“ leidyba rūpinosi UAB „Koncernas TTL“, 1996–1997 m. – UAB „Respublika“, nuo 1998 – UAB „Respublikos leidiniai“. Iki 2014 m. birželio „Respublika“ buvo leidžiamas kasdien, o nuo 2014 m. vasaros – išeina kartą per savaitę.

Abu analizuojami leidiniai Lietuvos nepriklausomybės atkūrimo pradžioje pasižymėjo didžiausiu tiražu tarp populiariausių to meto laikraščių. „Lietuvos ryto“ tiražas, 1991 m. sausio pradžios duomenimis, siekė 212 000 egz., o „Respublikos“ – 230 000 egz.

Disertacijos autorės surinkti duomenys atskleidžia, kad periodinių leidinių „Respublika“ ir „Lietuvos rytas“ tiražai stabilūs išliko iki 1994 m., o paskui ėmė trauktis. Lyginant 2016 m.⁴² pradžios duomenis su 1991 m. pradžios duomenimis, abiejų periodinių leidinių tiražai sumažėjo po kelis kartus: „Respublikos“ atveju – maždaug 11,5 karto, „Lietuvos ryto“ atveju – 8,2 karto. Matyti, kad nepriklausomos Lietuvos gyvavimo periodu minėti periodinės spaudos leidiniai patyrė smukimą, lėmusį susidomėjimo spausdintinėmis – tradicinėmis – žiniasklaidos priemonėmis mažėjimą. Nepaisant to, „Respublika“ ir „Lietuvos rytas“ tarp didžiųjų šalies periodinių leidinių išlaikė aukštus skaitomumo rodiklius. 2017 m. pirmo pusmečio duomenimis, „Lietuvos rytas“ buvo platinamas didžiausiu – 29 096 egz. – tiražu, o iki nutraukiant „Respublikos“ leidybą, laikraščio tiražai (2014 m. pirmo pusmečio duomenimis) vidutiniškai siekė apie 20 000 egz. (Viešosios informacijos rengėjų ir skleidėjų duomenų bazė, 2020).

⁴² „Respublikos“ atveju imami 2014 m. pradžios duomenys, objektyviai atspindintys leidinio tiražų kaitą iki jam nutraukus leidybą.

2.6. Žiniasklaidos naratyvo tyrimo priegos taikymo tyrimui pasirinktas analizės laikotarpis ir duomenų atrankos principai

Atliekant empirinį tyrimą, taikyta daugiapakopė duomenų atranka. Disertacijos empiriniam tyrimui ji yra tinkamiausia, nes suteikia galimybes derinti skirtingas duomenų atrankos strategijas, įgyvendinant atskirus tyrimo žingsnius. *Pirmiausia* pasirinkti du periodiniai leidiniai – „Respublika“ ir „Lietuvos rytas“. Kaip aptarta, analizuojamu laikotarpiu šie periodiniai leidiniai išlaikė didžiausią tiražą, buvo skaitomiausi, populiarūs, todėl tyrimui yra tinkamiausi. *Antruoju duomenų atrankos etapu* suformuojama reprezentatyvi empirinio tyrimo imtis. Empiriniam tyrimui atlikti pasirinktas ilgas – 26 metų – laikotarpis. Žiniasklaidos tyrėjai akcentuoja, kad aiškių taisyklių, apibrėžiančių tyrimo imties reikalavimus ilgo periodo analizėms, nėra. Kiekvienas tyrėjas analizuoja skirtingus klausimus, todėl ir imtis kiekvienu atveju skiriasi. Kita vertus, objektyviems rezultatams gauti vieno periodinės spaudos leidinio numerio per mėnesį (12 numerių per metus) dažniausiai nepakanka (Lacy et al., 2001). Todėl nuspręsta periodinių spaudos leidinių numerių skaičių padidinti ir analizuoti tris numerius per mėnesį (36 numerius per metus). Iš viso peržiūrėti 936 „Respublikos“ ir 936 „Lietuvos ryto“ numeriai (bendras numerių skaičius – 1872 vnt.).

Trečiuoju etapu vykdoma periodinės spaudos leidinių numerių atranka. Atsižvelgiant į „Respublikos“ ir „Lietuvos ryto“ periodiškumą, jų atranka atlikta savaitinių ir savaitinių dienų (išskyrus sekmadienius) derinimo principu. Turint omenyje, kad mėnesį sudaro keturios savaitės, kiekvienas metų mėnuo suskirstomas savaitėmis. Tada, norint, kad trys numeriai per mėnesį patektų į imtį, pradedant nuo pirmo mėnesio pirmos savaitės pirmos dienos, skaičiuojama kas šešias dienas. Pavyzdžiui, skaičiavimo pradžia laikoma 1991 m. sausio 3 d. (pirmosiomis metų dienomis laikraščiai neišėjo dėl žiemos švenčių), toliau – antrąją savaitę – seka 1991 m. sausio 11 d., trečiąją savaitę – 1991 m. sausio 19 d. Kitas mėnuo vėl pradedamas nuo pirmos savaitės pirmos dienos – 1991 m. vasario 1 d., tuomet į antrąją savaitę patenka 1991 m. vasario 9 d., į trečiąją – 1991 m. vasario 19 d. ir t. t. Jei į imtį patenka diena, kai laikraštis neišėjo, pasirenkama arčiausiai esanti kita, iškart po jos einanti savaitės (darbo) diena (pavyzdžiui, laikraščiui nepasirodžius 1992 m. liepos 21 d., pasirenkama 1992 m. liepos 22 d. ir pan.). Į imtį pateko ir abiejų periodinių spaudos leidinių priedai – „Respublikos“ priedas „Gyvenimas“ ir „Lietuvos ryto“ priedas „Gyvenimo būdas“. Nepaisant periodinių leidinių kaitos 1991–2017 m. laikotarpiu, šie priedai kartu su laikraščiais ėjo visą laiką, keitėsi tik jų vieta periodinių leidinių struktūroje – pirmuosiuose numeriuose priedai buvo pateikiami laikraščių viduje, o vėliau išėjo kaip atskiri leidiniai.

Tad periodinių leidinių priedų analize norima palaikyti analizuojamų tekstų vientisumą.

Ketvirtuoju duomenų atrankos etapu sudaroma empirinio tyrimo imtis – analizuojamų periodinės spaudos tekstų charakteristikų sąvadas. Taikant kriterinę atranką, rankiniu būdu, skaitant „Respublikos“ ir „Lietuvos ryto“ publikacijas, išrenkami visi analizei naudojami periodinės spaudos produkcijos vienetai – tekstinė ir vaizdinė medžiaga. Iš viso – 5498 vienetai, išryškinantys emigracijos temą. Periodinės spaudos produkcijos vienetu laikomas savarankiškas žiniasklaidos (periodinės spaudos) kūrinys, kuriuo, pagal Lietuvos Respublikos visuomenės informavimo įstatymą (Lietuvos Respublikos visuomenės informavimo įstatymo pakeitimo įstatymas, 2006 m. liepos 11 d., Nr. X-752, Žin., 2006 m. liepos 27 d., Nr. 82-3254), vykdomas visuomenės informavimas. Tai – periodinės spaudos tekstas; periodinės spaudos tekstas su nuotrauka; periodinės spaudos tekstas su portretu; periodinės spaudos tekstas su piešiniu; periodinės spaudos tekstas su karikatūra; portretas; piešinys; karikatūra; grafikai-lentelės; žemėlapiai; emblemos-herbai; ir kita. Į analizuojamų duomenų masyvą patenka: originali – žurnalistų parengta – produkcija; iš Lietuvos bei užsienio naujienų agentūrų perspausdinta produkcija; meninio-publicistinio žanro kūriniai; apžvalgos, nuomonės, vertinimai, atsiliepimai, pagalbos prašymai, piliečių nuomonė, publikuojami specialiose rubrikose; taip pat reklaminio pobūdžio kūriniai; užsakovieji straipsniai ir kt.

Į atranką pateko:

- temos, kuriose emigracija yra pagrindinė straipsnio tema. Tokių temų pavyzdžiai galėtų būti statistiniai pranešimai apie emigracijos mastą, kryptis; pranešimai apie emigracijos poveikį kilmės šalies ekonomikai, verslo plėtotei; darbo rankų ir protų nutekėjimą, sunkias gyvenimo sąlygas ir kt.;
- temos, kuriose emigracija yra tik viena iš kitos temos pristatymo kampų. Tai temos apie karjerą, darbą, nuopelnus kilmės šaliai, studijas, verslo kūrimą, karinę tarnybą, santuoką, skyrybas, patriotiškumą, nutautėjimą, užsienio lietuvių paramą ir t. t.;
- temos, kuriose emigracija aprašoma detalizuojant kilmės šalies istorinės praeities įvykius, kritiškai vertinant vykusias politines reformas, valstybingumo raidą. Jose atskleidžiamos kilmės šalies politinės, ekonominės, socialinės sistemos prieštaros, trūkumai. Tokių temų pavyzdžiai galėtų būti trėmimai, karo grėsmė, priverstinis darbas, darbas antivalstybinėse organizacijose, politinis persekiojimas ir t. t.;

- temos apie įvairaus pobūdžio nusikaltimus, kai nusikaltimai įvardijami kaip pagrindinis pretekstas patekti į užsienio valstybę; ir tada, kai nusikaltimai tampa negatyvaus kilmės šalies įvaizdžio kūrimo pagrindu;
- temos, kuriose pasakojamos žmonių gyvenimo istorijos. Šios temos apima ir sėkmės, ir nesėkmės emigracijoje istorijas. Jose pasakojami asmeniniai išgyvenimai, ryškinamos šeimos, santykių dramos.

2.7. Žiniasklaidos naratyvo tyrimo prieigos taikymo rezultatai: empirinio tyrimo pristatymas

Kaip aptarta demonstruojant naratyvo tyrimo prieigos ypatybes (žr. 2.1 skyrių), empirinis tyrimas atliekamas laikantis disertacijos struktūros – pirmiausia ryškinama emigracijos siužeto specifika; galiausiai analizė baigiama metaforiško pasakojimo nagrinėjimu.

Informacijos emigracijos tema srautas 1991–2017 m. laikotarpiu „Respublikoje“ ir „Lietuvos ryte“ skirtingais emigracijos periodais kito. Pirmosios emigracijos bangos laikotarpiu tekstų apie emigraciją skaičius „Respublikoje“ ir „Lietuvos ryte“ augo: 1991–1993 m. „Respublikoje“ tekstų apie emigraciją skaičius per trejus metus išaugo 45,6 proc., o „Lietuvos ryte“ – 171,1 proc.

Antrosios emigracijos bangos metu matyti kitokios tendencijos – 1994 ir 2003 m. tekstų emigracijos tema sumažėja: „Respublikoje“ – 23,7 proc., „Lietuvos ryte“ – 16,4 proc.

Trečiosios emigracijos bangos metu (2004–2013 m. laikotarpiu) matyti informacijos srauto kaita: „Respublikoje“ tekstų emigracijos tema skaičius augo (17,8 proc.), „Lietuvos ryte“ – mažėjo (29,3 proc.). Pirmosios periodizacijos (2004–2008 m.) laikotarpiu abiem periodiniams leidiniams būdingas informacijos srauto sumažėjimas: „Respublikoje“ sumažėjo 19,6 proc., „Lietuvos ryte“ – 20,7 proc. Antrosios periodizacijos (2009–2013 m.) laikotarpiu tekstų skaičius didėjo – „Respublikoje“ – 129,1 proc., „Lietuvos ryte“ – 12,5 proc.

Ketvirtosios emigracijos bangos metu matyti bendras informacijos srauto emigracijos tema mažėjimas (21,4 proc.). Tačiau informacijos srauto kaitos tendencijos tarp periodinių leidinių skirtingos: „Respublikoje“ tekstų mažėjo (36,9 proc.), o „Lietuvos ryte“ – daugėjo (16,4 proc.). Ketvirtasis emigracijos raidos etapas dar tik formuojasi, todėl apie informacijos srauto ypatybes šiuo laikotarpiu spręsti sunku.

Vertinant bendrą tekstų emigracijos tema skaičių⁴³ „Respublikos“ ir „Lietuvos ryto“ informacijos sraute, galima sakyti, kad emigracijos tema 1991–2017 m. laikotarpiu periodinės spaudos leidiniuose buvo plėtojama panašiai visose emigracijos bangose. Skirtumas matyti ketvirtojoje emigracijos bangoje: 2014–2016 m. „Respublikoje“ tekstų buvo 1,5 karto daugiau nei „Lietuvos ryte“ („Respublikoje – 431 tekstas, „Lietuvos ryte“ – 258 tekstai).

Emigracijos temos skelbimas rubrikose

„Respublikoje“ ir „Lietuvos ryte“ emigracijos tema publikuojama aktualijų arba dienos temos rubrikoje (žr. 1 priedo 1 e lentelę).

Aktualijų ir laisvalaikio turinio⁴⁴ skelbimas atitinkamose rubrikose „Respublikoje“ ir „Lietuvos ryte“ tarp emigracijos bangų varijuoja: pirmosios ir antrosios emigracijos bangose matoma tendencija emigracijos temą pristatyti aktualijomis (pirmosios emigracijos bangos metu „Respublikoje“ aktualijose emigracijos tema skelbiama 66,7 proc., „Lietuvos ryte“ – 64,1 proc. tekstų; antrojoje – „Respublikoje“ – 55,6 proc., „Lietuvos ryte“ – 64,1 proc. tekstų, žr. 1 priedo 1 a ir b lenteles). O trečiosios emigracijos bangos metu matyti emigracijos temos priskyrimo atitinkamam turiniui skirtumai: „Lietuvos ryte“ emigracijos temos pristatymas aktualijose sudarė 61,5 proc., laisvalaikio turinyje – 38,5 proc., „Respublikoje“ – 51,0 proc. ir 49,0 proc. (žr. 1 priedo 1 c lentelę). Panašios tendencijos išryškėja ir ketvirtosios emigracijos bangos metu: „Respublikoje“ aktualijos sudarė 25,1 proc. visų emigracijos tekstų, laisvalaikio turinys – 74,9 proc., „Lietuvos ryte“ aktualijos siekė 66,3 proc., laisvalaikio turinys – 33,7 proc. viso turinio emigracijos tema (žr. 1 priedo 1 d lentelę).

„Respublikoje“ ir „Lietuvos ryte“ emigracija panašiai pristatoma tiek vietos (nacionaliniu), tiek globaliu (tarptautiniu) lygiu (žr. 1 priedo 2 c lentelę). Kita vertus, „Lietuvos ryte“ dominuoja tarptautinės temos, susijusios su emigracija, o „Respublikoje“ emigracija pristatoma kaip šalies aktualija. „Respublikoje“ emigracija kaip nacionalinė (vietinės reikšmės) tema pristatoma 65,3 proc. tekstų, o kaip tarptautinio konteksto tema – 27,8 proc.,

⁴³ Vertinamas periodinės spaudos leidinių tekstų skaičius, patekęs į empirinio tyrimo imtį.

⁴⁴ Aktualijos priskiriamos kietosioms naujienoms, o laisvalaikiiui skirti tekstai – lengvosios naujienoms. Laikoma, kad *kietosios naujienos* (Mažylė, 2012; Vaišnys, 1992) – tai naujienos apie įvykius, reiškinius, jų atsiradimo priežastis, pasekmes, joms keliami aktualumo, svarbos, naujumo reikalavimai (Mažylė, 2012: 164; Vaišnys, 1992: 23), o *lengvosios naujienos* (Mažylė, 2012; Vaišnys, 1992) – tai naujienos, atspindinčios žmogiškuosius interesus. Jos gali būti visuomenei neaktualios, nesvarbios, tačiau visada – nenuobodžios (Mažylė, 2012: 164; Vaišnys, 1992: 23).

„Lietuvos ryte“ atitinkamai 37,3 proc. ir 59,3 proc. (žr. 1 priedo 2 a ir b lenteles).

Mažą dalį (5,2 proc.) tekstų emigracijos tema sudaro žmonių gyvenimo istorijos. Jos nevienodai pristatomos skirtingose emigracijos bangose, pavyzdžiui, antrosios emigracijos bangos pradžioje tokių istorijų gausu, o trečiosios emigracijos bangos antroje pusėje nėra visai (žr. 1 priedo 2 a–c lenteles).

1991–2017 m. laikotarpiu emigracijos tema matoma kriminalinėse (22,6 proc.) ir politinėse (17,7 proc.) publikacijose (žr. 1 priedo 3 lentelę).

Emigracijos veikėjai, jų charakteristikos

Veikėjai – tai institucijos ar asmenys, dalyvaujantys konstruojant pasakojimą apie emigraciją.

Veikėjų charakteristikos – tai pasikartojantys emigracijos veikėjų apibūdinimai. Laikoma, kad vienas žurnalistinis tekstas emigracijos tema suformuoja vieną emigranto charakteristiką (minimą tekste ar suteikiamą pagal aplinkybes). Jei charakteristika yra neaiški, neapibrėžta, ji veikėjui nepriskiriama.

Laikoma, kad viename žurnalistiniame tekste dalyvaujantys naratyvo veikėjai sudėtines charakteristikas įgyja tuomet, kai yra minimi, kad jį sustiprintų, t. y. nurodant veikėjų asmenines, profesines savybes, socialines, demografines charakteristikas, vertinant jų elgesį ir kt.

Analizuojant veikėjų charakteristikas, matyti, kad jos rodo žiniasklaidos laikyseną. Pasyvi žiniasklaida, kurioje minimas veikėjas, neryškina veikėjų asmeninių savybių (žr. 1 priedo 4 1 a lentelę, kur visą pasyvios žiniasklaidos laikyseną atspindi tekstai, kuriuose cituotas vienas veikėjas Ž + 1⁴⁵), aktyvios žiniasklaidos veikėjų charakteristikos yra paminimos ir pademonstruojamos (žr. 1 priedo 4 2 a lentelę, kur aktyvios žiniasklaidos laikysenai priskiriami tekstai, kuriuose cituoti du ir daugiau veikėjų). Aktyvios žiniasklaidos veikėjų yra kelis kartus daugiau (aktyvios žiniasklaidos veikėjai sudaro 96,5 proc. visų veikėjų), viename tekste jie gali būti paminimi kelis kartus, priešingai nei pasyvios žiniasklaidos veikėjai.

Veikėjai⁴⁶. Pasyvios žiniasklaidos tekstuose, kuriuose minimas vienas veikėjas, dažniausiai sutinkami žymūs žmonės (21,7 proc.), profesionalai (14,9 proc.), išsviaiai (7,0 proc.) (žr. 1 priedo 5 1 a lentelę), o kai minimi kiti

⁴⁵ Kiti veikėjai (Ž + kiti) į imtį netraukiami, nes neturi nė vienos sudėtinės charakteristikos.

⁴⁶ Žiniasklaidos veikėjų specifika priklausomai nuo žiniasklaidos pobūdžio formuojant publikacijas nėra šio darbo objektas, todėl identifikuoti veikėjai, jų charakteristikos išsamiau neanalizuojamos.

veikėjai⁴⁷, nurodoma visuomenė (28,0 proc.), išeiviai (19,0 proc.) ir žymūs žmonės (16,0 proc.) (žr. 1 priedo 5 1 b lentelę). Aktyvios žiniasklaidos tekstuose minimi šie veikėjai: vyriausybė ir jos institucijos (14,3 proc.), Lietuvos teisėsaugos institucijos (10,6 proc.), Lietuvos valdžia, politikai (8,5 proc.) ir t. t. (žr. 1 priedo 5 2 a lentelę). Iš veikėjų pasiskirstymo matyti, kad pasyvios žiniasklaidos veikėjai yra tiesiogiai susiję su emigracija ar (tikėtina) turintys emigracijos patirčių, intencijų, o aktyvios žiniasklaidos veikėjai atsakingi už emigracijos vertinimą ir priimamus sprendimus.

Analizuojant pasyvios ir aktyvios žiniasklaidos veikėjų skirtumus, matyti, kad pasyvioje žiniasklaidoje veikėjai beveik nenurodomi, t. y. minimi arba netiesiogiai su emigracija susiję dalyviai arba iš viso neminimi jokie veikėjai (žr. 1 priedo 5 1 a ir 5 1 b lenteles). Analogiškos tendencijos būdingos skirtingoms emigracijos bangoms. Vieno ar kitų veikėjų pristatymas matomas tik pirmojoje emigracijos bangoje (žr. 1 priedo 6 1 a ir 6 1 b lenteles), o nuo antrosios emigracijos bangos veikėjų, kurie reikalingi tekstui sustiprinti, skaičius mažėjo.

Aktyvioje žiniasklaidoje veikėjai dalyvauja daugiau nei viename vidiniame kontekste: veikėjų, kurie įtraukiami į pasakojimą emigracijos tema, yra daug, taip pat gausios jų tarpusavio sąveikos (žr. 1 priedo 7 lentelę). Analizuojant veikėjų minėjimą viename tekste, matomas skirtingas charakteristikas turinčių veikėjų minėjimas (60,1 proc. visų aktyvios žiniasklaidos veikėjų) (žr. 1 priedo 8 lentelę). Tekstuose, kuriuose cituojami tų pačių charakteristikų (pavyzdžiui, vyriausybės ir vyriausybės) ir skirtingų charakteristikų (pavyzdžiui, vyriausybės ir Lietuvos teisėsaugos institucijų) veikėjai viename tekste, santykis įvairuoja. Vadovaujantis turimais duomenimis, matyti, kad tikimybė, jog viename tekste to paties lauko veikėjas bus paminėtas su kitu to paties lauko veikėju, yra kiek mažesnė (39,9 proc.) Ši tendencija matyti ir skirtingose emigracijos bangose (žr. 1 priedo 8 lentelę). Veikėjai, kurie yra minimi kartu, t. y. kurie yra susiejami vieni su kitais tekstuose: (1) profesionalai, kurie minimi kartu su savivaldybe ir jos institucijomis (180), pagalbos ir paramos organizacijomis (180); ir (2) valdžios institucijos, kurios minimos kartu su Lietuvos teisėsaugos institucijomis (337), verslo interesų grupėmis (215), o Lietuvos valdžia ir politikai minimi su Lietuvos teisėsaugos institucijomis (113), verslo interesų grupėmis (104).

Emigrantai kaip veikėjai ir jų charakteristikos. „Respublikoje“ ir „Lietuvos ryte“ emigrantai yra *karjeros emigrantai* (22,2 proc.), *nusikaltėliai*

⁴⁷ Kiti veikėjai – tai žiniasklaidos cituojami kitų veikėjų kiti veikėjai.

(19,1 proc.), *išeiviai* (14,6 proc.) ir *ekonominiai emigrantai* (8,2 proc.) (žr. 1 priedo 9 lentelę). Nors matoma emigrantų apibūdinimų įvairovė – tekstuose buvo pateikta daugiau nei 30 skirtingų pavadinimų, bendrame tekstų apie emigraciją (5498 vnt.) kontekste, vertinant pavadinimų pasikartojimą, dominuoja anksčiau išskirtų veikėjų tipai. „Lietuvos ryte“ dominuojantis veikėjo tipas – *nusikaltėliai* (23,6 proc.), „Respublikoje“ – *karjeros emigrantai* (22,5 proc.) (žr. 1 priedo 9 lentelę).

Pirmojoje emigracijos bangoje emigrantai buvo vadinami *išeiviais* (26,7 proc.), *karjeros emigrantais* (18,2 proc.), *tremtiniais ir politiniais kaliniais* (9,6 proc.) (žr. 1 priedo 10 lentelę). *Šiuo laikotarpiu veikėjams priskiriamos charakteristikos, nulemtos aplinkybių: priverstinė emigracija – trėmimai, savanoriška emigracija – karjeros siekimas, ekonominių sąlygų gerinimas, re(e)migracija – grįžimas į šalį (tiesa, repatriantų terminas aptinkamas vos 4 teksto vnt. (arba 0,8 proc.) „Respublikoje“ (žr. 1 priedo 10 lentelę).*

Antrosios emigracijos bangos metu išryškėjo nusikaltėliai (22,6 proc.), *karjeros emigrantai* (21,2 proc.) ir *išeiviai* (15,9 proc.) (žr. 1 priedo 11 lentelę). Šioje bangoje veikėjų – išeivių – reikšmė pagilinama į ją įtraukiant visus iš Lietuvos pasitraukusius asmenis.

Trečiosios emigracijos bangos metu – karjeros emigrantai (24,6 proc.), *nusikaltėliai* (19,9 proc.), *ekonominiai emigrantai* (13,2 proc.), *išeiviai* (11,0 proc.) (žr. 1 priedo 12 lentelę).

Ketvirtosios emigracijos bangos veikėjai – išvykstantieji dėl karjeros (22,4 proc.), *ekonominiai emigrantai* (18,3 proc.), *nusikaltėliai* (13,6 proc.), *išeiviai* (10,6 proc.). Nors išvykstančiųjų apibūdinimai pavadinimais sutampa su trečiaja emigracijos banga, apibūdinant veikėjus nurodomos išvykimo priežastys: *nusivylimas valdžia* (5,4 proc.) ir *geresnių gyvenimo galimybių, sąlygų ieškojimas* (5,1 proc.) (žr. 1 priedo 13 lentelę): „Mūsų valdžia draugiška sau. <...> Jeigu mūsų valdžia mylėtų savo piliečius, darytų ką nors ne tik dėl didžiulės, nekontroliuojamos ir nesustabdomos, nuostolingos ir grėsmingos ekonomikai emigracijos, bet ir rūpintųsi dėl emigracijoje atsidūrusių lietuvių pilietybės.“⁴⁸

„Respublikoje“ ir „Lietuvos ryte“ nėra išskleidžiama *ekonominių emigrantų sąvoka*. Šiai veikėjų grupei priskiriami asmenys, emigravę į užsienį dėl ekonominių priežasčių.

Pastebėta, kad esama emigrantų charakteristikų, kurios pakinta. *Kintančios emigrantų charakteristikos* – tai charakteristikos, kurios pasikeičia

⁴⁸ „Mažytė Lietuvytė nepasišakos prieš Briuselį“, *Respublika*, 2015 m. balandžio 17–23 d., Nr. 16 (47).

kintant emigracijos bangoms ⁴⁹. Analizuojant kintančias emigrantų charakteristikas, matyti, kad jos būdingos įvairiems veikėjams: karjeros emigrantams (sportininkams, specialistams ir kita), ekonominiams emigrantams, verslininkams ir kt. O baigtinės emigrantų charakteristikos, priešingai, yra skurdžios.

Veikėjų charakteristikų kaita matoma analizuojant *nusikaltėlių charakteristikų kaitą* (žr. 1 priedo 14 a lentelę). Labiausiai ji atsiskleidžia tekstuose apie *nelegalius emigrantus* (47,3 proc. tarp visų kintančių emigrantų charakteristikų), tačiau taip pat išryškėja ir kitų veikėjų – *ekonominių emigrantų* (23,1 proc.) ir *verslininkų* (24,0 proc.) – charakteristikų kaitoje (žr. 1 priedo 14 b lentelę). Kintančios emigrantų charakteristikos būdingiausios antrojoje emigracijos bangoje, kai buvo daug rašoma apie tautiečius užsienyje reketavusius asmenis (reketininkai aprašomi net 130 iš 160 tekstų apie nelegalius emigrantus).

Emigracijos temos periodinės spaudos leidiniuose kaita plačiau aptariama atskirai analizuojant temų pateikimą kiekvienoje emigracijos bangoje.

Emigracijos temos rėminimas

Teminis ir epizodinis rėmai. Siekiant nusakyti emigracijos temos svarbą pasitelkiama teminio rėminimo analizė. Laikoma, kad teminis rėmas rodo tas temas, kuriose emigracija yra pagrindinė žurnalistinio teksto tema, o epizodinis rėmas – tas, kuriose emigracija yra kitos temos dalis.

Emigracija „Respublikoje“ ir „Lietuvos ryte“ pristatoma 38,4 proc. teminiu ir 61,6 proc. epizodiniu rėmais. 1991–2017 m. laikotarpiu matyti epizodinio rėmo dominavimas (žr. 1 priedo 15 lentelę), kuris itin ryškus pirmojoje emigracijos bangoje (žr. 1 priedo 15–17 lenteles). Teminį rėmą pirmojoje emigracijos bangoje sudarė publikacijos politikos tema („Respublikoje“ 55,2 proc. visų temų, „Lietuvos ryte“ – 51,0 proc.). Emigracijos teminis rėmas – nusikalstamumo, t. y. emigracijos tema pateikiama publikacijose nusikaltimų tema (24,8 proc.), o kaip sudėtinė (viena

⁴⁹ Pavyzdžiu galėtų tapti tokia istorijos vyksmo chronologinė eiga: emigrantas palieka kilmės šalį norėdamas užsienyje užsidirbti pinigų. Vadinasi, pirminė jo (numanoma) charakteristika – ekonominis emigrantas. Tolesnė istorijos plėtotė atskleidžia, kad emigrantui ilgai nepavyksta rasti darbo, todėl jis ima plėšikauti – tampa vagimi. Taigi baigtinė (galutinė) jo charakteristika – nusikaltėlis. Reikia pažymėti, kad priskiriant istoriją tam tikrai emigranto charakteristikai, vadovaujamasi ne pirmine, o baigtine jo charakteristika. Pagal pateiktą pavyzdį, emigrantą apibūdintų charakteristika nusikaltėlis.

iš kelių temų) – kriminalinėse (22,3 proc.) ir politinėse (19,8 proc.) temose (žr. 1 priedo 18 ir 19 lenteles).

Tekstai emigracijos tema „Respublikoje“ ir „Lietuvos ryte“ iliustruojamos arba pateikiamos be iliustracijų: tekstinė informacija (40,8 proc.), tekstai su nuotraukomis (56,4 proc.), tekstiniai pranešimai su karikatūromis (1,0 proc.). Karikatūrose vaizduojamos skirtingos transporto priemonės, išvykstantys (keliaujantys) žmonės ir pan. Nuotraukose yra rodomi skirtingi objektai, tačiau jie nėra tiesiogiai susiję su emigracija ir galėtų būti naudojami ir kitoms temoms pristatyti. Dažniausiai nuotraukose vaizduojamos įvairios nusikaltimų vietos ir nusikaltėliai (15,6 proc.), sportininkai (15,3 proc.), žymūs žmonės (15,0 proc.), politikai (12,0 proc.), profesionalai (10,1 proc.) ir kt. Emigracijos temos pateikimas nuotraukose nekinta ir skirtingose emigracijos bangose.

Šioje dalyje analizuojami temos dėstymo tipai: linijinis ir siužetinis. Laikoma, kad linijinį dėstymo tipą formuoja vienas konkrečioje istorijoje plėtojamas statiškas įvykis, todėl paprastai linijiniam dėstymui atskiras paaiškinimas nereikalingas, o siužetiniam dėstymui būdinga įvykių, pasižyminčių įvairių jų plėtotės variacijų vienoje istorijoje, tikimybe.⁵⁰

Emigracijos temos

Emigracijos priežastys. *Emigracijos motyvų pateikimas skirtingose emigracijos bangose* (emigracijos motyvų sąrašą žr. 1 priedo 20 lentelėje).

„Respublikoje“ ir „Lietuvos ryte“ dėstomame emigracijos pasakojime ryškinamos dvi emigracijos priežastys – nusikaltimai ir nelaimės (989 tekstai, 23,0 proc.) bei karjera, darbas (853 tekstai, 19,9 proc.). Kitos priežastys – studijos užsienyje (270 tekstų, 6,3 proc.), trėmimai (243 tekstai, 5,7 proc.), diplomatinė tarnyba (192 tekstai, 4,5 proc.), legalus gyvenimas ir darbas užsienyje (191 tekstas, 4,5 proc.), karo grėsmė (165 tekstai, 3,8 proc.), poreikis užsidirbti (160 tekstų, 3,7 proc.) ir kt. Bendrą emigracijos priežastis pristatantį pasakojimą sudaro įvairus, daugiasluoksnis emigracijos motyvų kompleksas.

„Respublikoje“ nusikaltimai ir nelaimės ryškinami 429 tekstuose arba 20,0 proc., „Lietuvos ryte“ – 560 tekstų arba 26,1 proc. (žr. 1 priedo 20 lentelę). Nusikaltimų ir nelaimių temoje dominuoja tokie aspektai – *slapstymasis nuo teisėsaugos* (287 vnt. arba 29,0 proc. šiai grupei priskirtų tekstų), *įvairaus pobūdžio sukčiavimo veiklos – duomenų, pinigų klastojimas,*

⁵⁰ Istorija, pasižyminti įvairiapusiška siužeto plėtote, kai kuriais atvejais gali neapimti visų jai struktūriškai priskiriamų veiksnių ir susitelkti į kelius reikšmingiausius veiksnius.

nelegalus verslas ir kt. (214 tekstų arba 21,6 proc.) ir *kontrabanda* (185 tekstai arba 18,7 proc.) (žr. 1 priedo 21 a ir b lenteles).

Karjeros ir darbo temos sudaro 420 tekstų (19,6 proc.) „Respublikoje“ ir 433 tekstus (20,2 proc.) „Lietuvos ryte“ emigracijos tema. Išvykimas iš kilmės šalies dėl geresnių karjeros ir darbo perspektyvų pristatomas pasitelkiant *sportininkų karjeros temą* (504 tekstai iš 853 karjeros ir darbo temai priskirtų tekstų arba 59,1 proc. šios grupės tekstų) bei *žymių žmonių – pramogų pasaulio atstovų – profesinius užmojus* (žymių žmonių karjerą sudaro 263 tekstai arba maždaug trečdalis visų šios grupės temų – 30,8 proc.), o *kitų specialistų ir visuomenės narių karjeros* temai priskiriami 86 tekstai, tai sudaro 10,1 proc. nuo šiai temai priskirtų tekstų (žr. 1 priedo 21 c ir d lenteles).

„Respublikoje“ pasakojimas apie emigraciją dėstomas motyvų reikšmės mažėjimo tvarka⁵¹: studijos užsienyje (182), trėmimai (148), diplomatinė tarnyba (89), skurdas (87), legalus gyvenimas ir darbas užsienyje (86). „Lietuvos ryte“ emigracijos priežastys išdėstomos taip: karo grėsmė (111), legalus gyvenimas ir darbas užsienyje (105), diplomatinė tarnyba (103), trėmimai (95) ir t. t.

„Respublikoje“ ir „Lietuvos ryte“ emigracijos priežastys atskleidžiamos linijiniu dėstymu (jų gerokai daugiau nei siužetinių) (žr. 1 priedo 25 c ir d lenteles). Emigracijos motyvai pristatomi aprašant savo sandara paprastus, akivaizdžius įvykius. Kita vertus, emigracijos temos „Respublikoje“ ir „Lietuvos ryte“ atskleidžiamos pasitelkiant ir siužetinį dėstymą. Siužetinis dėstymas būdingas visoms emigracijos bangoms (žr. 1 priedo 22–25 lenteles).

Žvelgiant į emigracijos priežasčių (teminę) struktūrą, matyti, kad emigracijos motyvus labiau formuoja traukos (3205 tekstai, 74,8 proc.), o ne stūmimo (1079 tekstai, 25,2 proc.) veiksniai (žr. 1 priedo 22–25 lenteles).

Traukos veiksniai. *Asmeninius / psichologinius* traukos veiksnius ryškiausiai formuoja šios temos: nusikaltimai ir nelaimės (989 tekstai, 30,9 proc.⁵²), karjera, darbas (853 tekstai, 26,6 proc.); *socialinius* – studijos užsienyje (270 tekstai, 8,4 proc.); *politinius* – diplomatinė tarnyba (192 tekstai, 6,0 proc.); *ekonominius* – legalus gyvenimas ir darbas (191 tekstas, 6,0 proc.), poreikis užsidirbti pinigų (160 tekstų, 5,0 proc.); *kultūrinius / etninius* – santuoka su kitataučiais (73 tekstai, 2,3 proc.) (žr. 1 priedo 25 a lentelę).

⁵¹ Emigracijos motyvai skliaustuose nurodomi vienetais.

⁵² Čia ir toliau proc. nuo visų traukos veiksnių.

Stūmimo veiksniai. Stūmimo veiksnius labiausiai lemia *politinės aplinkybės*, kurias sudaro trėmimų (243 tekstai, 22,5 proc.⁵³) ir karo grėsmės (165 tekstai, 15,3 proc.) temos. *Ekonominius veiksnius* atskleidžia skurdo (115 tekstų, 10,7 proc.); *socialinius* – geresnio gyvenimo paieškų (95 tekstai, 8,8 proc.); *asmeninius / psichologinius* – kvalifikacijos kėlimo (73 tekstai, 6,8 proc.) temos (žr. 1 priedo 25 b lentelę).

Emigracijos motyvų analizė pagal bangas

Pirmoji emigracijos banga. Pirmaisiais Lietuvos nepriklausomybės metais periodinės spaudos leidiniai akcentavo emigraciją dėl karjeros ir darbo (23,9 proc.). Šios bangos metu tekstuose ryški trėmimų problematika (14,2 proc.). Paminėtini tokie emigracijos motyvai kaip diplomatinė tarnyba (9,1 proc.), nusikaltimai ir nelaimės (8,8 proc.). Atsižvelgiant į analizuojamo laikotarpio politinę, ekonominę, socialinę padėtį galima sakyti, kad „Respublika“ ir „Lietuvos rytas“ emigracijos priežastis to meto visuomenei pristatė visapusiškai (žr. 1 priedo 26 lentelę). Nors pirmąją emigracijos bangą ryškiausiai charakterizavę (politiniai) emigracijos motyvai – trėmimai, karo grėsmė, Rusijos piliečių sugrįžimas į gimtinę, politinis persekiojimas, darbas antivalstybinėse organizacijose ir kt. – vis dėlto pateko į analizuojamų periodinės spaudos leidinių tekstų sudėtį, jų skaičius (išskyrus trėmimų pristatančias istorijas), lyginant su kitą problemą atskleidžiančiomis istorijomis, buvo nedidelis (žr. 1 priedo 26 lentelę).

Antroji emigracijos banga rodo didelę mokslinių (sociologinių) emigracijos aiškinimų ir laikraščiuose atspindimų emigracijos tendencijų atitiktį. Reikšmingiausiomis emigracijos priežastimis šiuo metu laikytinos nusikaltimai ir nelaimės (27,3 proc.), karjera, darbas (19,6 proc.) (žr. 1 priedo 27 lentelę). Emigracijos analizė atskleidė (žr. 2.5 skyrių), kad emigracijos pagrindą sudarančios nusikalstamų veiklų bei karjeros, darbo temos buvo vienos svarbiausių analizuojamo dešimtmečio emigracijos motyvų, įsitvirtinusių visuomenėje kaip išeitis, sprendimas iš nepalankios ekonominės situacijos, gilėjančios socialinės stratifikacijos.

Nusikaltimus ir nelaimes sudarančių emigracijos temų nagrinėjimas patvirtina, kad šią emigracijos motyvų kategoriją galima vadinti svariausiu ekonominės, socialinės suirutės valstybėje atspindžiu, nes tarp kriminalinių nusikaltimų dominavo tokios nusikalstamos veiklos kaip *sukčiavimas, duomenų, pinigų klastojimas ir nelegalus verslas* (8,4 proc. arba 165 tekstai iš 540 teksto vnt.), *prekyba žmonėmis, prostitucija* (6,6 proc. arba 131 tekstas iš 540 teksto vnt.) ir *kontrabanda* (5,7 proc. arba 113 tekstų iš 540 teksto vnt.).

⁵³ Čia ir toliau proc. nuo visų stūmimo veiksnių.

Karjeros ir darbo temos pakito dėl emigruojančiųjų charakteristikų – pirmosios emigracijos bangos metu paplitusią sportininkų emigraciją (11,5 proc. iš 23,9 proc. karjeros ir darbo temas) pakeitė specialistų ir visuomenės narių karjeros emigracija (12,1 proc. iš 19,6 proc. karjeros ir darbo temų). Šalia pagrindinių emigracijos motyvų, išėjimais norint patekti į užsienio valstybes laikytos studijos svetur (7,1 proc.), legalus gyvenimas ir darbas Vakaruose (5,5 proc.).

Kita vertus, socialinę situaciją, galinčią turėti įtakos emigracijai, nurodantys veiksniai, tokie kaip skurdas, nedarbas, socialinių garantijų nepakankamumas, poreikis užsidirbti pinigų ir kt., „Respublikoje“ ir „Lietuvos ryte“ pristatomi neintensyviai (žr. 1 priedo 27 lentelę).

Matyti ir tai, kad tęsiama pirmosios emigracijos bangos išvykimo iš kilmės šalies problematika. Svarbiu motyvu laikyta tremtis: deportacija į Sibirą – 5,1 proc. iš 5,2 proc. trėmimų temas) ir karo grėsmė (4,5 proc.). Tai rodo, jog istoriniai praeities įvykiai, nulėmę priverstinę, politinių aplinkybių paskatintą emigraciją, periodinės spaudos leidiniuose vis dar yra reikšminga emigracijos aktualija.

Trečioji emigracijos banga, kuriai būdinga dviguba (2004–2008 ir 2009–2013 m.) periodizacija, analizuojama laikantis nustatyto chronologinio nuoseklumo. Integracijos į Europos Sąjungą periodas iš turinio sunkiai atpažįstamas, nes emigracijos motyvai atkartoja ankstesnės emigracijos bangos dėsningumus. „Respublikos“ ir „Lietuvos ryto“ publikacijose minimos tos pačios emigracijos priežastys – nusikaltimai ir nelaimės (23,0 proc.), karjera, darbas (18,5 proc.) (žr. 1 priedo 28 b lentelę). Šios savo tematika pristato aktualias temas, kurios mažai skyrėsi nuo antrosios bangos: aprašant nusikaltimus ir nelaimes, minima nusikaltėlių slapstymosi užsienyje (10,4 proc. istorijų visumos) tema. Po migracijos legalizacijos (nuo 2004 m.) suintensyvėjusios nusikalstamos veiklos – *įvairaus pobūdžio sukčiavimas, nelegalus verslas (3,4 proc. bendros istorijų sudėties), prekyba žmonėmis, prostitucija (1,5 proc. visų nusikaltimų ir nelaimių)* – nors ir aktualios, tačiau nedominuoja emigracijos turinyje nei „Respublikoje“, nei „Lietuvos ryte“.

Išvykimas iš kilmės šalies dėl karjeros ir darbo trečiosios emigracijos bangos metu kiek pakito, nes buvo sugrąžinta neutralesnė – sportininkų karjeros – tema (14,9 proc. iš 18,5 proc. karjeros ir darbo temų; kai specialistų, visuomenės narių karjera siekė vos 1,5 proc. visų emigracijos temų). Trečiuoju emigracijos dešimtmečiu periodinės spaudos leidiniuose išaugo emigracijos temų, ryškinančių visuomenės poreikį užsidirbti, skaičius (motyvas užsidirbti antrojoje emigracijos bangoje sudarė 1,6 proc. temų, trečiojoje emigracijos bangoje – jau 6,3 proc.). Kita vertus, nei apie pasikeitusias legalaus gyvenimo ir darbo užsienyje galimybes (4,1 proc.

emigracijos temų), nei apie studijų svetur (5,8 proc. emigracijos temų) perspektyvas, kaip išskirtinį Bendrijos bruožą ir narystės Europos Sąjungoje privilegiją, „Respublika“ ir „Lietuvos rytas“ nerašė. Lyginant trečiosios emigracijos bangos pirmosios pusės ir antrosios emigracijos bangos duomenis matyti legalios emigracijos temos sumažėjimas (legalaus gyvenimo ir darbo – 1,4 procentinio punkto sumažėjimas; studijų užsienyje – 1,3 procentinio punkto sumažėjimas) (žr. 1 priedo 27 ir 28 b lenteles).

„Respublikos“ ir „Lietuvos ryto“ turinys neparodo tiesioginių emigracijos temos sąsajų su ekonomine finansų krize (2009–2013 m.). Išlieka tos pačios emigracijos priežastys – nusikaltimai ir nelaimės (23,2 proc., kur dominuoja slaptystasis nuo teisės saugos); karjera, darbas (18,8 proc., emigracijos motyvų spektrą ryškiausiai formuojant sportininkų karjeros siekiams), o ekonominės finansų krizės problematiką įvardijantys emigracijos motyvai – poreikis užsidirbti, skurdas, nedarbas, maži atlyginimai, nusivylimas valdžia ir kt. – sudaro nedidelį procentą nuo visų emigracijos temų (žr. 1 priedo 28 c lentelę). Be to, žvelgiant į trečiosios emigracijos bangos antro periodo emigracijos motyvų pasiskirstymą galima matyti, jog didžioji dalis jų savo išsidėstymu yra tapatūs 2004–2008 m. laikotarpiu dominavusiems emigracijos motyvams (žr. 1 priedo 28 b ir c lenteles).

Vadinasi, pasakojimo apie emigraciją konstrukcija ne tik neatspindi ekonominės finansų krizės reikšmės emigracijos vyksmui, bet kartu yra statiška, nekintanti, nelanksti, vienoda visos trečiosios emigracijos bangos formavimosi periodinės spaudos leidiniuose metu. Tokias tendencijas aiškiai parodo emigracijos motyvų pateikimo ir jų vietos naratyvo struktūroje sutaptys (palyginimui žr. 1 priedo 28 a–c lenteles). Tad galima tvirtinti, jog linijinė pasakojimo apie emigraciją struktūra suformuoja bendrą, ciklinį trečiosios emigracijos bangos motyvų periodinės spaudos leidiniuose vaizdinį, kuris su analizuojamo laikmečio politiniais, ekonominiais, socialiniais įvykiais susijęs mažai.

Ketvirtoji emigracijos banga. Analizuojant ketvirtosios emigracijos bangos priežastis pasikeitimų nefiksuota. Emigracijos motyvai sudaryti iš dviejų grupių – karjeros, darbo (21,8 proc.), nusikaltimų ir nelaimių (16,1 proc.). Nors karjeros ir darbo temose dominuoja sportininkų karjeros emigracija (13,0 proc. iš 21,8 proc.), emigrantų tipai įvairėjo: žymių žmonių (pramogų pasaulio atstovų) išvykimas dėl karjeros siekė 7,1 iš 21,8 proc.

Nusikaltimų ir nelaimių temoje atsirado nauja tema – vagystės ir plėšimai: jie sudarė 9,6 proc. iš 16,1 proc. nusikaltimų ir nelaimių temų.

Matyti, kad „Respublikoje“ ir „Lietuvos ryte“ 2014–2016 m. dominuojant ekonominiam, socialiniam valstybės nestabilumui, tarp emigracijos temų iškilo *skurdas* (7,3 proc.), *nepasitenkinimas gyvenimu* (šiai

temai priskirta potėmė – socialinių garantijų nepakankamumas – sudarė 7,3 proc.), *nusivylimas valdžia* (išskirta korupcijos potėmė sudarė 7,1 proc.), *poreikis užsidirbti* (5,2 proc.) ir kt. (žr. 1 priedo 29 lentelę). Ketvirtoje emigracijos bangoje jau galima išvelgti emigracijos pobūdį – ekonominę emigraciją ir jos sukeliamas, sprendžiamas ekonomines, socialines, kt. problemas. Galima paminėti, jog tarp emigracijos temų liko trėmimų (6,3 proc.) tema, taip pat rašoma apie studijas užsienyje (4,6 proc.). Be to, išskirtinai šioje bangoje išryškėjo šėimų atsiskyrimo problema (šėimos dramos sudaro 3,6 proc. visų emigracijos temų) – lyginant su trečiaja emigracijos banga, tokių temų padaugėjo kone dvigubai (2004–2013 m. laikotarpiu jos siekė 1,5 proc.) (žr. 1 priedo 28 a–c ir 29 lenteles).

Emigracijos poveikis

Emigracijos padarinius ryškinančiam pasakojimui taikomas linijinis dėstymas, o siužetinio dėstymo – nedaug (žr. 1 priedo 30 c ir d lenteles). Matyti, kad sudėtingas, daugiasluoksnis, įvykių plėtotės aiškinimų talpus siužetas būdingas gana skirtingoms temine sudėtimi istorijoms. Jose gvildenami nacionalinio identiteto – prieraišumo, sentimentų kilmės šaliai (lietuvybės puoselėjimo, emigrantų dalyvavimo kilmės šalies visuomeniniame – socialiniame, politiniame – gyvenime) – ir valstybės gerovės – ekonominio bei demografinio nestabilumo (kvalifikuotos darbo jėgos ir aukštos kvalifikacijos specialistų netekimo, gyventojų populiacijos mažėjimo) – klausimai. Tekstuose, kuriuose pristatomas emigracijos poveikis, siužetinis ir linijinis pasakojimas pasitaiko panašiai (žr. 1 priedo 30 c ir d). Siužetinis dėstymas dominuoja „Lietuvos ryte“, kur siužetiniam dėstymui priskirtos 95 istorijos, o linijiniame – 68.

Emigracijos poveikis vertinamas labiau teigiamai (721 tekstas, 59,7 proc.) nei neigiamai (486 tekstai, 40,2 proc.) (žr. 1 priedo 30 a ir b lenteles).

Tarp teigiamų emigracijos poveikio veiksnių dominuoja poveikis *kultūrai*: ryškiausios temos – lietuvybės puoselėjimas svetur (172 tekstai, 23,9 proc.⁵⁴), patriotiškumo stiprėjimas (165 tekstai, 22,9 proc.). Poveikis *politinei aplinkai* siejamas su emigrantų dalyvavimu kilmės šalies visuomeniniame gyvenime (116 tekstai, 16,1 proc.); poveikį *ekonomikos modeliui* formuoja mažėjantis skurdas, spartesnė ekonominė plėtra (20 tekstų, 2,8 proc.); *socialinei aplinkai* priskiriama mažėjančio nusikalstamumo, saugesnės aplinkos tema (3 tekstai, 0,4 proc.); *poveikį darbo rinkai ir darbo jėgai* atskleidžia dėl emigracijos mažėjantis nedarbas (2 tekstai, 0,3 proc.); o *poveikį*

⁵⁴ Čia ir toliau proc. nuo visų teigiamo poveikio veiksnių.

biužetui ir pinigų srautams – grįžtantys pinigų srautai (2 tekstai, 0,3 proc.) (žr. 1 priedo 30 a lentelę).

Tarp neigiamų emigracijos poveikio veiksnių labiausiai ryškinamas poveikis *demografiniai sričiai*, kurią charakterizuoja gyventojų skaičiaus mažėjimo tema (157 tekstai, 32,3 proc.⁵⁵). Neigiamas poveikis *kultūrai* labiausiai siejamas su patriotiškumo silpnėjimu (113 tekstų, 23,3 proc.) ir negatyvaus kilmės šalies įvaizdžio kūrimu (97 tekstai, 20,0 proc.). Poveikis *darbo rinkai ir darbo jėgai* ryškinamas pasitelkiant kvalifikuotos darbo jėgos ir aukštos kvalifikacijos specialistų netekimo temą (60 tekstų, 12,3 proc.); poveikis *ekonomikos modeliui* – silpnėjančios ekonomikos (15 tekstų, 3,1 proc.) temą; poveikis *tarpsmeniniams ryšiams* – ryšių su kilmės šalimi silpnėjimo temą (14 tekstų, 2,9 proc.); poveikis *socialinei aplinkai* – didėjančios naštos sveikatos apsaugos sistemai temą (2 tekstai, 0,4 proc.); poveikis *biužetui, pinigų srautams* – šešėlinės ekonomikos augimo temą (2 tekstai, 0,4 proc.) (žr. 1 priedo 30 b lentelę).

Tarp temų, priskirtinų emigracijos poveikiui, patenka lietuviybės puoselėjimas svetur (172 vnt.), patriotiškumo stiprėjimas (165 vnt.), gyventojų skaičiaus mažėjimas (157 vnt.), rėmimas (147 vnt.) ir kt. Kita vertus, vertinti emigracijos poveikio temas periodinės spaudos leidiniuose sudėtinga. Darbe šis aspektas plačiau neanalizuojamas, tačiau tyrimo metu pastebėta, kad „Respublikoje“ daugiausia emigracijos poveikio temos siejamos su patriotiškumo stiprėjimu (121 vnt.), patriotiškumo silpnėjimu (89 vnt.) ir lietuviybės puoselėjimu svetur (77 vnt.), ir šios temos daugiausia priskiriamos pramoginiam turiniui (*Straipsnių ciklai*, rubrikos „Su Žalgiriu – už Lietuvą“⁵⁶). Matyti, kad periodinės spaudos leidiniuose emigracijos poveikio tema – lietuviybės puoselėjimas svetur (172 vnt.) – minima kartu su *nacionalinių švenčių minėjimu* (110 vnt.), o išeivijos dalyvavimas kilmės šalies visuomeniniame gyvenime (116 vnt.) suprantamas kaip *emigrantų politinis aktyvumas – dalyvavimas rinkimuose, priimant migracijos politikos sprendimus, įstatymų pataisas ir kt.* (69 vnt.). Emigracijos poveikiu – praradimais – laikytini: *mokslinio potencialo netekimas (protų nutekėjimas sudaro 38 iš 60 kvalifikuotos darbo jėgos ir aukštos kvalifikacijos specialistų netekimo temos)* ir *darbingo amžiaus asmenų skaičiaus mažėjimas, sukeliantis sisteminės darbo rinkos problemas* (142 iš 157 gyventojų skaičiaus mažėjimo temos) (žr. 1 priedo 31 lentelėje).

⁵⁵ Čia ir toliau proc. nuo visų neigiamo poveikio veiksnių.

⁵⁶ Patriotiškumo stiprėjimas – 64 istorijos; patriotiškumo silpnėjimas – 55 istorijos; lietuviybės puoselėjimas – 50 istorijų.

Emigracijos poveikio temos skirtingose emigracijos bangose. „Respublikoje“ ir „Lietuvos ryte“ emigracijos poveikį nurodančios temos pateikiamos fragmentiškai. Jos naratyvo nesuformuoja, todėl keblu vertinti ir jo plėtotę skirtingose emigracijos bangose. Laikoma, jog emigracijos poveikio temų periodinės spaudos leidiniuose analizė atskleidžia tik bendras emigracijos reikšmės (valstybei ir visuomenei) tendencijas. Todėl atskiras – konkrečias emigracijos bangas apimantis – pasakojimas neformuojamas, o emigracijos dėsningumai pristatomi paeiliui, išlaikant emigracijos raidos struktūrą.

Pirmojoje emigracijos bangoje periodinės spaudos leidiniai, akcentuodami emigracijos teikiamą naudą, pateikė šias temas: rėmimas – mecenatystė ir finansinė parama (47 iš 177 teksto vnt.), lietuviybės puoselėjimas svetur (35 iš 177 teksto vnt.), patriotiškumo stiprinimas (32 iš 177 teksto vnt.) (žr. 1 priedo 32 lentelę). Minėtuose emigracijos poveikio tekstuose daugiausia kalbama apie emigracijos veikėjus – *išėivius*.

Antroji emigracijos banga atkartoja pirmąją (žr. 1 priedo 33 lentelę), nors ir laikotarpis, ir jo problematika – jau visai kita. Didelį nelegalios emigracijos mastą, turėjusį specifinį – nusikalstamų veiklų – pobūdį, atspindi nebent tekstai apie neigiamą Lietuvos įvaizdį, suformuotą šalį palikusių kriminalinių nusikaltėlių (negatyvus kilmės šalies įvaizdžio kūrimas pateikiamas 41 iš 439 tekstų vnt.). Galima matyti, jog kaip tik šie ir pristato tuometinę kriminalinę situaciją Lietuvoje, juose rašoma apie nusikaltėlių tinklo ir nusikalstamų mafijos grupuočių formavimosi užsienyje (Europoje) užuomazgas.

Trečiosios emigracijos bangos poveikio temos skiriasi. Reikšmingiausia emigracijos problema tampa *gyventojų – darbingo amžiaus asmenų – skaičiaus mažėjimas* (gyventojų skaičiaus mažėjimas – 84 iš 424 teksto vnt., darbingo amžiaus asmenų mažėjimas – 71 iš 84 teksto vnt.). Lyginant su pirmąja ir antrąja emigracijos bangomis, daugiau tekstų, priskiriamų *protų nutekėjimo* (5,7 proc., pirmojoje emigracijos bangoje jų vertė buvo lygi 0, antroje – vos 1,8 proc.) ir *darbo rankų nutekėjimo* (3,8 proc., pirmajai ir antrajai emigracijos bangai dėl istorijų stokos visai nesuformavus šios problematikos naratyvo kontūrų) *temoms* (žr. 1 priedo 32, 33, 34 a ir b lenteles). *Neigiamą kilmės šalies įvaizdį* (33 iš 424 teksto vnt.) užsienyje formavo nusikaltėliai, prekyvę žmonėmis (20 iš 33 teksto vnt.); ir tai, kad nebuvo efektyvaus atsako už modernia vergovės forma tapusią nusikalstamą veiklą (13 teksto vnt. reiškia kritika Lietuvos teisėsaugos sistemai ir besikuriančiam nevyriausybinį organizacijų tinklui dėl negebėjimo pažaboti organizuotą tarptautinį nusikalstamumą). Kita vertus, temų analizė rodo, jog periodinės spaudos leidiniuose minimi emigracijos padariniai buvo nebūdingi visam 2004–2013 m. laikotarpiui, jie atspindėjo tik pirmąjį – Europos

Sajungos integracijos – periodą. Iš naratyvą sudarančių istorijų ryškėja, kad sudėtinga nustatyti emigracijos poveikio temas ekonominės finansų krizės (2009–2013 m.) laikotarpiu, nes bendras istorijų skaičius laikraščiuose buvo mažas ir fragmentuotas („Respublikoje“ – 40 tekstų, „Lietuvos ryte“ – 20 tekstų) (žr. 1 priedo 34 c lentelę).

Analizuojant istorijų struktūrą, matyti emigracijos periodizacijos skirtumai – istorijų seka tarsi padalijama į dvi dalis, kur intensyvus pirmasis – Lietuvos integracijos į ES tarpsnis, o ekonominio sunkmečio laikotarpis, nepaisant pasaulinės aprėpties, periodinės spaudos leidiniuose nepristatytas (2004–2008 m. laikotarpiui tenka 85,9 proc. temų, 2009–2013 m. laikotarpiui – 14,2 proc. temų) (žr. 1 priedo 34 a, b ir c lenteles). Vertinant bendrai, trečiosios emigracijos bangos poveikio tendencijas išsamiau pristatė „Respublika“ (63,4 proc. emigracijos poveikio temų).

Ketvirtosios emigracijos bangos emigracijos poveikio tendencijos išlieka artimos trečiosios emigracijos bangos pirmosios pusės situacijai („Respublikoje“ pateikiama 72,5 proc. visų emigracijos poveikio temų). Svarbiausi emigracijos padariniai valstybei, pristatomi laikraščiuose: *darbingo amžiaus asmenų skaičiaus mažėjimas* (darbingo amžiaus žmonių išvykimas pristatomas 53 iš 167 teksto vnt.) ir *patriotiškumo silpnėjimas* (47 iš 167 teksto vnt.). Taip pat šiam laikotarpiui būdinga tema – *kvalifikuotos darbo jėgos ir aukštos kvalifikacijos specialistų netekimas* (11 teksto vnt., protų nutekėjimą akcentuojant 6, o darbo rankų nutekėjimą – 5) (žr. 1 priedo 35 lentelę).

Bendras pasakojimas apie emigraciją periodinės spaudos leidiniuose. Paskutiniu analizės etapu norima atsakyti į klausimą, kokiomis ypatybėmis pasižymi bendras pasakojimas apie emigraciją, kokia yra jo struktūrinė kompozicija?

Pasakojimo apie emigraciją vientisumas periodinės spaudos leidiniuose

Pasakojimo apie emigraciją vientisumas – tai savybė, nusakanti naratyvo apie emigraciją nuoseklumą. Pasakojimas laikomas nuosekliu tada, kai naratyvą sudarantys įvykiai periodiškai pasikartoja per visą jo egzistavimo laikotarpį; emigracijos temos atveju – nuo pirmosios iki ketvirtosios emigracijos bangos. Iškart reikia pažymėti, kad vientisumas nėra tapati sąvoka naratyvo chronologinei sekai, nes jis matuoja ne tiek naratyvo atitiktį nustatyto laiko periodams, kiek jo tvirtumą ir stabilumą laikui bėgant. Tad galima teigti, jog nuoseklumas yra naratyvo chronologinės sekos rezultatas. Pasakojimo apie emigraciją vientisumą demonstruoja istorijos, konstruojamos iš emigracijos priežasčių ir poveikio. Istorija tenkina pasikartojimo reikalavimus tada, kai analizuojamu laikotarpiu pasikartoja bent du kartus, t.

y. sukuria pretekstą bent trumpai istorijos plėtotei. Jei istorija naratyvo vyksmo metu atsikartoja ne visose emigracijos bangose, o tik dviejose iš jų, vertinant bendrą istorijos vientisumą naratyvo istorijų struktūroje, žiūrima į galutinį istorijų skaičių. Teigiama, jog tokių istorijų turi būti bent penkios. Manoma, kad nustatytas istorijų skaičius yra pakankamas istorijos stabilumui, kaitai nustatyti. Istorijai atsikartojant mažesniu dažnumu – keturis kartus – objektyvus jos pokytis dėl dinamiškumo stokos būtų išvis neįmanomas. Jei vienas iš periodinės spaudos leidinių išlaiko istorijos vientisumą, o kitas – ne, tokia istorija bendroje naratyvą sudarančių istorijų struktūroje apskritai nevertinama (naratyvo istorijų išsidėstymo logiką nuoseklumo požiūriu žr. 1 priedo 36 ir 37 lentelėse).

Emigracijos motyvai. Žvelgiant į bendrą emigracijos priežastis pristatantį naratyvą, matyti, kad jo vientisumas periodinės spaudos leidiniuose išlaikytas. Istorijų, pasižyminčių nuoseklia pasakojimo plėtote skirtingose emigracijos bangose, yra daugiau nei istorijų, kurios pastovumo neišlaiko. Kita vertus, lyginant skirtingus periodinius leidinius, galima išvelgti, jog istorijų, išlaikančių vientisumą visose keturiose emigracijos bangose ir abiejose laikraščiuose, yra santykinai nedaug. Tarp šių istorijų patenka penkios dominuojančios emigracijos priežastys: *nusikaltimai ir nelaimės; karjera, darbas; studijos; trėmimai; diplomatinė tarnyba*. Visos kitos naratyvą formuojančios istorijos periodinės spaudos leidiniuose pasižymi skirtingu intensyvumu.

Kiek kitokios tendencijos matomos vertinant istorijas, neturinčias nuoseklumo. Nors bendras tokių istorijų skaičius periodinės spaudos leidiniuose nedidelis („Respublikoje“ – 5, o „Lietuvos ryte“ – 6), net keturios iš jų atsikartoja abiejuose leidiniuose. Tai – *kitos tautybės žmonių sugrįžimas į gimtinę; imigracijos politikos liberalėjimas; naudojimasis tikslo šalies socialinės apsaugos sistema; partizaninė veikla* (žr. 1 priedo 36 a ir b lenteles).

Emigracijos poveikis. Kitokie dėsningumai išryškėja emigracijos poveikio naratyvo atveju. Matyti, kad istorijos, periodinės spaudos leidiniuose ryškinančios emigracijos padarinius, vientisumo neišlaiko. Istorijų, kurios neišlaiko pasakojimo apie emigraciją nuoseklumo, yra 13, o nuosekliai pasakojamų istorijų – 9, istorijų, kurių negalima objektyviai įvertinti, – 2 (žr. 1 priedo 37 c lentelę).

Galima pažymėti, kad emigracijos poveikį atskleidžiantis naratyvas sutampa ir tarp atskirų periodinių leidinių – tiek istorijos vientisumą palaikančių įvykių, tiek išsisklaidžiusių, nepastovių įvykių skaičius yra panašus (vientisumą užtikrina 10 istorijų, o fragmentuotas pasakojimas būdingas 14 istorijų). Dar detalesnė emigracijos poveikį sudarančių istorijų analizė atskleidžia, jog jų vientisumas nulemtas bendrų naratyvo dėsningumų.

Istorijų, išlaikančių nenutrūkstamą pasakojimą, seka yra trumpa: nuosekliai pasakojamos penkios istorijos – *gyventojų skaičiaus mažėjimas; lietuvių puoselėjimas svetur; patriotiškumo stiprėjimas; mecenatystė, finansinė parama; negatyvaus kilmės šalies įvaizdžio kūrimas.*

Akcentai tarp nuoseklumo neišlaikančių emigracijos poveikio istorijų skirtinguose periodiniuose leidiniuose skirtingi. Nagrinėjant emigracijos poveikio tematiką, matyti, kad „Respublika“ ir „Lietuvos rytas“ sudaro kitokią nenuoseklių istorijų rikiuotę (žr. 1 priedo 37 a ir b lenteles).

Pasakojimo apie emigraciją sinchroniškumas periodinės spaudos leidiniuose

Sinchroniškumas – tai savybė, atskleidžianti emigracijos naratyvą sudarančių istorijų koherentiškumą (sąsajumą) baigtinio (turinio pradžią ir pabaigą) laiko periodu. Istorija sinchroniška laikoma tuomet, kai ją formuoja bent du panašūs, vienas kitą lemiantys įvykiai. Koherentiškų istorijų visuma baigtinio laiko periodu yra gaunama skirtingoms sinchroniškoms istorijoms pasikartojant temiška. Kuo sinchroniškų istorijų skaičius baigtinio laiko periodu didesnis, tuo jų sąsajos stipresnės. Tad ši naratyvo ypatybė sudaro prielaidas naratyvo vientisumui ilgo laiko periodu rasti. Atsižvelgiant į tai, kad emigracijos naratyvą sudaro keturios emigracijos bangos, baigtiniu laiko periodu laikytina kiekviena iš jų. Emigracijos priežastis ir poveikį demonstruojančios istorijos koherentiškumo reikalavimus atitinka, jei iš bendros istorijų visumos sinchroniškų istorijų skaičius siekia pusę (emigracijos priežasčių atveju – 22 istorijų vnt. iš 45, emigracijos poveikio atveju – 12 istorijų vnt. iš 24).

Emigracijos motyvai. Žvelgiant į emigracijos priežastis pristatantį naratyvą emigracijos bangose, matyti, kad emigracijos istorijos yra sinchroniškos visose keturiuose emigracijos bangose. Nors istorijų koherentiškumą nulemia analizuojamo chronologinio laikotarpio trukmė (antrojoje ir trečiojoje emigracijos bangoje sinchroniškų istorijų yra daugiausia), emigracijos priežastis pristatančių istorijų baigtinio laiko periodu sąsajos yra glaudžios (žr. 1 priedo 26–29 lenteles).

Emigracijos poveikis. Analizuojant emigracijos poveikį, matomos kitokios tendencijos. Sinchroniškumo reikalavimus atitinka dvi iš keturių emigracijos bangų (pirmojoje ir antrojoje emigracijos bangoje sinchroniškų istorijų nepakanka jų koherentiškumui užtikrinti) (žr. 1 priedo 32–35 lenteles). Naratyvo vientisumo analizė išryškino, kad bendrą emigracijos poveikį pristatantį naratyvą formuojančios istorijos yra fragmentuotos *per se*. Todėl emigracijos istorijų koherentiškumas atskirose emigracijos bangose negalimas.

Emigracijos naratyvo pasakojimo struktūra. Teorinėje disertacijos dalyje akcentuota, kad naratyvas pasižymi tam tikra formaliaja pasakojimo struktūra, kuri sudaryta iš trijų pagrindinių susijusių elementų – naratyvo pradžios, naratyvo dėstymo ir naratyvo pabaigos. Laikant, kad emigracijos priežastys, poveikis ir emigrantų tipai yra esminiai pasakojimo apie emigraciją komponentai, galima sukonstruoti loginę pasakojimo struktūros kompoziciją. Palankias galimybes tam sudaro emigracijos temos išsidėstymas chronologiniuose rėmuose. Sociologinis emigracijos tendencijų aprašymas parodė, kad emigracija aiškiai išsidalija į vienodus laiko periodus – pirmoji ir ketvirtoji emigracijos banga apima trejų metų laikotarpį, o antroji ir trečioji emigracijos banga – visą dešimtmetį. Vadovaujantis tuo, pasakojimo apie emigraciją seka turėtų atrodyti taip: *pirmoji emigracijos banga žymi naratyvo pradžią; antroji ir trečioji emigracijos bangos – naratyvo plėtotę; o ketvirtoji emigracijos banga – naratyvo pabaigą.* Emigracijos naratyvo įkomponavimas į griežtai apibrėžtą struktūrą, suteikia periodinės spaudos leidinių pateikiamam emigracijos pasakojimui konkrečią sąrangą. Manoma, kad emigracijos naratyvo – vieno bendro pasakojimo – ypatybes detaliau nusako pasakojimo pobūdis, kuris teorinėje disertacijos dalyje apibrėžtas dviem pagrindiniais terminais – *dominuojančiu siužetu* ir *šalutiniu siužetu* (dėl savo funkcinės paskirties paaiškinti, patikslinti ir argumentuoti konstruojamo naratyvo dominuojantį siužetą daug dažniau vadinamas daugiskaitos forma, t. y. *šalutiniais siužetais*). Tad dominuojantį siužetą naratyvo struktūroje parodys emigracijos priežasčių ir poveikio temos, o šalutinį siužetą – ne tokios svarbios temos. Analogiškai vertinami ir emigrantų tipai. Vadovaujantis tokia naratyvo analizės schema, toliau aptariamas emigracijos motyvų ir emigracijos poveikio naratyvas pasirinktuose periodiniuose leidiniuose.

Emigracijos motyvų naratyvo struktūra. Analizė atskleidė, kad emigracijos motyvai periodiniuose leidiniuose 1991–2017 m. laikotarpiu išryškinti išsamiai, o išvykimo iš kilmės šalies priežastys yra reikšmingiausia (centrinė) visos emigracijos temos problematika. Todėl galima teigti, kad periodinės spaudos leidiniai priartina emigracijos motyvų naratyvą prie realaus (sociologinio) emigracijos paveikslo. Laikantis nustatytų emigracijos dėsningumų, nuosekliai formuojamas trijų skirtingų dalių (laiko periodų) emigracijos naratyvas.

Pasakojimo *pradžią* sudaro dominuojantis *karjeros, darbo* (23,9 proc.) ir *trėmimų* (14,2 proc.) siužetas. Jį atitinkamai sustiprina *diplomatinę tarnybą* (9,1 proc.), *nusikaltimus ir nelaimės* (8,8 proc.), *studijas užsienyje* (5,4 proc.), *kvalifikacijos kėlimą* (4,8 proc.) ir *politinį persekiojimą* (4,2 proc.) atskleidžiantys šalutiniai (pagalbiniai) naratyvo siužetai. Pasakojimo *plėtotę* ryškiausiai formuojama iš *nusikaltimų ir nelaimių* (25,5 proc.) bei *karjeros,*

darbo (19,2 proc.). O tarp šalutinių siužeto istorijų patenka: *studijos užsienyje* (6,6 proc.), *legalus gyvenimas ir darbas užsienyje* (4,9 proc.), *trėmimai* (4,7 proc.), *diplomatinė tarnyba* (4,4 proc.), *karo grėsmė* (4,1 proc.) ir *poreikis užsidirbti pinigų* (3,6 proc.). Galiausiai pasakojimą apie emigraciją *užbaigia karjeros, darbo* (21,8 proc.) ir *nusikaltimų ir nelaimių* (16,1 proc.) pasakojimas. Atskiro paaiškinimo reikalauja šalutinių siužetų struktūra. Apibrėžiant šalutinių siužetų reikšmės ribas teigta, kad į jų sudėtį patenka istorijos iki pasikartojančios skaitinės reikšmės; kita vertus, šįkart šių dėsnų pritaikyti negalėtume. Žvelgiant į emigracijos motyvų naratyvo pabaigą, matyti, kad iškart po dominuojančio siužeto seka dvi istorijos, turinčios vienodą procentinę išraišką (žr. 1 priedo 29 lentelę). Manoma, kad tokį pagalbinių siužetų išsidėstymą galima laikyti išimtimi, šioms priskiriant jau minėtas istorijas ir tas, kurios intensyvumu yra panašios. Tokiu atveju į šalutinių siužetų struktūrą nepateks emigracijos istorijos, pasižyminčios (nesutampančiu) skirtumu nuo paskutinės pagalbinių siužetų kompoziciją sudarančios emigracijos istorijos. Tad šalutinių siužetų liniją, vadovaujantis aprašytąja logika, naratyvo pabaigoje suformuoja: *skurdas* (7,3 proc.), *geresnio gyvenimo paieškos* (7,3 proc.) ir *nusivylimas valdžia* (7,1 proc.).

Vertinant emigracijos motyvus išryškinantį naratyvą, galima įžvelgti, jog šis periodinės spaudos leidiniuose beveik nekinta. Tai ypač matoma analizuojant dominuojantį pasakojimą apie emigraciją siužetą. Matyti, kad visais emigracijos naratyvo egzistavimo periodinės spaudos leidiniuose laikotarpiais reikšmingiausių istorijų sąrašą kaskart vis papildo *karjera, darbas, nusikaltimai ir nelaimės*. Todėl šiek tiek daugiau informacijos apie naratyvo vyksmo eigą suteikia šalutiniai – pagalbiniai – siužetai, kurių sudėtis skirtingais pasakojimo apie emigraciją periodais yra gana įvairi. Tai, kad emigracijos priežastis atskleidžiantis naratyvas 1991–2017 m. laikotarpiu yra pastovus, rodo ir pasakojimo plėtotės – ilgiausias ir chronologiniu požiūriu labiausiai išsėtęs – etapas. Dominuojantis naratyvo plėtotės siužetas yra analogiškas reikšmingiausiai viso pasakojimo apie emigraciją struktūrai, o ir šalutinius naratyvo siužetus suformuoja daugiausia antrajai emigracijos bangai būdinga problematika (palyginimui žr. 1 priedo 27, 28 a lenteles). Tai leidžia teigti, kad, nepaisant skirtingų Lietuvos emigracijos raidos ypatybių, emigracijos priežastis atskleidžiantis naratyvas analizuojamuose laikraščiuose pristatomas iš bendrųjų istorijų, kurios konkretaus laikmečio – emigracijos bangų – specifikos neatspindi. O šalutinių siužetų skaičius, procentiškai lyginant su matomiausiu siužetu, yra tiesiog per mažas, kad atsvertų dominuojantį emigracijos vaizdinį ir aiškiau išryškintų specifinius emigracijos dėsnumus. Vadinasi, šalutiniai siužetai šįkart išties atlieka tik pagalbinę – pasakojimo praturtinimo – funkciją, kiek pajavairindami statišką emigracijos

naratyvą. Tai leidžia teigti, kad periodinės spaudos leidiniuose pristatomas pasakojimas apie emigraciją menkai sutampa su bendrosiomis emigracijos tendencijomis, nepriklausomai nuo laiko akcentuojant emigracijos problematiką.

Emigracijos poveikio naratyvo struktūra. Nepakankamas emigracijos poveikio temos atskleidimas periodinės spaudos leidiniuose nesudaro galimybių į šią problemą pažvelgti holistiniu požiūriu, todėl identifikuotos emigracijos tendencijos turi būti patikrintos papildomai. Nepaisant to, periodinės spaudos leidinių 1991–2017 m. laikotarpio emigracijos poveikio naratyvas pristatomas ir interpretuojamas analogiška tvarka.

Emigracijos poveikį pristatančio naratyvo *pradžią* formuoja dominuojantis siužetas iš trijų pagrindinių istorijų bloko – *mecenatystės ir finansinės paramos* (26,6 proc.), *lietuviybės puoselėjimo svetur* (19,8 proc.) ir *patriotiškumo stiprinimo* (18,1 proc.). Istorijų gausus šalutinis siužetas pasakoja *apie emigrantų dalyvavimą kilmės šalies visuomeniniame gyvenime* (11,3 proc.), *kilmės šalies vardo garsinimą, nuopelnus* (7,9 proc.), *negatyvų kilmės šalies įvaizdį* (6,8 proc.), *gyventojų skaičiaus mažėjimą* (4,5 proc.) ir *ryšių su kilmės šalimi silpnėjimą* (1,7 proc.). Naratyvo *plėtotė* pateikia dar įvairesnį reikšmingiausių emigracijos poveikio istorijų spektrą, kuris, lyginant su naratyvo pradžios momentu, savo sudėtimi skiriasi. Nors pirmąsias pozicijas užima ta pati emigracijos poveikio problematika, tarp dominuojančių siužeto istorijų patenka istorijos, pirma priklausiusios pagalbiniam siužetams (tai – *gyventojų skaičiaus mažėjimas* (11,0 proc.) ir *emigrantų dalyvavimas kilmės šalies visuomeniniame gyvenime* (10,8 proc.)). Charakteringiausios emigracijos poveikio istorijos beveik sutampa ir procentine išraiška, vadinasi, naratyvo plėtotės konstrukcijoje visos yra lygiai svarbios. Kaitos tendencijos matomos ir šalutinius siužetus formuojančiose emigracijos istorijose. Pagalbiniai emigracijos poveikio siužetai su ankstesniaisiais sutampa tik dviem emigracijos istorijomis (ryškinant *negatyvų kilmės šalies įvaizdį* (8,6 proc.) ir pranešant apie *kilmės šalies vardo garsinimą, nuopelnus* (8,0 proc.)), o kiti antraeiliai siužetai gvildena naujus emigracijos poveikio klausimus. Tai – *patriotiškumo silpnėjimas* (7,4 proc.), *kvalifikuotos darbo jėgos ir aukštos kvalifikacijos specialistų netekimas* (5,7 proc.), *mažėjantis skurdas, spartesnė ekonominė plėtra* (1,9 proc.), *yrančios šeimos* (1,4 proc.). Naratyvo *pabaiga* taip pat dinamiška – dominuojantis siužetas konstruojamas iš *gyventojų skaičiaus mažėjimo* (32,3 proc.) ir *patriotiškumo silpnėjimo* (28,1 proc.). Kita vertus, šalutiniai siužetai jau atkartoja naratyvo plėtotės etapui būdingus emigracijos poveikio dėsninumus, todėl išskirtinumo savo išsidėstymu pasakojimo atomazgai nesuteikia.

Apibendrinant emigracijos poveikio istorijas išryškinančią naratyvo struktūrą, galima teigti, jog ji yra kintanti. Tiek dominuojančiame, tiek šalutiniuose siužetuose emigracijos istorijų pasikartojimas nežymus. Tačiau šiuos dėsningumus objektyviai vertinti trukdo ne tik emigracijos padarinių pristatymo periodinės spaudos leidiniuose stoka, bet ir paties naratyvo konstrukcijos trapumas. Atidžiau žvelgiant į naratyvą sudarančių istorijų visumą, galima matyti, kad beveik visos emigracijos poveikio istorijos visuose naratyvo konstravimo lygiuose sutelpa į dominuojančio ir pagalbinių siužetų struktūrą, tad pasakojimas tarsi neįgauna naratyvui būdingo tęstinumo ir kartu neužtikrinama nešališka naratyvą suformuojančių istorijų atranka. Vertinant pasakojimą apie emigraciją teminiu požiūriu, matyti, kad periodinės spaudos leidiniai akcentuoja emigracijos poveikį kultūrai (sudaro lygiai pusę istorijų grupių tarp dominuojančių siužetų formuojančių istorijų), o pamatinės emigracijos poveikio sritys – poveikis ekonomikai, darbo rinkai, socialinei sferai ir kt. – lieka neįvardytos.

Galima teigti, kad periodinės spaudos leidiniai „Respublika“ ir „Lietuvos rytas“ visu analizuojamu laikotarpiu aktualina patriotiškumo – pagarbos tėvynei ir lietuviškoms kultūros tradicijoms – temas.

Laikantis pasakojimo apie emigraciją analizės principų, atskirai ryškinami emigrantų tipai. Teigiama, kad skirtinguose naratyvo konstravimo lygmenyse dažniausiai aptinkami emigrantų tipai atitinka emigracijos priešasčių ir poveikio naratyvo dominuojančio siužeto liniją, o ne tokie reikšmingi emigrantų tipai – naratyvo šalutinių siužetų liniją. Toks emigrantų tipų traktavimas suteikia galimybes pagrįstai patikrinti, ar pasakojimo apie emigraciją vyksmo sudėtis tarpusavyje siejasi su to vyksmo dalyviais ir kokios specifinės jų (dalyvių) ypatybės atsiskleidžia naratyvo siužeto konstravimo periodinės spaudos leidiniuose metu.

Pradiniu (pradžios) pasakojimo apie emigraciją konstravimo etapu periodinės spaudos leidiniuose „Respublika“ ir „Lietuvos rytas“ aiškiai dominuoja du emigrantų tipai – išeiviai (26,7 proc.) ir karjeros emigrantai (18,2 proc.). Tarp kitų emigrantų tipų – tremtiniai, politiniai kaliniai (9,6 proc.), diplomatai (7,5 proc.), nusikaltėliai (7,3 proc.) ir ekonominiai emigrantai (3,1 proc.). Naratyvo plėtotė reikšmingiausias emigrantų konotacijas suteikia karjeros emigrantams (22,7 proc.) ir kriminaliniams nusikaltėliams (21,4 proc.). Šalutiniams emigrantų tipams priskiriami – išeiviai (13,8 proc.), ekonominiai emigrantai (7,2 proc.), studentai (5,4 proc.), tremtiniai, politiniai kaliniai (4,0 proc.), diplomatai (3,7 proc.), karininkai (2,1 proc.). Naratyvo pabaigoje vėl dominuoja karjeros emigrantai (22,4 proc.), o antra svarbiausia emigrantų kategorija pelnytai tampa ekonominiai emigrantai (18,3 proc.). Pagalbinių – aiškinamųjų – emigrantų tipų struktūra,

nepaisant santykinai neilgo pasakojimo apie emigraciją baigties periodo, taip pat plati ir įvairialypė. Kita vertus, kai kurie iš jų atkartoja ankstesnio pasakojimo etapo emigrantų tipų sudėtį.

Žvelgiant į periodinės spaudos leidinių pateikiamą emigrantų portretą, matyti, kad jis atitinka statišką emigracijos priežasčių paveikslą. Ryškiausi emigrantų tipai (tarp jų dominuoja karjeros emigrantai) daugeliu atvejų sutampa su emigracijos pasakojimu. Kaitos emigrantų tipų pristatymui suteikia šalutiniai siužetai, aiškiai parodantys emigrantų tipų pokyčius. Galima matyti, kad iš visų pagalbiniuose siužetuose išryškinamų emigrantų tipų naratyvo kompozicinėje struktūroje periodiškai pasikartoja vos dvi emigrantų socialinės grupės – tremtiniai, politiniai kaliniai ir studentai. Vertinant emigrantų tipų sandaros ypatybes, darytina išvada, kad periodinės spaudos leidiniai parinko tikslus ir emigracijos dėsningumus atitinkančius išvykstančiųjų tipus.

4 lentelė. Naratyvo elementų pateikimas emigracijos bangose

Išraiška proc.	1 banga	2 banga	3 banga	4 banga
Veikėjai				
Karjeros emigrantai	18,2	21,2	24,6	22,4
Nusikaltėliai	7,3	22,6	19,9	13,6
Išeiviai	26,7	15,9	11,0	10,6
Siužetas (emigracijos priežastys)				
Nusikaltimai ir nelaimės	8,8	27,3	23,1	16,1
Karjera, darbas	23,9	19,6	18,7	21,8
Studijos užsienyje	5,4	7,1	5,9	4,6
Siužetas (emigracijos poveikis)				
Lietuvybės puoselėjimas svetur	19,8	19,6	10,1	4,8
Patriotiškumo stiprėjimas	18,1	21,4	6,8	6,0
Gyventojų skaičiaus mažėjimas	4,5	2,5	19,8	32,3

Šaltinis: sudaryta autorės

Iš empirinio tyrimo rezultatus apibendrinančios lentelės matyti, kad naratyvo elementams emigracijos bangose būdinga kaita ir nepastovumas. Vertinant dominuojančius emigracijos veikėjus, matoma nusikaltėlių ir išveivių charakteristikų kaita: nusikaltėlių minėjimas augo, o išveivių – mažėjo. Siužetas, atskleidžiantis emigracijos priežastis, rodo, kad labiausiai po pirmosios emigracijos bangos periodinės spaudos leidiniuose didėjo nusikaltimų ir nelaimių problematikos atspindėjimas. Pasakojime, pristatančiame emigracijos poveikį, reikšmingiausios lietuvių puoselėjimo svetur ir patriotiškumo stiprinimo temos, aktualios periodinės spaudos leidiniams, buvo pirmojoje ir antrojoje emigracijos bangoje. Nuo trečiosios emigracijos bangos periodinės spaudos leidiniuose iškilo kita – gyventojų skaičiaus mažėjimo – tema.

Metaforiško pasakojimo analizė periodinės spaudos leidiniuose. Paskutinė disertacijos empirinio tyrimo dalis skirta metaforiškam pasakojimui nagrinėti. Kadangi asmeninio gyvenimo istorijos nepalaiko vientiso pasakojimo skirtingose emigracijos bangose (žr. empirinio tyrimo dalį „Emigracijos temos skelbimas rubrikose“), metaforiškas pasakojimas chronologiškai neanalizuojamas. Todėl metaforiško pasakojimo elementų panaudojimą, funkcines ypatybes ir jo bruožus atskleidžia visam 1991–2017 m. laikotarpiui būdingas pasakojimas. Kita vertus, laikoma, jog metaforiško pasakojimo chronologija nagrinėjimu laikotarpiu yra baigtinė, tad, kartojant empirinį tyrimą ateityje, tikimasi gauti kitokius empirinio tyrimo rezultatus. Tai susiję ne tiek su metaforiško pasakojimo ypatybėmis, kiek su emigracijos temos pateikimo periodinės spaudos leidiniuose tendencijomis. Žvelgiant į metaforiško pasakojimo chronologinę seką 1991–2017 m. laikotarpiu (žr. 1 priedo 2 d lentelę), matyti, kad pasakojimas periodinės spaudos leidiniuose suformuojamas iš antrosios emigracijos bangos problematikos (169 teksto vnt. iš 288 vnt., 58,7 proc. visų metaforišką pasakojimą sudarančių teksto vnt.). Manytina, kad pasakojimui pasiskirstant tolygiau tarp emigracijos bangų jis pakistų. Jo kaitai įtakos gali turėti ir emigracijos bangų specifika *per se*. Nuo 2014 m. prasidėjo naujoji, ketvirtoji politinių, ekonominių, socialinių veiksmų, t. y. nepasitenkinimo šalies politine sistema, ekonominės finansų krizės, nedarbo, skurdo ir kt., inspiruota emigracijos banga, išsiskirianti iš kitų emigracijos bangų mišriu, kompleksiniu emigracijos pobūdžiu.

Periodinės spaudos leidiniuose „Respublika“ ir Lietuvos rytas“ labiausiai paplitusios dvi metaforiško pasakojimo rūšys – *nuotykių-didaktinis* (136 iš 288 teksto vnt.) pasakojimas ir *nuotykių* (111 iš 288 teksto vnt.) pasakojimas. O *didaktinis* pasakojimas, kurio paskirtis – auklėti, mokyti, šviesti, aptinkamas rečiausiai (2 iš 288 teksto vnt.) (žr. 1 priedo 38 a lentelę). Tai

atskleidžia, kad rojaus metafora periodinės spaudos leidiniuose konstruojama pasitelkiant ne tiesioginę žiniasklaidos (periodinės spaudos leidinių) kritiką ar moralizavimą, o veiksmą ir laukiamą jo rezultatą. Analizuojant pasakojimo ypatybes, galima pastebėti, jog jos tiksliai atitinka metaforiško pasakojimo pobūdį – *nuotykių* pasakojime ryški išbandymų (išmėginimų) siužeto gija: ryškinamos studijų užsienyje (30 iš 111 teksto vnt.) ir tremties (20 iš 111 teksto vnt.) istorijos. *Nuotykių* pasakojimui taip pat būdingi dideli kontrastai, veiksmo kraštutinumai (pavyzdžiui, tragiška baigtis (50 iš 111 teksto vnt.)). *Nuotykių-didaktiniame* pasakojime aiškus siekiamas tikslo (nuotykių) ir tikėtino atpildo santykis (tarp dominuojančių istorijų patenka karjera, darbas (34 iš 136 teksto vnt.), o herojaus veiksmus dažniausiai lydi nesėkmių supaprastinimas (71 iš 136 teksto vnt.) ir atgimimas (61 iš 136 teksto vnt.)). *Didaktinis-filosofinis poetinis pasakojimas* tikslingai gvildena jausmų, meilės, laimės ir gyvenimo prasmės klausimus (istorijos, suformuojančios šią metaforiško pasakojimo rūšį, yra sudarytos vien iš santuokos su kitataučiais problematikos (28 iš 29 teksto vnt.), o herojaus charakterio transformacijas įprasmina atgimimo fazė (29 iš 29 teksto vnt.) (žr. 1 priedo 38 b–f ir 39 a–e lenteles). Aiškesnių bruožų ir struktūros periodinės spaudos leidiniuose neįgauna dvi metaforiško pasakojimo rūšys – *didaktinis* pasakojimas ir *absurdo* pasakojimas. Šių pasakojimų yra per mažai konkreitiems dėsniumams išvelgti.

Stebuklinės pasakos konstrukcijos panaudojimas metaforiškame pasakojime. Tikslas šalies – geresnės gyvenimo vietos – metafora periodinės spaudos leidinių tekstuose sukonstruojama tada, kai galutinis metaforiško pasakojimo, todėl ir konkrečios emigraciją pristatančios istorijos, rezultatas – *sėkminga baigtis*. Tad teigiama pasakojimo atomazga parodo, kad tikslo šalis yra pranašesnė už kilmės šalį. Ir priešingai, pasakojimui pasibaigus *nesėkme*, rojaus iliuzija neįgyvendinama, emigracijos patirtys traktuojamos kaip nuosmukis, o gimtoji šalis vėl tampa saugiu prieglobsčiu, užuovėja. Pasakojimo rezultato (sėkmės) siekia pagrindinis istorijos veikėjas – herojus. Jo siekiamus tikslus parodo emigracijos priežasčių ir poveikio dedamosios, lemiančios herojaus pradinės (pirminės) ir galutinės (istorijos pabaigos) būsenos pokyčius, stabilumą. Pavyzdžiui, emigracijos priežastis užsidirbti pinigų atskleidžia, jog pagrindinis veikėjas yra beturtis, vargšas, tad jo tikslas – praturtėti. Vadinasi, herojaus statuso pradinė būseną – *neturtingas*, o laukiama būseną – *turtingas*. Herojaus pradinės būsenos pokytį – pasiektą laukiamą rezultatą – atskleidžia susidūrimas su priešu – antipodu. Vadovaujantis pradėta plėtoti istorijos gija, galima pateikti tokią tolesnę sėkmės istorijos chronologiją: herojus tikslo šalyje gauna pelningą darbo

pasiūlymą, su darbdaviu (antipodu) susiklosčius sėkmingiems darbo santykiams, herojus paaukštinamas tarnyboje, ir tai leidžia jam svečioje šalyje užsitikrinti tam tikrą statusą ir kartu palengva susikurti ekonominę, finansinę gerovę. Priešingas aprašytajam istorijos plėtotės scenarijus, bylojantis apie nuo istorijos pradžios momento nepakitusią pagrindinio veikėjo būseną, galėtų būti toks: herojus užsienyje dirba sunkų, prastai atlyginamą fizinį darbą, o darbdavys (antipodas) jo darbo rezultatais lieka nepatenkintas ir darbinius santykius nutraukia. Herojui ilgai nepavykus surasti kito darbo, jis grįžta į kilmės šalį tuščiomis. Laikoma, kad susidūrimo su priešu metu (vadovaujantis teorinėje darbo dalyje C. Bookerio apibrėžtomis metaforiško pasakojimo įvykių vyksmo kaitos fazėmis) pagrindinis pasakojimo veikėjas išgyvena tam tikras *transformacijas* – įgyja naujos patirties, sėkmingai susidoroja su kilusiais sunkumais, pradeda naują gyvenimą etapą ir pan. Nagrinėjamos istorijos atveju herojaus sėkmė galėtų būti hiperbolizuojama *supaprastinant nesėkmes*. Vadinasi, herojus, pasakodamas apie gyvenimo ir darbo užsienyje patirtį, nesėkmėms sąmoningai suteiktų racionalų paaiškinimą ir pagrindimą – pavyzdžiui, užtikrintai teigtų, kad viršvalandinis darbas nėra sunkus, nes pagrindinis veikėjas įpratęs atkakliai siekti užsibrėžto tikslo, darbo kokybei keliami griežti reikalavimai yra ne trūkumas, o priešingai – darbdavio pasitikėjimo ir pagarbos ženklas. Herojaus patirtos charakterio transformacijos atveda prie konkrečios pasakojimo *pabaigos* – *pasakojimo rezultato*. Analizuojamu atveju sėkminga pasakojimo baigtis – tai geras darbas ir ekonominis, finansinis stabilumas tikslo šalyje, o prognozuojama nesėkminga pasakojimo baigtis – herojaus finansinės padėties pablogėjimas ir naujų galimybių paieška kilmės šalyje. Iš to galima spręsti, ar pasakojimas baigėsi sėkme ar nesėkme. Nustačius pasakojimo baigtį, ryškinama metaforiško pasakojimo *specifika* – vertinama, ar pasakojime vartojama tiesioginė kalba, neįmanomybės elementai ir kt.

Išryškinus metaforiško pasakojimo analizės struktūrą, reikalinga akcentuoti dar keletą metaforiškam pasakojimui tyrinėti reikšmingų detalių. Visos pasakojimo vyksmą ir herojaus būsenos pokytį inspiruojančios emigracijos priežasčių ir poveikio dedamosios pasakojimo pradžios etape pripažįstamos teigiamomis ir gali baigtis sėkme, nepriklausomai nuo savo pirminės apibrėžties. Tai reiškia, kad sėkminga baigtis galima ir tais emigracijos atvejais, kuriuos nulėmė nuo išvykstančiųjų tiesiogiai nepriklausančios politinės, ekonominės, socialinės aplinkybės. Tai – trėmimai, karo grėsmė, politinis persekiojimas, politinis prieglobstis, kt. Tačiau tokios emigracijos patirtys nulems, kad rojaus metafora (pagal emigracijos pobūdį) lygiomis gali atitekti tiek tikslo, tiek kilmės šaliai.

Nors metaforiško pasakojimo esmę ir atomazgą dažniausiai nulemia susidūrimas su heroju priešingu veikėju (antipodu), esama išimčių. Tarp periodinės spaudos leidiniuose metaforiško pasakojimo kompoziciją įgaunančių istorijų yra tokių, kuriose antipodas tiesiogiai nedalyvauja, o pasakojimo baigtį paskatina palaikomieji veikėjai. Tai, kad nėra antipodo, susiję su tuo, jog pasakojime neįmanoma apčiuopti jokios aštresnės konfliktinės ar dviprasmybes sukeliančios situacijos, nes pasakojimo įvykiai klostosi labai ramia – linijine – seka, kuri paprastai būna aiški jau pasakojimo vyksmo pradžioje. Dėl to tokios istorijos visuomet baigiasi sėkme ir nelaimingos pabaigos tiesiog neturi. Kita vertus, tai nereiškia, jog pasakojimui be antipodo nebūdinga ir herojaus patiriamų charakterio transformacijų fazė. Herojaus charakterio virsmus tokiu atveju nulems palaikomieji veikėjai, tačiau, atsižvelgiant į nuspėjamą ir antipodo netrikdomą pasakojimo eigą, jos bus ribotos ir darančios heroju tik teigiamą poveikį.

Rojaus iliuzijos konstravimas periodinės spaudos leidiniuose. Metaforiško pasakojimo struktūrą išlaikančių istorijų pateikimas periodinės spaudos leidiniuose aiškiai parodo, kad emigracijos patirtys užsienyje iš tiesų laikomos sėkmingomis. Tikslo šalis kaip geresnė vieta gyventi, dirbti, realizuoti save ir kt. pristatoma 229 teksto vnt. iš 288 teksto vnt. (79,5 proc.). Kilmės šaliai tokios konotacijos suteikiamos 20,5 proc. tekstų (59 periodinės spaudos leidinių teksto vnt.) (žr. 1 priedo 40 lentelę). Tikslo šalis rojaus metaforą labiausiai pelno dėl *geresnių karjeros ir darbo perspektyvų* (16,2 proc.), *studijų užsienyje galimybių* (12,7 proc.) ir *santuokos su kitataučiais* (12,2 proc.) – tai periodinės spaudos leidiniuose „Respublika“ ir „Lietuvos rytas“ labiausiai dominuojančios emigracijos sėkmės istorijos. Atskiro paminėjimo emigracijos kontekste nusipelno *karo grėsmės* (9,6 proc.) ir *trėmimų* (8,3 proc.) problematika. Matyti, kad šioms gyvenimo istorijoms taip pat būdingas laimingos pabaigos scenarijus, formuojamas iš dviejų pagrindinių temų – išblaškytų išėivių šeimų susijungimo ir tremtinių, politinių kalinių sugrįžimo į tėvynę po ilgų deportacijos metų (abiejų procentinė vertė periodinės spaudos leidiniuose yra maksimali). Kita vertus, prieštaringas istorijos vyksmas įgalina joms suteikti kitokią – reversinę – struktūrą, t. y. emigraciją traktuoti kaip sėkmės istoriją ne tikslo, o kilmės šalies atžvilgiu. Nagrinėjant emigracijos istorijas, pasibaigusias nesėkme, matyti analogiškos tendencijos – tikslo šalis rojaus iliuzijos netenka dėl *tremtyje patirtų išgyvenimų* (žmonių mirčių ir privatizuoto nekilnojamojo turto) (33,9 proc.) ir *karo grėsmės padarinių* (šeimų atsiskyrimo) (13,6 proc.) (palyginimui žr. 1 priedo 40 ir 41 lenteles). Tai leidžia pagrįstai teigti, kad kilmės šalies geresnės gyvenimo vietos (rojaus) apibūdinimo periodinės spaudos leidiniuose

nusipelno tik dėl politinių – nekontroliuojamų istorinės praeities – aplinkybių, o tikslo šalis – dėl visų kitų emigraciją paskatinusių politinių, ekonominių, socialinių veiksnių.

Periodinės spaudos leidiniuose išryškėjanti sėkmės ir nesėkmės istorijų sąranga nulemia, kad svarbiausi herojaus pradinės būsenos pokyčiai yra nuspėjami, akivaizdūs. Kitai tariant, matyti aiški metaforiška pasakojimą suformuojančių istorijų siužeto supaprastinimo tendencija. Jei istorija baigiasi sėkme, jos atomazga lydi ir absoliuti pirminės herojaus būsenos kaita. Galima paminėti keletą charakteringiausių atsitiktinių herojaus būsenos transformacijų: *vargšas-turtingas* (100 proc.), *stokojantis-verslus* (100 proc.), *nuskriaustas-palaikomas* (100 proc.), *sergantis-sveikas* (100 proc.) ir kt. Kartu būtina pažymėti, kad šie dėsniumai yra nulemti kontrastingos gėrio ir blogio kovos – herojaus ir antipodo – susidūrimo, o palaikomųjų veikėjų dalyvavimas pasakojime, kaip ir buvo manyta, tokio prieštaringo rezultato nesukuria. Nors istorijos baigtis ir teigiama, herojaus būseną išlieka gana statiška – tokia pat – visos jos plėtotės metu. Pavyzdžiui, politikas, siekiantis diplomatinės karjeros, istorijos pabaigoje užsitikrina *diplomato* (100 proc.) statusą (žr. 1 priedo 42 lentelę). Analizuojant pasakojimo veikėjų charakteristikų kilmę, matyti, kad tiek herojaus, tiek antipodo savybės periodinės spaudos leidiniuose suteikiamos toms pačioms socialinėms žmonių grupėms, iš jų ryškiausios ir labiausiai paplitusios yra dvi – *visuomenė* (herojus – 108 iš 288 teksto vnt.; antipodas – 60 iš 262 teksto vnt.) ir *žymūs žmonės* (herojus – 60 iš 288 teksto vnt.; antipodas – 51 iš 262 teksto vnt.). Palaikomųjų veikėjų charakteristikų sudėtis, priešingai, yra įvairi. Tai lemia, kad dominuojančio veikėjo konotacijos negali būti priskiriamos nė vienai iš jų (žr. 1 priedo 43 a–c lenteles). Nustatytos tendencijos atskleidžia svarbią metaforiško pasakojimo veikėjų ypatybę – analogiška herojų ir antipodų įprasminančių veikėjų charakteristikų sandara leidžia pamatyti, jog jų prigimtinių savybės yra lanksčios, kintančios ir labiausiai priklauso nuo pasakojimo vyksmo. Tai patvirtina ir šių veikėjų koncentracija emigraciją pristatančiose istorijose. Herojus ir antipodas labiausiai pastebimas analogiškose emigracijos istorijose: tose, kuriose ryškinama santuoka su kitataučiais (21 ir 22 tekstų vnt.), poreikis užsidirbti pinigų (16 ir 8 tekstų vnt.), karjera, darbas (26 ir 26 tekstų vnt.) ir pan. (žr. 1 priedo 44 a ir b lenteles). Vadinas, veikėjų charakteristikų ir pasakojimo siužeto sutaptis parodo, kad herojui nėra būdingos vien teigiamos (gerosios) charakterio savybės, o antipodui – vien neigiamos (blogiosios) charakterio savybės. Trumpai aptariant istorijų, kuriose dalyvauja palaikomieji veikėjai, struktūrą,

matyti, kad ji labai mišri, o jų vaidmuo (charakteristikų taikymo požiūriu) pasakojime – platus (žr. 1 priedo 44 c lentelę).

Analizuojant herojaus pasakojime išgyvenamas patirtis, akivaizdu, kad jos labai įvairiapusės ir vienos griežtos krypties neturi – panašų reikšmės svorį įgyja net 3 iš 5 metaforiško pasakojimo įvykių vyksmo kaitos fazių. Tai – *atgimimas* (31,3 proc.), *nesėkmių supaprastinimas* (25,3 proc.) ir *tragiška baigtis* (20,5 proc.) (žr. 1 priedo 45 a lentelę). Kita vertus, herojaus virsmus išryškinti padeda konkrečias pasakojimo kaitos fazes sustiprinantys įvykiai. Galima pastebėti, jog herojus būdo transformacijas patiria labai dinamiškose, aštriose ir metaforiškam pasakojimui tradiciškai būdingose situacijose. Pavyzdžiui, *atgimimo* (naujo gyvenimo pradžios) fazė ryškiausia santuokos su kitataučiais (28 iš 90 teksto vnt.) ir karo grėsmės (22 iš 90 teksto vnt.) atveju, *nesėkmės supaprastinamos* siekiant karjeros tikslų (33 iš 73 teksto vnt.) ir užsidirbti (17 iš 73 teksto vnt.), *tragiška baigtis* atspindi trėmimų siaubą (20 iš 59 teksto vnt.), *sėkmingas susidorojimas su kliūtimis* siejamas su studijomis užsienyje (28 iš 41 teksto vnt.), *nauja patirtis* – su diplomatine tarnyba (6 iš 25 teksto vnt.) ir kt. (žr. 1 priedo 45 b–f lenteles). Kontrastingas herojaus virsmus įprasminančių pasakojimo įvykių pateikimas leidžia teigti, kad periodinės spaudos leidinių „Respublika“ ir „Lietuvos rytas“ tekstams būdinga įprasta, standartinė (disertacijos teorinėje dalyje išryškinta) metaforiško pasakojimo kompozicija.

Ieškant pasakojimo įvykių vyksmo ir pasakojimo baigties sąsajų, išryškėja, kad moralas, priešingai metaforiško pasakojimo dėsningumams, periodinės spaudos leidinių „Respublika“ ir „Lietuvos rytas“ pasakojimuose yra būdingas tik sėkmės istorijoms. O pasakojimai, kurie baigiasi nesėkme, tenkinasi herojui tekusių išbandymų detalizavimu (žr. 1 priedo 46 a ir b lenteles). Šias tendencijas galima iliustruoti konkrečiais pavyzdžiais. Jie atrinkti taip, kad parodytų herojaus būsenas po susidūrimo su priešu. Tad teksto ištraukose atsispindi herojaus charakterio transformacijos ir istorijos baigtis.

Sėkmės istorija, rojaus metaforą suteikianti kilmės šaliai: pasakojama apie tremtinę, sėkmingai sugrįžusią iš Sibiro <...> „Pirmiausia, spalio mėnesį, išvežė dvi dukteris – Aldoną ir Eleonorą. O po naujų metų ir šeimą <...> Penkerius metus Ručinskai išbuvo tremtyje, kur nė kiaušinio, nė obuoliuko nematė. Apolonijos akys žvilga, kai pasakoja apie ten patirtus vargus <...> Nelengva buvo, oi, nelengva. Tačiau žvelgia ji į ateitį blaiviai <...> Apolonija į savo kalną jau įkopė <...>.”⁵⁷

⁵⁷ „Kalno Ručinskienė“, *Respublika*, 1991 m. rugsėjo 11 d., Nr. 218 (549).

Sėkmės istorija, rojus metaforą suteikianti tikslo šaliai: pasakojama apie lietuvi studentą, išvykusį dirbti į Kaliforniją <...> „Ar išsvajoto gyvenimo Amerikoje netemdo seniai pasibaigęs vizos galiojimas ir nelegalo statusas? Tomas tik nusijuokia: „Ką galėjau, susitvarkiau vos atvykęs, įgijau vairuotojo pažymėjimą, turiu socialinės apsaugos kortelę. Galiu net laisvai skraidyti po JAV, užtenka parodyti vairuotojo pažymėjimą. Amerikoje gyvena 16 mln. nelegalų. Įkliūčiau nebent patekęs į kalėjimą“ <...> Paklaustas, ar nesvajoja bent kartais atostogų grįžti į Lietuvą, vaikiną sako, kad ilgesys kamavo tik pirmaisiais metais <...> Visada žavėjęsis gyvenimu be rūpesčių, Tomas ieško šiltesnės vietos po saule. Kalifornija jam pasirodė geriausia vieta pasiekti savo tikslus. „Visi juk ieškome, kur geriau“, – sako Tomas.“⁵⁸

Nesėkmės istorija, ryškinanti tikslo šalies trūkumus. Joje pasakojama apie studentę, kuri užsienyje buvo apgauta vietinių darbdavių <...> „Nors važiauvau dirbti aukle, vaikų šioje šeimoje beveik neteko prižiūrėti <...> Tad daugiausia laiko teko praleisti su katėmis, kurių ten buvo begalė <...> Antroji šeima, kurioje buvau įdarbinta, gyveno Kopenhagos priemiestyje <...> Maždaug po savaitės šeimnininkai Giedrei pareiškė, jog vaikus jie patys auklės, o merginai reikės tvarkyti namus <...> Giedrė per skelbimus susirado trečią šeimą, kuri augino tris vaikus <...> Giedrė buvo apkaltinta kompaktinių diskų, pinigų, drabužių briliantų vagystėmis <...> – Nutarę išklausti ir antrąją pusę“, kreipėmės į Vilniaus universiteto studentų atstovybės valdybos pirmininko pavaduotoją Ramintą Štuikytę <...> Pastaruoju metu norinčių į užsienį išvykti studentų daugėja, tam jie pasiima akademinės atostogas.“⁵⁹

Metaforiško pasakojimo struktūrą periodinės spaudos leidiniuose įgaunančioms emigracijos istorijoms būdinga stebuklinė retorika. Matyti dėsningumas, kad bent viena stebuklinės retorikos dedamoji – tiesioginė kalba, neįmanomybės elementai, stebuklinės erdvės-daiktai-gyvūnai-būtybės ir kt. – aptinkama beveik visuose periodinės spaudos leidinių tekstuose (apibendrinti duomenys pateikiami 1 priedo 47 a lentelėje). Kita vertus, stebuklinės retorikos elementų panaudojimas skiriasi. Galima išvelgti, jog bemaž kiekviena pasakojimo kaitos fazė, kurios metu vyksta herojaus charakterio transformacijos⁶⁰, turi savo išskirtinę retoriką. *Atgimimo* ir *tragiškos baigties* fazėse labiausiai akcentuojami dangaus kūnai, stebuklinės

⁵⁸ „Naujas gyvenimas po Kalifornijos saule“, *Respublika*, 2007 m. liepos 13 d., Nr. 157 (5210).

⁵⁹ „Valgiau iš vienos lėkštės su katėmis“, *Respublika*, 1998 m. kovo 20 d., Nr. 63 (2388).

⁶⁰ Šįkart laikoma, kad tam tikra pasakojimo įvykių vyksmo kaitos fazė yra būdinga emigracijos istorijai kaip visumai. Todėl stebuklinė retorika galima visame tekste.

erdvės, skausmo ir kančios vietos – dievas, dangus, pragaras, angelas, velnias (jų pasiskirstymą žr. 1 priedo 47 b ir c lentelėse). Pavyzdžiui:

[Atgimimas] <...> „Pirmųjų metų pragaras užatlantėje baigėsi, kai didcentryje atsitiktinai sutiktas vyras pasiūlė prižiūrėti senutę <...> Po dvejų metų draugystės jiedu susituokė <...>.“⁶¹

[Tragiška baigtis] „– Aš stovėjau Panerių miške prie tų baisių griovių ir mėginau prisiminti savo klasės draugų veidus. Stovėjau ir visiškai nuoširdžiai stebėjau, kodėl aš gyvas, už kokius nuopelnus <...> Jie turėjo teisę, duota Dievo ir gamtos, gyventi, baigti gimnaziją, sukurti šeimas, dirbti <...>.“⁶²

Nesėkmių supaprastinimo ir sėkmingo susidorojimo su kliūtimis fazėse, priešingai, matoma didelė gyvūnus-gamtą-žmogaus kūną, magiškas būtybes-burtus-pasivertimus įprasminančių elementų raiška, o dangaus kūnus, stebuklines erdves, skausmo ir kančios vietas atskleidžiančių dedamųjų raiška yra santykinai nedidelė. Be to, šios pasakojimo kaitos fazės bene vienintelės aiškiau parodo ir magiškų daiktų bei skaičių egzistavimą metaforiško pasakojimo kompozicinėje struktūroje (žr. 1 priedo 47 d ir e lenteles). Pavyzdžiui:

[Nesėkmių supaprastinimas] <...> „Žiurkių lenktynėse“, kaip Amerikoje vadinama įtempta profesinė kolegų konkurencija, dalyvauja visų didžiųjų JAV miestų gyventojai <...> Tiesa, žiurkių lenktynėmis“ domisi ne visi. Jungtinėse Valstijose pakanka biurokratų ir padavėjų, kurie juda tokiu pat greičiu, kaip išsiskiriančios tektoninės platformos <...> Jeigu aš rinkčiau Amerikai nacionalinį himną, tai naudočiausi eilutėmis tik šios dainos: „Man patinka Amerikoje, viskas gražu Amerikoje, viską gali Amerikoje, jei bent grašį kišenėj turi.“⁶³

[Sėkmingas susidorojimas su kliūtimis] <...> „Būdama Liubeke, dirbu nuo ryto iki vakaro. Pradėjusi čia studijuoti, maždaug pusę metų nesulaukiau nė vieno pasiūlymo – manęs niekas nepažinojo. Koncertuoti pradėjau po sėkmingo konkurso Šveicarijoje. Po to jau vienas pasirodymas „gimdė“ kitą <...> Na, nėra man taip buvę, kad pulčiau į ašaras <...>.“⁶⁴

⁶¹ „Pragarą ištvėrusi lietuvė gyvenimą susikūrė gerumu“, *Respublika*, 2003 m. liepos 12 d., Nr. 161 (4005).

⁶² „Keturiasdešimt penki iš Lietuvos Jeruzalės“, *Respublika*, 1992 m. kovo 19 d., Nr. 54 (678).

⁶³ „Man patinka Amerikoje“, *Respublika*, 1993 m. kovo 27 d., Nr. 58 (936).

⁶⁴ Smuikininkė Dalia Stulgytė: „Liubekas dabar yra tarsi antrieji mano namai“, *Lietuvos rytas*, 1994 m. vasario 25 d., Nr. 38 (982).

Skurdžiausia stebuklinės retorikos raiška išsiskiria *naujos patirties* įgijimo fazė. Galima matyti, kad stebuklinės retorikos elementai joje beveik neatsispindi (žr. 1 priedo 47 f lentelę). Šios tendencijos dar kartą išryškina palaikomųjų veikėjų formuojamo pasakojimo ypatybes.

Analizė atskleidė, kad metaforiško pasakojimo kompozicinę struktūrą įgaunančios emigracijos istorijos tikslo šaliai išties suteikia rojaus metaforą. Nors empiriniam tyrimui pasirinkti tekstai neleidžia atlikti detalesnės analizės, objektyviai įvertinti metaforiško pasakojimo chronologinių dėsningumų ir kaitos, matyti, kad pagrindiniai šio pasakojimo bruožai emigraciją pateikiančiose istorijose yra ryškūs.

Tyrimo apribojimai. Metaforiško pasakojimo analize pirmiausia siekta parodyti jo elementų panaudojimą, požymius žiniasklaidos publikacijose, todėl emigracijos dėsningumų ryškinimas laikomas metaforiško pasakojimo nagrinėjimo rezultatu. Norint metaforiško pasakojimo analizei naudoti disertacijos autorės sukonstruotą loginę metaforiško pasakojimo struktūros identifikavimo schemą, emigracijos dėsningumų patartina ieškoti ir kitose žiniasklaidos priemonėse, pavyzdžiui, laisvalaikiui skirtose televizijos laidose. Siekiant kitokio metaforiško pasakojimo elementų panaudojimo (metaforišką pasakojimą pristatant kita nei pasakos konstrukcija), reikia keisti – siaurinti, konkretinti – metaforiško pasakojimo apibrėžimą.

Žiniasklaidos vaidmens nustatymas. Žiniasklaidos vaidmenį parodo žiniasklaidos laikysena ir vidinis kontekstas. Minėtos naratyvo elementų dedamosios šiuo atveju atskleidžia žiniasklaidos vaidmens skirtumus – žiniasklaidos kaip pasyvios ir aktyvios veikėjų. Laikoma, kad žiniasklaida *passyvi veikėja* yra tada, kai tekstuose apie emigraciją nesukuria ir neplėtoja tarpusavio sąveikos su veikėjais, o tekstuose cituoja vieną, kelis veikėjus arba necituoja nieko (būdinga žinutėms). Žiniasklaida kaip *aktyvi veikėja* naratyvo konstravimą atlieka pasitelkdama kitus veikėjus, kai cituoja du ir daugiau veikėjų, kurie kuria tarpusavio sąveiką ir taip tampa paties pasakojimo dalyviais. Pagal žiniasklaidos – pasyvios ir aktyvios veikėjos – skirtības konstruojamam pasakojimui apie emigraciją priskiriamas ir *kontekstas*. Žiniasklaidai esant pasyviai veikėjai ir naratyvą konstruojant savarankiškai, naratyvo vyksmas dėl to, kad nėra veikėjų tarpusavio sąveikų, dažniausiai vyksta viename konkrečiame (pavyzdžiui, politiniame, ekonominiame, kriminaliniame ar kt.) (vidiniame) kontekste. Todėl kontekstas, turintis vieną pagrindinę naratyvo vyksmo terpę, vadinamas *grynuoju kontekstu*. Žiniasklaidai imantis aktyvios veikėjos vaidmens ir naratyvo konstravimą perkeliant naratyvo veikėjams, konteksto apibrėžtis pakinta. Kadangi naratyvo veikėjai gali sąveikauti vienas su kitu, ši sąveika tarsi pratęsia

konteksto ribas. Atsižvelgiant į naratyvo vyksmą, plotmės sutaptis ar išsisklaidymą, toks kontekstas tampa *sudėtiniu, mišriu kontekstu*.⁶⁵ Taigi veikėjų charakteristikos ir kontekstas suformuoja žiniasklaidos laikyseną (žr. toliau esančią lentelę).

5 lentelė. Žiniasklaidos laikysena ir konteksto specifika „Respublikoje“ ir „Lietuvos ryte“ 1991–2017 m. laikotarpiu

Žiniasklaidos laikysena	Veikėjai	Grynas kontekstas	Mišrus kontekstas
Be veikėjų – žurnalistas	777	723	54
Žiniasklaida su 1 veikėju	511	449	62
Žiniasklaida ir daugiau negu 2 veikėjai	4110	403	3707
Kiti veikėjai	100	92	8
Iš viso	5498	1667	3831

Šaltinis: sudaryta autorės

Nustačius žiniasklaidos – pasyvios ir aktyvios veikėjos – laikyseną, kitu etapu atliekamas funkcijų priskyrimas žiniasklaidai. Vadovaujantis teorinėje disertacijos dalyje atlikta žiniasklaidos funkcijų analize (žr. 1.1 skyrių), teigiama, kad pasyvią žiniasklaidos laikyseną atitinka *informacinė ir bendradarbiavimo* žiniasklaidos funkcijos, o aktyvią žiniasklaidos laikyseną – *stebėjimo ir radikalioji* funkcijos. Pasyviai ir aktyviai žiniasklaidai priskirti konkretūs vaidmenys identifikuojami pagal du pagrindinius kriterijus: (vidinio) konteksto aprėptį (pasyvios žiniasklaidos atveju); pačias žiniasklaidos funkcijas ir (vidinio) konteksto aprėptį (aktyvios žiniasklaidos atveju).

Žiniasklaidos laikysena sustiprinama konkrečia kalba: pasyviai žiniasklaidai būdinga nedaug veikėjų, pateikiamas naratyvas yra konstatuojamasis, todėl *kalba neutrali*. Aktyvi žiniasklaida naratyvui konstruoti pasitelkia skirtingus veikėjus, o pasakojimą geriausiai atskleidžia

⁶⁵ Plačiau paaiškinant sudėtinio, mišraus konteksto atsiradimą, galima pasitelkti tokį pavyzdį: pagrindinis naratyvo veiksmas vyksta kriminaliniame kontekste (aprašomas nusikaltėlio, besislapsčiusio užsienyje, sulaikymas), o jame dalyvauja trys skirtingos veikėjų grupės: policijos pareigūnai, užsienio šalies ambasados Lietuvoje atstovai, Vidaus reikalų ministerija. Pagal pavyzdį reikšmingiausiu – naratyvo lokaciją formuojančiu kontekstu – laikytinas kriminalinis kontekstas, o pagalbiniais kontekstais (vadovaujantis veikėjų charakteristikų kilme), – politinis kontekstas. Tad sudėtinio, mišraus konteksto specifika atspindi kriminalinis, politinis kontekstas.

kalba, kuria yra vertinama (suteikiant teigiamą, neigiamą emocinį krūvį) (6 lentelė).

6 lentelė. Žiniasklaidos vaidmuo „Respublikoje“ ir „Lietuvos ryte“ 1991–2017 m. laikotarpiu

Žiniasklaidos vaidmuo			
Pasyvi laikysena			
Žiniasklaidos laikysena	Veikėjai / Funkcijos	Informacinė	Bendradarbiavimo
Be veikėjų	777	606	171
1 veikėjas	511	410	101
Kiti veikėjai	100	80	20
Proc.	25,2	19,9	5,3
Aktyvi laikysena			
Žiniasklaidos laikysena	Veikėjai / Funkcijos	Stebėjimo	Radikalioji
2 ir daugiau veikėjų	4110	3878	232
Proc.	74,7	70,5	4,2
Kalba			
Pasyvi laikysena			
Žiniasklaidos laikysena	Veikėjai / Kalba	Vertinanti	Neutrali
Be veikėjų	777	31	746
1 veikėjas	511	70	441
Kiti veikėjai	100	23	77
Iš viso	1388	8,9	91,1
Aktyvi laikysena			
Žiniasklaidos laikysena	Veikėjai / Kalba	Vertinanti	Neutrali
2 ir daugiau veikėjų	4110	3962	148
Iš viso	4110	96,4	3,6

Šaltinis: sudaryta autorės

Iš duomenų matyti skirtis tarp žiniasklaidos vaidmenų: pasyvaus (savarankiško) ir aktyvaus (naratyvą konstruojančiu veikėjus įtraukiančiu pasakojimu). Duomenys rodo, kad aktyvi žiniasklaidos laikysena yra dominuojanti (žr. viršuje esančią lentelę). Vadinasi, periodinės spaudos leidiniuose žiniasklaida matoma kaip institucinė veikėja – naratyvui konstruoti dalyvius selektyviai pasirenkanti ir kontroliuojanti veikėja (žr.

kalbos ypatybes 6 lentelėje). Iš žiniasklaidos laikysenos tyrimo matyti, kad darbo autorės siūloma žiniasklaidos vaidmens identifikavimo metodika yra pagrįsta, o naratyvo elementams (veikėjams, kontekstui, kalbai) priskirtos savybės pasirinktos tikslingai.

Darbo autorės siūlomas žiniasklaidos vaidmens identifikavimas gali būti panaudotas darbuose, kuriuose tikslingai norima analizuoti žiniasklaidos vaidmenį, vertinti, kaip žiniasklaidos vaidmuo, veikėjų tarpusavio sąveikos lemia konstruojamo naratyvo ypatybes.

IŠVADOS

Disertacija siekta atskleisti naratyvo kaip visuminio pasakojimo, sujungiančio skirtingus žurnalistinių tekstų žanrus, žiniasklaidoje konstravimą. Pasitelkus naratyvo elementus – veikėjus, kontekstą, siužetą – sukonstruotas naujas tyrimo įrankis, leidžiantis bendrą pasakojimą žiniasklaidoje sudaryti iš istorijų – skirtingų tematika žurnalistinių tekstų. Naratyvo konstrukciją ryškinant naujienų rengimo ir socialinės tikrovės konstravimo procese, gaunami skirtingi žurnalistiniai tekstai. Visuminis pasakojimas, sudarytas iš naujienų ir kitų tekstų, žiniasklaidoje suformuojamas laike istorijoms pasikartojant temiška. Naujienų ir kitų tekstų susiejimas leidžia pamatyti holistinę analizuojamos temos žiniasklaidoje pateikimą. Naratyvo tyrimo priegos taikymui patikrinti, analizuota emigracijos tema. Kadangi emigracijos tema žiniasklaidoje tyrinėta nebuvo, emigracijos nagrinėjimas kartu užpildo jos ištirtumo žiniasklaidoje spragas.

Naratyvą, sudarytą iš skirtingų tematika istorijų, konstruoja veikėjai – žiniasklaida kaip institucinė, t. y. pagrindinė, veikėja ir naratyvo vidaus veikėjai. Pasakojimo konstravimą ir veikėjų ypatybes rodo žiniasklaidos laikysena. Žiniasklaidą kaip institucinę veikėją atskleidžia aktyvi žiniasklaidos laikysena, o naratyvo vidaus veikėjai identifikuojami iš pasyvios žiniasklaidos laikysenos. Empirinis tyrimas rodo, kad veikėjų minėjimas tekstuose skiriasi. Žiniasklaidai kaip institucinei veikėjai būdingi politinio konteksto veikėjai, o naratyvo vidaus veikėjai atpažįstami iš mišrių sudėtimi veikėjų citavimo. Veikėjų charakteristikų sudėtį emigracijos temoje išryškina emigrantai kaip veikėjai.

Pasakojimo pateikimą žiniasklaidoje parodo siužetas. Jis laikomas talpiausiu naratyvo elementu. Siužetas suformuojamas iš informacijos srauto emigracijos tema kaitos, turinio skelbimo rubrikose, emigracijos veikėjų spektro, emigracijos temos išsidėstymo kontekstuose, emigracijos rėminimo ypatybių, emigracijos priežasčių ir poveikio veiksnių. Siužetas, integruojantis skirtingus naratyvo elementus ir emigracijos temos aspektus, suformuoja naratyvo kompozicinę struktūrą, kuri pristatyta kaip bendras pasakojimas apie emigraciją, parodant pasakojimo vientisumą, sinchroniškumą, emigracijos priežasčių ir poveikio veiksnių kaitą emigracijos bangose.

Kontekstas yra papildomas naratyvo elementas. Vidinio konteksto panaudojimas įrankyje atsiskleidė nustatant žiniasklaidos vaidmenį – paaiškinant, kaip naratyvą konstruojantys veikėjai atsiranda žiniasklaidos tekstuose. Vidinis kontekstas parodė emigracijos temos sutelktumą, padėjo nustatyti naratyvą konstruojančių veikėjų specifiką. Išorinio konteksto

reikšmė yra nedidelė. Išorinis kontekstas emigracijos temoje panaudotas ribotai, parodant temos sklaidos – vietos, tarptautiniu, asmeniniu lygiu – ribas. Tai leidžia teigti, kad išorinį kontekstą iš konteksto dedamosios galima eliminuoti.

Išanalizavus emigracijos dėsningumus skirtingose emigracijos bangose, matyti, jog žiniasklaidos konstruojamas pasakojimas, kurį sudaro skirtingos tematika istorijos, aprėpia platų emigracijos problematikos spektrą. Pasakojime matomi skirtingi politinio, ekonominio, socialinio lauko veikėjai, jų veiksmai ir dalyvavimas kontekstuose suformuoja mišrų temiškai naratyvą. Kita vertus, mokslinių Lietuvos emigracijos dėsningumų, kuriais pagrindžiamas politinis, ekonominis, socialinis emigracijos pobūdis ir paaiškinamas emigracijos fenomenas, pasakojimas neatitinka. Pirmosios emigracijos bangos pradžios išskirtinumą formavo politinės priežastys. *Pirmojoje* emigracijos bangoje periodinės spaudos leidiniai „Respublika“ ir „Lietuvos rytas“ politinius emigracijos motyvus akcentavo menkai. Nors tarp dominuojančių emigracijos priežasčių pateko trėmimai, kitos svarbios politinės emigracijos priežastys – karo grėsmė, Rusijos piliečių sugrįžimas į gimtinę, politinis persekiojimas, darbas antivalstybinėse organizacijose ir kt. – periodinės spaudos leidinių ryškintos neintensyviai, o reikšmingiausiu emigracijos motyvu tapo karjera ir darbas. Išimtį sudaro *antroji* emigracijos banga, atskleidusi tikslią sociologinių emigracijos dėsningumų ir žiniasklaidos konstruojamo pasakojimo apie emigraciją sutaptį. Antrąją emigracijos bangą charakterizavusios emigracijos priežastys – nusikaltimai ir nelaimės, karjera ir darbas – laikytos taikliu sudėtingos politinės, ekonominės situacijos ir aštrėjančių socialinių problemų – visuomenės poliarizacijos – atspindžiu. *Trečioji* – dvigubos periodizacijos – emigracijos banga žiniasklaidoje atkartoja ankstesniosios emigracijos bangos dėsningumus. Integracijos į Europos Sąjungą periodas, apėmęs 2004–2008 m., periodinės spaudos leidiniuose atskleistas nebuvo. Periodinės spaudos leidiniai „Respublika“ ir „Lietuvos rytas“ pateikia tas pačias emigracijos priežastis – nusikaltimus ir nelaimes, karjerą ir darbą, nors integracijos į Bendriją periodu emigracijos motyvus labiausiai formavo migracijos legalizacijos nulemtos emigracijos galimybės – legalus gyvenimas ir darbas užsienyje, studijos svetur ir kt. Periodinės spaudos leidinių tekstuose ekonominės finansų krizės ir emigracijos sąsajos taip pat nežymios. Ekonominis sunkmetis, 2009–2013 m. išryškinęs politinį, ekonominį, socialinį šalies nestabilumą, žiniasklaidos turinyje neatsispindi. Tokios emigracijos priežastys kaip skurdas, nedarbas, maži atlyginimai, poreikis užsidirbti, nusivylimas valdžia ir t. t. periodinės spaudos leidiniuose sudarė tik nedidelę dalį visų emigracijos temų.

Analogiškos tendencijos matomos ir *ketvirtojoje* emigracijos bangoje. Reikšmingiausių emigracijos motyvų spektrą periodinės spaudos leidiniuose vėl palaiko karjera ir darbas, nusikaltimai ir nelaimės, nors sociologiniai emigracijos dėsniumai ketvirtosios emigracijos bangos pobūdį sieja su ekonominės finansų krizės padariniais. Kita vertus, žiniasklaidos turinyje iškilus naujoms emigracijos priežastims – skurdui, nepasitenkinimui gyvenimu, poreikiui užsidirbti ir pan. – emigracija tapo labiau koncentruota ir įgijo ekonominei emigracijai būdingų bruožų. Reikalinga pažymėti ir tai, jog emigracijos motyvai yra reikšmingiausi pasakojimą apie emigraciją žiniasklaidoje pristatantys dėsniumai. Emigracijos poveikis periodinės spaudos leidiniuose „Respublika“ ir „Lietuvos rytas“ aptartas labai fragmentiškai, todėl nuoseklios pasakojimo konstrukcijos nesuformuoja. Fragmentiška emigracijos poveikio veiksnių naratyvo konstrukcija lemia, jog emigracijos padarinius pristatantis pasakojimas nesuformuoja darnios istorijų sekos, todėl naratyvas nėra vientisas. Nuosekli naratyvo istorijų plėtotė užtikrinama emigracijos motyvus pristatančiame pasakojime, pastoviausių istorijų rikiuotę suformuojant iš dominuojančių emigracijos priežasčių – nusikaltimų ir nelaimių, karjeros ir darbo, studijų, trėmimų, diplomatinės tarnybos. Naratyvo istorijų išsidėstymas emigracijos bangose suformuoja ir stabilią pasakojimo apie emigraciją struktūrą. Išanalizavus pasakojimo apie emigraciją priežastis atskleidžiančią naratyvo siužeto kompoziciją, galima matyti, kad naratyvo siužeto *pradžia*, *plėtotė* ir *pabaiga* yra sudaroma iš tų pačių, periodiškai pasikartojančių emigracijos motyvų – karjeros ir darbo, nusikaltimų ir nelaimių. Šios emigracijos priežastys įsitvirtina dominuojančiame pasakojimo apie emigraciją siužete ir laikui bėgant visiškai nekinta. Šalutinis naratyvo siužetas naratyvo priežastis atskleidžiančių istorijų sudėtimi yra įvairesnis, tačiau dėl procentiškai mažesnio istorijų skaičiaus negali nustelbti dominuojančio siužeto konstruojamo emigracijos vaizdinio, tad atlieka pasakojimo apie emigraciją papildymo funkciją. Nors emigracijos poveikio naratyvo struktūra konstrukcijos požiūriu netvirta, išsisklaidžiusi, kaitos tendencijos emigracijos padarinius formuojančiame naratyvo siužete išvelgtinos: emigracijos istorijų pasikartojimas dominuojančiame ir pagalbiniuose siužetuose yra nežymus. Emigrantų tipų analizė parodė, jog periodinės spaudos leidiniai parinko tikslus ir emigracijos naratyvą atitinkančius išvykstančiųjų tipus. Naratyvo siužete dominuojant karjeros emigrantams, galima teigti, kad emigrantų portretas sutampa su statišku emigracijos priežasčių naratyvu. Formuojant bendrą emigracijos naratyvą kaip visuminį, iš skirtingų tematika istorijų sudarytą pasakojimą apibendrinančią išvadą, pažymėtina, jog žiniasklaidos konstruojamas

naratyvas emigracijos bangų specifikos neatskleidžia. Žiniasklaida, pasakodama apie emigraciją, publikacijose ryškina vienodą, laiko perspektyvoje nekintantį, su sociologinėmis emigracijos raidos tendencijomis nesutampantį emigracijos priežasčių veiksnių spektrą. Nors emigracijos poveikį atskleidžiantis naratyvas siužeto konstrukcijos požiūriu yra dinamiškesnis, emigracijos padariniai dėl istorijų tęstinumo stokos periodinės spaudos leidiniuose atskleisti nepakankamai, todėl negali būti objektyviai vertinami, neatlikus papildomo empirinio tyrimo.

Visuminio žiniasklaidos konstruojamo pasakojimo, sudaryto iš skirtingų tematika istorijų, ypatybes atskleidė kiekybinis naratyvo tyrimo prieigos pobūdis. Kiekybinė analizė leidžia naratyvo tyrimui pasitelkiamas temas, elementus sugrupuoti į kategorijas. Analizuojami tekstai įgauna aiškia struktūrą, o temų ir elementų sugrupavimas lemia, jog tiksliai nustatoma pasakojimo specifika, kompozicinė struktūra. Taip užtikrinamas empirinio tyrimo nuoseklumas ir patikimumas. Pagrindinis įrankio trūkumas tas, kad, analizuojant naratyvą pagal griežtą struktūrą, tyrėjo interpretacijos yra ribotos. Siekiant suteikti naratyvo tyrimo prieigai lankstumo, analizę galima papildyti kokybinio tyrimo elementais. Pavyzdžiui, pasitelkus lingvistikos mokslus, analizuoti žiniasklaidos konstruojamo naratyvo kalbos ypatumus.

Disertacijoje sukonstruota naratyvo tyrimo prieiga, leidžianti analizuoti tekstus nepaisant jų žanrinių ypatybių, pritaikoma ne tik žiniasklaidos publikacijoms, bet ir įvairiems tekstų rinkiniams tam tikra tema tirti. Tačiau visuminio pasakojimo, sudaryto iš skirtingų tematika istorijų, konceptas turi tenkinti atitinkamas sąlygas. Pasakojimui įvairiuose tekstų rinkiniuose identifikuoti reikalingas ilgas chronologinis laikotarpis ir naratyvo elementai – veikėjai, kontekstas, siužetas.

Emigracijos problematika yra plati – ji apima politines, ekonomines, socialines temas, veikėjus ir kontekstus. Emigracijos temos kompleksiskumas palankus specifiniams naratyvo požymiams atskleisti. Emigracijos temoje išryškėjo kintančios emigrantų charakteristikos, linijinis ir siužetinis naratyvo dėstymas, teminis ir epizodinis naratyvo pateikimas žiniasklaidoje. Tai leidžia teigti, kad, naratyvo analizei pasirinkus kitą plačią problematiką, naratyvas parodytų kitokį elementų panaudojimą, struktūrą, kompoziciją. Vadinasi, naratyvo tyrimo prieiga yra pritaikoma kitoms socialinėms problemoms, temoms tyrinėti.

Naratyvo, sudaryto iš skirtingų tematika istorijų, kompozicinę struktūrą – vientisumą, siužeto konstrukciją – nulemia chronologinis tekstų (istorijų) išsidėstymas laiko perspektyvoje. Emigracijos temos nagrinėjimas parodė, kad naratyvo nuoseklumą ir siužeto konstrukciją, kuri disertacijoje pristatoma

kaip bendras pasakojimas apie emigraciją, atskleidė emigracijos priežasčių ir poveikio veiksnių išsidėstymo (laike) dažnumas. Tad jei tyrėją domina tik naratyvo siužeto ir jo ypatybių – naratyvo plėtotės – analizė, kitų dviejų naratyvo elementų – veikėjų ir konteksto – galima nenagrinėti.

Naratyvas, sudarytas iš skirtingų tematika istorijų, yra cikliškas. Dalinis naratyvą sudarančių temų pasikartojimas parodo, kad naratyvas atsikartoja laike. Tema pasikartojimo reikalavimus atitinka, jeigu ją formuoja bent du susiję įvykiai. Emigracijos nagrinėjimas išryškino, kad naratyvą sudarančios istorijos sinchroniškos visose emigracijos bangose pristatant emigracijos priežastis, o asinchroniškos – emigracijos bangose atsikartojančios mažiau nei perpus, todėl nesuformuojančios nuoseklaus pasakojimo, – pristatant emigracijos poveikį. Tai rodo, kad nors naratyvo istorijų sinchroniškumas sudaro prielaidas analizuoti naratyvą baigtiniu chronologiniu laikotarpiu, atskleistas tendencijas reikia patikrinti papildomai.

Netradicinis – metaforiškas, alegorinis – pasakojimas gali būti pasitelkiamas stereotipams žiniasklaidos tekstuose išryškinti. Kadangi rojaus metaforos konstravimas periodinėje spaudoje analizuotas meninio-publicistinio žanro tekstuose, metaforišką pasakojimą tikslinga taikyti nagrinėjant specifines – gyvenimo būdo, meno, kultūros, sporto ir pan. – rubrikas.

Nors disertacijoje žiniasklaidos vaidmuo plačiau nagrinėtas nebuvo, naratyvo tyrimo prieigą galima panaudoti žiniasklaidos vaidmens analizei. Manytina, kad žiniasklaidos vaidmuo išsamiai atsiskleistų naratyvo elementus diferencijuojant, pavyzdžiui, prioritetiniu naratyvo elementu laikant veikėjus, t. y. tyrinėjant temą socialinės politikos kontekste. Analizuojant emigracijos temą nustatyta, kad žiniasklaidoje labiausiai minimi instituciniai veikėjai (vyriausybė ir jos institucijos; Lietuvos teisėsaugos institucijos; Lietuvos valdžia, politikai), tad veikėjų iškėlimas leistų rasti žiniasklaidos palaikomos pozicijos (vaidmens) ir emigracijos (priežasčių ir poveikio veiksnių) akcentavimo dėsningumą.

Disertacijoje sukonstruota naratyvo tyrimo prieiga gausina žiniasklaidos diskurso tyrimų lauką naujais metodais. Nors įprastai naratyvo tyrimams žiniasklaidoje būdingas kokybinis pobūdis, disertacijos autorės sukonstruotas įrankis atskleidžia, jog, nenuolstant nuo naratyvo kaip pasakojimo apibrėžties ir sandaros, naratyvą galima analizuoti kiekybiškai. Tad naratyvo kaip visuminio pasakojimo, sudaryto iš skirtingų tematika istorijų, tyrinėjimas siūlo kitokią požiūrį į žurnalistinius tekstus *per se* ir leidžia žiniasklaidos konstruojamą pasakojimą analizuoti skirtingais būdais – gilintis į naratyvo elementų specifiką ir jų panaudojimą, ryškinant naratyvo kompozicinę

struktūrą žiniasklaidoje, arba tyrinėti žiniasklaidos kaip aktyvios dalyvės – naratyvo konstruotojos – vaidmenį naratyve, t. y. analizuoti ideologinį žiniasklaidos konstruojamų tekstų (istorijų) pateikimą žiniasklaidos sistemoje.

BIBLIOGRAFINIŲ NUORODŲ SĄRAŠAS

1. AAVIKSO, A.; SIKKUT, R. (2011). Health care policy in the Baltic countries from 1990 to 2010. Iš LAURISTIN, M. (Ed.), *Estonian Human Development Report 2010/2011: Baltic Way(s) of Human Development: Twenty Years On* [interaktyvus] [žiūrėta 2022 m. sausio 26 d.]. Tallinn: Eesti Koostöö Kogu, p. 58–65. ISSN 1406-5401. Prieiga per internetą: http://hdr.undp.org/sites/default/files/2011_nhdr_estonia.pdf.
2. ABBOTT, H. P. (2010). Narration. Iš HERMAN, D.; JAHN, M.; RYAN, M. L. (Eds.), *The Routledge Encyclopedia of Narrative Theory*. London and New York: Routledge, p. 339–344. ISBN 978-04157-7512-0.
3. ABBOTT, H. P. (2011). Narrativity. Iš *The Living Handbook of Narratology* [interaktyvus] [žiūrėta 2021 m. sausio 22 d.]. Prieiga per internetą: <https://www.lhn.uni-hamburg.de/node/27.html>.
4. ABBOTT, H. P. (2008). *The Cambridge Introduction to Narrative*. United Kingdom: Cambridge University Press, 252 p. ISBN 9-780-521-71515-7.
5. ABDULLAH, F. S. (2014). Mass Media Discourse: A Critical Analysis Research Agenda. Iš *Social Sciences and Humanities*, vol. 22 (S), p. 1–16. ISSN 0128-7702.
6. ADAMS, J.-K. (1999). Order and Narrative. Iš PIER, J. (Ed.), *Recent Trends in Narratological Research*. France: Presses universitaires François-Rabelais, p. 111–127. ISBN 978-286-9064-72-0.
7. ADAMS, J.-M. (2009). Linguistics-narratives-narratology. Iš *Pratiques. Linguistique, littérature, didactique*, p. 181–182. ISSN 2425-2042.
8. ADONI, H.; MANE, S. (1984). Media and the social construction of reality: Toward an Integration of Theory and Research. Iš *Communication Research*, vol. 11 (3), p. 323–340. ISSN 1552-3810.
9. AIDUKAITĖ, J. et al. (2012). *Gerovės valstybės kūrimas Lietuvoje: mitas ar realybė?* [interaktyvus] [žiūrėta 2022 m. sausio 24 d.]. Vilnius: Lietuvos socialinių tyrimų centras, 412 p. ISBN 978-609-95257-6-1. Prieiga per internetą: https://www.lstc.lt/wp-content/uploads/2019/04/Geroves_valstybes_kurimas_visas.pdf.
10. AKAY, A. et al. (2014). The impact of immigration on the well-being of natives. Iš *Journal of Economic Behavior & Organization*, vol. 103, p. 72–92. ISSN 0167-2681.
11. ALLAN, S. (2004). *News Culture*. Berkshire: Open University Press, 258 p. ISBN 0-335-21074-0.
12. ALLAN, S. (2010). *News culture*. United Kingdom: Open University Press, 328 p. ISBN 978-0-33-523565-0.

13. ALLEN, M. (2017). Narrative Analysis. Iš ALLEN, M. (Ed.), *The SAGE Encyclopedia of Communication Research Methods*. USA: Sage Publications, vol. 3, 2064 p. ISBN 978-1-483-38141-1.
14. ALTHEIDE, D. (1997). The News Media, the Problem Frame and the Production of Fear. Iš *The Sociology Quarterly*, vol. 38 (4), p. 647–668. ISSN 1533-8525.
15. ANDERSON, B. et al. (2007). *NEW EU MEMBERS? Migrant Workers' Challenges and Opportunities to UK Trades Unions: a Polish and Lithuanian Case Study* [interaktyvus] [žiūrėta 2022 m. sausio 20 d.]. A report written for the Trades Union Congress (TUC), p. 1–21. Prieiga per internetą: https://ec.europa.eu/migrant-integration/library-document/new-eu-members-migrant-workers-challenges-and-opportunities-uk-trades-unions_en.
16. ANDERSON, J. E. (2010). *Public Policy Making. An Introduction*. USA: Wadsworth, Cengage Learning, p. 85–100. ISBN 978-0-618-97472-6.
17. ANIKIN, E. E. (2009). The 2008 US presidential election in the mirror of sports metaphor (in the French press). Iš *Respectus Philologicus*, vol. 16 (2), p. 46–55. ISSN 1392-8295.
18. ARANGO, J. (2000). Explaining migration: a critical review. Iš *International Social Science Journal*, vol. 52 (165), p. 283–296. ISSN 1468-2451.
19. AUCOIN, J. L. (2001). Epistemic responsibility and narrative theory. The literary journalism of Ryszard Kapuscinski. Iš *Journalism*, vol. 2 (1), p. 5–21. ISSN 1741-3001.
20. Avantekstas. Lietuviškų literatūros mokslo terminų žodynas [interaktyvus] [žiūrėta 2021 m. birželio 26 d.]. Prieiga per internetą: <http://www.avantekstas.flf.vu.lt/>.
21. AŽUBALIS, A. (2013). Aktualios Lietuvos ugdymo sistemos raidos po 1990 m. problemos ir siūlomi jų sprendimo būdai. Iš PETRAUSKAITĖ, A. (Ats. red.), *Globalizacijos iššūkiai ugdymo procesui: visuomenė ir kariuomenė* [interaktyvus] [žiūrėta 2022 m. sausio 15 d.]. Vilnius: Generolo Jono Žemaičio Lietuvos karo akademija, p. 18–37. ISBN 978-609-8074-16-1. Prieiga per internetą: <file:///C:/Users/VARTOT~1/AppData/Local/Temp/globalizacijos.pdf>.
22. BABACHINAITĖ, G.; PETKUS, A. (2014). Kai kurios kriminologinės problemos dvidešimtmečio socialinių pokyčių Lietuvoje kontekste. Iš *Jurisprudencija*, vol. 21 (1), p. 259–278. ISSN 2029-2058.

23. BAL, M.; LEWIN, J. E. (1983). The Narrating and the Focalizing: A Theory of the Agents in Narrative. Iš *Style*, vol. 17 (2), p. 234–269. ISSN 2374-6629.
24. BALABANOVA, E.; BALCH, A. (2010). Sending and receiving: The ethical framing of intra-EU migration in the European press. Iš *European Journal of Communication*, vol. 25 (4), p. 382–397. ISSN 1460-3705.
25. BALČYTIENĖ, A. (2006). *Mass Media in Lithuania: Development, Changes, and Journalism Culture*. Berlin: Erich-Brost-Institut für Journalismus in Europa, p. 60–173. ISBN 978-389-1584-36-1.
26. BALOČKAITĖ, R. (2010). Sovietinė imperija – alternatyvus kolonializmo modelis? Iš BALOČKAITĖ, R. (Red.), *(Post)kolonializmas Vidurio ir Rytų Europoje* [interaktyvus] [žiūrėta 2022 m. sausio 19 d.]. Kaunas: Vytauto Didžiojo universitetas, p. 24–31. ISBN 978-9955-12-585-3. Prieiga per internetą: <https://portalcris.vdu.lt/server/api/core/bitstreams/3f1917bd-aeae-4f71-be35-56f364b28125/content>.
27. BANGERTER, A.; CORNELISSEN, J. (2017). Studying Discourse Processes in Institutional Contexts. Iš SCHOBBER, M. F. et al. (Eds.), *The Routledge Handbook of Discourse Processes*. New York: Taylor & Francis, p. 69–73. ISBN 978-1-315-68738-4.
28. BARNETT, B. (2006). Medea in the media. Narrative and myth in newspaper coverage of women who kill their children. Iš *Journalism*, vol. 7 (4), p. 411–432. ISSN 1741-3001.
29. BARTHES, R. (1966/1982). Introduction to the Structural Analysis of Narratives. Iš SONTAG, S. (Ed.), *A Barthes Reader*. New York: Hill and Wang, p. 251–296. ISBN 978-03745-2144-8.
30. BATTERSBY, J. L. (2006). Narrativity, Self, and Self-Representation. Iš *Narrative*, vol. 14 (1), p. 27–44. ISSN 1063-3685.
31. BEAZANSON, E.; NORLAND, D. L. (2017). Pigs and wolves: the rhetorical construction of a traditional tale and contemporary pastiche. Iš SAUNDERS, J. H. (Ed.), *The Rhetorical Power of Children's Literature*. London: Lexington Books, p. 25–36. ISBN 978-1-4985-4330-9.
32. BEDNAREK, M.; CAPLE, H. (2012). *News Discourse*. India: Continuum International Publishing Group, p. 84–111. ISBN 978-1-4411-2090-8.
33. BEDNAREK, M.; CAPLE, H. (2016). Rethinking news values: What a discursive approach can tell us about the construction of news discourse and news photography. Iš *Journalism*, vol. 17 (4), p. 435–455. ISSN 1741-3001.

34. BELL, A. (1991). *The Language of News Media*. Oxford: Blackwell, 277 p. ISBN 978-0-6311-6434-0.
35. BELL, A.; GARRETT, P. (1998). *Approaches to Media Discourse*. Oxford: Blackwell, 287 p. ISBN 978-0-6311-9887-1.
36. BERGER, K. (1994). Diegesis and Mimesis: The Poetic Modes and the Matter of Artistic Presentation. Iš *The Journal of Musicology*, vol. 12 (4), p. 407–433. ISSN 1533-8347.
37. BERGER, P. L.; LUCKMANN, Th. (1999). *Socialinis tikrovės konstravimas*. Vilnius: Pradai, ALK, 263 p. ISBN 998-6-943-485.
38. BERKOWITZ, D. A.; LIU, Z. (2014). The Social-Cultural Construction of News. From Doing Work to Making Meanings. Iš FORTNER, R. S.; FACKLER, P. M. (Eds.), *The Handbook of Media and Mass Communication Theory*. United Kingdom: Wiley, p. 301–313. ISBN 9-78047-067505-2.
39. BERNARDI, F.; BOERTIEN, D. (2017). Explaining Conflicting Results in Research on the Heterogeneous Effects of Parental Separation on Children’s Educational Attainment According to Social Background. Iš *European Journal of Population*, vol. 33, p. 243–266. ISSN 1572-9885.
40. BERŽINSKIENĖ, D. et al. (2010). Migracijos įtaka darbo rinkai. Iš *Ekonomika ir vadyba: aktualijos ir perspektyvos*, vol. 2 (18), p. 5–17. ISSN 1648-9098.
41. BETTELHEIM, B. (2010). *The Uses of Enchantment. The Meaning and Importance of Fairy Tales*. New York: Vintage Books, 352 p. ISBN 978-0-307-77352-4.
42. BETZ, W.; SIMPSON, N. B. (2013). The effects of international migration on the well-being of native populations in Europe. Iš *Iza Journal of Development and Migration*, vol. 2 (12), p. 1–21. ISSN 2193-9039.
43. BIJAK, J. (2006). *Forecasting International Migration: Selected Theories, Models, and Methods* [interaktyvus] [žiūrėta 2022 m. sausio 15 d.]. CEFMR Working Paper. Central European Forum for Migration Research, p. 4–25. ISBN 83-60462-03-8. Prieiga per internetą: http://www.cefmr.pan.pl/docs/cefmr_wp_2006-04.pdf.
44. BILLIG, M. (2003). Critical Discourse Analysis and the Rhetoric of Critique. Iš WEISS, G.; WODAK, R. (Eds.), *Critical Discourse Analysis. Theory and Interdisciplinarity*. UK: Palgrave Macmillan, p. 35–46. ISBN 978-0-230-28842-3.
45. BIRD, E.; DARDENNE, R. (1997). ‘Myth, Chronicle and Story: Exploring the Narrative Qualities of News’. Iš BERKOWITZ, D. (Ed.),

- Social Meanings of News: A Text-Reader*. Thousand Oaks, London, New Delhi: Sage Publications, p. 333–350. ISBN 978-07619-0076-4.
46. BISHOP, R. (2001). The Pursuit of Perfection: A Narrative Analysis of How Women's Magazines Cover Eating Disorders. Iš *Howard Journal of Communications*, vol. 12 (4), p. 221–240. ISSN 1096-4649.
 47. BOGART, L. (1995). *Commercial Culture: The Media System and the Public Interest*. New York: Oxford University Press, 384 p. ISBN 978-0-195-09098-7.
 48. BOGART, L. (2004). Reflections on Concept Quality in Newspapers. Iš *Newspaper Research Journal*, vol. 25, no. 1, p. 40–53. ISSN 2376-4791.
 49. BOYD, R. L. et al. (2020). The narrative arc: Revealing core narrative structures through text analysis. Iš *Science Advances*, vol. 6 (32), p. 1–9. ISSN 2375-2548.
 50. BOOKER, C. (2004). *The Seven Basic Plots: Why we tell stories*. London, New York: Bloomsbury Academic, 728 p. ISBN 978-0826-48037-8.
 51. BORJAS, G. J. (1994). The Economics of Immigration. Iš *Journal of Economic Literature*, vol. XXXII, p. 1667–1717. ISSN 0022-0515.
 52. BORJAS, G. J. (2003). The Labor Demand Curve is Downward Sloping: Reexamining the Impact of Immigration on the Labor Market. Iš *The Quarterly Journal of Economics*, vol. 118 (4), p. 1335–1374. ISSN 0033-5533.
 53. BOTTIGHEIMER, R. B. (1989). Fairy Tales, Folk Narrative Research and History. Iš *Social History*, vol. 14 (3), p. 343–357. ISSN 1470-1200.
 54. BREMOND, C. (1964). Le message narratif. Iš *Communications*, vol. 4, p. 4–32.
 55. BROOKS, P. (1977). Freud's Masterplot. Iš *Literature and Psychoanalysis. The Question of Reading: Otherwise*, no. 55/56, p. 280–300. ISSN 0044-0078.
 56. BROOKS, P. (1996). Law's Stories: Narrative and Rhetoric in the Law. Iš BROOKS, P.; GEWIRTZ, P. (Eds.), *Law's Stories*. Yale University Press, p. 2–22. ISBN 978-03000-749-0-1.
 57. BRÜCKER, H. et al. (2002). Managing migration in the European welfare state. Iš BOERI, T.; HANSON, G.; McCORMICK, B. (Eds.), *Immigration Policy and the Welfare System*. Oxford: Oxford University Press, p. 1–159. ISBN 0-19-925631-4.
 58. BURNES, S. (2011). Metaphors in press reports of elections: Obama walked on water, but Musharraf was beaten by a knockout. Iš *Journal of Pragmatics*, vol. 43, p. 2160–2175. ISSN 0378-2166.

59. BUTKUS, M.; MATUZEVIČIŪTĖ, K. (2009). Emigracijos ir reemigracijos situacija Lietuvoje. Iš *Vadyba*, vol. 1 (14), p. 27–32. ISSN 1648-7974.
60. CARD, D. (2001). Immigrant Inflows, Native Outflows, and the Local Market Impacts of Higher Immigration. Iš *Journal of Labor Economics*, vol. 19 (1), p. 22–64. ISSN 0734-306X.
61. CARD, D. (2005). Is the New Immigration Really so Bad? Iš *National Bureau of Economic Research*, no. 11547, 44 p. ISSN 0898-2937.
62. CASTLES, S. (2009). Development and Migration or Migration and Development: What Comes First? Iš *Asian and Pacific Migration Journal*, vol. 18 (4), p. 441–471. ISSN 0117-1968.
63. CASTLES, S. (2004). The factors that make and unmake migration policies. Iš *International Migration Review*, vol. 38 (3), p. 852–884. ISSN 1747-7379.
64. CASTLES, S. (2010). Understanding Global Migration: A Social Transformation Perspective. Iš *Journal of Ethnic and Migration Studies*, vol. 36 (10), p. 1565–1586. ISSN 1469-9451.
65. CASTLES, S.; MILLER, M. J. (2014). *The Age of Migration. International Population Movements in the Modern World*. New York: The Palgrave Macmillan, p. 5–53. ISBN 978-1-4625-1311-6.
66. CASTLES, S.; WISE, D. (2008). *Migration and Development: Perspectives from the South* [interaktyvus] [žiūrėta 2022 m. sausio 20 d.]. IOM – International Organization for Migration: Switzerland, 324 p. ISBN 978-92-9068-417-6. Prieiga per internetą: <https://publications.iom.int/books/migration-and-development-perspectives-south>.
67. CAVENDER, G. et al. (2010). Enron's perp walk: Status degradation ceremonies as narrative. Iš *Crime, Media, Culture: An International Journal*, vol. 6 (3), p. 251–266. ISSN 1741-6604.
68. CHALMERS, F. G. (1973). The Study of Art in a Cultural Context. Iš *The Journal of Aesthetics and Art Criticism*, vol. 32 (2), p. 249–256. ISSN 1540-6245.
69. CHARLAND, M. (1987/2009). Constitutive rhetoric: The case of the people québécois. Iš *Quarterly Journal of Speech*, vol. 73 (2), p. 133–150. ISSN 1479-5779.
70. CHATMAN, S. (1990). *Coming to Terms: The Rhetoric of Narrative in Fiction and Film*. Ithaca: Cornell University Press, p. 6–21. ISBN 978-08014-9736-0.

71. CHATMAN, S. (1975). Towards A Theory of Narrative. Iš *New Literary History*, vol. 6 (2), p. 295–318. ISSN 1080-661X.
72. CHIEN, H.-I. (2019). News narratives as identity performance: A narrative analysis of Taiwanese and international news coverage of interracial intimacy. Iš *Journal of International and Intercultural Communication*, vol. 12 (3), p. 209–227. ISSN 1751-3057.
73. CHRISTIANS, C. G. et al. (2009). *Normative theories of the media. Journalism in democratic societies*. Urbana and Chicago: University of Illinois press, 280 p. ISBN 978-0-252-07618-3.
74. CHRISTOPH, V. (2012). The Role of the Mass Media in the Integration of Migrants. Iš *Mind, Brain, and Education*, vol. 6 (2), p. 97–107. ISSN 1751-228X.
75. COCHRANE, T. (2014). Narrative and Character Formation. Iš *The Journal of Aesthetics and Art Criticism*, vol. 72 (3), p. 303–315. ISSN 1540-6245.
76. COOPER, C. S. E. (1992). Telling Grimm Tales: Rhetoric That Molds, Comforts and Remains. Master Theses. 2204.
77. COTTER, C. (2015). Discourse and Media. Iš SCHIFFRIN, D.; TANNEN, D.; HAMILTON, H. (Eds.), *The Handbook of Discourse Analysis*. Great Britain: Blackwell Publishers, p. 795–821. ISBN 9-780-631-20596-8.
78. CZARNIAWSKA, B. (2004). *Narratives in Social Science Research: Introducing Qualitative methods*. London: SAGE Publications Ltd, 156 p. ISBN 978-0-761-94195-8.
79. ČERNIAUSKAS, G.; DOBRAVOLSKAS, A. (2011). Emerging of Market Economy in Lithuania. Iš *Intelektinė Ekonomika/Intellectual Economics*, vol. 5 (3), p. 371–387. ISSN 1822-8038 .
80. ČESNAVIČIUS, D.; STANAİTIS, S. (2015). Lietuvos gyventojų migracija Europos iššūkių kontekste. Iš *Geografija ir edukacija: mokslo almanachas*, nr. 3, p. 26–35. ISSN 2424-5194.
81. ČESNUITYTĖ, V. (2020). Šeiminių praktikų vaidmuo ir šeimos daryba migracijos kontekste: Lietuvos atvejis. Iš *Filosofija. Sociologija*, t. 31, nr. 2, p. 128–138. ISSN 2424-4546.
82. ČIARNIENĖ, R. et al. (2009). Makroekonominių veiksnių poveikis žmonių migracijos procesams: teoriniai ir praktiniai aspektai. Iš *Economics & Management*, vol. 14, p. 553–559. ISSN 1822-6515.
83. ČIARNIENĖ, R.; KUMPIKAITĖ, V. (2011). International Labour Migration: Students Viewpoint. Iš *Inžinerinė Ekonomika-Engineering Economics*, vol. 22 (5), p. 527–533. ISSN 2029-5839.

84. ČIUBRINSKAS, V. (2014). Posocialistinių migrantų saistymosi trajektorijos Čikagoje: saviškių ratai ir manipuliuojamas lojalumas valstybei (-ėms). Iš *Etniškumo studijos*, vol. 2, p. 9–28. ISSN 1822-1041.
85. DAI, Z. et al. (2018). *Fine-grained Structure-based News Genre Categorization*. Proceedings of the Workshop on Events and Stories in the News, p. 61–67. Santa Fe, New Mexico, USA.
86. DALTON, R., J. et al. (1998). A Test of Media-Centered Agenda Setting: Newspaper Content and Public Interests in a Presidential Election. Iš *Political Communication*, vol. 15 (4), p. 463–481. ISSN 1091-7675.
87. DAMULIENĖ, A. (2013). Migracijos problema Lietuvoje ir jos įtaka šalies ekonomikai. Iš *Business Systems and Economics*, vol. 3 (1), p. 106–118. ISSN 2029-8234.
88. DARDENNE, R. (2010). Journalism. Iš HERMAN, D.; JAHN, M.; RYAN, M. L. (Eds.), *The Routledge Encyclopedia of Narrative Theory*. London and New York: Routledge, p. 267–270. ISBN 978-04157-7512-0.
89. DE HAAS, H. (2010). Migration and Development: A Theoretical Perspective. Iš *International Migration Review*, vol. 44 (1), p. 227–264. ISSN 0197-9183.
90. DERVINYTĖ, I. (2009). Conceptual EMIGRATION and IMMIGRATION Metaphors in the Language of the Press: a Contrastive Analysis. Iš *Kalbų studijos*, nr. 14, p. 49–55. ISSN 1648-2824.
91. DOBRYNINAS, A. et al. (2000). *Socialiniai pokyčiai: Lietuva, 1990/1998: kolektyvinė monografija*. Vilnius: Garnelis, 214 p. ISBN 978-99554-2804-6.
92. DONAUSKAITĖ, D. (2015). Žiniasklaidos vaidmuo skurdo mažinimo politikoje: Lietuvos interneto dienraščių 2008 m. ekonominės krizės metu atvejais: daktaro disertacija. Vilnius: Vilniaus universitetas.
93. DUBEY, S.; MALLAH, V. (2015). Migration: Causes and Effects. Iš *The Business & Management Review*, vol. 5 (4), p. 228–232. ISSN 2047-2862.
94. DUDZEVIČIŪTĖ, G.; ČEKANAUSKAS, J. (2014). Priežastinio ryšio tarp nedarbo ir emigracijos tyrimas Lietuvoje. Iš *Verklas: teorija ir praktika*, vol. 15 (4), p. 294–301. ISSN 1822-4202.
95. DUGGAN, A. et al. (2016). *Folktales and Fairy Tales: Traditions and Texts from Around the World, Revised and Expanded*. Santa Barbara, California: Greenwood Press, 1590 p. ISBN 978-16106-9253-3.
96. DURHAM, F. D. (1998). News frames as social narratives: TWA Flight 800. Iš *Journal of Communication*, vol. 48 (4), p. 100–117. ISSN 1460-2466.

97. DUSTMANN, Ch. et al. (2010). Assessing the Fiscal Costs and Benefits of A8 Migration to the UK. Iš *Fiscal Studies*, vol. 31 (1), p. 1–41. ISSN 0143-5671.
98. DUSTMANN, Ch. et al. (2005). The Impact of Immigration on the British Labour Market. Iš *The Economic Journal*, vol. 115 (507), p. 324–341. ISSN 1468-0297.
99. EBERL, J.-M. et al. (2018). The European media discourse on immigration and its effects: a literature review. Iš *Annals of the International Communication Association*, vol. 42 (3), p. 207–223. ISSN 2380-8977.
100. ENGBERSEN, G.; JANSEN, J. (2013). Emigration from the Baltic States: Economic impact and policy implications. Iš *OECD, Coping with Emigration in Baltic and East European Countries* [interaktyvus] [žiūrėta 2022 m. sausio 15 d.]. OECD Publishing, p. 14–27. Prieiga per internetą: https://www.oecd-ilibrary.org/social-issues-migration-health/coping-with-emigration-in-baltic-and-east-european-countries/emigration-from-the-baltic-states-economic-impact-and-policy-implications_9789264204928-4-en.
101. ENTMAN, R. (2007). Framing Bias: Media in the Distribution of Power. Iš *Journal of Communication*, vol. 57 (1), p. 163–173. ISSN 1460-2466.
102. ENTMAN, R. (1993). Framing: Toward Clarification of a Fractured Paradigm. Iš *Journal of Communication*, vol. 43, p. 51–58. ISBN 1460-2466.
103. ERMAN, J.; HÄRKÖNEN, J. (2017). Parental Separation and School Performance Among Children of Immigrant Mothers in Sweden. Iš *European Journal of Population*, vol. 33, p. 267–292. ISSN 1572-9885.
104. Ethical Journalism Network (2021). *Media and Migration* [interaktyvus] [žiūrėta 2021 m. vasario 22 d.]. Prieiga per internetą: <https://ethicaljournalismnetwork.org/what-we-do/media-and-migration>.
105. ETTEMA, J. S.; GLASSER, T. L. (1988). Narrative Form and Moral Force: the Realization of Innocence and Guilt through Investigative Journalism. Iš *Journal of Communication* (summer), vol. 38 (3), p. 8–26. ISSN 1460-2466.
106. European Commission. Taxation and Customs Union (2020). *VAT reports published* [interaktyvus] [žiūrėta 2020 m. rugsėjo 13 d.]. Prieiga per internetą: https://ec.europa.eu/taxation_customs/business/vat/vat-reports-published_en.

107. European Communities (2000). *Push and Pull Factors of International Migration. A Comparative Report*. Luxembourg: Office for Official Publications of the European Communities, 179 p. ISBN 92-828-9721-4.
108. Europos Komisija (1999). *Europos Komisijos 1999 m. reguliarioji ataskaita apie Lietuvos pažangą rengiantis narystei Europos Sąjungoje*, p. 54–69.
109. Europos migracijos tinklas (2021). *Migracijos institucijos [interaktyvus]* [žiūrėta 2021 m. vasario 24 d.]. Prieiga per internetą: <https://123.emn.lt/migracijos-institucijos/>.
110. Eurostat [interaktyvus] [žiūrėta 2020 m. rugsėjo 6 d.]. Prieiga per internetą: <https://ec.europa.eu/eurostat>.
111. FAIRCLOUGH, N. (2003). *Analysing discourse: textual analysis for social research*. New York: Routledge, Taylor and Francis Group, 288 p. ISBN 0-415-25892-8.
112. FAIRCLOUGH, N. (2013). *Critical Discourse Analysis. The Critical Study of Language*. Second ed. London and New York: Routledge: Taylor & Francis Group, 592 p. ISBN 13:978-1-4058-5822-9.
113. FAIRCLOUGH, N. (1993). *Discourse and Social Change*. Cambridge, UK: Wiley, 272 p. ISBN 97-80745-61218-8.
114. FAIRCLOUGH, N. (1989). *Language and Power*. London: Longman Group, 259 p. ISBN 0-582-00976-6.
115. FAIRCLOUGH, N. (1995). *Media Discourse*. London: Arnold, 214 p. ISBN 9-780-34063-222-2.
116. FAIRCLOUGH, N. (2001). The Dialectics of Discourse. Iš *Textus*, vol. 14 (2), p. 231–242. ISSN 2589-255X.
117. FAIRCLOUGH, N. et al. (2011). Critical Discourse Analysis. Iš VAN DIJK, T. (Ed.), *Discourse Studies. A Multidisciplinary Introduction*. London: Sage Publications, p. 357–378. ISBN 978-1-84860-648-7.
118. FELDMAN, C. F. (2005). Mimesis: Where play and narrative meet. Iš *Cognitive Development*, vol. 20 (4), p. 503–513. ISSN 0885-2014.
119. FENGMIN, Y. (2020). Media Construction of Social Reality. Iš FENGMIN, Y. (Ed.), *Image, Reality and Media Construction*. Berlin, Germany: Springer, p. 41–58. ISBN 978-981-32-9076-1.
120. FETZER, A. (2004). *Recontextualizing Context. Grammaticality meets appropriateness*. Amsterdam/Philadelphia: John Benjamins Publishing Company, p. 2–29. ISBN 978-15881-1510-2.
121. FISHELOV, D. (1990). Types of Character, Characteristics of Types. Iš *Style*, vol. 24 (3), p. 422–439. ISSN 2374-6629.

122. FLØTTUM, K.; GJERSTAD, Ø. (2016). Narratives in climate change discourse. Iš *WIREs Clim Change*, vol. 8, p. 1–15. ISSN 1757-7799.
123. FORSTER, E. M. (1927/1956). *Aspects of the Novel*. Boston: Mariner Books, 192 p. ISBN 9-78015-609-180-0.
124. FOUST, C. R. (2009). Revealing and Reframing Apocalyptic Tragedy in Global Warming Discourse. Iš *Environmental Communication*, vol. 3, issue 2: Discursive Constructions of Climate Change: Practices of Encoding and Decoding, p. 151–167. ISSN 1752-4040.
125. FOWLER, R. (1991). *Language in the News: Discourse and Ideology in the Press*. London and New York: Routledge, p. 120–146. ISBN 0-415-01418-2.
126. FRANK, R. (2003). Folklore in a Hurry: The Community Experience Narrative in Newspaper Coverage of the Loma Prieta Earthquake. Iš *Journal of American Folklore*, vol. 116 (460), p. 159–175. ISSN 1535-1882.
127. FRIEDBERG, R. M.; HUNT, J. (1995). The Impact of Immigrants on Host Country Wages, Employment and Growth. Iš *Journal of Economic Perspect*, vol. 9 (2), p. 23–44. ISSN 0895-3309.
128. FRIEDMAN, A. (2016). Perceptual Construction: Rereading The Social Construction of Reality Through the Sociology of the Senses. Iš *Cultural Sociology*, vol. 10 (1), p. 77–92. ISSN 1749-9763.
129. FULTON, H. et al. (2005). *Narrative and media*. New York: Cambridge University Press, 343 p. ISBN 978-0-511-13240-7.
130. GALINAITYTĖ, J.; RUDZKIS, T. (2005). Šiuolaikinio nusikalstamumo sampratos problema. Iš *Jurisprudencija*, t. 70 (62), p. 134–140. ISSN 2029-2058.
131. GANS, H. (2003). *Democracy and the news*. New York: Oxford University Press, 168 p. ISBN 978-0-195-17327-7.
132. GENELYTĖ, I. (2019). (In)quality of life: Lithuanian labor migration to Sweden during the economic crisis and its aftermath, 2008 – 2013. Iš *Journal of Baltic Studies*, vol. 50 (1), p. 79–104. ISSN 0162-9778.
133. GENETTE, G. (1983). *Narrative Discourse. An Essay in Method*. Ithaca, New York: Cornell University Press, p. 45–85. ISBN 978-0-8014-9259-4.
134. GENYS, D.; KRIKŠTOLAITIS, R. (2018). Išvykusių lietuvių požiūrio į Lietuvą skirtumai. Iš *Oikos. Lietuvių migracijos ir diasporos studijos*, nr. 1 (25), p. 7–24. ISSN 2351-6461.
135. GERGEN, K. J. (2009). *An Invitation to Social Construction*. Second ed. London: SAGE Publications, p. 13–21. ISBN 978-1-4129-2300-2.

136. GERLACH, N. A. (2016). From Outbreak to Pandemic Narrative: Reading Newspaper Coverage of the 2014 Ebola Epidemic. Iš *Canadian Journal of Communication Corporation*, vol 41, p. 611–630. ISSN 1499-6642.
137. GHEASI, M.; NIJKAMP, P. (2017). A Brief Overview of International Migration Motives and Impacts, with Specific Reference to FDI. Iš *Economies*, vol. 5 (31), p. 1–11. ISSN 2227-7099.
138. GIVEN, L. M. (2008). Historical context. Iš GIVEN, L. M. (Ed.), *The Sage Encyclopedia of Qualitative Research Methods: A-L*, vol. 2, MZ Index. California: Sage Publications, p. 392–393. ISBN 978-1-4129-4163-1.
139. GIVEN, L., M. (2008). Meta-Narrative. *The Sage Encyclopedia of Qualitative Research Methods: M-Z*, vol. 2, MZ Index. California: Sage Publications, p. 508–509. ISBN 978-1-4129-4163-1.
140. GLINSKIENĖ, R.; PETUŠKIENĖ, E. (2009). Pasaulinės ekonominės krizės poveikis lietuvių reemigracijos ir protų nutekėjimo procesams. Iš *Ekonomika ir vadyba*, vol. 14, p. 763–771. ISSN 1822-6515.
141. GOMBRICH, E. H. (1968/1960). *Art and Illusion: A Study in the Psychology of Pictorial Representation*. New York: Pantheon Books, p. 76.
142. GONZALEZ-SOBRINO, B. (2020). Searching for the “Sleeping Giant”: Racialized News Coverage of Latinos Pre-2020 Elections. Iš *Sociological Forum*, vol. 35 (1), p. 1019–1039. ISSN 1573-7861.
143. GORAN, N. (2002). Focalization and Narration: Theoretical and Terminological Refinements. Iš *Poetics Today*, vol. 23, no. 4, p. 685–697. ISSN 1527-5507.
144. GREIMAS, A. J. (1966/1983). *Structural Semantics: An Attempt at a Method*. Lincoln: University of Nebraska Press, 325 p. ISBN 9-780-80322-112-3.
145. GRULEY, J.; DUVALL, C. S. (2012). The evolving narrative of the Darfur conflict as represented in The New York Times and The Washington Post, 2003–2009. Iš *GeoJournal*, vol. 77, p. 29–46. ISSN 1572-9893.
146. GRUNWALD, E. (2005). Narrative Norms in Written News. Iš *Nordicom Review*, vol. 26 (1), p. 63–79. ISBN 2001-5119.
147. HACKETT, R. A.; ZHAO, Y. (1994). Challenging a master narrative: peace protest and opinion/editorial discourse in the US press during the Gulf War. Iš *Discourse & Society*, vol. 5 (4), p. 509–541. ISSN 1460-3624.

148. HALL, C. et al. (1997). Narrative Transformation in Child Abuse Reporting. Iš *Child Abuse Review*, vol. 6, p. 272–282. ISSN 1099-0852.
149. HALLIWELL, S. (2012). Diegesis – Mimesis. Iš *The Living Handbook of Narratology* [interaktyvus] [žiūrėta 2021 m. vasario 22 d.]. Prieiga per internetą: <https://www.lhn.uni-hamburg.de/node/36.html>.
150. HANKS, T. D. (2003). The Rhetoric of the Folk Fairy Tale in Sir Thomas Malory's „Tale of Sir Gareth“. Iš *Arthuriana*, vol. 13 (3), p. 52–67. ISSN 1934-1539.
151. HARBERS, F.; BROERSMA, M. (2014). Between engagement and ironic ambiguity: Mediating subjectivity in narrative journalism. Iš *Journalism*, vol. 15 (5), p. 639–654. ISSN 1741-3001.
152. HARCOURT, R. et al. (2020). What Adaptation Stories are UK Newspapers Telling? A Narrative Analysis. Iš *Environmental Communication*, p. 1–18. ISSN 1752-4032.
153. HARRIS, J. (2004). *A Cognitive Psychology of Mass Communication*. Mahwah, New Jersey, London: Lawrence Erlbaum Associates Publishers, p. 205–208. ISBN 1-4106-1075-6.
154. HARTLEY, J. (1982). *Understanding News*. London and New York: Routledge, p. 38–63. ISBN 0-41503-933-9.
155. HAZANS, M. (2012). Iš GALGÓCZI, B.; LESCHKE, J.; WATT, A. (Eds.), *EU Labour Migration in Troubled Times. Skills Mismatch, Return and Policy Responses*. England: Ashgate, p. 169–211. ISBN 978-14094-8345-8.
156. HENGEVELD, K. (2005). Dynamic expression in Functional Discourse Grammar. Iš GROOT, C.; HENGEVELD, K. (Eds.), *Morphosyntactic expression in Functional Grammar*. Berlin & New York: Mouton de Gruyter, p. 53–86. ISBN 3-11-018365-X.
157. HERMAN, D. (2007). *The Cambridge Companion to Narrative*. Cambridge: Cambridge University Press, 310 p. ISBN 978-05216-7366-2.
158. HERMAN, L.; VERVAECK, B. (2005). *Handbook of Narrative Analysis*. Lincoln and London: University of Nebraska Press, p. 45–70. ISBN 978-08032-7349-8.
159. HOEBEKE, T. et al. (2011). HEROES IN THE SPORTS PAGES. The troubled road to victory for Belgian cyclist Tom Boonen. Iš *Journalism Studies*, vol. 12 (5), p. 658–672. ISSN 1461-670X.
160. HUCKIN, Th. et al. (2012). Critical Discourse Analysis and Rhetoric and Composition. Iš *College Composition and Communication*, vol. 64 (1), p. 107–129. ISSN 1939-9006.

161. YOUNG, N. (2013). Working the fringes: The role of letters to the editor in advancing non-standard media narratives about climate change. Iš *Public Understanding of Science*, vol. 22 (4), p. 443–459. ISSN 1361-6609.
162. JAMIESON, K. H.; CAMPBELL, K. K. (2006). *The Interplay of Influence: News, Advertising, Politics, and the Internet*. Belmont, CA: Thomson Wadsworth, 384 p. ISBN 0-53455-938-7.
163. JANKAUSKAITĖ, V. (2012). Sąjūdžio spaudos paveldas Lietuvoje. Iš *Knygotyra*, t. 59, p. 73–92. ISSN 0204-2061.
164. JANKS, H. (1997/2006). Critical Discourse Analysis as a Research Tool. Iš *Discourse: Studies in the Cultural Politics of Education*, vol. 18 (3), p. 329–342. ISSN 1469-3739.
165. JANNIDIS, F. (2012). Character. Iš *The Living Handbook of Narratology* [interaktyvus] [žiūrėta 2021 m. vasario 22 d.]. Prieiga per internetą: <http://www.lhn.uni-hamburg.de/node/41.html>.
166. JASILIONIS, D. et al. (2015). *Lietuvos demografinių procesų diferenciacija*. Vilnius: Lietuvos socialinių tyrimų centras, p. 7–17. ISBN 978-9955-531-49-4.
167. JASTRAMSKIS, D. (2012). Politinė sistema ir žiniasklaida: pātronų ir klientų sąveika Lietuvoje. Iš *Agora*, nr. 1, p. 73–82. ISSN 2424-3663.
168. JASTRAMSKIS, D. (2019). *Žiniasklaidos politika Lietuvoje*. Vilnius: Vilniaus universiteto leidykla, 232 p. ISBN 978-609-07-0215-4.
169. JAUER, J. et al. (2018). Migration as an adjustment mechanism in the crisis? A comparison of Europe and the United States 2006–2016. Iš *Journal of Population Economics*, vol. 32, p. 1–22. ISSN 1432-1475.
170. JOHNSON, R. (2008). A Multi-Layered Framework of Framing. Iš *TESOL & Applied Linguistics*, vol. 8 (2), p. 1–8. ISSN 2689-193X.
171. JOHNSTON, J.; GRAHAM, C. (2011). The New, Old Journalism. Narrative writing in contemporary newspapers. Iš *Journalism Studies*, vol. 13 (4), p. 517–533. ISSN 1461-670X.
172. JUOZELIŪNIENĖ, I. (2012). Šeiminių gyvenimo sociologija. Iš *Sociologija. Mintis ir veiksmai*, vol. 1 (30), p. 311–315. ISSN 1392-3358.
173. JUOZELIŪNIENĖ, I.; MARTINKĖNĖ, G. (2011). Lithuanian family in the context of migration: representation in legal documents and TV broadcasts. Iš *Filosofija. Sociologija*, t. 22, nr. 4, p. 414–425. ISSN 0235-7186.
174. KACEVIČIUS, G.; KARANIKOLOS, M. (2014). *The impact of the financial crisis on the health system and health in Lithuania. Case study* [interaktyvus] [žiūrėta 2021 m. gegužės 17 d.]. World Health

- Organization. European Observatory on Health Systems and Policies, p. 35. Prieiga per internetą: https://www.euro.who.int/_data/assets/pdf_file/0005/266387/The-impact-of-the-financial-crisis-on-the-health-system-and-health-in-Lithuania.pdf.
175. KALLASTE, E.; WOOLFSON, C. (2013). Negotiated responses to the crisis in the Baltic countries. Iš *Transfer: European Review of Labour and Research*, vol. 19 (2), p. 253–266. ISSN 1996-7284.
176. KANCS, d'A. (2011). Labour migration in the enlarged EU: a new economic geography approach. Iš *Journal of Economic Policy Reform*, vol. 14 (2), p. 171–188. ISSN 1748-7889.
177. KANIUŠONYTĖ, G. et al. (2012). *Psichologinės migracijos pasekmės šeimai. Vaikų emocinių ir elgesio sunkumų prevencija* [interaktyvus] [žiūrėta 2021 m. birželio 15 d.]. Vilnius: Edukologija, 60 p. ISBN 978-9955-20-730-6. Prieiga per internetą: https://gebugebu.weebly.com/uploads/9/5/4/7/9547419/migracijos_pasekmes_seimai.pdf.
178. KARALEVIČIENĖ, J.; MATUZEVIČIŪTĖ, K. (2009). Tarptautinės emigracijos priežasčių analizė Lietuvos pavyzdžiu. Iš *Ekonomika ir vadyba: aktualijos ir perspektyvos*, vol. 1 (14), p. 143–151. ISSN 1648-9098.
179. KARALIŪTĖ, E. (2011). Lietuviai svetur: emigracija šių dienų Lietuvos spaudoje. Iš *Aikos. Lietuvių migracijos ir diasporos studijos*, nr. 1 (11), p. 43–54. ISSN 1822-5152.
180. KAŠINSKIS, K. (2009). Migrantų piniginių pervedimų tendencijos ir reikšmė ekonomikai. Iš *Oikos. Lietuvių migracijos ir diasporos studijos*, nr. 2 (8), p. 35–50. ISSN 1822-5152.
181. KEEBLE, R. L. (2018). Literary Journalism as a Discipline: Tom Wolfe and beyond. Iš *Brazilian Journalism Research*, vol. 14 (3), p. 862–881. ISSN 1808-4079.
182. KERBELYTĖ, B. (2011). *Lietuvių tautosakos kūrinių prasmės*. Kaunas: Vytauto Didžiojo Universitetas, 440 p. ISBN 9-789-955-12689-8.
183. KIELYTE, J.; KANCS, d'A. (2010). 'Educating in the East, Emigrating to the West?' Iš *European Review*, vol. 18 (2), p. 133–154. ISSN 1474-0575.
184. KIELYTE, J.; KANCS, d'A. (2010). European Integration and Labour Migration. Iš *European Integration online Papers (EIoP)*, vol. 14 (16), p. 1–24. ISSN 1027-5193.

185. KIELYTE, J.; KANCS, d'A. (2002). Migration in the enlarged European Union: Empirical evidence for labour mobility in the Baltic states. Iš *Journal of Baltic Studies*, vol. 33 (3), p. 259–279. ISSN 1751-7877.
186. KIM, S.-H. et al. (2002). Think about it this way: attribute agenda-setting function of the press and the public's evaluation of a local issue. Iš *Journalism & Mass Communication Quarterly*, vol. 79 (1), p. 7–25. ISSN 1077-6990.
187. KITZINGER, J. (2007). Framing and frame analysis. Iš DEVEREUX, E. (Ed.), *Media Studies. Key Issues and Debates*. Sage Publications, p. 134–161. ISBN 978-1-4129-2982-0.
188. KLAUK, T.; KÖPPE, T. (2013). Telling vs. Showing. Iš *The Living Handbook of Narratology* [interaktyvus] [žiūrėta 2021 m. birželio 29 d.]. Prieiga per internetą: <https://www.lhn.uni-hamburg.de/node/84.html>.
189. KLUVER, R. et al. (2019). Contesting Strategic Narratives in a Global Context: The World Watches the 2016 U.S. Election. Iš *The International Journal of Press/Politics*, vol. 24 (1), p. 92–114. ISSN 1940-1620.
190. KOENIG, T. (2004). *Routinizing Frame Analysis through the Use of CAQDAS. Paper presented at the Biannual RC -33 Meeting, Amsterdam* [interaktyvus] [žiūrėta 2021 m. vasario 22 d.], p. 1–25. Prieiga per internetą: https://www.restore.ac.uk/lboro/research/methods/routinizing_frame_analysis_RC33.pdf.
191. KRIEKEN, V. K.; SANDERS, J. (2016). Framing narrative journalism as a new genre: A case study of the Netherlands. Iš *Journalism*, vol. 18 (10), p. 1364–1380. ISSN 1741-3001.
192. KRIEKEN, V. K.; SANDERS, J. (2019). What is narrative journalism? A systematic review and an empirical agenda. Iš *Journalism*, vol. 22 (6), p. 1393–1412. ISSN 1741-3001.
193. KRIEKEN, V. K.; SANDERS, J. et al. (2019). Linguistic and cognitive representation of time and viewpoint in narrative discourse. Iš *Cognitive Linguistics*, vol. 30 (2), p. 243–251. ISSN 1613-3641.
194. KRUVAND, M. et al. (2007). From Revered to Reviled: A Cross-Cultural Narrative Analysis of the South Korean Cloning Scandal. Iš *Science Communication*, vol. 29 (2), p. 177–197. ISSN 1552-8545.
195. KUJUNDŽIĆ, N. (2020). Considering Genre through the Lens of Space: The Case of the Grimms' Fairy Tales. Iš *Elore*, vol. 27-2, p. 105–108. ISSN 1456-3010.

196. KUMPIKAITĖ, V.; ŽIČKUTĖ, I. (2012). Emigracijai įtaką darančių veiksmų analizė. Iš *Economics and Management*, vol. 17 (2), p. 740–746. ISSN 2029-9338.
197. KUODIS, R. (2008). Lietuvos ekonomikos transformacija 1990–2008 metais. Etapai ir pagrindinės ekonominės politikos klaidos. Iš *Pinigų studijos*, vol. 2, p. 97–105. ISSN 1648-8970.
198. KUOKŠTIS, V. (2013). Vidinio prisitaikymo politinė ekonomija Baltijos šalyse: valstybių reakcijos į krizę aiškinimas: daktaro disertacija. Vilnius: Vilniaus universitetas.
199. KUZMICKAITĖ, D. K. (2004). *Tarp dviejų pasaulių: naujieji emigrantai lietuviai Čikagoje (1988–2000)*. Kaunas: Vytauto Didžiojo universiteto leidykla, 207 p. ISBN 9-95512-000-2.
200. LABOV, W. (1972). *Language in the Inner City*. Philadelphia: University of Pennsylvania Press, 440 p. ISBN 9-780-812-21051-4.
201. LABOV, W.; WALETZKY, J. (1997). Narrative analysis: Oral versions of personal experience. Iš *Journal of Narrative & Life History*, vol. 7 (1–4), p. 3–38. ISSN 2405-9374.
202. LACY, S. et al. (2001). Sample size for newspaper content analysis in multi-year studies. Iš *J&MC Quarterly*, vol. 78 (4), p. 836–845. ISSN 2161-430X.
203. LASSWELL, H. (1948). The Structure and Function of Communication of Ideas. Iš BRYSON, L. (Ed.), *The Communication of Ideas*. New York: Institute for Religious and Social Studies, p. 37–51.
204. LEITCH, S.; PALMER, I. (2010). Analysing Texts in Context: Current Practices and New Protocols for Critical Discourse Analysis in Organization Studies. Iš *Journal of Management Studies*, vol. 47 (6), p. 1194–1212. ISSN 1467-6486.
205. LEVI, E. et al. (2020). *CompRes: A Dataset for Narrative Structure in News*. First Joint Workshop on Narrative Understanding, Storylines, and Events, ACL.
206. Lietuvių kalbos išteklių informacinė sistema „E. kalba“ [interaktyvus] [žiūrėta 2022 m. sausio 26 d.]. Prieiga per internetą: <https://ekalba.lt/>.
207. Lietuvos bankas (2012). *Emigracija iš Lietuvos: kryptys ir tendencijos, Lietuvos ekonomikos apžvalga 2012 m.* [interaktyvus] [žiūrėta 2020 m. rugsėjo 6 d.]. Prieiga per internetą: https://www.lb.lt/uploads/documents/files/musu-veikla/ekonomikos-analize-prognozes/LEA_2012-05_LT_INTARPAS1.pdf.

208. Lietuvos bankas (1999). *Metų ataskaita* [interaktyvus] [žiūrėta 2021 m. vasario 23 d.]. Prieiga per internetą: <https://www.lb.lt/lt/leidiniai/metu-ataskaita-1999-m>.
209. Lietuvos centrinis valstybės archyvas [interaktyvus] [žiūrėta 2020 m. rugsėjo 23 d.]. Prieiga per internetą: http://www.archyvai.lt/lt/fondai/ziniasklaida/lcva_fr853_pazyma.html.
210. Lietuvos migracijos politikos gairės. Patvirtinta Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2014 m. sausio 22 d., Nr. 79. Žin., 2014 m. sausio 30 d., Nr. 722.
211. Lietuvos pažangos strategija „Lietuvos pažangos strategija „Lietuva 2030“. Patvirtinta Lietuvos Respublikos Seimo 2012 m. gegužės 15 d. nutarimu Nr. XI-2015, Žin., 2012 m. gegužės 30 d., Nr., 61-3050.
212. Lietuvos Respublikos kultūros ministerija. Viešosios informacijos rengėjų ir skleidėjų duomenų bazė [interaktyvus] [žiūrėta 2021 m. vasario 26 d.]. Prieiga per internetą: <http://www.old.lrkmlt.lt/leidb/lt/ldb.html>.
213. Lietuvos Respublikos lito patikimumo įstatymas. Priimta Lietuvos Respublikos Seimo 1994 m. kovo 17 d., Nr. I-407, Žin., 1994 m. kovo 30 d., Nr. 24-378.
214. Lietuvos Respublikos visuomenės informavimo įstatymas. Priimta Lietuvos Respublikos Seimo 1996 m. liepos 2 d., Nr. I-1418, Žin., 1996 m. liepos 26 d., Nr. 71-1706.
215. Lietuvos Respublikos visuomenės informavimo įstatymo pakeitimo įstatymas. Priimta Lietuvos Respublikos Seimo 2006 m. liepos 11 d., Nr. X-752, Žin., 2006 m. liepos 27 d., Nr. 82-3254.
216. Lietuvos Respublikos Vyriausybė (2021). *Kas yra kas?* [interaktyvus] [žiūrėta 2021 m. vasario 24 d.]. Prieiga per internetą: <https://epilietis.lrv.lt/lt/kreipkis-i-institucija/naudinga-zinoti/kas-yra-kas>.
217. „Lietuvos rytas“ 1991 m. lapkričio 30 d., Nr. 234 (14739).
218. „Lietuvos rytas“ 1991 m. gruodžio 13 d., Nr. 205.
219. „Lietuvos rytas“ 1993 m. sausio 5 d., Nr. 1 (691).
220. „Lietuvos rytas“ 1994 m. vasario 25 d., Nr. 38 (982).
221. „Lietuvos rytas“ 1995 m. sausio 3 d., Nr. 1 (1221).
222. „Lietuvos rytas“ 2001 m. sausio 3 d., Nr. 1 (3051).
223. Lietuvos statistikos departamentas [interaktyvus] [žiūrėta 2021 m. vasario 26 d.]. Prieiga per internetą: <https://www.stat.gov.lt/>.
224. LINDAHL, C. (2018). Definition and History of Fairy Tales. Iš GREENHILL, P. et al. (Eds.), *The Routledge Companion to Media and Fairy-Tale Cultures*. New York and London: Routledge, Taylor & Francis Group, p. 11–19. ISBN 978-1-315-67099-7.

225. LINDLOF, T. R. (2008). Constructivism. Iš DONSBACH, W. (Ed.), *The international encyclopedia of communication*. UK: Blackwell Publishing, vol. 3, p. 944–950. ISBN 978-1-405-18640-7.
226. LIUBINIENĖ, N. (2006). Image of Lithuanian Emigrant: Discourse Analysis. Iš *Socialiniai mokslai*, nr. 2 (52), p. 39–46. ISSN 1392-0758.
227. LYDEKA, Z.; BRADAUSKAS, V. (2015). Emigraciją sąlygojančių veiksnių vertinimas Baltijos valstybėse. Iš *Taikomoji ekonomika*, vol. 9 (1), p. 41–59. ISSN 2335-8742.
228. Lrt.lt/BNS (2014). *Nebeleidžiamas dienraštis „Respublika“* [interaktyvus] [žiūrėta 2020 m. rugsėjo 13 d.]. Prieiga per internetą: <https://www.lrt.lt/naujienos/lietuvoje/2/44113/nebeleidziamas-dienrastis-respublika>.
229. LULLE, A. (2013). Baltic Triplets? Out-migration Migration and Responses to Crisis. Iš *Regional Formation and Development Studies*, no. 3 (11), p. 135–145. ISSN 2029-9370.
230. MARCINKEVIČIENĖ, R. (2004). Emigracija spaudoje: požiūrio atspindys ar formavimas. Iš *Šiuolaikinė lietuvių emigracija: pralaimėjimai ir laimėjimai: seminaro medžiaga* [interaktyvus] [žiūrėta 2021 m. balandžio 2 d.]. Prieiga per internetą: <http://donelaitis.vdu.lt/lkk/pdf/Emigracija.pdf>.
231. MARCINKEVIČIENĖ, R. (2007). *Spaudos tekstų žanrai* [interaktyvus] [žiūrėta 2022 m. sausio 20 d.]. Kaunas: Vytauto Didžiojo universitetas, 148 p. ISBN 978-9955-12-194-7. Prieiga per internetą: <https://portalcris.vdu.lt/server/api/core/bitstreams/81d5d328-75e6-4c68-a082-31b9e6bbf502/content>.
232. MARGOLIN, U. (2007). Character. Iš HERMAN, D. (Ed.), *The Cambridge Companion to Narrative*. Cambridge: Cambridge University Press, p. 66–79. ISBN 978-05216-7366-2.
233. MARGOLIN, U. (1983). Characterisation in Narrative: Some Theoretical Prolegomena. Iš *Neophilologus*, vol. 67, p. 1–14. ISSN 1572-8668.
234. MARGOLIN, U. (2012). Narrator. Iš *The Living Handbook of Narratology* [interaktyvus] [žiūrėta 2021 m. birželio 28 d.]. Prieiga per internetą: <https://www.lhn.uni-hamburg.de/node/44.html>.
235. MARKMAN, R. H. (1983). The Fairy Tale: An Introduction to Literature and the Creative Process. Iš *College English*, vol. 45 (1), p. 31–45. ISSN 2161-8178.
236. MASLAUSKAITĖ, A.; STANKŪNIENĖ, V. (2007). *Šeima abipus sienų. Lietuvos transnacionalinės šeimos genezė, funkcijos, raidos*

perspektyvos [interaktyvus] [žiūrėta 2021 m. gegužės 16 d.]. Tarptautinė Migracijos Organizacija. Socialinių tyrimų institutas: Vilnius, p. 37–45. ISBN 978-9955-697-10-7. Prieiga per internetą: http://www.iom.lt/images/publikacijos/failai/1430204018_seima-abipus-sienos.pdf.

237. MASSEY, D. S. et al. (2010). Causes of Migration. Iš GUIBERNAU, M.; REX, J. (Eds.), *The Ethnicity Reader. Nationalism, Multiculturalism & Migration*. UK: Polity Press, p. 310–320. ISBN 978-0-7456-4702-9.
238. MASSEY, D. S. et al. (1993). Theories of International Migration: a Review and Appraisal. Iš *Population and Development Review*, vol. 19 (3), p. 431–466. ISSN 1728-4457.
239. MATONYTĖ, I. (2009). From liberal to predatory mass media in post-communist Lithuania. Iš *Journalism Research*, vol. 2, p. 159–179. ISSN 2424-6042.
240. MATONYTĖ, I. (2008). (Liberal) mass media and the (multi)party system in post-communist Lithuania. Iš *Central European Journal of Communication*, vol. 1, no. 1, p. 123–144. ISSN 1899-5101.
241. MAŽYLĖ, J. (2012). Rašto raiškos (spaudos) žanrų klasifikavimas: tradicija ir konvergencija. Iš PEČIULIS, Ž. et al., *Medijos. Žiniasklaida, žurnalistika tradicinėje ir tinklaveikos visuomenėje*: kolektyvinė monografija. Vilnius: Vilniaus universiteto leidykla, p. 160–170. ISBN 978-609-459-083-2.
242. MAŽYLĖ, J. (2014). Žiniasklaidos savitvarka: institucijų modeliai ir lietuviškasis status quo. Iš *Žurnalistikos tyrimai*, nr. 7, p. 61–86. ISSN 2424-6042.
243. McCOMB, M. (2008). *Setting the agenda. The mass media and public opinion*. Malden: Blackwell Publishing, p. 89. ISBN 978-0-7456-2313-9.
244. McCOMB, M.; REYNOLDS, A. (2002). News influence on our pictures of the world. Iš JENNINGS, B.; DOLF, Z., (Eds.), *Media Effects: Advances in Theory and Research*. New Jersey: Lawrence Erlbaum Associates, p. 1–19. ISBN 978-11356-4738-4.
245. McQUAIL, D. (2010). *McQuail's Mass Communication Theory*. Sage, 6th edition, 534 p. ISBN 978-1-84920-291-6.
246. MEDAIŠKYTĖ, R.; KLYVIENĖ, V. (2012). The effectiveness of internal devaluation in Lithuania and Latvia. Iš *Ekonomika*, vol. 91 (1), p. 59–78. ISSN 1392-1258.
247. MERKYTĖ, R. (2010). Dienraščio „Lietuvos rytas“ turinio kokybės pokyčiai 1990–2000 metais. Iš *Žurnalistikos tyrimai*, nr. 3, p. 99–116. ISSN 2424-6042.

248. MIKULIONIENĖ, S. (2013). „Mes čia – jie ten“. Tarpgeneracinio bendravimo įprasminimas, būdai, vertinimas. Iš *Socialinis darbas*, vol. 12 (2), p. 227–239. ISSN 2029-2775.
249. MOULTON, H. et al. (2021). Narratives of ice loss: New approaches to shrinking glaciers and climate change adaptation. Iš *Geoforum*, vol. 125, p. 47–56. ISSN 0016-7185.
250. MÖLLER, Ch. (2015). *Young L2 learners' narrative discourse coherence and cohesion*. Narr Francke Attempto Verlag: Germany, p. 1–36. ISBN 978-3-8233-6903-5.
251. MURPHET, J. (2005). Narrative time. Iš FULTON, H. et al. (Eds.), *Narrative and media*. New York: Cambridge University Press, p. 60–72. ISBN 978-0-511-13240-7.
252. NABAŽAITĖ, E. (2017). Emigracijos diskurso rėminimas Lietuvos interneto dienraščiuose. Iš *Informacijos mokslai*, t. 78, p. 162–173. ISSN 1392-0561.
253. Nacionalinė demografinės (gyventojų) politikos strategija. Priimta Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2004 m. spalio 28 d. nutarimu nr. 1350, Žin., 2004 m. lapkričio 2 d., Nr., 159-5795.
254. NADEL, I. B. (1987). Narrative and the Popularity of Biography. Iš *Mosaic: An Interdisciplinary Critical Journal*, vol. 20 (4), p. 131–141. ISSN 1925-5683.
255. NAULICKAITĖ, I.; MELNIKAS, B. (2015). Emigracijos iš Lietuvos procesai ekonomikos globalizacijos sąlygomis. Iš *Verslas XXI amžiuje*, vol. 7 (2), p. 221–237. ISSN 2029-2341.
256. NEIGER, M.; TENENBOIM-WEINBLATT, K. (2016). Understanding Journalism Through a Nuanced Deconstruction of Temporal Layers in News Narratives. Iš *Journal of Communication*, vol. 66, p. 139–160. ISSN 0021-9916.
257. NEVERAUSKIENĖ-OKUNEVIČIŪTĖ, L.; POCIUS, A. (2019). Demografinių grupių migracijos skirtumai ir tendencijų pasikeitimai Lietuvoje. Iš *Filosofija. Sociologija*, t. 30, nr. 4, p. 295–304. ISSN 2424-4546.
258. NIEDERHOFF, B. (2011). Focalization. Iš *The Living Handbook of Narratology* [interaktyvus] [žiūrėta 2021 m. birželio 30 d.]. Prieiga per internetą: <https://www.lhn.uni-hamburg.de/node/18.html>.
259. NIKANDER, P. (2008). Constructionism and discourse analysis. Iš HOLSTEIN, A.; GUBRIUM, J. F. (Eds.), *Handbook of Constructionist Research*. New York: Guilford Press, p. 413–428. ISBN 9-781-59385-305-1.

260. NIŠIĆ, V.; PLAVŠIĆ, D. (2014). The role of media in the construction of social reality. Iš *Sociological discourse*, year 4, no. 7, p. 73–81. ISSN 2232-867X.
261. NOSSEK, H. (1994). The Narrative Role of the Holocaust and the State of Israel in the Coverage of Salient Terrorist Events in the Israeli Press. Iš *Journal of Narrative and Life History*, vol. 4 (1–2), p. 119–134. ISSN 2405-9374.
262. NUNES, V.; GREENHILL, P. (2018). Constructing Fairy-Tale Media Forms. Texts, Textures, Contexts. Iš GREENHILL, P. et al. (Eds.), *The Routledge Companion to Media and Fairy-Tale Cultures*. New York and London: Routledge, Taylor & Francis Group, p. 20–28. ISBN 978-1-315-67099-7.
263. OECD. Trends in International Migration. SOPEMI Annual Report (1991–2017) [interaktyvus] [žiūrėta 2021 m. vasario 23 d.]. Prieiga per internetą: <http://www.oecd.org/migration/mig/>.
264. O'KEEFFE, A. (2011). 'Media and Discourse Analysis'. Iš GEE, J.; HANDFORD, M. (Eds.), *The Routledge Handbook of Discourse Analysis*. London: Routledge, p. 441–454. ISBN 978-04157-0978-1.
265. O'SULLIVAN, T.; HARTLEY, J. et al. (2006). *Key Concepts in Communication and Cultural Studies*. London and New York: Routledge, Taylor & Francis Group, p. 122–123. ISBN 0-203-13637-3.
266. ÖSTGAARD, E. (1965). Factors Influencing the Flow of News. Iš *Journal of Peace Research*, vol. 2, no. 1, p. 39–63. ISSN 1460-3578.
267. PARKER, J. (2018). What we talk about when we talk about space and narrative (and why we're not done talking about it). Iš *Frontiers of Narrative Studies*, vol. 4 (2), p. 178–196. ISSN 2509-4890.
268. PARUTIS, V. (2011). Economic Migrants or Middling Transnationals? East European Migrants' Experiences of Work in the UK. Iš *International Migration*, vol. 52 (1), p. 36–55. ISSN 0020-7985.
269. PATTERSON, T. E. (2016). *News Coverage of the 2016 General Election: How the Press Failed the Voters* [interaktyvus] [žiūrėta 2022 m. kovo 20 d.]. HKS Working Paper No. RWP16-052, p. 1–21. Prieiga per internetą: https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=2884837#.
270. PEYNAUD, C. (2019). The Stories Journalists Tell: A Study of Narrative Modes in the US Press Relating to the 2016 RioGames. Iš *ILCEA*, 31, p. 1–18. ISSN 1639-6073.
271. PERREAULT, G.; PAUL, N. (2019). Narrative Framing of the Syrian Refugee Crisis in British Religious News Article Type: Research Article.

- Iš *Journal of Religion, Media and Digital Culture*, vol. 8 (2), p. 276–297. ISSN 2165-9214.
272. PETRYLAITĖ, D. (2015). Orus darbas ekonominės krizės sąlygomis: grėsmės ir išmoktos pamokos. Iš *Teisė*, vol. 94, p. 149–162. ISSN 1392-1274.
273. PETRYLAITĖ, D.; PETRYLAITĖ, V. (2015). Socialinės apsaugos garantijų mažinimas krizės laikotarpiu: sprendimai ir teisinis vertinimas. Iš *Teisė*, vol. 94, p. 163–175. ISSN 1392-1274.
274. POGLIANO, A. (2017). Media, Migration, and Sociology. A Critical Review. Iš *Sociologica*, nr. 1, p. 1–42. ISSN 1971-8853.
275. PORTES, A. (2008). Migration and Development: a Conceptual Review of the Evidence. Iš CASTLES, S.; WISE, D. (Eds.), *Migration and Development: Perspectives from the South* [interaktyvus] [žiūrėta 2022 m. sausio 20 d.]. IOM – International Organization for Migration: Switzerland, p. 17–41. ISBN 978-92-9068-417-6. Prieiga per internetą: <https://publications.iom.int/books/migration-and-development-perspectives-south>.
276. PRINCE, G. (2014). Apie šiuolaikinę naratologiją = On Contemporary Narratology. Iš *Žmogus ir žodis/Literatūrologija*, vol. 16 (2), p. 106–130. ISSN 1822-7805.
277. RACĖNAITĖ, R. (2007). Structural-Semantic analysis and Some peculiarities of lithuanian Novelle tales. Iš *Folklore: electronic Journal of Folklore*, vol. 36, p. 111–122. ISSN 1406-0949.
278. RAKAUSKIENĖ, O. G. (2006). *Valstybės ekonominė raida*. Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, 772 p. ISBN 9955-19-032-9.
279. RASINGER, S. M. (2010). ‘Lithuanian Migrants Send Crime Rocketing’: Representation of “New” Migrants in Regional Print Media. Iš *Media Culture & Society*, vol. 32 (6), p. 1021–1030. ISSN 0163-4437.
280. Recommendations on Statistics of International Migration (1998). *Department of Economic and Social Affairs. Statistics Division. Statistical Papers*, no 58, revision 1, United Nations, 96 p. ISBN 92-1-161408-2.
281. Respublika. It – žinių portalas [interaktyvus] [žiūrėta 2021 m. vasario 27 d.]. Prieiga per internetą: <https://www.respublika.lt/>.
282. „Respublika“ 1991 m. sausio 3 d., Nr. 1 (332).
283. „Respublika“ 1991 m. rugsėjo 11 d., Nr. 218 (549).
284. „Respublika“ 1991 m. lapkričio 30 d., Nr. 279 (610).
285. „Respublika“ 1992 m. kovo 19 d., Nr. 54 (678).
286. „Respublika“ 1993 m. kovo 27 d., Nr. 58 (936).
287. „Respublika“ 1993 m. gruodžio 22 d., Nr. 247 (1125).

288. „Respublika“ 1994 m. sausio 4 d., Nr. 1 (1132).
289. „Respublika“ 1994 m. sausio 12 d., Nr. 7 (1138).
290. „Respublika“ 1994 m. spalio 15 d., Nr. 217 (1348).
291. „Respublika“ 1996 m. sausio 3 d., Nr. 1 (1716).
292. „Respublika“ 1998 m. sausio 5 d., Nr. 1 (2326).
293. „Respublika“ 1998 m. kovo 20 d., Nr. 63 (2388).
294. „Respublika“ 2003 m. liepos 12 d., Nr. 161 (4005).
295. „Respublika“ 2007 m. sausio 3 d., Nr. 1 (5054).
296. „Respublika“ 2007 m. liepos 13 d., Nr. 157 (5210).
297. „Respublika“ 2009 m. sausio 3 d., Nr. 1 (5649).
298. „Respublika“ 2011 m. sausio 4 d., Nr. 2 (6250).
299. „Respublika“ 2014 m. gegužės 30–birželio 5 d., Nr. 1.
300. „Respublika“ 2015 m. balandžio 17–23 d., Nr. 16 (47).
301. RIBÓ, I. (2019). Narration. Iš RIBÓ, I. (Ed.), *Prose Fiction. An Introduction to the Semiotics of Narrative*. Cambridge, UK: Open Book Publishers, p. 65–79. ISBN 978-1-78374-811-2.
302. RIESSMAN, C. K. (2008). *Narrative Methods for the Human Sciences*. California: Sage Publications, p. 77–81. ISBN 978-0-7619-2998-7.
303. RYAN, M. L. (2010). Media and Narrative. Iš HERMAN, D.; JAHN, M.; RYAN, M. L. (Eds.), *The Routledge Encyclopedia of Narrative Theory*. London and New York: Routledge, p. 288–292. ISBN 978-04157-7512-0.
304. RYAN, M. L. (2010). Narrative. Iš HERMAN, D.; JAHN, M.; RYAN, M. L. (Eds.), *The Routledge Encyclopedia of Narrative Theory*. London and New York: Routledge, p. 344–348. ISBN 978-04157-7512-0.
305. RYAN, M. L. (2004). *Narrative across media. The languages of storytelling*. Lincoln and London: University of Nebraska Press, 422 p. ISBN 0-803-28993-6.
306. RYAN, M. L. (2003). On Defining Narrative Media. Iš *Online Magazine of the Visual Narrative*, issue 6. ISSN 1780-678X.
307. RYAN, M. L. (2010). Story Grammars. Iš HERMAN, D.; JAHN, M.; RYAN, M. L. (Eds.), *The Routledge Encyclopedia of Narrative Theory*. London and New York: Routledge, p. 564–566. ISBN 978-04157-7512-0.
308. RYAN, M. L. (2007). Toward a definition of narrative. Iš HERMAN, D. (Ed.), *The Cambridge Companion to Narrative*. Cambridge: Cambridge University Press, p. 22–36. ISBN 978-05216-7366-2.

309. ROBINSON, S. (2009). A chronicle of chaos. Tracking the news story of Hurricane Katrina from The Times-Picayune to its website. Iš *Journalism*, vol. 10 (4), p. 431–450. ISSN 1741-3001.
310. ROEH, I. (1989). Journalism as Storytelling, Coverage as Narrative. Iš *American Behavioral Scientist*, vol. 33 (2), p. 162–168. ISSN 1552-3381.
311. ROILAND, J. (2015). By Any Other Name: The Case for Literary Journalism. Iš *Literary Journalism Studies*, vol. 7 (2), p. 60–89. ISSN 1944-8988.
312. ROSS, E. P. (1979). Comparison of Folk Tale Variants. Iš *Language Arts*, vol. 56 (4), p. 422–426. ISSN 1943-2402.
313. RUDŽINSKIENĖ, R.; PAULAUSKAITĖ, L. (2014). Lietuvos gyventojų emigracijos priežastys ir padariniai šalies ekonomikai. Iš *Socialinė teorija, empirija, politika ir praktika*, nr. 8, p. 62–78. ISSN 2345-0266.
314. SAKADOLSKIS, R. (2012). Žurnalisto ir šaltinio bendravimo principai. Iš PEČIULIS, Ž. et al., *Medijos. Žiniasklaida, žurnalistika tradicinėje ir tinklaveikos visuomenėje: kolektyvinė monografija*. Vilnius: Vilniaus universiteto leidykla, p. 126–159. ISBN 978-609-459-083-2.
315. SALDAŅA, M. (2021). Who is to Blame? Analysis of Government and News Media Frames During the 2014 Earthquake in Chile. Iš *Journalism Studies*, vol. 23 (1), p. 25–47. ISSN 1461-670X.
316. SARVUTYTĖ, M. (2011). Darbo jėgos migracijos valdymas: veiksmų ir pasekmių ekonominis vertinimas: daktaro disertacija. Kaunas: Vilniaus universitetas.
317. SAUNDERS, J. H. (2017). *The Rhetorical Power of Children's Literature*. London: Lexington Books, 192 p. ISBN 978-1-4985-4330-9.
318. SCHANK, R. (1995). *Tell Me a Story: Narrative and Intelligence*. Evanston: Northwestern University Press, p. 147–188. ISBN 978-08101-1313-8.
319. SCHEUFELE, B. (2004). Framing-effects approach: A theoretical and methodological critique. Iš *Communications*, vol. 29, p. 401–428. ISSN 1613-4087.
320. SCHEUFELLE, D. A. (2006). Framing as a Theory of Media Effects. Iš *Journal of Communication*, vol. 49 (1), p. 103–122. ISSN 1460-2466.
321. SCHUDSON, M. (2005). News as Stories. Iš ROTHENBUHLER, E. W.; COMAN, M. (Eds.), *Media Anthropology*. Thousand Oaks, London, New Delhi: Sage Publications, p. 121–128. ISBN 978-1-4129-0670-8.

322. SEMETKO, H. A.; VALKENBURG, P. M. (2000). Framing European politics: a content analysis of press and television news. Iš *Journal of Communication*, vol. 50 (2), p. 93–109. ISSN 1460-2466.
323. SHIH, T.-J. et al. (2008). Media Coverage of Public Health Epidemics: Linking Framing and Issue Attention Cycle Toward an Integrated Theory of Print News Coverage of Epidemics. Iš *Mass Communication & Society*, vol. 11 (2), p. 141–160. ISSN 1532-7825.
324. SHOEMAKER, P. J.; REESE, S. D. (1996). *Mediating the Message. Theories of Influences on Mass Media Content*. USA: Longman, p. 27–38. ISBN 0-8013-1251-5.
325. SHOHAM, E. (2009). Reconstructing the Narrative of Rape in the Kibbutz by the Israeli Press. Iš *International Journal of Conflict and Violence*, vol. 3 (2), p. 220–229. ISSN 1864-1385.
326. SILK, A. (2016). *Discourse Contextualism. A Framework for Contextualist Semantics and Pragmatics*. United Kingdom: Oxford University Press, p. 24–30. ISBN 978-0-19-878392-3.
327. SIPAVIČIENĖ, A. (1997). *International migration in Lithuania: causes, consequences, strategy*. Vilnius: Lietuvos filosofijos ir sociologijos institutas, 349 p. ISBN 9986-523-39-7.
328. SIPAVIČIENĖ, A. (2006). *Lietuvos gyventojai: struktūra ir demografinė raida*. Vilnius: Lietuvos statistikos departamentas ir Socialinių tyrimų institutas, p. 159–169. ISBN 9955-588-93-4.
329. SIPAVIČIENĖ, A. (2006). *Tarptautinė gyventojų migracija Lietuvoje: modelio kaita ir situacijos analizė*. Vilnius: Tarptautinė migracijos organizacija, 42 p. ISBN 978-9-95-569703-9.
330. SIPAVIČIENĖ, A. et al. (2009). *Grįžtamoji migracija: teorinės išvalgos ir situacija Lietuvoje: mokslo studija [interaktyvus]* [žiūrėta 2022 m. sausio 15 d.]. Vilnius, 72 p. ISBN 978-9955-697-20-6. Prieiga per internetą:
http://iom.lt/images/publikacijos/failai/1427877517_Griztamoji_migracija.pdf.
331. SIPAVIČIENĖ, A.; STANKŪNIENĖ, V. (2011). Lietuvos gyventojų (e)migracijos dvidešimtmetis: tarp laisvės rinktis ir išgyvenimo strategijos. Iš *Filosofija. Sociologija*, t. 22, nr. 4, p. 323–333. ISSN 2424-4546.
332. SIPAVIČIENĖ, A.; STANKŪNIENĖ, V. (2013). The social and economic impact of emigration on Lithuania. Iš *OECD, Coping with Emigration in Baltic and East European Countries* [interaktyvus], p. 45–64 [žiūrėta 2021 m. vasario 23 d.]. Prieiga per internetą:

https://www.oecd-ilibrary.org/social-issues-migration-health/coping-with-emigration-in-baltic-and-east-european-countries_9789264204928-en.

333. SIREGAR, Z. (2018). Social Construction of Mass Media. Iš *Jurnal Sains Sosial. Malaysian Journal of Social Science*, p. 51–58. ISSN 2600-8068.
334. SIRGEDIENĖ, R. (2012). Prekybos žmonėmis masto vertinimas: tarptautinės ir nacionalinės iniciatyvos. Iš *Socialinių mokslų studijos*, vol. 4 (4), p. 1623–1644. ISSN 2029-2244.
335. SOLNYŠKINIENĖ, J.; ADAMONIENĖ, R. (2017). Migracijos procesus formuojančių veiksnių Lietuvoje vertinimas. Iš *Visuomenės saugumas ir viešojo tvarka: straipsnių rinkinys*, vol. 18, p. 469–484. ISSN 2335-2035.
336. SONG, L. (2010). The Role of Context in Discourse Analysis. Iš *Journal of Language Teaching and Research*, vol. 1, no. 6, p. 876–879. ISSN 1798-4769.
337. SOUTO-MANNING, M. (2013). Critical for whom?: Theoretical and methodological dilemmas in critical approaches to language research. Iš PARIS, D.; WINN, M. (Eds.), *Humanizing research: Decolonizing qualitative inquiry with youth and communities*. Thousand Oaks, CA: Sage, p. 201–222. ISBN 9-781-452-22539-5.
338. SOUTO-MANNING, M. (2012). Critical narrative analysis: the interplay of critical discourse and narrative analyses. Iš *International Journal of Qualitative Studies in Education*, vol 27 (2), p. 159–180. ISSN 1366-5898.
339. SPINK, K. S.; NICKEL, D. (2018). Attribution Theory. Iš GELLMAN, M. (Ed.), *Encyclopedia of Behavioral Medicine*. New York: Springer International Publishing, p. 298–300. ISBN 978-3-030-39903-0.
340. STAEHR, K. (2013). Austerity in the Baltic States During the Global Financial Crisis. Iš *Intereconomics. Review of European Economic Policy*, vol. 48 (5), p. 293–302. ISSN 1613-964X.
341. STANKŪNIENĖ, V. (1995). *Demografinių procesų valdymas. Teorija ir patyrimas*. Vilnius: Technika, 142 p. ISBN 9986-05-221-1.
342. STANKŪNIENĖ, V. (2004). *Lietuvos gyventojų politikos strategijos metmenys* [interaktyvus] [žiūrėta 2022 m. sausio 7 d.]. Socialinių tyrimų institutas: Vilnius, p. 90–103. ISBN 9955-531-14-2. Prieiga per internetą: <http://demografija.lt/download/tekstai/LTgyvpolstrategmetm2004.pdf>.
343. STANZEL, F. K. (1981). Teller-Characters and Reflector-Characters in Narrative Theory. Iš *Poetics Today*, vol. 2 (2), p. 5–15. ISSN 1527-5507.

344. STEPHEN, L. (1956). Biography. Iš STEPHEN, L. (Ed.), *Men Books and Mountains: Essays*. London: The Hogarth Press, p. 142.
345. STRUMICKIENĖ, I. (2019). Lietuvių grįžtamoji migracija: tarp nesėkmės, nostalgijos ir noro tobulinti Lietuvą. Iš *Oikos. Lietuvių migracijos ir diasporos studijos*, nr. 2 (28), p. 7–19. ISSN 2351-6461.
346. STULGIENĖ, A.; DAUNORIENĖ, A. (2009). Migracijos poveikis darbo jėgos rinkos pusiausvyrai. Iš *Ekonomika ir vadyba*, vol. 14, p. 984–992. ISSN 1822-6515.
347. SU, C. (2014). From perpetual foreigner to national hero: a narrative analysis of US and Taiwanese news coverage of Linsanity. Iš *Asian Journal of Communication*, vol. 24 (5), p. 474–489. ISSN 1742-0911.
348. SUDHAHAR, S. et al. (2011). *Automating Quantitative Narrative Analysis of News Data*, p. 63–71. JMLR: Workshop and Conference Proceedings 17, 2nd Workshop on Applications of Pattern Analysis.
349. SZYSZKA, M. (2017). The effects of International Economic Migration on the Family as seen by Lithuanian and Polish Students. Iš *Aktyvioji socialinė įtrauktis*, t. 45, nr. 1, p. 44–61. ISSN 2351-6011.
350. ŠIMANSKIENĖ, L.; PAUŽUOLIENĖ, J. (2014). Emigracija Lietuvoje: priežastys ir padariniai. Iš *Regional Formation and Development Studies*, nr. 1 (9), p. 146–156. ISSN 2351-6542.
351. ŠLEKONYTĖ, J. (2019). Lietuvių liaudies pasakos „Antimi pavirtusi sesuo“ populiarumo fenomenas. Iš *Tautosakos darbai*, vol. 15, p. 76–99. ISSN 1392-2831.
352. ŠLEKONYTĖ, J. (2015). Lietuvių pasakų tyrimų šimtmetis: nuo tradicinės komparatyvistikos iki šiuolaikinių metodų. Iš *Tautosakos darbai*, vol. XLIX, p. 123–144. ISSN 1392-2831.
353. TAYLOR, J. E. (1999). The New Economics of Labour Migration and the Role of Remittances in the Migration Process. Iš *International Migration*, vol. 37 (1), p. 63–88. ISSN 1468-2435.
354. TALBOT, M. (2007). *Media Discourse: Representation and Interaction*. England: Edinburgh University Press, p. 9–15. ISBN 978-0-7486-2347-1.
355. TANNEN, D. (1993). *Framing in Discourse*. New York, Oxford: Oxford University Press, p. 14–22. ISBN 0-19507996-5.
356. TATE, A. (2010). Fairy Tale. Iš HERMAN, D.; JAHN, M.; RYAN, M. L. (Eds.), *The Routledge Encyclopedia of Narrative Theory*. London and New York: Routledge, p. 157–158. ISBN 978-04157-7512-0.

357. TENENBOIM-WEINBLATT, K. et al. (2015). Beyond peace journalism: Reclassifying conflict narratives in the Israeli news media. Iš *Journal of Peace Research*, vol. 53 (2), p. 151–165. ISSN 1460-3578.
358. TENORIO, H. (2011). Critical Discourse Analysis, An overview. Iš *Nordic Journal of English Studies*, vol. 10 (1), p. 183–210. ISSN 1654-6970.
359. TEREŠKINAS, A. (2009). Imigracijos diskursai JAV ir Airijos spaudoje. Iš *Filosofija. Sociologija*, t. 20 (4), p. 302–309. ISSN 2424-4546.
360. TEREŠKINAS, A. (2011). Imigrantai Didžiosios Britanijos, Ispanijos ir Norvegijos spaudoje. Iš ČIUBRINSKAS, V. (Sud.), *Lietuviškasis identitetas šiuolaikinės emigracijos kontekstuose* [interaktyvus] [žiūrėta 2022 m. sausio 20 d.]. Kaunas: Vytauto Didžiojo universitetas, p. 71–86. ISBN 978-9955-12-750-5. Prieiga per internetą: <https://portalcris.vdu.lt/server/api/core/bitstreams/6582bc45-da1e-477e-bac7-f8d8a2fa6806/content>.
361. TEVERSON, A. (2013). *Fairy Tale*. London and New York: Routledge, 182 p. ISBN 978-0-203-36610-3.
362. THOMAS, B. (2007). Dialogue. Iš HERMAN, D. (Ed.), *The Cambridge Companion to Narrative*. Cambridge: Cambridge University Press, p. 80–93. ISBN 978-05216-7366-2.
363. THOMAS, B. (2016). *Narrative. The Basics*. London and New York: Routledge, p. 14–27. ISBN 978-1-315-72786-8.
364. THORNBORROW, J.; FITZGERALD, R. (2004). Storying the News through Category, Action, and Reason. Iš *The Communication Review*, vol. 7 (4), p. 345–352. ISSN 1071-4421.
365. THORNE-THOMSEN, G. (1903). The Educational Value of Fairy-Stories and Myths. Iš *The Elementary School Teacher*, vol. 4 (3), p. 161–167. ISSN 1545-5858.
366. TRASER, J.; VENABLES, T. (2005). *Report on the Free Movement of Workers in EU-25: Who's Afraid of EU Enlargement?* Brussels: European Citizen Action Service.
367. TUCHMAN, G. (1976). Telling Stories. Iš *Journal of Communication*, vol. 26 (4), p. 93–97. ISSN 1460-2466.
368. TUPA, M.; STRUNZ, H. (2013). Social and Economic Effects of International Migration. Iš *Economics and Management*, vol. 18 (3), p. 509–520. ISSN 2029-9338.
369. TURIN, T. C. et al. (2020). Community engagement with immigrant communities involving health and wellness research: a systematic review

- protocol towards developing a taxonomy of community engagement definitions, frameworks, and methods. Iš *BMJ Open*, p. 1–9. ISSN 2044-6055.
370. URBONAS, V. (1997). *Lietuvių laikraštis. Nuo seniausių laikų iki mūsų dienų*. Vilnius: Vilniaus universiteto leidykla, p. 173–208. ISBN 9986-19-274-9.
371. VAIŠNYS, A. (1992). *Profesionalioji žurnalistika*. Vilnius: Europos centras, p. 23. ISBN 404-717-6.
372. VALENTINE, S. (2013). Ethical Context and Ethical Decision Making: Examination of an Alternative Statistical Approach for Identifying Variable Relationships. Iš *Journal of Business Ethics*, vol. 124, p. 509–526. ISSN 1573-0697.
373. VAN DE KAA, D. J. (1996). International Mass Migration: a Threat to Europe's Borders and Stability? Iš *De Economist*, vol. 144 (2), p. 259–284. ISSN 1572-9982.
374. VAN DIJK, T. (1975). Action, Action Description, and Narrative. Iš *New Literary History*, vol. 6 (2), p. 273–294. ISSN 1080-661X.
375. VAN DIJK, T. (2006). Discourse, context and cognition. Iš *Discourse Studies*, vol. 8 (1), p. 159–177. ISSN 1461-7080.
376. VAN DIJK, T. (2011). *Discourse Studies. A Multidisciplinary Introduction*. London: Sage Publications, 414 p. ISBN 978-1-84860-648-7.
377. VAN DIJK, T. (1991). Media contents. The interdisciplinary study of news as discourse. Iš BRUHN-JENSEN, K.; JANKOWSKI, N. (Eds.), *Handbook of Qualitative Methods in Mass Communication Research*. London and New York: Routledge, 272 p. ISBN 0-203-40980-9.
378. VAN DIJK, T. (1976). Narrative Macro-structures. Logical and Cognitive Foundations. Iš *A Journal for Descriptive Poetics and Theory of Literature*, vol. 1, p. 547–568. ISSN 0304-8845.
379. VAN DIJK, T. (1988). *News Analysis: Case Studies of International and National News in the Press*. Lawrence Erlbaum Associates Publishers: Hillsdale, New Jersey, Hove and London, 346 p. ISBN 978-08058-0064-7.
380. VAN DIJK, T. (1988). *News as Discourse*. New Jersey: Lawrence Erlbaum Associates, 200 p. ISBN 0-8058-0828-0.
381. VAN DIJK, T. (1986). News Schemata. Iš GREENBAUM, S. et al. (Eds.), *Studying Writing. Linguistic approaches*. Beverly Hills, CA: Sage, p. 155–186. ISBN 978-08039-2372-0.

382. VAN DIJK, T. (1995). Power and the News Media. Iš PALETZ, D. (Ed.), *Political Communication and Action*. Cresskill, NJ: Hampton Press, p. 9–36. ISBN 1-57273-001-3.
383. VAN DIJK, T. (1993). Principles of critical discourse analysis. Iš *Discourse and Society*, vol. 4, no. 2, p. 249–283. ISSN 1460-3624.
384. VAN DIJK, T. (1980). Story comprehension: an introduction. Iš *Poetics*, vol. 9 (1–3), p. 1–21. ISSN 0304-422X.
385. VAN DIJK, T. (1985). Structures of News in the Press. Iš VAN DIJK, T. (Ed.), *Discourse and Communication*. Berlin: De Gruyter, p. 69–93. ISBN 3-11-010319-2.
386. VAN DIJK, T. (1991). The interdisciplinary study of news as discourse. Iš BRUHN-JENSEN, K.; JANKOWSKI, N. W. (Eds.), *Handbook of Qualitative Methods in Mass Communication Research*. London: Routledge, p. 108–120. ISBN 0-415-05405-2.
387. VAN DIJK, T. (1995). The mass media today: discourses of domination or diversity? Iš *The Public*, vol. 2 (2), p. 27–45. ISSN 1854-8377.
388. VAN DIJK, T. (1997). What is Political Discourse Analysis? Iš BLOMMAERT, J.; BULCAEN, Ch. (Eds.), *Political linguistics*. Amsterdam: Benjamins, p. 11–52. ISBN 902-7-22671-7.
389. VAN LEEUWEN, T. (2008). *Discourse and Practice. New Tools for Critical Discourse Analysis*. New York: Oxford University Press, p. 23–54. ISBN 9-780-19532-330-6.
390. VAN LEEUWEN, T. (2008). News Genres. Iš WODAK, R.; KOLLER, V. (Eds.), *Handbook of Communication in the Public Sphere*. Berlin, New York: Mouton de Gruyter, p. 343–362. ISBN 978-3-1101-8832-5.
391. VANOOST, M. (2013). Defining narrative journalism through the concept of plot. Iš *Diegesis*, vol. 2 (2), p. 77–97. ISSN 2195-2116.
392. VIJEIKIS, J. (2012). Emigracija iš Lietuvos – grėsmė šeimos vertybėms. Iš *Management theory and studies for rural business and infrastructure development*, vol. 1 (30), p. 180–190. ISSN 1822-6760.
393. VINCENT, R. C. (2000). A Narrative Analysis of US Press Coverage of Slobodan Milosevic and the Serbs in Kosovo. Iš *European Journal of Communication*, vol. 15 (3), p. 321–344. ISSN 1460-3705.
394. VUKASOVICH, C.; VUKASOVICH, T. D. (2016). ‘Humanitarian intervention’, a predictable narrative? A comparative analysis of media narratives from Serbia to Syria. Iš *Global Media and Communication*, vol. 12 (3), p. 311–331. ISSN 1742-7673.

395. WAGNER, W.; HAYES, N. (2005). *Everyday Discourse and Common Sense. The Theory of Social Representations*. London: Palgrave Macmillan, p. 218–220. ISBN 978-1-4039-3304-1.
396. WALL, K. et al. (2018). *Families and Personal Networks. An International Comparative Perspective*. United Kingdom: Palgrave Macmillan, 269 p. ISBN 978-13499-5262-5.
397. WATSON, J. (2016). *Media Communication: An Introduction to Theory and Process*. 4th ed. New York: Palgrave Macmillan, 326 p. ISBN 978-1-137-42821-9.
398. WEN, J. (2020). Narratives in News Reports. A Case Study of a News Report in The Times. Iš *Advances in Social Science, Education and Humanities Research*, vol. 496, p. 592–596. ISSN 2352-5398.
399. WHITE, H. (1984). The Question of Narrative in Contemporary Historical Theory. Iš *History and Theory*, vol. 23 (1), p. 1–33. ISSN 1468-2303.
400. WINKELMAN, N. L. (1971). The News Story Can Help Students Learn to Write. Iš *American Annals of the Deaf*, vol. 116, no. 1, p. 20–24. ISSN 1886-2020.
401. WODAK, R. (2001). What CDA is about – a Summary of its History, Important Concepts and its Developments. Iš WODAK, R.; MEYER, M. (Eds.), *Methods of Critical Discourse Analysis*. London: Sage Publications Ltd, p. 1–12. ISBN 978-0-857-02802-0.
402. WOOLFSON, C. (2010). ‘Hard times’ in Lithuania: Crisis and ‘discourses of discontent’ in post-communist society. Iš *Etnography*, vol. 11 (4), p. 487–514. ISSN 1741-2714.
403. World Migration Report (2003). Challenges and Responses for People on the Move, p. 396. ISBN 97-8-92906-8144-6.
404. ZEMAN, S. (2018). What is a Narration – and why does it matter? Iš HÜBL, A.; STEINBACH, M. (Eds.), *Linguistic Foundations of Narration in Spoken and Sign Languages*. Amsterdam/Philadelphia: John Benjamins Publishing Company, p. 173–206. ISBN 978-9-027-26398-8.
405. ZIPES, J. (2012). *The Irresistible Fairy Tale. The Cultural and Social History of a Genre*. Princeton and Oxford: Princeton University Press, 234 p. ISBN 978-0-691-15338-4.
406. ZIPES, J. (2015). *The Oxford Companion to Fairy Tales*. United Kingdom: Oxford University Press, 720 p. ISBN 978-0-19968-982-8.
407. ZIPES, J. (1996). Towards a Theory of the Fairy-Tale Film: The Case of Pinocchio. Iš *The Lion and the Unicorn*, vol. 20 (1), p. 1–24. ISSN 1080-6563.

408. ŽELVYS, R. (2013). Švietimo politika. Istorija ir dabartis. Lietuvos aukštojo mokslo studijų finansavimo politika: istorinė raida ir „studento krepšelio“ modelio įdiegimo padariniai. Iš *Acta Paedagogica Vilnensia*, vol. 31, p. 9–18. ISSN 1392-5016.
409. Žurnalistikos enciklopedija (1997) p. 405. Vilnius: Pradai. ISBN 9986-776-62-7.
410. 2014–2020 m. Nacionalinė pažangos programa. Patvirtinta Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2012 m. lapkričio 28 d. nutarimu Nr. 1482, Žin., 2012 m. gruodžio 11 d., Nr. 144-7430.

PRIEDAI

1 priedas

1 lentelė. Emigracijos temos pateikimas rubrikose periodinės spaudos leidiniuose „Respublika“ ir „Lietuvos rytas“ 1991–2017 m. laikotarpiu

a) pirmoji emigracijos banga

Tekstų ypatybės	„Respublika“		„Lietuvos rytas“		Iš viso	
	Vnt.	Proc.	Vnt.	Proc.	Vnt.	Proc.
Aktualijos	186	66,7	148	64,1	334	65,5
Dienos tema	146	52,3	118	51,1	264	51,8
Būstas	1	0,4			1	0,2
Kraštas ir žemės ūkis	7	2,5			7	1,4
Mokslas ir švietimas	7	2,5			7	1,4
Nusikaltimai ir nelaimės	10	3,6	5	2,2	15	2,9
Pasaulis	8	2,9	17	7,4	25	4,9
Pinigai, verslas, ekonomika	5	1,8	8	3,5	13	2,5
Sveikata	2	0,7			2	0,4
Lengvosios naujienos	93	33,3	83	35,9	176	34,5
Gyvenimas, Gyvenimo būdas			3	1,3	3	0,6
Greitis, automobiliai						
Menas, kultūra	34	12,2	13	5,6	47	9,2
Nuomonės	2	0,7	18	7,8	20	3,9
Piliečių žurnalistika	17	6,1	0		17	3,3
Pramogos	1	0,4	1	0,4	2	0,4
Sportas	26	9,3	21	9,1	47	9,2
Straipsnių ciklai	13	4,7	27	11,7	40	7,8
Iš viso	279		231		510	

b) antroji emigracijos banga

Tekstų ypatybės	„Respublika“		„Lietuvos rytas“		Iš viso	
	Vnt.	Proc.	Vnt.	Proc.	Vnt.	Proc.
Aktualijos	665	55,6	781	64,1	1446	59,9
Dienos tema	420	35,1	560	45,9	980	40,6
Būstas	1	0,1	0		1	0,0
Kraštas ir žemės ūkis	51	4,3	33	2,7	84	3,5
Mokslas ir švietimas	13	1,1	4	0,3	17	0,7

Nusikaltimai ir nelaimės	129	10,8	140	11,5	269	11,1
Pasaulis	12	1,0	11	0,9	23	1,0
Pinigai, verslas, ekonomika	38	3,2	32	2,6	70	2,9
Sveikata	1	0,1	1	0,1	2	0,1
Lengvosios naujienos	530	44,4	438	35,9	968	40,1
Gyvenimas, Gyvenimo būdas	218	18,2	63	5,2	281	11,6
Greitis, automobiliai			2	0,2	2	0,1
Menas, kultūra	84	7,0	42	3,4	126	5,2
Nuomonės	46	3,8	79	6,5	125	5,2
Piliečių žurnalistika	9	0,8	0		9	0,4
Pramogos	1	0,1	5	0,4	6	0,2
Sportas	105	8,8	155	12,7	260	10,8
Straipsnių ciklai	67	5,6	92	7,5	159	6,6
Iš viso	1195		1219		2414	

c) trečioji emigracijos banga

Tekstų ypatybės	„Respublika“		„Lietuvos rytas“		Iš viso	
	Vnt.	Proc.	Vnt.	Proc.	Vnt.	Proc.
Aktualijos	495	51,0	563	61,5	1058	56,1
Dienos tema	336	34,6	356	38,9	692	36,7
Būstas	0					
Kraštas ir žemės ūkis	1	0,1	23	2,5	24	1,3
Mokslas ir švietimas	6	0,6			6	0,3
Nusikaltimai ir nelaimės	68	7,0	131	14,3	199	10,6
Pasaulis	11	1,1	14	1,5	25	1,3
Pinigai, verslas, ekonomika	73	7,5	39	4,3	112	5,9
Sveikata	0					
Lengvosios naujienos	475	49,0	352	38,5	827	43,9
Gyvenimas, Gyvenimo būdas	228	23,5	46	5,0	274	14,5
Greitis, automobiliai						
Menas, kultūra			36	3,9	36	1,9
Nuomonės	109	11,2	68	7,4	177	9,4
Piliečių žurnalistika						
Pramogos			32	3,5	32	1,7
Sportas	61	6,3	114	12,5	175	9,3
Straipsnių ciklai	77	7,9	56	6,1	133	7,1
Iš viso	970		915		1885	

d) Ketvirtoji emigracijos banga

Tekstų ypatybės	„Respublika“		„Lietuvos rytas“		Iš viso	
	Vnt.	Proc.	Vnt.	Proc.	Vnt.	Proc.
Aktualijos	108	25,1	171	66,3	279	40,5
Dienos tema	93	21,6	97	37,6	190	27,6
Būstas						
Kraštas ir žemės ūkis			7	2,7	7	1,0
Mokslas ir švietimas	1	0,2			1	0,1
Nusikaltimai ir nelaimės	5	1,2	46	17,8	51	7,4
Pasaulis	3	0,7			3	0,4
Pinigai, verslas, ekonomika	6	1,4	21	8,1	27	3,9
Sveikata						
Lengvosios naujienos	323	74,9	87	33,7	410	59,5
Gyvenimas, Gyvenimo būdas	40	9,3	25	9,7	65	9,4
Greitis, automobiliai						
Menas, kultūra			5	1,9	5	0,7
Nuomonės	37	8,6	15	5,8	52	7,5
Piliečių žurnalistika						
Pramogos			13	5,0	13	1,9
Sportas	49	11,4	21	8,1	70	10,2
Straipsnių ciklai	197	45,7	8	3,1	205	29,8
Iš viso	431		258		689	

e) I–IV emigracijos banga (bendras)

Tekstų ypatybės	„Respublika“		„Lietuvos rytas“		Iš viso	
	Vnt.	Proc.	Vnt.	Proc.	Vnt.	Proc.
Aktualijos	1454	50,6	1663	63,4	3117	56,7
Dienos tema	995	34,6	1131	43,1	2126	38,7
Būstas	2	0,1	0	0,0	2	0,0
Kraštas ir žemės ūkis	59	2,1	63	2,4	122	2,2
Mokslas ir švietimas	27	0,9	4	0,2	31	0,6
Nusikaltimai ir nelaimės	212	7,4	322	12,3	534	9,7
Pasaulis	34	1,2	42	1,6	76	1,4
Pinigai, verslas, ekonomika	122	4,2	100	3,8	222	4,0
Sveikata	3	0,1	1	0,0	4	0,1
Lengvosios naujienos	1421	49,4	960	36,6	2381	43,3

Gyvenimas, Gyvenimo būdas	486	16,9	137	5,2	623	11,3
Greitis, automobiliai	0	0,0	2	0,1	2	0,0
Menas, kultūra	118	4,1	96	3,7	214	3,9
Nuomonės	194	6,7	180	6,9	374	6,8
Piliečių žurnalistika	26	0,9	0	0,0	26	0,5
Pramogos	2	0,1	51	1,9	53	1,0
Sportas	241	8,4	311	11,9	552	10,0
Straipsnių ciklai	354	12,3	183	7,0	537	9,8
Iš viso	2875		2623		5498	

2 lentelė. Emigracijos tema nacionaliniame, tarptautiniame, asmeniniame kontekste periodinės spaudos leidiniuose „Respublika“ ir „Lietuvos rytas“ 1991–2017 m. laikotarpiu (proc.)

a) „Respublika“

	Metai / Kontekstai	Nacionalinis	Tarptautinis	Asmeninis
Pirmoji emigrac. banga	1991	65,8	20,3	13,9
	1992	62,4	25,9	11,8
	1993	63,5	28,7	7,8
Antroji emigrac. banga	1994	66,2	25,2	8,6
	1995	63,0	29,0	8,0
	1996	61,2	34,7	4,1
	1997	67,9	24,8	7,3
	1998	68,8	22,9	8,3
	1999	60,0	22,0	18,0
	2000	56,5	35,3	8,2
	2001	44,1	40,9	15,1
	2002	47,8	36,5	15,7
	2003	50,9	34,0	15,1
	Trečioji emigrac. banga	2004	66,4	20,6
2005		56,7	39,3	4,0
2006		57,6	38,4	4,0
2007		57,2	40,6	2,2
2008		58,1	29,1	12,8
2009		94,5	5,5	0,0
2010		97,4	2,6	0,0
2011		93,7	6,3	0,0
2012		76,9	20,9	2,2
2013		73,0	24,6	2,4
Ketvirtoji emigrac. banga	2014	71,5	27,9	0,6
	2015	78,4	21,6	0,0
	2016	77,0	23,0	0,0
	Iš viso	65,3	27,8	6,9

b) „Lietuvos rytas“

	Metai / Kontekstai	Nacionalinis	Tarptautinis	Asmeninis
Pirmoji emigrac. banga	1991	31,1	68,9	0,0
	1992	23,4	76,6	0,0
	1993	30,3	62,3	7,4
Antroji emigrac. banga	1994	39,1	49,2	11,7
	1995	34,1	57,4	8,5
	1996	45,6	49,0	5,4
	1997	23,5	71,1	5,4
	1998	27,0	73,0	0,0
	1999	31,2	68,8	0,0
	2000	16,3	82,9	0,8
	2001	26,0	73,2	0,8
	2002	34,2	65,8	0,0
	2003	45,8	54,2	0,0
Trečioji emigrac. banga	2004	32,9	65,0	2,1
	2005	43,1	55,0	1,8
	2006	51,1	48,9	0,0
	2007	39,3	60,7	0,0
	2008	61,3	37,8	0,9
	2009	38,6	61,4	0,0
	2010	44,1	55,9	0,0
	2011	62,1	37,9	0,0
	2012	50,0	46,7	3,3
	2013	34,3	58,6	7,1
Ketvirtoji emigrac. banga	2014	46,6	42,5	11,0
	2015	42,0	51,0	7,0
	2016	40,0	52,9	7,1
	Iš viso	37,3	59,3	3,4

c) periodinės spaudos leidiniai „Respublika“ ir „Lietuvos rytas“
(bendras)

	Metai / Kontekstai	Nacionalinis	Tarptautinis	Asmeninis
Pirmoji emigrac. banga	1991	53,2	37,9	8,9
	1992	45,6	47,7	6,7
	1993	46,4	46,0	7,6
Antroji emigrac. banga	1994	53,2	36,7	10,1
	1995	46,7	45,0	8,3
	1996	51,8	43,3	4,9
	1997	46,8	46,8	6,4
	1998	48,8	46,9	4,3
	1999	46,1	44,6	9,3
	2000	39,6	55,3	5,1
	2001	33,8	59,3	6,9
	2002	40,9	51,5	7,7
	2003	48,4	44,1	7,5
Trečioji emigrac. banga	2004	47,4	45,7	6,9
	2005	51,0	45,9	3,1
	2006	54,5	43,4	2,1
	2007	50,5	48,2	1,4
	2008	59,9	34,0	6,1
	2009	60,1	39,9	0,0
	2010	63,6	36,4	0,0
	2011	79,3	20,7	0,0
	2012	66,2	31,1	2,6
	2013	56,0	39,6	4,4
Ketvirtoji emigrac. banga	2014	64,3	32,1	3,6
	2015	63,2	33,9	2,9
	2016	61,1	35,9	3,0
	Iš viso	52,0	42,8	5,2

d) Emigracijos tema asmeniniame kontekste periodinės spaudos leidiniuose „Respublika“ ir „Lietuvos rytas“ 1991–2017 m. laikotarpiu (bendras) (vnt.)

	Metai / Charakteristikos	„Respublika“	„Lietuvos rytas“	Iš viso
Pirmoji emigrac. banga	1991	11	0	11
	1992	10	0	10
	1993	9	9	18
Antroji emigrac. banga	1994	12	15	27
	1995	8	11	19
	1996	4	8	12
	1997	12	8	20
	1998	9	0	9
	1999	18	0	18
	2000	14	1	15
	2001	14	1	15
	2002	18	0	18
	2003	16	0	16
	Trečioji emigrac. banga	2004	14	3
2005		6	2	8
2006		4	0	4
2007		3	0	3
2008		11	1	12
2009		0	0	0
2010		0	0	0
2011		0	0	0
2012		2	2	4
2013		3	7	10
Ketvirtoji emigrac. banga	2014	1	8	9
	2015	0	7	7
	2016	0	6	6
	Iš viso	199	89	288

3 lentelė. Emigracijos tema vidiniuose kontekstuose periodinės spaudos leidiniuose „Respublika“ ir „Lietuvos rytas“ 1991–2017 m. laikotarpiu (I–IV emigracijos banga) (bendras)

Vidinis kontekstas	„Respublika“		„Lietuvos rytas“		Iš viso	
	Vnt.	Proc.	Vnt.	Proc.	Vnt.	Proc.
Kriminalinis	469	16,3	776	29,6	1245	22,6
Politinis	512	17,8	461	17,6	973	17,7
Kultūrinis	438	15,2	260	9,9	698	12,7
Sporto	270	9,4	369	14,1	639	11,6
Ekonominis	303	10,5	192	7,3	495	9,0
Etninis	226	7,9	60	2,3	286	5,2
Švietimo	150	5,2	89	3,4	239	4,3
Bendruomeninis	67	2,3	56	2,1	123	2,2
Emigracijos	68	2,4	49	1,9	117	2,1
Demografinis	79	2,7	25	1,0	104	1,9
Karinis	46	1,6	51	1,9	97	1,8
Socialinės apsaugos	59	2,1	27	1,0	86	1,6
Šeimos	24	0,8	61	2,3	85	1,5
Sveikatos apsaugos	32	1,1	40	1,5	72	1,3
Biografinis	56	1,9	2	0,1	58	1,1
Religinis	26	0,9	29	1,1	55	1,0
Turizmo	10	0,3	32	1,2	42	0,8
Jūrinis	16	0,6	4	0,2	20	0,4
Grožio industrija	8	0,3	9	0,3	17	0,3
Aviacinis	4	0,1	11	0,4	15	0,3
Pramogų	2	0,1	9	0,3	11	0,2
Teisinis	5	0,2	2	0,1	7	0,1
Žemės ūkio	3	0,1	4	0,2	7	0,1
Institucinis	0	0,0	4	0,2	4	0,1
Aplinkos apsaugos	1	0,0	1	0,0	2	0,0
Istorinis	1	0,0	0	0,0	1	0,0
Iš viso	2875	100,0	2623	100,0	5498	100,0

4 lentelė. Veikėjų susiejimas su istorija periodinės spaudos leidiniuose „Respublika“ ir „Lietuvos rytas“ 1991–2017 m. (bendras)

1) Žiniasklaida – pasyvi veikėja

a) cituoja 1 veikėją (Ž + 1). N = 511

	Metai / Charakteristikos	Grynieji		Sudėtiniai	
		Vnt.	Proc.	Vnt.	Proc.
Pirmoji emigrac. banga	1991	48	90,6	5	9,4
	1992	47	92,2	4	7,8
	1993	59	89,4	7	10,6
Antroji emigrac. banga	1994	40	100,0	0	0,0
	1995	39	95,1	2	4,9
	1996	42	97,7	1	2,3
	1997	31	96,9	1	3,1
	1998	12	92,3	1	7,7
	1999	6	100,0	0	0,0
	2000	12	85,7	2	14,3
	2001	12	100,0	0	0,0
	2002	13	86,7	2	13,3
	2003	7	100,0	0	0,0
	Trečioji emigrac. banga	2004	10	90,9	1
2005		10	100,0	0	0,0
2006		13	100,0	0	0,0
2007		12	100,0	0	0,0
2008		11	91,7	1	8,3
2009		3	100,0	0	0,0
2010		5	100,0	0	0,0
2011		6	100,0	0	0,0
2012		6	75,0	2	25,0
2013		8	80,0	2	20,0
Ketvirtoji emigrac. banga	2014	11	84,6	2	15,4
	2015	8	80,0	2	20,0
	2016	4	80,0	1	20,0
Iš viso		475	93,0	36	7,0

2) Žiniasklaida – aktyvi veikėja

a) cituoja 2 ir daugiau veikėjų (Ž + 2). N = 4110

	Metai / Charakteristikos	Grynieji		Sudėtiniai	
		Vnt.	Proc.	Vnt.	Proc.
Pirmoji emigrac. banga	1991	25	65,8	13	34,2
	1992	21	47,7	23	52,3
	1993	57	53,3	50	46,7
Antroji emigrac. banga	1994	73	41,2	104	58,8
	1995	72	46,8	82	53,2
	1996	59	37,3	99	62,7
	1997	88	37,6	146	62,4
	1998	67	44,1	85	55,9
	1999	52	34,0	101	66,0
	2000	56	23,8	179	76,2
	2001	44	27,0	119	73,0
	2002	59	30,4	135	69,6
	2003	54	30,9	121	69,1
	Trečioji emigrac. banga	2004	74	35,6	134
2005		75	34,1	145	65,9
2006		63	42,6	85	57,4
2007		55	31,4	120	68,6
2008		56	35,2	103	64,8
2009		42	33,9	82	66,1
2010		28	30,1	65	69,9
2011		46	35,7	83	64,3
2012		45	35,4	82	64,6
2013		57	31,5	124	68,5
Ketvirtoji emigrac. banga	2014	60	30,0	140	70,0
	2015	59	30,7	133	69,3
	2016	38	22,4	132	77,6
	Iš viso	1425	34,7	2685	65,3

5 lentelė. Veikėjų ypatybės periodinės spaudos leidiniuose „Respublika“ ir „Lietuvos rytas“ 1991–2017 m. (bendras)

1) Žiniasklaida – pasyvi veikėja

a) cituoja 1 veikėją (Ž + 1)

Veikėjai	Pasikartojimo dažnumas (kartais)
Žymūs žmonės:	111
Profesionalai	76
Išėivija, išėiviai	36
Vyriausybė ir jos institucijos	35
Visuomenė, žmonės	33
Lietuvos teisėsaugos institucijos	31
Sporto organizacijos, sportininkai	26
Lietuvos valdžia, politikai	23
Žurnalistai	21
Diplomatai	18
Verslo interesų grupės, atstovai	13
Informacijos teikimo ir analizės institucijos	11
Bažnyčia	10
Užsienio lietuvių bendruomenės, organizacijos atstovai	10
Užsienio teisėsaugos institucijos	10
Studentų, jaunimo organizacijos	6
Tremtiniai, politiniai kaliniai	5
Užsienio valdžia, politikai	5
Istorinės asmenybės	4
Migracijos departamentas prie Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos	4
Pagalbos ir paramos organizacijos	4
Prezidentas	4
Tarptautinės organizacijos	4
Visuomenės veikėjai	4
Seimas	2
Disidentai	1
Kiti šaltiniai	1
Lietuvos bankai	1
Savivaldybė ir jos institucijos, asmenys	1

Specialiosios tarnybos	1
Emigrantas (-ai)	
Protestuotojai	
Užsienio bankai	
Iš viso	511

b) cituoja kitus veikėjus (Ž + kiti)

Veikėjai	Pasikartojimo dažnumas (kartais)
Visuomenė, žmonės	28
Išėivija, išėiviai	19
Žymūs žmonės:	16
Profesionalai	13
Užsienio lietuvių bendruomenės, organizacijos atstovai	13
Tremtiniai, politiniai kaliniai	7
Savivaldybė ir jos institucijos, asmenys	2
Disidentai	1
Vyriausybė ir jos institucijos	1
Bažnyčia	
Diplomatai	
Emigrantas (-ai)	
Informacijos teikimo ir analizės institucijos	
Istorinės asmenybės	
Kiti šaltiniai	
Lietuvos bankai	
Lietuvos teisėsaugos institucijos	
Lietuvos valdžia, politikai	
Migracijos departamentas prie Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos	
Pagalbos ir paramos organizacijos	
Prezidentas	
Protestuotojai	
Seimas	
Specialiosios tarnybos	
Sporto organizacijos, sportininkai	
Studentų, jaunimo organizacijos	
Tarptautinės organizacijos	
Užsienio bankai	

Užsienio teisėsaugos institucijos	
Užsienio valdžia, politikai	
Verslo interesų grupės, atstovai	
Visuomenės veikėjai	
Žurnalistai	
Iš viso	100

2) Žiniasklaida – aktyvi veikėja

a) cituoja 2 ir daugiau veikėjų (Ž + 2)

Veikėjai	Pasikartojimo dažnumas (kartais)
Vyriausybė ir jos institucijos	2406
Lietuvos teisėsaugos institucijos	1780
Lietuvos valdžia, politikai	1431
Sporto organizacijos, sportininkai	1334
Profesionalai	1144
Visuomenė, žmonės	1072
Žymūs žmonės:	1062
Verslo interesų grupės, atstovai	1009
Užsienio teisėsaugos institucijos	615
Prezidentas	531
Iševija, iševiai	527
Diplomatai	453
Pagalbos ir paramos organizacijos	414
Užsienio valdžia, politikai	343
Seimas	296
Emigrantas (-ai)	279
Migracijos departamentas prie Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos	253
Užsienio lietuvių bendruomenės, organizacijos atstovai	239
Specialiosios tarnybos	212
Tremtiniai, politiniai kaliniai	203
Žurnalistai	199
Savivaldybė ir jos institucijos, asmenys	192
Tarptautinės organizacijos	159
Informacijos teikimo ir analizės institucijos	119
Studentų, jaunimo organizacijos	118
Lietuvos bankai	112
Bažnyčia	102
Disidentai	90
Visuomenės veikėjai	53
Kiti šaltiniai	36
Istorinės asmenybės	32

Užsienio bankai	32
Protestuotojai	25
Iš viso	16 872

6 lentelė. Pasyvios žiniasklaidos veikėjai periodinės spaudos leidiniuose „Respublika“ ir „Lietuvos rytas“ 1991–2017 m. (bendras)

1 a) cituoja 1 veikėją (Ž +1)

	Metai	Bendras veikėjų skaičius
Pirmoji emigrac. banga	1991	53
	1992	51
	1993	66
Antroji emigrac. banga	1994	40
	1995	41
	1996	43
	1997	32
	1998	13
	1999	6
	2000	14
	2001	12
	2002	15
	2003	7
Trečioji emigrac. banga	2004	11
	2005	10
	2006	13
	2007	12
	2008	12
	2009	3
	2010	5
	2011	6
	2012	8
Ketvirtoji emigrac. banga	2013	10
	2014	13
	2015	10
	2016	5
	Iš viso	511

1 b) cituoja kitus veikėjus (Ž + kiti)

	Metai	Bendras veikėjų skaičius
Pirmoji emigrac. banga	1991	7
	1992	15
	1993	13
Antroji emigrac. banga	1994	10
	1995	7
	1996	3
	1997	5
	1998	6
	1999	4
	2000	8
	2001	1
	2002	1
	2003	2
	Trečioji emigrac. banga	2004
2005		4
2006		3
2007		5
2008		1
2009		1
2010		0
2011		2
2012		0
2013		0
Ketvirtoji emigrac. banga	2014	0
	2015	0
	2016	0
	Iš viso	100

7 lentelė. Aktyvios žiniasklaidos veikėjai vidiniame kontekste (Ž + 2) periodinės spaudos leidiniuose „Respublika“ ir „Lietuvos rytas“ 1991–2017 m. (bendras) (N=4110)

Veikėjai	Vidinių kontekstų iš viso – 26 vnt.
Profesionalai	25
Vyriausybė ir jos institucijos	23
Lietuvos valdžia, politikai	22
Lietuvos teisėsaugos institucijos	20
Visuomenė, žmonės	20
Žymūs žmonės	17
Verslo interesų grupės, atstovai	16
Išėivija, išėiviai	15
Užsienio teisėsaugos institucijos	14
Prezidentas	12
Pagalbos ir paramos organizacijos	11
Žurnalistai	11
Emigrantas (-ai)	10
Tremtiniai, politiniai kaliniai	9
Savivaldybė ir jos institucijos, asmenys	8
Užsienio lietuvių bendruomenės, organizacijos atstovai	8
Informacijos teikimo ir analizės institucijos	7
Seimas	7
Užsienio valdžia, politikai	7
Bažnyčia	6
Diplomatai	6
Sporto organizacijos, sportininkai	6
Migracijos departamentas prie Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos	5
Specialiosios tarnybos	5
Studentų, jaunimo organizacijos	5
Tarptautinės organizacijos	5
Disidentai	4
Istorinės asmenybės	3
Lietuvos bankai	3
Protestuotojai	3
Užsienio bankai	3

Visuomenės veikėjai	3
Kiti šaltiniai	2

8 lentelė. Vienarūšių ir heterogeniškų veikėjų citavimas viename tekste (Ž + 2) periodinės spaudos leidiniuose „Respublika“ ir „Lietuvos rytas“ 1991–2017 m. (bendras). N = 4110

	Metai / Charakteristikos	Vienarūšiai		Mišrūs	
		Vnt.	Proc.	Vnt.	Proc.
Pirmoji emigrac. banga	1991	14	36,8	24	63,2
	1992	22	50,0	22	50,0
	1993	59	55,1	48	44,9
Antroji emigrac. banga	1994	105	59,3	72	40,7
	1995	83	53,9	71	46,1
	1996	73	46,2	85	53,8
	1997	131	56,0	103	44,0
	1998	89	58,6	63	41,4
	1999	72	47,1	81	52,9
	2000	103	43,8	132	56,2
	2001	72	44,2	91	55,8
	2002	83	42,8	111	57,2
	2003	56	32,0	119	68,0
	Trečioji emigrac. banga	2004	84	40,4	124
2005		91	41,4	129	58,6
2006		39	26,4	109	73,6
2007		66	37,7	109	62,3
2008		48	30,2	111	69,8
2009		47	37,9	77	62,1
2010		30	32,3	63	67,7
2011		27	20,9	102	79,1
2012		31	24,4	96	75,6
2013		58	32,0	123	68,0
Ketvirtoji emigrac. banga	2014	56	28,0	144	72,0
	2015	48	25,0	144	75,0
	2016	52	30,6	118	69,4
	Iš viso	1639	39,9	2471	60,1

9 lentelė. Emigrantų charakteristikos. Charakteristikos formuojamos iš emigracijos priežasčių ir poveikio veiksnių. I–IV emigracijos banga

Emigrantų charakteristikos	„Respublika“		„Lietuvos rytas“		Iš viso	
	Vnt.	Proc.	Vnt.	Proc.	Vnt.	Proc.
Išvykstantieji dėl karjeros	648	22,5	574	21,9	1222	22,2
Nusikaltėliai	433	15,1	619	23,6	1052	19,1
Išeiviai	409	14,2	392	14,9	801	14,6
Ekonominiai emigrantai	293	10,2	159	6,1	452	8,2
Studijuojantieji	177	6,2	96	3,7	273	5,0
Tremtiniai, politiniai kaliniai	157	5,5	95	3,6	252	4,6
Diplomatai	94	3,3	117	4,5	211	3,8
Ieškantieji geresnio gyvenimo	75	2,6	34	1,3	109	2,0
Karininkai	49	1,7	52	2,0	101	1,8
Verslininkai	46	1,6	53	2,0	99	1,8
Nusivylusieji valdžia	67	2,3	26	1,0	93	1,7
Nusipelnusieji asmenys	43	1,5	48	1,8	91	1,7
Meilės emigrantai	25	0,9	50	1,9	75	1,4
Nelegalūs emigrantai	23	0,8	44	1,7	67	1,2
Ieškantieji laimės	29	1,0	35	1,3	64	1,2
Keliantieji kvalifikaciją	29	1,0	26	1,0	55	1,0
Nutraukusieji santuoką	30	1,0	22	0,8	52	0,9

Dirbantieji antivalstybinėse organizacijose	36	1,3	15	0,6	51	0,9
Ivaikintieji, globotiniai	29	1,0	18	0,7	47	0,9
Karo nusikaltėliai	28	1,0	18	0,7	46	0,8
Jūreiviai	23	0,8	22	0,8	45	0,8
Politinio prieglobsčio prašytojai	21	0,7	14	0,5	35	0,6
Neturintieji aiškios charakteristikos	24	0,8	9	0,3	33	0,6
Dvasininkai	14	0,5	13	0,5	27	0,5
Ekspedicijų, žygių dalyviai	6	0,2	21	0,8	27	0,5
Nukentėjusieji nuo politinio persekiojimo	9	0,3	14	0,5	23	0,4
Įkaitai	6	0,2	13	0,5	19	0,3
Sergantys žmonės	11	0,4	7	0,3	18	0,3
Priverstiniai darbininkai	15	0,5	2	0,1	17	0,3
Sezoniniai darbininkai	7	0,2	6	0,2	13	0,2
Disidentai	5	0,2	3	0,1	8	0,1
Lakūnai	3	0,1	5	0,2	8	0,1
Repatriantai	6	0,2	0	0,0	6	0,1
Sausio 13-osios perversmo iniciatoriai	5	0,2	1	0,0	6	0,1
Iš viso	2875	100,0	2623	100,0	5498	100,0

10 lentelė. Emigrantų charakteristikos. Pirmoji emigracijos banga

Emigrantų charakteristikos	„Respublika“		„Lietuvos rytas“		Iš viso	
	Vnt.	Proc.	Vnt.	Proc.	Vnt.	Proc.
Išeiviai	85	30,5	51	22,1	136	26,7
Išvykstantieji dėl karjeros	59	21,1	34	14,7	93	18,2
Tremtiniai, politiniai kaliniai	31	11,1	18	7,8	49	9,6
Diplomatai	14	5,0	24	10,4	38	7,5
Nusikaltėliai	18	6,5	19	8,2	37	7,3
Ekonominiai emigrantai	9	3,2	7	3,0	16	3,1
Keliantieji kvalifikaciją	6	2,2	7	3,0	13	2,5
Studijuojantieji	5	1,8	8	3,5	13	2,5
Dirbantieji antivalstybinėse organizacijose	9	3,2	3	1,3	12	2,4
Verslininkai	8	2,9	4	1,7	12	2,4
Ieškantieji geresnio gyvenimo	3	1,1	6	2,6	9	1,8
Neturintieji aiškios charakteristikos	8	2,9	1	0,4	9	1,8
Nusipelnusieji asmenys			9	3,9	9	1,8
Ekspedicijų, žygių dalyviai	3	1,1	5	2,2	8	1,6
Ieškantieji laimės	1	0,4	7	3,0	8	1,6
Dvasininkai	1	0,4	6	2,6	7	1,4
Karininkai	2	0,7	4	1,7	6	1,2
Nelegalūs emigrantai			5	2,2	5	1,0

Politinio prieglobsčio prašytojai	1	0,4	3	1,3	4	0,8
Repatriantai	4	1,4			4	0,8
Įvaikintieji, globotiniai	1	0,4	2	0,9	3	0,6
Meilės emigrantai	2	0,7	1	0,4	3	0,6
Nusivylusieji valdžia			3	1,3	3	0,6
Jūreiviai	2	0,7			2	0,4
Lakūnai			2	0,9	2	0,4
Nukentėjusieji nuo politinio persekiojimo			2	0,9	2	0,4
Priverstiniai darbininkai	2	0,7			2	0,4
Disidentai	1	0,4			1	0,2
Nutraukusieji santuoką	1	0,4			1	0,2
Sausio 13-osios perversmo iniciatoriai	1	0,4			1	0,2
Sergantys žmonės	1	0,4			1	0,2
Sezoniniai darbininkai	1	0,4			1	0,2
Įkaitai						0,0
Karo nusikaltėliai						0,0
Iš viso	279	100,0	231	100,0	510	100,0

11 lentelė. Emigrantų charakteristikos. Antroji emigracijos banga

Emigrantų charakteristikos	„Respublika“		„Lietuvos rytas“		Iš viso	
	Vnt.	Proc.	Vnt.	Proc.	Vnt.	Proc.
Nusikaltėliai	252	21,1	294	24,1	546	22,6
Išvykstantieji dėl karjeros	244	20,4	267	21,9	511	21,2
Išeiviai	171	14,3	213	17,5	384	15,9
Studijuojantieji	90	7,5	52	4,3	142	5,9
Tremtiniai, politiniai kaliniai	60	5,0	50	4,1	110	4,6
Diplomatai	45	3,8	54	4,4	99	4,1
Ekonominiai emigrantai	48	4,0	14	1,1	62	2,6
Karininkai	29	2,4	31	2,5	60	2,5
Nelegalūs emigrantai	21	1,8	35	2,9	56	2,3
Karo nusikaltėliai	22	1,8	17	1,4	39	1,6
Verslininkai	21	1,8	17	1,4	38	1,6
Jūreiviai	21	1,8	16	1,3	37	1,5
Nusipelnusieji asmenys	18	1,5	16	1,3	34	1,4
Keliantieji kvalifikaciją	16	1,3	15	1,2	31	1,3
Dirbantieji antivalstybinėse organizacijose	18	1,5	12	1,0	30	1,2
Ieškantieji laimės	11	0,9	19	1,6	30	1,2
Ieškantieji geresnio gyvenimo	11	0,9	17	1,4	28	1,2
Meilės emigrantai	10	0,8	15	1,2	25	1,0

Įkaltai	6	0,5	12	1,0	18	0,7
Nukentėjusieji nuo politinio persekiojimo	6	0,5	10	0,8	16	0,7
Įvaikintieji, globotiniai	11	0,9	4	0,3	15	0,6
Neturintieji aiškios charakteristikos	8	0,7	6	0,5	14	0,6
Priverstiniai darbininkai	12	1,0	2	0,2	14	0,6
Ekspedicijų, žygių dalyviai	3	0,3	10	0,8	13	0,5
Nutraukusieji santuoką	8	0,7	2	0,2	10	0,4
Dvasininkai	6	0,5	3	0,2	9	0,4
Politinio prieglobsčio prašytojai	6	0,5	2	0,2	8	0,3
Sergantys žmonės	7	0,6	1	0,1	8	0,3
Disidentai	4	0,3	3	0,2	7	0,3
Nusivylusieji valdžia	2	0,2	4	0,3	6	0,2
Lakūnai	1	0,1	3	0,2	4	0,2
Sausio 13-osios perversmo iniciatoriai	3	0,3	1	0,1	4	0,2
Sezoniniai darbininkai	2	0,2	2	0,2	4	0,2
Repatriantai	2	0,2		0,0	2	0,1
Iš viso	1195	100,0	1219	100,0	2414	100,0

12 lentelė. Emigrantų charakteristikos. Trečioji emigracijos banga

Emigrantų charakteristikos	„Respublika“		„Lietuvos rytas“		Iš viso	
	Vnt.	Proc.	Vnt.	Proc.	Vnt.	Proc.
Išvykstantieji dėl karjeros	246	25,4	218	23,8	464	24,6
Nusikaltėliai	143	14,7	232	25,4	375	19,9
Ekonominiai emigrantai	140	14,4	108	11,8	248	13,2
Išeiviai	107	11,0	101	11,0	208	11,0
Studijuojantieji	62	6,4	30	3,3	92	4,9
Diplomatai	27	2,8	35	3,8	62	3,3
Tremtiniai, politiniai kaliniai	37	3,8	23	2,5	60	3,2
Nusivylusieji valdžia	34	3,5	13	1,4	47	2,5
Ieškantieji geresnio gyvenimo	29	3,0	8	0,9	37	2,0
Nusipelnusieji asmenys	18	1,9	18	2,0	36	1,9
Karininkai	16	1,6	16	1,7	32	1,7
Meilės emigrantai	9	0,9	23	2,5	32	1,7
Verslininkai	11	1,1	21	2,3	32	1,7
Nutraukusieji santuoką	6	0,6	18	2,0	24	1,3
Įvaikintieji, globotiniai	16	1,6	6	0,7	22	1,2
Politinio prieglobsčio prašytojai	13	1,3	7	0,8	20	1,1
Ieškantieji laimės	12	1,2	6	0,7	18	1,0
Dvasininkai	5	0,5	4	0,4	9	0,5

Neturintieji aiškios charakteristikos	7	0,7	2	0,2	9	0,5
Keliantieji kvalifikacija	6	0,6	2	0,2	8	0,4
Karo nusikaltėliai	6	0,6	1	0,1	7	0,4
Dirbantieji antivalstybinėse organizacijose	6	0,6			6	0,3
Ekspedicijų, žygių dalyviai			6	0,7	6	0,3
Nelegalūs emigrantai	2	0,2	4	0,4	6	0,3
Sergantys žmonės	2	0,2	4	0,4	6	0,3
Sezoniniai darbininkai	4	0,4	2	0,2	6	0,3
Nukentėjusieji nuo politinio persekiojimo	3	0,3	2	0,2	5	0,3
Jūreiviai			4	0,4	4	0,2
Lakūnai	2	0,2			2	0,1
Įkaitai			1	0,1	1	0,1
Priverstiniai darbininkai	1	0,1			1	0,1
Disidentai						
Repatriantai						
Sausio 13-osios perversmo iniciatoriai						
Iš viso	970	100,0	915	100,0	1885	100,0

13 lentelė. Emigrantų charakteristikos. Ketvirtoji emigracijos banga

Emigrantų charakteristikos	„Respublika“		„Lietuvos rytas“		Iš viso	
	Vnt.	Proc.	Vnt.	Proc.	Vnt.	Proc.
Išvykstantieji dėl karjeros	99	23,0	55	21,3	154	22,4
Ekonominiai emigrantai	96	22,3	30	11,6	126	18,3
Nusikaltėliai	20	4,6	74	28,7	94	13,6
Išeiviai	46	10,7	27	10,5	73	10,6
Nusivylusieji valdžia	31	7,2	6	2,3	37	5,4
Ieškantieji geresnio gyvenimo	32	7,4	3	1,2	35	5,1
Tremtiniai, politiniai kaliniai	29	6,7	4	1,6	33	4,8
Studijuojantieji	20	4,6	6	2,3	26	3,8
Nutraukusieji santuoką	15	3,5	2	0,8	17	2,5
Verslininkai	6	1,4	11	4,3	17	2,5
Meilės emigrantai	4	0,9	11	4,3	15	2,2
Diplomatai	8	1,9	4	1,6	12	1,7
Nusipelnusieji asmenys	7	1,6	5	1,9	12	1,7
Ieškantieji laimės	5	1,2	3	1,2	8	1,2
Įvaikintieji, globotiniai	1	0,2	6	2,3	7	1,0
Dirbantieji antivalstybinėse organizacijose	3	0,7			3	0,4
Karininkai	2	0,5	1	0,4	3	0,4
Keliantieji kvalifikaciją	1	0,2	2	0,8	3	0,4

Politinio prieglobsčio prašytojai	1	0,2	2	0,8	3	0,4
Sergantys žmonės	1	0,2	2	0,8	3	0,4
Dvasininkai	2	0,5			2	0,3
Jūreiviai			2	0,8	2	0,3
Sezoniniai darbininkai			2	0,8	2	0,3
Neturintieji aiškios charakteristikos	1	0,2			1	0,1
Sausio 13-osios perversmo iniciatoriai	1	0,2			1	0,1
Disidentai						
Ekspedicijų, žygių dalyviai						
Įkaitai						
Karo nusikaltėliai						
Lakūnai						
Nelegalūs emigrantai						
Nukentėjusieji nuo politinio persekiojimo						
Priverstiniai darbininkai						
Repatriantai						
Iš viso	431	100,0	258	100,0	689	100,0

14 lentelė. Kintančios emigrantų charakteristikos. I–IV emigracijos banga

a) kintančios emigrantų charakteristikos tarp nekintančių emigrantų charakteristikų

Emigracijos bangos / Veikėjų charakteristikos	„Respublika“		„Lietuvos rytas“		Bendras	
	Vnt.	Proc.	Vnt.	Proc.	Vnt.	Proc.
Charakteristika nusikaltėliai iš viso	433	15,1	619	23,6	1052	19,1
Kintanti	154	35,6	184	29,7	338	32,1
Ekonominiai emigrantai-nusikaltėliai	49	11,3	29	4,7	78	7,4
Nelegalūs emigrantai-nusikaltėliai	64	14,8	96	15,5	160	15,2
Verslininkai-nusikaltėliai	28	6,5	53	8,6	81	7,7
Išvykstantieji dėl karjeros-nusikaltėliai	4	0,9	0	0,0	4	0,4
Sportininkai-nusikaltėliai	9	2,1	6	1,0	15	1,4
Charakteristika įkaitai iš viso	6	0,2	13	0,5	19	0,3
Kintanti	5	83,3	8	61,5	13	68,4
Išvykstantieji dėl karjeros-įkaitai	5	83,3	8	61,5	13	68,4

b) kintančios emigrantų charakteristikos

Emigracijos bangos / Veikėjų charakteristikos	„Respublika“		„Lietuvos rytas“		Bendras	
	Vnt.	Proc.	Vnt.	Proc.	Vnt.	Proc.
Nusikaltėliai	154	100,0	184	100,0	338	100,0
Ekonominiai emigrantai-nusikaltėliai	49	31,8	29	15,8	78	23,1
Nelegalūs emigrantai-nusikaltėliai	64	41,6	96	52,2	160	47,3

Verslininkai-nusikaltėliai	28	18,2	53	28,8	81	24,0
Išvykstantieji dėl karjeros-nusikaltėliai	4	2,6	0	0,0	4	1,2
Sportininkai-nusikaltėliai	9	5,8	6	3,3	15	4,4
Įkantai	5	100,0	8	100,0	13	100,0
Išvykstantieji dėl karjeros-įkantai	5	100,0	8	100,0	13	100,0

15 lentelė. Teminis ir epizodinis rėminimas periodinės spaudos leidiniuose „Respublika“ ir „Lietuvos rytas“ 1991–2017 m. laikotarpiu (bendras)

	Metai / Charakteristikos	Vnt.		Proc.	
		Teminis	Epizodinis	Teminis	Epizodinis
Pirmoji emigrac. banga	1991	31	93	25,0	75,0
	1992	43	106	28,9	71,1
	1993	88	149	37,1	62,9
Antroji emigrac. banga	1994	81	186	30,3	69,7
	1995	98	131	42,8	57,2
	1996	112	133	45,7	54,3
	1997	131	183	41,7	58,3
	1998	116	93	55,5	44,5
	1999	96	97	49,7	50,3
	2000	124	169	42,3	57,7
	2001	100	116	46,3	53,7
	2002	108	127	46,0	54,0
	2003	90	123	42,3	57,7
	Trečioji emigrac. banga	2004	99	148	40,1
2005		111	148	42,9	57,1
2006		75	114	39,7	60,3
2007		85	137	38,3	61,7
2008		74	123	37,6	62,4
2009		38	105	26,6	73,4
2010		31	76	29,0	71,0
2011		42	103	29,0	71,0
2012		44	107	29,1	70,9
2013		61	164	27,1	72,9
Ketvirtoji emigrac. banga	2014	73	179	29,0	71,0
	2015	82	157	34,3	65,7
	2016	78	120	39,4	60,6
	Iš viso	2111	3387	38,4	61,6

16 lentelė. Teminis ir epizodinis rėminimas periodinės spaudos leidinyje „Respublika“ 1991–2017 m. laikotarpiu

	Metai / Rėminimo tipas	Vnt.		Proc.	
		Teminis	Epizodinis	Teminis	Epizodinis
Pirmoji emigrac. banga	1991	11	68	13,9	86,1
	1992	21	64	24,7	75,3
	1993	22	93	19,1	80,9
Antroji emigrac. banga	1994	25	114	18,0	82,0
	1995	30	70	30,0	70,0
	1996	39	59	39,8	60,2
	1997	63	102	38,2	61,8
	1998	58	51	53,2	46,8
	1999	55	45	55,0	45,0
	2000	69	101	40,6	59,4
	2001	47	46	50,5	49,5
	2002	56	59	48,7	51,3
	2003	43	63	40,6	59,4
	2004	44	63	41,1	58,9
Trečioji emigrac. banga	2005	63	87	42,0	58,0
	2006	41	58	41,4	58,6
	2007	56	82	40,6	59,4
	2008	33	53	38,4	61,6
	2009	15	40	27,3	72,7
	2010	8	31	20,5	79,5
	2011	22	57	27,8	72,2
	2012	23	68	25,3	74,7
	2013	27	99	21,4	78,6
	2014	56	123	31,3	68,7
Ketvirtoji emigrac. banga	2015	54	85	38,8	61,2
	2016	42	71	37,2	62,8
	Iš viso	1023	1852	35,6	64,4

17 lentelė. Teminis ir epizodinis rėminimas periodinės spaudos leidinyje „Lietuvos rytas“ 1991–2017 m. laikotarpiu

	Metai / Rėminimo tipas	Vnt.		Proc.	
		Teminis	Epizodinis	Teminis	Epizodinis
Pirmoji emigrac. banga	1991	20	25	44,4	55,6
	1992	22	42	34,4	65,6
	1993	66	56	54,1	45,9
Antroji emigrac. banga	1994	56	72	43,8	56,2
	1995	68	61	52,7	47,3
	1996	73	74	49,7	50,3
	1997	68	81	45,6	54,4
	1998	58	42	58,0	42,0
	1999	41	52	44,1	55,9
	2000	55	68	44,7	55,3
	2001	53	70	43,1	56,9
	2002	52	68	43,3	56,7
	2003	47	60	43,9	56,1
	2004	55	85	39,3	60,7
Trečioji emigrac. banga	2005	48	61	44,0	56,0
	2006	34	56	37,8	62,2
	2007	29	55	34,5	65,5
	2008	41	70	36,9	63,1
	2009	23	65	26,1	73,9
	2010	23	45	33,8	66,2
	2011	20	46	30,3	69,7
	2012	21	39	35,0	65,0
	2013	34	65	34,3	65,7
	2014	17	56	23,3	76,7
Ketvirtoji emigrac. banga	2015	28	72	28,0	72,0
	2016	36	49	42,4	57,6
	Iš viso	1088	1535	41,5	58,5

18 lentelė. Teminis rėminimas vidiniuose pasakojimo apie emigraciją kontekstuose 1991–2017 m. laikotarpiu (I–IV emigracijos banga) (bendras)

Vidinis kontekstas	„Respublika“		„Lietuvos rytas“		Iš viso	
	Vnt.	Proc.	Vnt.	Proc.	Vnt.	Proc.
Kriminalinis	195	19,1	329	30,2	524	24,8
Politinis	153	15,0	149	13,7	302	14,3
Sporto	91	8,9	162	14,9	253	12,0
Ekonominis	105	10,3	93	8,5	198	9,4
Kultūrinis	113	11,0	76	7,0	189	9,0
Etninis	110	10,8	26	2,4	136	6,4
Emigracijos	52	5,1	37	3,4	89	4,2
Švietimo	36	3,5	44	4,0	80	3,8
Karinis	26	2,5	27	2,5	53	2,5
Bendruomeninis	19	1,9	32	2,9	51	2,4
Demografinis	36	3,5	9	0,8	45	2,1
Šeimos	15	1,5	22	2,0	37	1,8
Socialinės apsaugos	22	2,2	11	1,0	33	1,6
Sveikatos apsaugos	11	1,1	20	1,8	31	1,5
Turizmo	7	0,7	20	1,8	27	1,3
Biografinis	14	1,4	1	0,1	15	0,7
Religinis	5	0,5	8	0,7	13	0,6
Grožio industrija	3	0,3	8	0,7	11	0,5
Jūrinis	6	0,6	3	0,3	9	0,4
Aviacinis	2	0,2	4	0,4	6	0,3
Institucinis	0	0,0	2	0,2	2	0,1
Pramogų	0	0,0	2	0,2	2	0,1
Teisinis	1	0,1	1	0,1	2	0,1
Žemės ūkio	0	0,0	2	0,2	2	0,1
Aplinkos apsaugos	1	0,1	0	0,0	1	0,0
Istorinis	0	0,0	0	0,0	0	0,0
Iš viso	1023	100,0	1088	100,0	2111	100,0

19 lentelė. Epizodinis rėminimas vidiniuose pasakojimo apie emigraciją kontekstuose 1991–2017 m. laikotarpiu (I–IV emigracijos banga) (bendras)

Vidinis kontekstas	„Respublika“		„Lietuvos rytas“		Iš viso	
	Vnt.	Proc.	Vnt.	Proc.	Vnt.	Proc.
Kriminalinis	293	15,8	461	30,0	754	22,3
Politinis	359	19,4	312	20,3	671	19,8
Kultūrinis	306	16,5	170	11,1	476	14,1
Sporto	179	9,7	207	13,5	386	11,4
Ekonominis	198	10,7	99	6,4	297	8,8
Švietimo	113	6,1	45	2,9	158	4,7
Etninis	116	6,3	34	2,2	150	4,4
Bendruomeninis	45	2,4	24	1,6	69	2,0
Demografinis	43	2,3	16	1,0	59	1,7
Socialinės apsaugos	38	2,1	17	1,1	55	1,6
Šeimos	10	0,5	39	2,5	49	1,4
Biografinis	45	2,4	1	0,1	46	1,4
Karinis	20	1,1	24	1,6	44	1,3
Religinis	21	1,1	21	1,4	42	1,2
Sveikatos apsaugos	20	1,1	19	1,2	39	1,2
Emigracijos	16	0,9	12	0,8	28	0,8
Turizmo	3	0,2	12	0,8	15	0,4
Jūrinis	10	0,5	1	0,1	11	0,3
Aviacinis	2	0,1	7	0,5	9	0,3
Pramogų	2	0,1	7	0,5	9	0,3
Grožio industrija	5	0,3	1	0,1	6	0,2
Teisinis	4	0,2	1	0,1	5	0,1
Žemės ūkio	3	0,2	2	0,1	5	0,1
Institucinis	0	0,0	2	0,1	2	0,1
Aplinkos apsaugos	0	0,0	1	0,1	1	0,0
Istorinis	1	0,1	0	0,0	1	0,0
Iš viso	1852	100,0	1535	100,0	3387	100,0

20 lentelė. Emigracijos priežastys. I–IV emigracijos banga

Priežastis	„Respublika“	„Lietuvos rytas“	Iš viso, vnt.	Iš viso, proc.
Nusikaltimai ir nelaimės	429	560	989	23,0
Karjera, darbas	420	433	853	19,9
Studijos užsienyje	182	88	270	6,3
Trėmimai	148	95	243	5,7
Diplomatinė tarnyba	89	103	192	4,5
Legaliai gyventi, dirbti	86	105	191	4,5
Karo grėsmė	54	111	165	3,8
Užsidirbti pinigų	72	88	160	3,7
Skurdas	87	28	115	2,7
Geresnio gyvenimo paieškos	53	42	95	2,2
Verslo kūrimas	40	52	92	2,1
Nusivylimas valdžia	61	24	85	2,0
Karinė tarnyba	34	48	82	1,9
Santuoka su kitataučiais	23	50	73	1,7
Kvalifikacijos kėlimas	42	31	73	1,7
Laimės paieškos	25	30	55	1,3
Jūrevystė	31	18	49	1,1
Nelegaliai gyventi, dirbti	13	30	43	1,0
Šeimos dramos – išvežti vaikai	25	17	42	1,0
Politinis persekiojimas	15	27	42	1,0

Darbas KGB, antivalstybinėse organizacijose	29	12	41	1,0
Politinis prieglobstis	23	13	36	0,8
Šeiminės aplinkybės	15	19	34	0,8
Karo nusikaltimai	18	15	33	0,8
Nedarbas	20	10	30	0,7
Kunigavimas, misionieriaivimas	14	15	29	0,7
Ekspedicijos	6	19	25	0,6
Leidimo gyventi netekimas	9	14	23	0,5
Įvaikinimas	12	8	20	0,5
Tarnavimas rusų, vokiečių kariuomenėje	11	4	15	0,3
Gydymas, liga	10	4	14	0,3
Maži atlyginimai	9	3	12	0,3
Apsigyvenimas pas gimines, šeimą	6	6	12	0,3
Priverstinis darbas	11	1	12	0,3
Sezoninis darbas	6	4	10	0,2
Priežastis nenurodyta	3	4	7	0,2
Bankrotas	3	3	6	0,1
Ekonominė krizė	4	1	5	0,1
Humanitarinė pagalba	1	4	5	0,1
Aviacija	2	2	4	0,1
Emigracijos mada	3	0	3	0,1
Naudojimas tikslo šalies socialinės apsaugos sistema	1	2	3	0,1
Partizaninė veikla	1	0	1	0,0

Imigracijos politikos liberalėjimas	1	0	1	0,0
Kitos tautybės žmonių sugrįžimas į gimtinę (dažniausiai Rusiją)	1	0	1	0,0
Iš viso	2148	2143	4291	100,0

21 lentelė. Pasakojimo emigracijos tema siužeto tipai (emigracijos priežastys)

a) bendras nusikaltimų ir nelaimių istorijų pateikimas tarp visų emigracijos priežasčių

Priežastis	„Respublika“	„Lietuvos rytas“	Iš viso, vnt.	Iš viso, proc.
Nusikaltimai ir nelaimės	429	560	989	23,0
Atlikti bausmę, kalėti už nusikaltimus	34	32	66	1,5
Dingimas katastrofų metu	6	0	6	0,1
Dingimas su suklastotu pasu, dingimas be žinios	7	1	8	0,2
Kontrabanda	80	105	185	4,3
Nesaugi aplinka	1	0	1	0,0
Pagrobimai, įkaitai	8	23	31	0,7
Pornografija	0	1	1	0,0
Prekyba narkotikais	1	12	13	0,3
Prekyba žmonėmis, prostitucija	36	62	98	2,3
Slapstymasis dėl asmeninio saugumo, liudytojų apsaugos programa	2	5	7	0,2
Slapstymasis nuo teisėsaugos	131	156	287	6,7
Sukčiavimas, duomenų, pinigų klastojimas, nelegalus verslas	101	113	214	5,0
Teroro aktai, savęs žalojimas dėl teisingumo	4	5	9	0,2
Vagystės, plėšimai	15	41	56	1,3
Žmogžudystės	3	4	7	0,1

b) nusikaltimų ir nelaimių istorijos nusikaltimų ir nelaimių kategorijoje

Priežastis	„Respublika“	„Lietuvos rytas“	Iš viso, vnt.	Iš viso, proc.
Nusikaltimai ir nelaimės	429	560	989	100,0
Atlikti bausmę, kalėti už nusikaltimus	34	32	66	6,7
Dingimas katastrofų metu	6	0	6	0,6
Dingimas su suklastotu pasu, dingimas be žinios	7	1	8	0,8
Kontrabanda	80	105	185	18,7
Nesaugi aplinka	1	0	1	0,1
Pagrobimai, įkaitai	8	23	31	3,1
Pornografija	0	1	1	0,1
Prekyba narkotikais	1	12	13	1,3
Prekyba žmonėmis, prostitucija	36	62	98	9,9
Slapstymasis dėl asmeninio saugumo, liudytojų apsaugos programa	2	5	7	0,7
Slapstymasis nuo teisėsaugos	131	156	287	29,0
Sukčiavimas, duomenų, pinigų klastojimas, nelegalus verslas	101	113	214	21,6
Teroro aktai, savęs žalojimas dėl teisingumo	4	5	9	0,9
Vagystės, plėšimai	15	41	56	5,7
Žmogžudystės	3	4	7	0,7

c) bendras karjeros ir darbo istorijų pateikimas tarp visų emigracijos priežasčių

Priežastis	„Respublika“	„Lietuvos rytas“	Iš viso, vnt.	Iš viso, proc.
Karjera, darbas	420	433	853	19,9
Sportininkų karjera	202	302	504	11,7
Žymių žmonių karjera	174	89	263	6,1
Kitų specialistų, visuomenės narių karjera	44	42	86	2,0

d) karjeros ir darbo istorijos karjeros ir darbo kategorijoje

Priežastis	„Respublika“	„Lietuvos rytas“	Iš viso, vnt.	Iš viso, proc.
Karjera, darbas	420	433	853	100,0
Sportininkų karjera	202	302	504	59,1
Žymių žmonių karjera	174	89	263	30,8
Kitų specialistų, visuomenės narių karjera	44	42	86	10,1

22 lentelė. Linijinių ir siužetinių istorijų santykis: emigracijos priežastys. Pirmoji emigracijos banga

Priežastis	„Respublika“	„Lietuvos rytas“	Iš viso, vnt.	Iš viso, proc.
Karjera, darbas (ST)	45	34	79	23,9
Trėmimai (SS)	28	19	47	14,2
Diplomatinė tarnyba (T)	13	17	30	9,1
Nusikaltimai ir nelaimės (ST)	16	13	29	8,8
Studijos užsienyje (T)	13	5	18	5,4
Kvalifikacijos kėlimas (S)	7	9	16	4,8
Politinis persekiojimas (SS)	3	11	14	4,2
Legaliai gyventi, dirbti (T)	3	9	12	3,6
Verslo kūrimas (ST)	8	4	12	3,6
Karo grėsmė (S)	6	4	10	3,0
Geresnio gyvenimo paieškos (SS)	3	5	8	2,4
Užsidirbti pinigų (T)	3	5	8	2,4
Kunigavimas, misionieravimas (T)	1	6	7	2,1
Darbas KGB, antivalstybinėse organizacijose (S)	5	1	6	1,8
Ekspedicijos (T)	3	2	5	1,5
Skurdas (S)	3		3	0,9
Santuoka su kitataučiais (T)	2	1	3	0,9
Įvaikinimas (T)	1	2	3	0,9

Karinė tarnyba (T)	1	2	3	0,9
Laimės paieškos (ST)	1	2	3	0,9
Nusivylimas valdžia (SS)	1	2	3	0,9
Priežastis nenurodyta	3		3	0,9
Maži atlyginimai (S)		2	2	0,6
Jūreivystė (T)	2		2	0,6
Nedarbas (S)	1		1	0,3
Apsigyvenimas pas gimines, šeimą (SS)	1		1	0,3
Politinis prieglobstis (SS)	1		1	0,3
Gydymas, liga (T)	1		1	0,3
Kitos tautybės žmonių sugrįžimas į gimtinę (dažniausiai Rusiją) (S)	1		1	0,3
Nelegaliai gyventi, dirbti (T)			0	0,0
Šeimos dramos – išvežti vaikai (T)			0	0,0
Tarnavimas rusų, vokiečių kariuomenėje (S)			0	0,0
Priverstinis darbas (S)			0	0,0
Partizaninė veikla (S)			0	0,0
Aviacija (T)			0	0,0
Emigracijos mada (ST)			0	0,0
Imigracijos politikos liberalėjimas (T)			0	0,0
Karo nusikaltimai (S)			0	0,0

Ekonominė krizė (S)			0	0,0
Bankrotas (SS)			0	0,0
Sezoninis darbas (T)			0	0,0
Leidimo gyventi netekimas (S)			0	0,0
Naudojimasis tikslo šalies socialinės apsaugos sistema (T)			0	0,0
Humanitarinė pagalba (T)			0	0,0
Šeiminės aplinkybės (SS)			0	0,0
Iš viso	176	155	331	100,0

23 lentelė. Linijinių ir siužetinių istorijų santykis: emigracijos priežastys. Antroji emigracijos banga

Priežastis	„Respublika“	„Lietuvos rytas“	Iš viso, vnt.	Iš viso, proc.
Nusikaltimai ir nelaimės (ST)	263	277	540	27,3
Karjera, darbas (ST)	183	204	387	19,6
Studijos užsienyje (T)	91	50	141	7,1
Legaliai gyventi, dirbti (T)	46	63	109	5,5
Trėmimai (SS)	54	49	103	5,2
Diplomatinė tarnyba (T)	41	50	91	4,6
Karo grėsmė (S)	26	63	89	4,5
Karinė tarnyba (T)	19	32	51	2,6
Kvalifikacijos kėlimas (S)	24	17	41	2,1
Nelegaliai gyventi, dirbti (T)	11	29	40	2,0
Užsidirbti pinigų (T)	21	10	31	1,6
Jūreivystė (T)	18	12	30	1,5
Verslo kūrimas (ST)	14	16	30	1,5
Karo nusikaltimai (S)	14	14	28	1,4
Geresnio gyvenimo paieškos (SS)	6	20	26	1,3
Darbas KGB, antivalstybinėse organizacijose (S)	15	10	25	1,3
Laimės paieškos (ST)	9	16	25	1,3
Santuoka su kitataučiais (T)	8	14	22	1,1

Politinis persekiojimas (SS)	9	13	22	1,1
Skurdas (S)	13	3	16	0,8
Šeiminės aplinkybės (SS)	11	4	15	0,8
Ekspedicijos (T)	3	11	14	0,7
Įvaikinimas (T)	8	4	12	0,6
Leidimo gyventi netekimas (S)	2	9	11	0,6
Tarnavimas rusų, vokiečių kariuomenėje (S)	6	4	10	0,5
Kunigavimas, misionieriavimas (T)	6	4	10	0,5
Politinis prieglobstis (SS)	8	2	10	0,5
Priverstinis darbas (S)	7	1	8	0,4
Apsigyvenimas pas giminės, šeimą (SS)	3	3	6	0,3
Gydymas, liga (T)	6		6	0,3
Nedarbas (S)	5		5	0,3
Sezoninis darbas (T)	3	2	5	0,3
Nusivylimas valdžia (SS)	2	2	4	0,2
Humanitarinė pagalba (T)	1	2	3	0,2
Priežastis nenurodyta		3	3	0,2
Aviacija (T)		2	2	0,1
Naudojimas tikslo šalies socialinės apsaugos sistema (T)	1	1	2	0,1
Šeimos dramos – išvežti vaikai (T)	1		1	0,1

Partizaninė veikla (S)	1		1	0,1
Maži atlyginimai (S)			0	0,0
Emigracijos mada (ST)			0	0,0
Imigracijos politikos liberalėjimas (T)			0	0,0
Ekonominė krizė (S)			0	0,0
Bankrotas (SS)			0	0,0
Kitos tautybės žmonių sugrįžimas į gimtinę (dažniausiai Rusiją) (S)			0	0,0
Iš viso	959	1016	1975	100,0

24 lentelė. Linijinių ir siužetinių istorijų santykis: emigracijos priežastys. Trečioji emigracijos banga

Priežastis	„Respublika“	„Lietuvos rytas“	Iš viso, vnt.	Iš viso, proc.
Nusikaltimai ir nelaimės (ST)	131	207	338	23,1
Karjera, darbas (ST)	114	159	273	18,7
Užsidirbti pinigų (T)	39	55	94	6,4
Studijos užsienyje (T)	59	28	87	5,9
Legaliai gyventi, dirbti (T)	37	23	60	4,1
Trėmimai (SS)	37	23	60	4,1
Diplomatinė tarnyba (T)	27	32	59	4,0
Skurdas (S)	38	20	58	4,0
Karo grėsmė (S)	14	39	53	3,6
Nusivylimas valdžia (SS)	27	14	41	2,8
Verslo kūrimas (ST)	12	22	34	2,3
Santuoka su kitataučiais (T)	9	24	33	2,3
Karinė tarnyba (T)	12	13	25	1,7
Laimės paieškos (ST)	14	9	23	1,6
Geresnio gyvenimo paieškos (SS)	12	11	23	1,6
Šeimos dramos – išvežti vaikai (T)	11	11	22	1,5
Politinis prieglobstis (SS)	13	9	22	1,5
Nedarbas (S)	14	7	21	1,4

Šeiminės aplinkybės (SS)	3	13	16	1,1
Kvalifikacijos kėlimas (S)	10	3	13	0,9
Leidimo gyventi netekimas (S)	7	5	12	0,8
Jūreivystė (T)	8	3	11	0,8
Maži atlyginimai (S)	9	1	10	0,7
Kunigavimas, misionieriavimas (T)	4	5	9	0,6
Bankrotas (SS)	3	3	6	0,4
Ekspedicijos (T)		6	6	0,4
Įvaikinimas (T)	3	2	5	0,3
Darbas KGB, antivalstybinėse organizacijose (S)	5		5	0,3
Karo nusikaltimai (S)	4	1	5	0,3
Ekonominė krizė (S)	4	1	5	0,3
Politinis persekiojimas (SS)	3	2	5	0,3
Gydymas, liga (T)	2	3	5	0,3
Sezoninis darbas (T)	3	1	4	0,3
Nelegaliai gyventi, dirbti (T)	2	1	3	0,2
Apsigyvenimas pas gimines, šeimą (SS)	2	1	3	0,2
Priverstinis darbas (S)	3		3	0,2
Emigracijos mada (ST)	3		3	0,2
Tarnavimas rusų, vokiečių kariuomenėje (S)	2		2	0,1

Aviacija (T)	2		2	0,1
Imigracijos politikos liberalėjimas (T)	1		1	0,1
Naudojimasis tikslo šalies socialinės apsaugos sistema (T)		1	1	0,1
Humanitarinė pagalba (T)		1	1	0,1
Priežastis nenurodyta		1	1	0,1
Partizaninė veikla (S)			0	0,0
Kitos tautybės žmonių sugrįžimas į gimtinę (dažniausiai Rusiją) (S)			0	0,0
Iš viso	703	760	1463	100,0

25 lentelė. Linijinių ir siužetinių istorijų santykis: emigracijos priežastys. Ketvirtoji emigracijos banga

Priežastis	„Respublika“	„Lietuvos rytas“	Iš viso, vnt.	Iš viso, proc.
Karjera, darbas (ST)	78	36	114	21,8
Nusikaltimai ir nelaimės (ST)	21	63	84	16,1
Skurdas (S)	33	5	38	7,3
Geresnio gyvenimo paieškos (SS)	32	6	38	7,3
Nusivylimas valdžia (SS)	31	6	37	7,1
Trėmimai (SS)	29	4	33	6,3
Užsidirbti pinigų (T)	9	18	27	5,2
Studijos užsienyje (T)	19	5	24	4,6
Šeimos dramos – išvežti vaikai (T)	13	6	19	3,6
Verslo kūrimas (ST)	6	10	16	3,1
Santuoka su kitataučiais (T)	4	11	15	2,9
Karo grėsmė (S)	8	5	13	2,5
Diplomatinė tarnyba (T)	8	4	12	2,3
Legaliai gyventi, dirbti (T)		10	10	1,9
Jūreivystė (T)	3	3	6	1,1
Laimės paieškos (ST)	1	3	4	0,8
Nedarbas (S)		3	3	0,6
Kvalifikacijos kėlimas (S)	1	2	3	0,6

Karinė tarnyba (T)	2	1	3	0,6
Tarnavimas rusų, vokiečių kariuomenėje (S)	3		3	0,6
Darbas KGB, antivalstybinėse organizacijose (S)	2	1	3	0,6
Kunigavimas, misionieriavimas (T)	3		3	0,6
Politinis prieglobstis (SS)	1	2	3	0,6
Šeiminės aplinkybės (SS)	1	2	3	0,6
Apsigyvenimas pas gimines, šeimą (SS)		2	2	0,4
Gydymas, liga (T)	1	1	2	0,4
Priverstinis darbas (S)	1		1	0,2
Politinis persekiojimas (SS)		1	1	0,2
Sezoninis darbas (T)		1	1	0,2
Humanitarinė pagalba (T)		1	1	0,2
Maži atlyginimai (S)			0	0,0
Nelegaliai gyventi, dirbti (T)			0	0,0
Įvaikinimas (T)			0	0,0
Partizaninė veikla (S)			0	0,0
Aviacija (T)			0	0,0
Emigracijos mada (ST)			0	0,0
Imigracijos politikos liberalėjimas (T)			0	0,0
Karo nusikaltimai (S)			0	0,0

Ekonominė krizė (S)			0	0,0
Bankrotas (SS)			0	0,0
Kitos tautybės žmonių sugrįžimas į gimtinę (dažniausiai Rusiją) (S)			0	0,0
Leidimo gyventi netekimas (S)			0	0,0
Naudojimas tikslo šalies socialinės apsaugos sistema (T)			0	0,0
Ekspedicijos (T)			0	0,0
Priežastis nenurodyta			0	0,0
Iš viso	310	212	522	100,0

Pirmoji – Ketvirtoji emigracijos banga. Bendra traukos-stūmimo veiksnių lentelė (emigracijos priežastys)

a) Traukos

Veiksniai (Traukos)	Emigracijos priežastys	Tekstai, vnt.
Asmeniniai / Psichologiniai	Nusikaltimai ir nelaimės (T)	989
Asmeniniai / Psichologiniai	Karjera, darbas (T)	853
Socialiniai	Studijos užsienyje (T)	270
Politiniai	Diplomatinė tarnyba (T)	192
Ekonominiai	Legaliai gyventi, dirbti (T)	191
Ekonominiai	Užsidirbti pinigų (T)	160
Ekonominiai	Verslo kūrimas (T)	92
Politiniai	Karinė tarnyba (T)	82

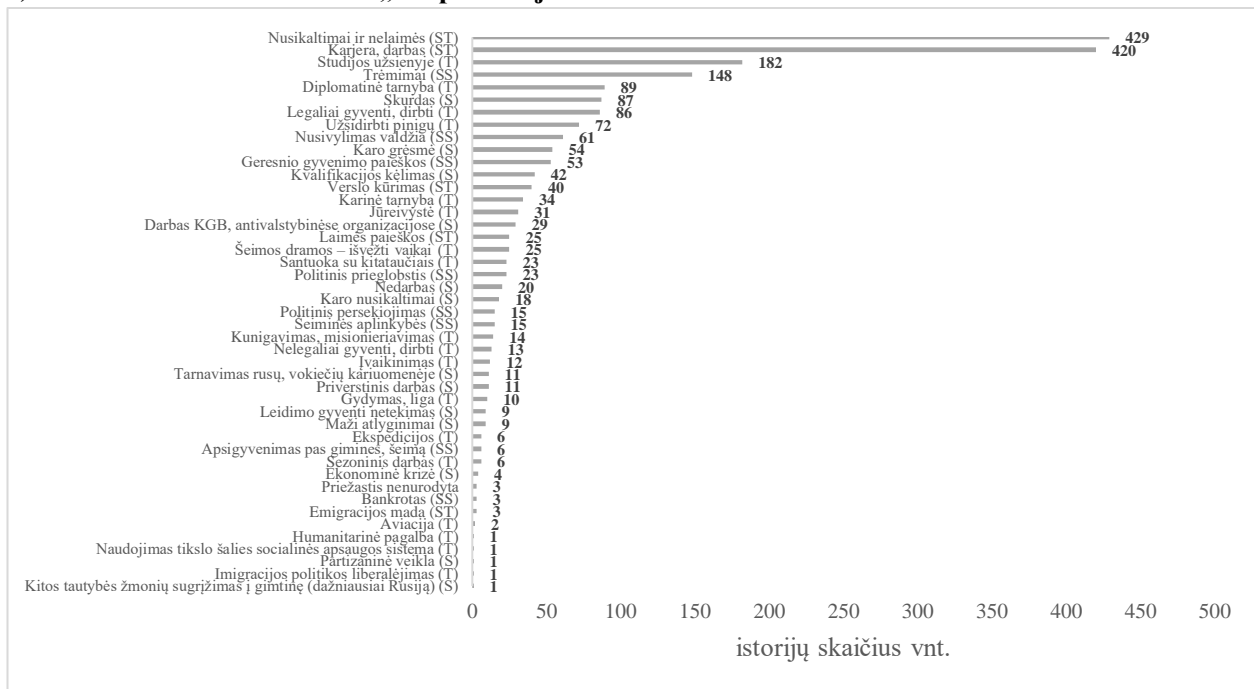
Kultūriniai / Etniniai	Santuoka su kitataučiais (T)	73
Asmeniniai / Psichologiniai	Laimės paieškos (T)	55
Asmeniniai / Psichologiniai	Jūreivystė (T)	49
Ekonominiai	Nelegaliai gyventi, dirbti (T)	43
Asmeniniai / Psichologiniai	Šeimos dramos – išvežti vaikai (T)	42
Kita	Kunigavimas, misionieriavimas (T)	29
Asmeniniai / Psichologiniai	Ekspedicijos (T)	25
Asmeniniai / Psichologiniai	Įvaikinimas (T)	20
Asmeniniai / Psichologiniai	Gydymas, liga (T)	14
Ekonominiai	Sezoninis darbas (T)	10
Asmeniniai / Psichologiniai	Humanitarinė pagalba (T)	5
Politiniai	Aviacija (T)	4
Socialiniai	Naudojimasis tikslo šalies socialinės apsaugos sistema (T)	3
Asmeniniai / Psichologiniai	Emigracijos mada (T)	3
Politiniai	Imigracijos politikos liberalėjimas (T)	1

b) Stūmimo

Veiksniai (Stūmimo)	Emigracijos priežastys	Tekstai, vnt.
Politiniai	Trėmimai (S)	243
Politiniai	Karo grėsmė (S)	165

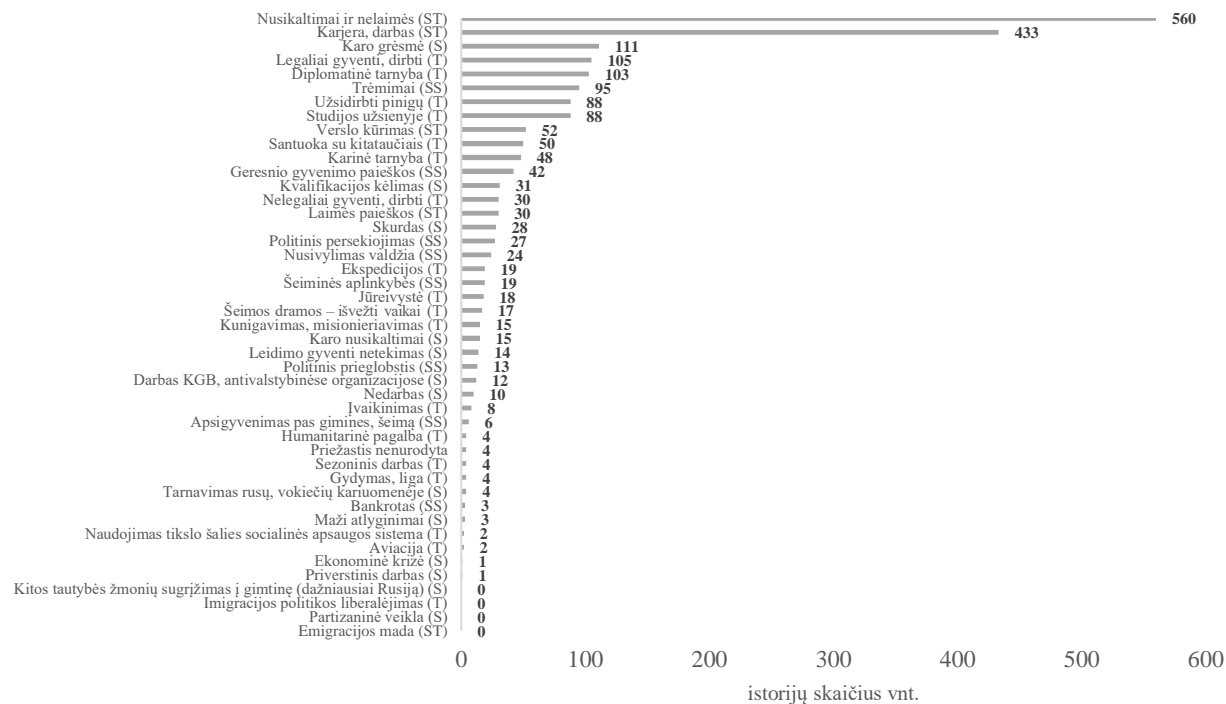
Ekonominiai	Škurdas (S)	115
Socialiniai	Geresnio gyvenimo paieškos (S)	95
Politiniai	Nusivylimas valdžia (S)	85
Asmeniniai / Psichologiniai	Kvalifikacijos kėlimas (S)	73
Politiniai	Politinis persekiojimas (S)	42
Politiniai	Darbas KGB, antivalstybinėse organizacijose (S)	41
Politiniai	Politinis prieglobstis (S)	36
Asmeniniai / Psichologiniai	Šeiminės aplinkybės (S)	34
Politiniai	Karo nusikaltimai (S)	33
Ekonominiai	Nedarbas (S)	30
Politiniai	Leidimo gyventi netekimas (S)	23
Politiniai	Tarnavimas rusų, vokiečių kariuomenėje (S)	15
Politiniai	Priverstinis darbas (S)	12
Asmeniniai / Psichologiniai	Apsigyvenimas pas gimines, šeimą (S)	12
Ekonominiai	Maži atlyginimai (S)	12
Ekonominiai	Bankrotas (S)	6
Ekonominiai	Ekonominė krizė (S)	5
Politiniai	Kitos tautybės žmonių sugrįžimas į gimtinę (S)	1
Politiniai	Partizaninė veikla (S)	1

c) traukos-stūmimo veiksniai „Respublikoje“

* Siužetinės istorijos paveiksle žymimos dviem raidėmis: pirmoji raidė žymi siužetinį tipą, antroji – emigracijos pobūdį, išreikštą traukimo ir stūmimo veiksniais. Istorijos, žymimos tik viena raide, nurodo emigracijos pobūdį ir laikomos linijinėmis.

d) traukos-stūmimo veiksniai „Lietuvos ryte“

*Siužetinės istorijos paveiksle žymimos dviem raidėmis: pirmoji raidė žymi siužetinį tipą, antroji – emigracijos pobūdį, išreikštą traukimo ir stūmimo veiksniais. Istorijos, žymimos tik viena raide, nurodo emigracijos pobūdį ir laikomos linijinėmis

26 lentelė. Emigracijos priežastys. Pirmoji emigracijos banga

Priežastis	„Respublika“	„Lietuvos rytas“	Iš viso, vnt.	Iš viso, proc.
Karjera, darbas	45	34	79	23,9
Trėmimai	28	19	47	14,2
Diplomatinė tarnyba	13	17	30	9,1
Nusikaltimai ir nelaimės	16	13	29	8,8
Studijos užsienyje	13	5	18	5,4
Kvalifikacijos kėlimas	7	9	16	4,8
Politinis persekiojimas	3	11	14	4,2
Legaliai gyventi, dirbti	3	9	12	3,6
Verslo kūrimas	8	4	12	3,6
Karo grėsmė	6	4	10	3,0
Geresnio gyvenimo paieškos	3	5	8	2,4
Užsidirbti pinigų	3	5	8	2,4
Kunigavimas, misionieriavimas	1	6	7	2,1
Darbas KGB, antivalstybinėse organizacijose	5	1	6	1,8
Ekspedicijos	3	2	5	1,5
Skurdas	3		3	0,9
Santuoka su kitataučiais	2	1	3	0,9
Įvaikinimas	1	2	3	0,9
Karinė tarnyba	1	2	3	0,9
Laimės paieškos	1	2	3	0,9
Nusivylimas valdžia	1	2	3	0,9
Priežastis nenurodyta	3		3	0,9
Maži atlyginimai		2	2	0,6

Jūreivystė	2		2	0,6
Nedarbas	1		1	0,3
Apsigyvenimas pas gimines, šeimą	1		1	0,3
Politinis prieglobstis	1		1	0,3
Gydymas, liga	1		1	0,3
Kitos tautybės žmonių sugrįžimas į gimtinę (dažniausiai Rusiją)	1		1	0,3
Nelegaliai gyventi, dirbti			0	0,0
Šeimos dramos – išvežti vaikai			0	0,0
Tarnavimas rusų, vokiečių kariuomenėje			0	0,0
Priverstinis darbas			0	0,0
Partizaninė veikla			0	0,0
Aviacija			0	0,0
Emigracijos mada			0	0,0
Imigracijos politikos liberalėjimas			0	0,0
Karo nusikaltimai			0	0,0
Ekonominė krizė			0	0,0
Bankrotas			0	0,0
Sezoninis darbas			0	0,0
Leidimo gyventi netekimas			0	0,0
Naudojimas tikslo šalies socialinės apsaugos sistema			0	0,0
Humanitarinė pagalba			0	0,0
Šeiminės aplinkybės			0	0,0
Iš viso	176	155	331	100,0

27 lentelė. Emigracijos priežastys. Antroji emigracijos banga

Priežastis	„Respublika“	„Lietuvos rytas“	Iš viso, vnt.	Iš viso, proc.
Nusikaltimai ir nelaimės	263	277	540	27,3
Karjera, darbas	183	204	387	19,6
Studijos užsienyje	91	50	141	7,1
Legaliai gyventi, dirbti	46	63	109	5,5
Trėmimai	54	49	103	5,2
Diplomatinė tarnyba	41	50	91	4,6
Karo grėsmė	26	63	89	4,5
Karinė tarnyba	19	32	51	2,6
Kvalifikacijos kėlimas	24	17	41	2,1
Nelegaliai gyventi, dirbti	11	29	40	2,0
Užsidirbti pinigų	21	10	31	1,6
Jūreivystė	18	12	30	1,5
Verslo kūrimas	14	16	30	1,5
Karo nusikaltimai	14	14	28	1,4
Geresnio gyvenimo paieškos	6	20	26	1,3
Darbas KGB, antivalstybinėse organizacijose	15	10	25	1,3
Laimės paieškos	9	16	25	1,3
Santuoka su kitataučiais	8	14	22	1,1
Politinis persekiojimas	9	13	22	1,1
Skurdas	13	3	16	0,8
Šeiminės aplinkybės	11	4	15	0,8
Ekspedicijos	3	11	14	0,7

Ivaikinimas	8	4	12	0,6
Leidimo gyventi netekimas	2	9	11	0,6
Tarnavimas rusų, vokiečių kariuomenėje	6	4	10	0,5
Kunigavimas, misionieriavimas	6	4	10	0,5
Politinis prieglobstis	8	2	10	0,5
Priverstinis darbas	7	1	8	0,4
Apsigyvenimas pas gimines, šeimą	3	3	6	0,3
Gydymas, liga	6		6	0,3
Nedarbas	5		5	0,3
Sezoninis darbas	3	2	5	0,3
Nusivylimas valdžia	2	2	4	0,2
Humanitarinė pagalba	1	2	3	0,2
Priežastis nenurodyta		3	3	0,2
Aviacija		2	2	0,1
Naudojimas tikslo šalies socialinės apsaugos sistema	1	1	2	0,1
Šeimos dramos – išvežti vaikai	1		1	0,1
Partizaninė veikla	1		1	0,1
Maži atlyginimai			0	0,0
Emigracijos mada			0	0,0
Imigracijos politikos liberalėjimas			0	0,0
Ekonominė krizė			0	0,0
Bankrotas			0	0,0
Kitos tautybės žmonių sugrįžimas į gimtinę (dažniausiai Rusiją)			0	0,0
Iš viso	959	1016	1975	100,0

28 lentelė. Emigracijos priežastys. Trečioji emigracijos banga

a) bendras (2004–2013 m.)

Priežastis	„Respublika“	„Lietuvos rytas“	Iš viso, vnt.	Iš viso, proc.
Nusikaltimai ir nelaimės	131	207	338	23,1
Karjera, darbas	114	159	273	18,7
Užsidirbti pinigų	39	55	94	6,4
Studijos užsienyje	59	28	87	5,9
Legaliai gyventi, dirbti	37	23	60	4,1
Trėmimai	37	23	60	4,1
Diplomatinė tarnyba	27	32	59	4,0
Skurdas	38	20	58	4,0
Karo grėsmė	14	39	53	3,6
Nusivylimas valdžia	27	14	41	2,8
Verslo kūrimas	12	22	34	2,3
Santuoka su kitataučiais	9	24	33	2,3
Karinė tarnyba	12	13	25	1,7
Laimės paieškos	14	9	23	1,6
Geresnio gyvenimo paieškos	12	11	23	1,6
Šeimos dramos – išvežti vaikai	11	11	22	1,5
Politinis prieglobstis	13	9	22	1,5
Nedarbas	14	7	21	1,4
Šeiminės aplinkybės	3	13	16	1,1
Kvalifikacijos kėlimas	10	3	13	0,9
Leidimo gyventi netekimas	7	5	12	0,8
Jūreivystė	8	3	11	0,8

Maži atlyginimai	9	1	10	0,7
Kunigavimas, misionieriavimas	4	5	9	0,6
Bankrotas	3	3	6	0,4
Ekspedicijos		6	6	0,4
Įvaikinimas	3	2	5	0,3
Darbas KGB, antivalstybinėse organizacijose	5		5	0,3
Karo nusikaltimai	4	1	5	0,3
Ekonominė krizė	4	1	5	0,3
Politinis persekiojimas	3	2	5	0,3
Gydymas, liga	2	3	5	0,3
Sezoninis darbas	3	1	4	0,3
Nelegaliai gyventi, dirbti	2	1	3	0,2
Apsigyvenimas pas gimines, šeimą	2	1	3	0,2
Priverstinis darbas	3		3	0,2
Emigracijos mada	3		3	0,2
Tarnavimas rusų, vokiečių kariuomenėje	2		2	0,1
Aviacija	2		2	0,1
Imigracijos politikos liberalėjimas	1		1	0,1
Naudojimas tikslo šalies socialinės apsaugos sistema		1	1	0,1
Humanitarinė pagalba		1	1	0,1
Priežastis nenurodyta		1	1	0,1
Partizaninė veikla			0	0,0
Kitos tautybės žmonių sugrįžimas į gimtinę (dažniausiai Rusiją)			0	0,0
Iš viso	703	760	1463	100,0

b) Integracijos į Europos Sąjungą periodas (2004–2008)

Priežastis	„Respublika“	„Lietuvos rytas“	Iš viso, vnt.	Iš viso, proc.
Nusikaltimai ir nelaimės	70	104	174	23,0
Karjera, darbas	60	80	140	18,5
Užsidirbti pinigų	18	30	48	6,3
Studijos užsienyje	30	14	44	5,8
Legaliai gyventi, dirbti	19	12	31	4,1
Trėmimai	19	12	31	4,1
Diplomatinė tarnyba	13	16	29	3,8
Skurdas	19	8	27	3,6
Karo grėsmė	6	18	24	3,2
Nusivylimas valdžia	13	7	20	2,6
Santuoka su kitataučiais	6	12	18	2,4
Verslo kūrimas	5	10	15	2,0
Karinė tarnyba	6	6	12	1,6
Geresnio gyvenimo paieškos	7	4	11	1,5
Politinis prieglobstis	5	6	11	1,5
Laimės paieškos	7	3	10	1,3
Šeimos dramos – išvežti vaikai	5	5	10	1,3
Nedarbas	7	3	10	1,3
Kvalifikacijos kėlimas	5	2	7	0,9
Leidimo gyventi netekimas	4	3	7	0,9
Kunigavimas, misionieravimas	3	4	7	0,9
Šeiminės aplinkybės	1	5	6	0,8
Jūreivystė	4	2	6	0,8

Maži atlyginimai	4	1	5	0,7
Karo nusikaltimai	4	1	5	0,7
Politinis persekiojimas	3	2	5	0,7
Gydymas, liga	2	3	5	0,7
Bankrotas	2	2	4	0,5
Ekspedicijos		4	4	0,5
Sezoninis darbas	3	1	4	0,5
Įvaikinimas	2	1	3	0,4
Darbas KGB, antivalstybinėse organizacijose	3		3	0,4
Nelegaliai gyventi, dirbti	2	1	3	0,4
Apsigyvenimas pas gimines, šeimą	2	1	3	0,4
Priverstinis darbas	3		3	0,4
Emigracijos mada	3		3	0,4
Tarnavimas rusų, vokiečių kariuomenėje	2		2	0,3
Aviacija	2		2	0,3
Imigracijos politikos liberalėjimas	1		1	0,1
Naudojimas tikslo šalies socialinės apsaugos sistema		1	1	0,1
Humanitarinė pagalba		1	1	0,1
Priežastis nenurodyta		1	1	0,1
Ekonominė krizė	0	0	0	0,0
Partizaninė veikla			0	0,0
Kitos tautybės žmonių sugrįžimas į gimtinę (dažniausiai Rusiją)			0	0,0
Iš viso	370	386	756	100,0

c) Ekonominės finansų krizės periodas (2009–2013 m.)

Priežastis	„Respublika“	„Lietuvos rytas“	Iš viso, vnt.	Iš viso, proc.
Nusikaltimai ir nelaimės	61	103	164	23,2
Karjera, darbas	54	79	133	18,8
Užsidirbti pinigų	21	25	46	6,5
Studijos užsienyje	29	14	43	6,1
Skurdas	19	12	31	4,4
Diplomatinė tarnyba	14	16	30	4,2
Legaliai gyventi, dirbti	18	11	29	4,1
Trėmimai	18	11	29	4,1
Karo grėsmė	8	21	29	4,1
Nusivylimas valdžia	14	7	21	3,0
Verslo kūrimas	7	12	19	2,7
Santuoka su kitataučiais	3	12	15	2,1
Karinė tarnyba	6	7	13	1,8
Laimės paieškos	7	6	13	1,8
Geresnio gyvenimo paieškos	5	7	12	1,7
Šeimos dramos – išvežti vaikai	6	6	12	1,7
Politinis prieglobstis	8	3	11	1,6
Nedarbas	7	4	11	1,6
Šeiminės aplinkybės	2	8	10	1,4
Kvalifikacijos kėlimas	5	1	6	0,8
Leidimo gyventi netekimas	3	2	5	0,7
Jūreivystė	4	1	5	0,7
Maži atlyginimai	5	0	5	0,7
Ekonominė krizė	4	1	5	0,7

Kunigavimas, misionieriavimas	1	1	2	0,3
Bankrotas	1	1	2	0,3
Ekspedicijos		2	2	0,3
Įvaikinimas	1	1	2	0,3
Darbas KGB, antivalstybinėse organizacijose	2		2	0,3
Karo nusikaltimai	0	0	0	0,0
Politinis persekiojimas	0	0	0	0,0
Gydymas, liga	0	0	0	0,0
Sezoninis darbas	0	0	0	0,0
Nelegaliai gyventi, dirbti	0	0	0	0,0
Apsigyvenimas pas gimines, šeimą	0	0	0	0,0
Priverstinis darbas	0		0	0,0
Emigracijos mada	0		0	0,0
Tarnavimas rusų, vokiečių kariuomenėje	0		0	0,0
Aviacija	0		0	0,0
Imigracijos politikos liberalėjimas	0		0	0,0
Naudojimas tikslo šalies socialinės apsaugos sistema		0	0	0,0
Humanitarinė pagalba		0	0	0,0
Priežastis nenurodyta		0	0	0,0
Partizaninė veikla			0	0,0
Kitos tautybės žmonių sugrįžimas į gimtinę (dažniausiai Rusiją)			0	0,0
Iš viso	333	374	707	100,0

29 lentelė. Emigracijos priežastys. Ketvirtoji emigracijos banga

Priežastis	„Respublika“	„Lietuvos rytas“	Iš viso, vnt.	Iš viso, proc.
Karjera, darbas	78	36	114	21,8
Nusikaltimai ir nelaimės	21	63	84	16,1
Skurdas	33	5	38	7,3
Geresnio gyvenimo paieškos	32	6	38	7,3
Nusivylimas valdžia	31	6	37	7,1
Trėmimai	29	4	33	6,3
Užsidirbti pinigų	9	18	27	5,2
Studijos užsienyje	19	5	24	4,6
Šeimos dramos – išvežti vaikai	13	6	19	3,6
Verslo kūrimas	6	10	16	3,1
Santuoka su kitataučiais	4	11	15	2,9
Karo grėsmė	8	5	13	2,5
Diplomatinė tarnyba	8	4	12	2,3
Legaliai gyventi, dirbti		10	10	1,9
Jūreivystė	3	3	6	1,1
Laimės paieškos	1	3	4	0,8
Nedarbas		3	3	0,6
Kvalifikacijos kėlimas	1	2	3	0,6
Karinė tarnyba	2	1	3	0,6
Tarnavimas rusų, vokiečių kariuomenėje	3		3	0,6
Darbas KGB, antivalstybinėse organizacijose	2	1	3	0,6
Kunigavimas, misionieravimas	3		3	0,6
Politinis prieglobstis	1	2	3	0,6

Šeiminės aplinkybės	1	2	3	0,6
Apsigyvenimas pas gimines, šeimą		2	2	0,4
Gydymas, liga	1	1	2	0,4
Priverstinis darbas	1		1	0,2
Politinis persekiojimas		1	1	0,2
Sezoninis darbas		1	1	0,2
Humanitarinė pagalba		1	1	0,2
Maži atlyginimai			0	0,0
Nelegaliai gyventi, dirbti			0	0,0
Įvaikinimas			0	0,0
Partizaninė veikla			0	0,0
Aviacija			0	0,0
Emigracijos mada			0	0,0
Imigracijos politikos liberalėjimas			0	0,0
Karo nusikaltimai			0	0,0
Ekonominė krizė			0	0,0
Bankrotas			0	0,0
Kitos tautybės žmonių sugrįžimas į gimtinę (dažniausiai Rusija)			0	0,0
Leidimo gyventi netekimas			0	0,0
Naudojimas tikslo šalies socialinės apsaugos sistema			0	0,0
Ekspedicijos			0	0,0
Priežastis nenurodyta			0	0,0
Iš viso	310	212	522	100,0

30 lentelė. Linijinių ir siužetinių istorijų santykis: emigracijos poveikis. Ketvirtoji emigracijos banga

Poveikis	„Respublika“	„Lietuvos rytas“	Iš viso, vnt.	Iš viso, proc.
Gyventojų skaičiaus mažėjimas (SN)	48	6	54	32,3
Patriotiškumo silpnėjimas (N)	40	7	47	28,1
Kvalifikuotos darbo jėgos ir aukštos kvalifikacijos specialistų netekimas (SN)	11		11	6,6
Kilmės šalies vardo garsinimas, nuopelnai (T)	7	4	11	6,6
Negatyvaus kilmės šalies įvaizdžio kūrimas (N)		11	11	6,6
Patriotiškumo stiprinėjimas (T)	4	6	10	6,0
Lietuvybės puoselėjimas svetur (ST)	6	2	8	4,8
Mecenatystė, finansinė parama (T)	2	2	4	2,4
Silpnėjanti ekonomika (N)		3	3	1,8
Mažėjantis skurdas, spartesnė ekonominė plėtra (T)	1	2	3	1,8
Emigrantų dalyvavimas kilmės šalies visuomeniniame gyvenime (ST)		3	3	1,8
Ryšų su kilmės šalimi silpnėjimas (N)	1		1	0,6
Yrančios šeimos (N)	1		1	0,6
Dėl emigracijos mažėjantis nedarbas (T)			0	0,0
Didėjanti našta sveikatos apsaugos sistemai (N)			0	0,0
Mažėjantis investicinis patrauklumas (N)			0	0,0
Nykstantis SVV (N)			0	0,0
Šešėlinės ekonomikos augimas (N)			0	0,0
Didėjanti finansinė našta socialinės apsaugos sektoriui (N)			0	0,0

Gimstamumo mažėjimas (N)			0	0,0
Gyventojų senėjimas (N)			0	0,0
Gimtosios kalbos praradimas (N)			0	0,0
Grįžtantys pinigų srautai (T)			0	0,0
Mažėjantis nusikalstamumas, saugesnė aplinka (T)			0	0,0
Iš viso	121	46	167	100,0

Pirmoji–ketvirtoji emigracijos banga. Bendra teigiamo ir neigiamo emigracijos poveikio veiksnių lentelė

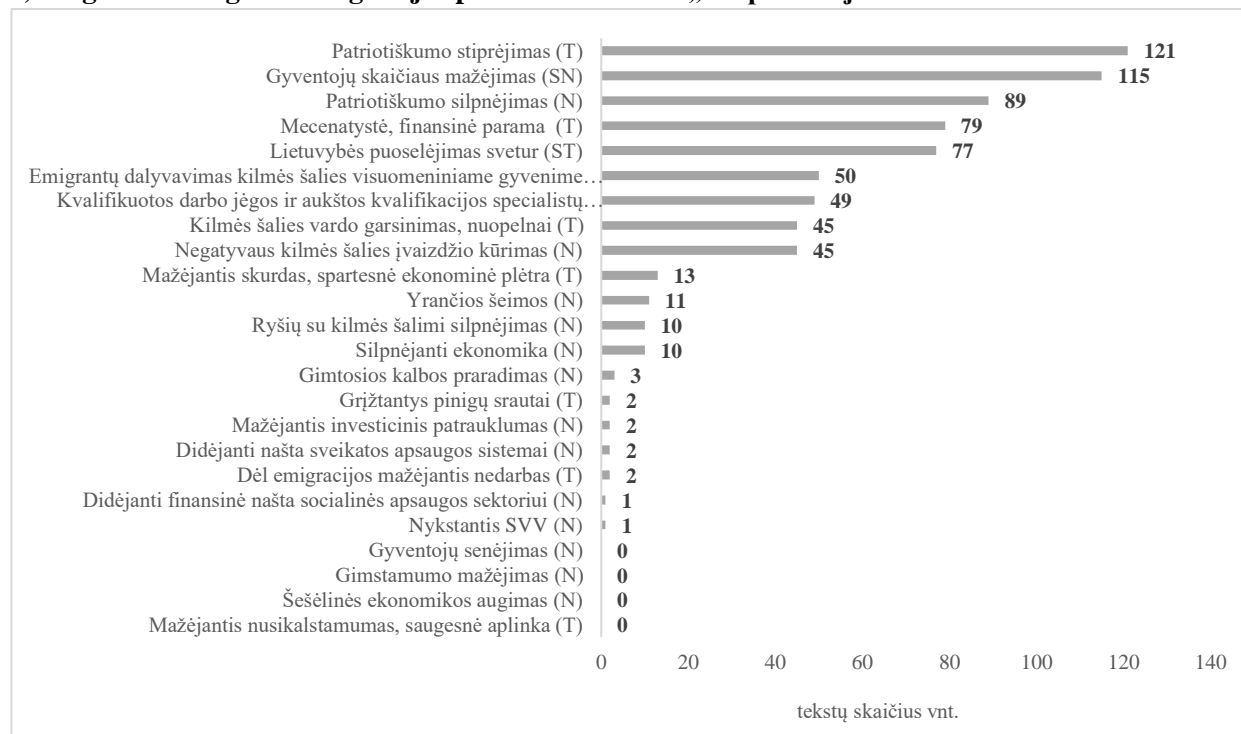
a) Teigiamas emigracijos poveikis

Veiksniai (Teigiami)	Emigracijos poveikis	Tekstai, vnt.
Kultūra	Lietuvybės puoselėjimas svetur (ST)	172
Kultūra	Patriotiškumo stiprinimas (T)	165
Kita	Mecenatystė, finansinė parama (T)	147
Politinė aplinka	Emigrantų dalyvavimas kilmės šalies visuomeniniame gyvenime (ST)	116
Kultūra	Kilmės šalies vardo garsinimas, nuopelnai (T)	94
Ekonomikos modelis	Mažėjantis skurdas, spartesnė ekonominė plėtra (T)	20
Socialinė aplinka	Mažėjantis nusikalstamumas, saugesnė aplinka (T)	3
Darbo rinka ir darbo jėga	Dėl emigracijos mažėjantis nedarbas (T)	2
Biudžetas, pinigų srautai	Grįžtantys pinigų srautai (T)	2

b) Neigiamas emigracijos poveikis

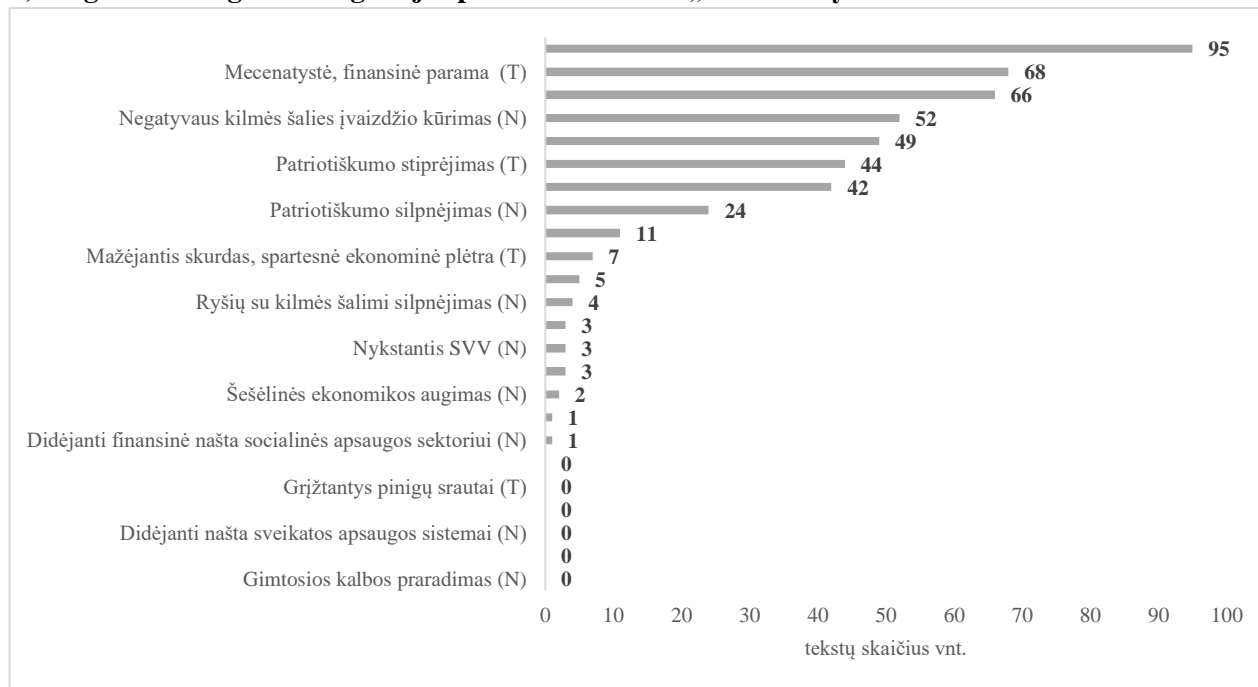
Veiksniai (Neigiami)	Emigracijos poveikis	Tekstai, vnt.
Demografija	Gyventojų skaičiaus mažėjimas (SN)	157
Kultūra	Patriotiškumo silpnėjimas (N)	113
Kultūra	Negatyvaus kilmės šalies įvaizdžio kūrimas (N)	97
Darbo rinka ir darbo jėga	Kvalifikuotos darbo jėgos ir aukštos kvalifikacijos specialistų netekimas (SN)	60
Ekonomikos modelis	Silpnėjanti ekonomika (N)	15
Tarpasmeniniai ryšiai	Ryšių su kilmės šalimi silpnėjimas (N)	14
Kita	Yrančios šeimos (N)	14
Ekonomikos modelis	Nykstantis SVV (N)	4
Kultūra	Gimtosios kalbos praradimas (N)	3
Socialinė aplinka	Didėjanti našta sveikatos apsaugos sistemai (N)	2
Ekonomikos modelis	Mažėjantis investicinis patrauklumas (N)	2
Biudžetas, pinigų srutai	Šešėlinės ekonomikos augimas (N)	2
Socialinė aplinka	Didėjanti finansinė našta socialinės apsaugos sektoriui (N)	2
Demografija	Gimstamumo mažėjimas (N)	1
Demografija	Gyventojų senėjimas (N)	0

c) Teigiami ir neigiami emigracijos poveikio veiksniai „Respublikoje“

* Siužetinės istorijos paveiksle žymimos dviem raidėmis: pirmoji raidė žymi siužetinį tipą, antroji – teigiamą arba neigiamą emigracijos poveikį. Istorijos, žymimos tik viena raide, nurodo teigiamą arba neigiamą emigracijos poveikį ir laikomos linijinėmis

d) Teigiami ir neigiami emigracijos poveikio veiksniai „Lietuvos ryte“

* Siužetinės istorijos paveiksle žymimos dviem raidėmis: pirmoji raidė žymi siužetinį tipą, antroji – teigiamą arba neigiamą emigracijos poveikį. Istorijos, žymimos tik viena raide, nurodo teigiamą arba neigiamą emigracijos poveikį ir laikomos linijinėmis.

31 lentelė. Pasakojimo emigracijos tema siužeto tipai (emigracijos poveikis)

a) bendras lietuviybės puoselėjimą svetur pristatančių istorijų pateikimas tarp visų emigracijos poveikio istorijų

Poveikis	„Respublika“	„Lietuvos rytas“	Iš viso, vnt.	Iš viso, proc.
Lietuviybės puoselėjimas svetur	77	95	172	14,3
Nacionalinių švenčių minėjimas	53	57	110	9,1
Tradicijų puoselėjimas	13	27	40	3,3
Vertybių išsaugojimas	11	11	22	1,8

b) lietuviybės puoselėjimo svetur istorijos šioje istorijų kategorijoje

Poveikis	„Respublika“	„Lietuvos rytas“	Iš viso, vnt.	Iš viso, proc.
Lietuviybės puoselėjimas svetur	77	95	172	100,0
Nacionalinių švenčių minėjimas	53	57	110	64,0
Tradicijų puoselėjimas	13	27	40	23,3
Vertybių išsaugojimas	11	11	22	12,8

c) bendras emigrantų dalyvavimą kilmės šalies visuomeniniame gyvenime pristatančių istorijų pateikimas tarp visų emigracijos poveikio istorijų

Poveikis	„Respublika“	„Lietuvos rytas“	Iš viso, vnt.	Iš viso, proc.
Emigrantų dalyvavimas kilmės šalies visuomeniniame gyvenime	50	66	116	9,6
Emigrantų dalyvavimas kilmės šalies politiniame gyvenime	30	39	69	5,7
Emigrantų dalyvavimas išeivijos veikloje	20	27	47	3,9

d) emigrantų dalyvavimo kilmės šalies visuomeniniame gyvenime istorijos šioje istorijų kategorijoje

Poveikis	„Respublika“	„Lietuvos rytas“	Iš viso, vnt.	Iš viso, proc.
Emigrantų dalyvavimas kilmės šalies visuomeniniame gyvenime	50	66	116	100,0
Emigrantų dalyvavimas kilmės šalies politiniame gyvenime	30	39	69	59,5
Emigrantų dalyvavimas išeivijos veikloje	20	27	47	40,5

e) bendras kvalifikuotos darbo jėgos ir aukštos kvalifikacijos specialistų netekimą pristatančių istorijų pateikimas tarp visų emigracijos poveikio istorijų

Poveikis	„Respublika“	„Lietuvos rytas“	Iš viso, vnt.	Iš viso, proc.
Kvalifikuotos darbo jėgos ir aukštos kvalifikacijos specialistų netekimas	49	11	60	5,0
Darbo rankų nutekėjimas	19	3	22	1,8
Protų nutekėjimas	30	8	38	3,1

f) kvalifikuotos darbo jėgos ir aukštos kvalifikacijos specialistų netekimo istorijos šioje istorijų kategorijoje

Poveikis	„Respublika“	„Lietuvos rytas“	Iš viso, vnt.	Iš viso, proc.
Kvalifikuotos darbo jėgos ir aukštos kvalifikacijos specialistų netekimas	49	11	60	100,0
Darbo rankų nutekėjimas	19	3	22	36,7
Protų nutekėjimas	30	8	38	63,3

g) bendras gyventojų skaičiaus mažėjimą pristatančių istorijų pateikimas tarp visų emigracijos poveikio istorijų

Poveikis	„Respublika“	„Lietuvos rytas“	Iš viso, vnt.	Iš viso, proc.
Gyventojų skaičiaus mažėjimas	115	42	157	13,0
Darbingo amžiaus asmenų skaičiaus mažėjimas	103	39	142	11,8
Jaunimo skaičiaus mažėjimas	8	1	9	0,7
Vaikų skaičiaus mažėjimas	4	2	6	0,5

h) gyventojų skaičiaus mažėjimo istorijos šioje istorijų kategorijoje

Poveikis	„Respublika“	„Lietuvos rytas“	Iš viso, vnt.	Iš viso, proc.
Gyventojų skaičiaus mažėjimas	115	42	157	100,0
Darbingo amžiaus asmenų skaičiaus mažėjimas	103	39	142	90,4
Jaunimo skaičiaus mažėjimas	8	1	9	5,7
Vaikų skaičiaus mažėjimas	4	2	6	3,8

32 lentelė. Emigracijos poveikis. Pirmoji emigracijos banga

Poveikis	„Respublika“	„Lietuvos rytas“	Iš viso, vnt.	Iš viso, proc.
Mecenatybė, finansinė parama	28	19	47	26,6
Lietuvybės puoselėjimas svetur	18	17	35	19,8
Patriotiškumo stiprinimas	29	3	32	18,1
Emigrantų dalyvavimas kilmės šalies visuomeniniame gyvenime	10	10	20	11,3
Kilmės šalies vardo garsinimas, nuopelnai	2	12	14	7,9
Negatyvaus kilmės šalies įvaizdžio kūrimas	4	8	12	6,8
Gyventojų skaičiaus mažėjimas	4	4	8	4,5
Ryšių su kilmės šalimi silpnėjimas	2	1	3	1,7
Silpnėjanti ekonomika	1	1	2	1,1
Patriotiškumo silpnėjimas	1	1	2	1,1
Mažėjantis skurdas, spartesnė ekonominė plėtra	1		1	0,6
Yrančios šeimos	1		1	0,6
Dėl emigracijos mažėjantis nedarbas			0	0,0
Didėjanti našta sveikatos apsaugos sistemai			0	0,0
Mažėjantis investicinis patrauklumas			0	0,0
Nykstantis SVV			0	0,0
Šešėlinės ekonomikos augimas			0	0,0
Kvalifikuotos darbo jėgos ir aukštos kvalifikacijos specialistų netekimas			0	0,0

Didėjanti finansinė našta socialinės apsaugos sektoriui			0	0,0
Gimstamumo mažėjimas			0	0,0
Gyventojų senėjimas			0	0,0
Gimtosios kalbos praradimas			0	0,0
Grižtantys pinigų srautai			0	0,0
Mažėjantis nusikalstamumas, saugesnė aplinka			0	0,0
Iš viso	101	76	177	100,0

33 lentelė. Emigracijos poveikis. Antroji emigracijos banga

Poveikis	„Respublika“	„Lietuvos rytas“	Iš viso, vnt.	Iš viso, proc.
Patriotiškumo stiprėjimas	69	25	94	21,4
Lietuvybės puoselėjimas svetur	30	56	86	19,6
Mecenatystė, finansinė parama	40	33	73	16,6
Emigrantų dalyvavimas kilmės šalies visuomeniniame gyvenime	26	40	66	15,0
Negatyvaus kilmės šalies įvaizdžio kūrimas	24	17	41	9,3
Kilmės šalies vardo garsinimas, nuopelnai	19	16	35	8,0
Patriotiškumo silpnėjimas	5	8	13	3,0
Gyventojų skaičiaus mažėjimas	8	3	11	2,5
Kvalifikuotos darbo jėgos ir aukštos kvalifikacijos specialistų netekimas	6	3	9	2,1
Ryšių su kilmės šalimi silpnėjimas	5	2	7	1,6
Silpnėjanti ekonomika	1		1	0,2
Mažėjantis skurdas, spartesnė ekonominė plėtra	1		1	0,2
Mažėjantis investicinis patrauklumas	1		1	0,2
Yrančios šeimos	1		1	0,2
Dėl emigracijos mažėjantis nedarbas			0	0,0
Didėjanti našta sveikatos apsaugos sistemai			0	0,0
Nykstantis SVV			0	0,0
Šešėlinės ekonomikos augimas			0	0,0

Didėjanti finansinė našta socialinės apsaugos sektoriui			0	0,0
Gimstamumo mažėjimas			0	0,0
Gyventojų senėjimas			0	0,0
Gimtosios kalbos praradimas			0	0,0
Grižtantys pinigų srautai			0	0,0
Mažėjantis nusikalstamumas, saugesnė aplinka			0	0,0
Iš viso	236	203	439	100,0

34 lentelė. Emigracijos poveikis. Trečioji emigracijos banga

a) bendras (2004–2013 m.)

Poveikis	„Respublika“	„Lietuvos rytas“	Iš viso, vnt.	Iš viso, proc.
Gyventojų skaičiaus mažėjimas	55	29	84	19,8
Patriotiškumo silpnėjimas	43	8	51	12,0
Lietuvybės puoselėjimas svetur	23	20	43	10,1
Kvalifikuotos darbo jėgos ir aukštos kvalifikacijos specialistų netekimas	32	8	40	9,4
Kilmės šalies vardo garsinimas, nuopelnai	17	17	34	8,0
Negatyvaus kilmės šalies įvaizdžio kūrimas	17	16	33	7,8
Patriotiškumo stiprinėjimas	19	10	29	6,8
Emigrantų dalyvavimas kilmės šalies visuomeniniame gyvenime	14	13	27	6,4
Mecenatystė, finansinė parama	9	14	23	5,4
Mažėjantis skurdas, spartesnė ekonominė plėtra	10	5	15	3,5
Yrančios šeimos	8	3	11	2,6
Silpnėjanti ekonomika	8	1	9	2,1
Nykstantis SVV	1	3	4	0,9
Ryšių su kilmės šalimi silpnėjimas	2	1	3	0,7
Gimtosios kalbos praradimas	3		3	0,7
Mažėjantis nusikalstamumas, saugesnė aplinka		3	3	0,7
Dėl emigracijos mažėjantis nedarbas	2		2	0,5

Didėjanti našta sveikatos apsaugos sistemai	2		2	0,5
Šešėlinės ekonomikos augimas		2	2	0,5
Didėjanti finansinė našta socialinės apsaugos sektoriui	1	1	2	0,5
Grijtantis pinigų srautai	2		2	0,5
Mažėjantis investicinis patrauklumas	1		1	0,2
Gimstamumo mažėjimas		1	1	0,2
Gyventojų senėjimas			0	0,0
Iš viso	269	155	424	100,0

b) Integracijos į Europos Sąjungą periodas (2004–2008)

Poveikis	„Respublika“	„Lietuvos rytas“	Iš viso, vnt.	Iš viso, proc.
Gyventojų skaičiaus mažėjimas	55	29	84	23,1
Patriotiškumo silpnėjimas	43	8	51	14,0
Lietuvybės puoselėjimas svetur	23	20	43	11,8
Kvalifikuotos darbo jėgos ir aukštos kvalifikacijos specialistų netekimas	32	8	40	11,0
Kilmės šalies vardo garsinimas, nuopelnai	17	17	34	9,3
Negatyvaus kilmės šalies įvaizdžio kūrimas	17	16	33	9,1
Patriotiškumo stiprinimas	19	10	29	8,0
Emigrantų dalyvavimas kilmės šalies visuomeniniame gyvenime	14	13	27	7,4
Mecenatystė, finansinė parama	9	14	23	6,3
Mažėjantis skurdas, spartesnė ekonominė plėtra	0	0	0	0,0

Yrančios šeimos	0	0	0	0,0
Silpnėjanti ekonomika	0	0	0	0,0
Nykstantis SVV	0	0	0	0,0
Ryšių su kilmės šalimi silpnėjimas	0	0	0	0,0
Gimtosios kalbos praradimas	0		0	0,0
Mažėjantis nusikalstamumas, saugesnė aplinka		0	0	0,0
Dėl emigracijos mažėjantis nedarbas	0		0	0,0
Didėjanti našta sveikatos apsaugos sistemai	0		0	0,0
Šešėlinės ekonomikos augimas		0	0	0,0
Didėjanti finansinė našta socialinės apsaugos sektoriui	0	0	0	0,0
Grijtantys pinigų srautai	0		0	0,0
Mažėjantis investicinis patrauklumas	0		0	0,0
Gimstamumo mažėjimas		0	0	0,0
Gyventojų senėjimas			0	0,0
Iš viso	229	135	364	100,0

c) Ekonominės finansų krizės periodas (2009–2013 m.)

Poveikis	„Respublika“	„Lietuvos rytas“	Iš viso, vnt.	Iš viso, proc.
Mažėjantis skurdas, spartesnė ekonominė plėtra	10	5	15	25,0
Yrančios šeimos	8	3	11	18,3
Silpnėjanti ekonomika	8	1	9	15,0
Nykstantis SVV	1	3	4	6,7
Ryšių su kilmės šalimi silpnėjimas	2	1	3	5,0
Gimtosios kalbos praradimas	3		3	5,0
Mažėjantis nusikalstamumas, saugesnė aplinka		3	3	5,0
Dėl emigracijos mažėjantis nedarbas	2		2	3,3
Didėjanti našta sveikatos apsaugos sistemai	2		2	3,3
Šešėlinės ekonomikos augimas		2	2	3,3
Didėjanti finansinė našta socialinės apsaugos sektoriui	1	1	2	3,3
Grįžtantys pinigų srautai	2		2	3,3
Mažėjantis investicinis patrauklumas	1		1	1,7
Gimstamumo mažėjimas		1	1	1,7
Gyventojų skaičiaus mažėjimas	0	0	0	0,0
Patriotiškumo silpnėjimas	0	0	0	0,0
Lietuvybės puoselėjimas svetur	0	0	0	0,0
Kvalifikuotos darbo jėgos ir aukštos kvalifikacijos specialistų netekimas	0	0	0	0,0

Kilmės šalies vardo garsinimas, nuopelnai	0	0	0	0,0
Negatyvaus kilmės šalies įvaizdžio kūrimas	0	0	0	0,0
Patriotiškumo stiprinimas	0	0	0	0,0
Emigrantų dalyvavimas kilmės šalies visuomeniniame gyvenime	0	0	0	0,0
Mecenatystė, finansinė parama	0	0	0	0,0
Gyventojų senėjimas			0	0,0
Iš viso	40	20	60	100,0

35 lentelė. Emigracijos poveikis. Ketvirtoji emigracijos banga

Poveikis	„Respublika“	„Lietuvos rytas“	Iš viso, vnt.	Iš viso, proc.
Gyventojų skaičiaus mažėjimas	48	6	54	32,3
Patriotiškumo silpnėjimas	40	7	47	28,1
Kvalifikuotos darbo jėgos ir aukštos kvalifikacijos specialistų netekimas	11		11	6,6
Kilmės šalies vardo garsinimas, nuopelnai	7	4	11	6,6
Negatyvaus kilmės šalies įvaizdžio kūrimas		11	11	6,6
Patriotiškumo stiprėjimas	4	6	10	6,0
Lietuvybės puoselėjimas svetur	6	2	8	4,8
Mecenatystė, finansinė parama	2	2	4	2,4
Silpnėjanti ekonomika		3	3	1,8
Mažėjantis skurdas, spartesnė ekonominė plėtra	1	2	3	1,8
Emigrantų dalyvavimas kilmės šalies visuomeniniame gyvenime		3	3	1,8
Ryšių su kilmės šalimi silpnėjimas	1		1	0,6
Yrančios šeimos	1		1	0,6
Dėl emigracijos mažėjantis nedarbas			0	0,0
Didėjanti našta sveikatos apsaugos sistemai			0	0,0
Mažėjantis investicinis patrauklumas			0	0,0
Nykstantis SVV			0	0,0
Šešėlinės ekonomikos augimas			0	0,0

Didėjanti finansinė našta socialinės apsaugos sektoriui			0	0,0
Gimstamumo mažėjimas			0	0,0
Gyventojų senėjimas			0	0,0
Gimtosios kalbos praradimas			0	0,0
Grižtantys pinigų srautai			0	0,0
Mažėjantis nusikalstamumas, saugesnė aplinka			0	0,0
Iš viso	121	46	167	100,0

36 lentelė. Pasakojimo emigracijos tema vientisumas (emigracijos priežastys)

a) „Respublika“

Priežastis	Pirma	Antra	Trečia	Ketvirta	Bendras
Apsigyvenimas pas gimines, šeimą	Ne	Taip	Taip	Ne	Taip
Aviacija	Ne	Ne	Taip	Ne	Ne
Bankrotas	Ne	Ne	Taip	Ne	Ne
Darbas KGB, antivalstybinėse organizacijose	Taip	Taip	Taip	Taip	Taip
Diplomatinė tarnyba	Taip	Taip	Taip	Taip	Taip
Ekonominė krizė	Ne	Ne	Taip	Ne	Ne
Ekspedicijos	Taip	Taip	Ne	Ne	Taip
Emigracijos mada	Ne	Ne	Taip	Ne	Ne
Geresnio gyvenimo paieškos	Taip	Taip	Taip	Taip	Taip
Gydymas, liga	Ne	Taip	Taip	Ne	Taip
Humanitarinė pagalba	Ne	Ne	Ne	Ne	Ne
Įvaikinimas	Ne	Taip	Taip	Ne	Taip
Jūreivystė	Taip	Taip	Taip	Taip	Taip
Karinė tarnyba	Ne	Taip	Taip	Taip	Taip
Karjera, darbas	Taip	Taip	Taip	Taip	Taip
Karo grėsmė	Taip	Taip	Taip	Taip	Taip
Karo nusikaltimai	Ne	Taip	Taip	Ne	Taip

Kitos tautybės žmonių sugrįžimas į gimtinę (dažniausiai Rusiją)	Ne	Ne	Ne	Ne	Ne
Kunigavimas, misionieravimas	Ne	Taip	Taip	Taip	Taip
Kvalifikacijos kėlimas	Taip	Taip	Taip	Ne	Taip
Laimės paieškos	Ne	Taip	Taip	Ne	Taip
Legaliai gyventi, dirbti	Taip	Taip	Taip	Ne	Taip
Leidimo gyventi netekimas	Ne	Taip	Taip	Ne	Taip
Maži atlyginimai	Ne	Ne	Taip	Ne	Ne
Imigracijos politikos liberalėjimas	Ne	Ne	Ne	Ne	Ne
Naudojimas tikslo šalies socialinės apsaugos sistema	Ne	Ne	Ne	Ne	Ne
Nedarbas	Ne	Taip	Taip	Ne	Taip
Nelegaliai gyventi, dirbti	Ne	Taip	Taip	Ne	Taip
Nusikaltimai ir nelaimės	Taip	Taip	Taip	Taip	Taip
Nusivylimas valdžia	Ne	Taip	Taip	Taip	Taip
Partizaninė veikla	Ne	Ne	Ne	Ne	Ne
Politinis persekiojimas	Taip	Taip	Taip	Ne	Taip
Politinis prieglobstis	Ne	Taip	Taip	Ne	Taip
Priežastis nenurodyta	Taip	Ne	Ne	Ne	Ne
Priverstinis darbas	Ne	Taip	Taip	Ne	Taip
Santuoka su kitataučiais	Taip	Taip	Taip	Taip	Taip
Sezoninis darbas	Ne	Taip	Taip	Ne	Taip
Skurdas	Taip	Taip	Taip	Taip	Taip

Studijos užsienyje	Taip	Taip	Taip	Taip	Taip
Šeiminės aplinkybės	Ne	Taip	Taip	Ne	Taip
Šeimos dramos – išvežti vaikai	Ne	Ne	Taip	Taip	Taip
Tarnavimas rusų, vokiečių kariuomenėje	Ne	Taip	Taip	Taip	Taip
Trėmimai	Taip	Taip	Taip	Taip	Taip
Užsidirbti pinigų	Taip	Taip	Taip	Taip	Taip
Verslo kūrimas	Taip	Taip	Taip	Taip	Taip

b) „Lietuvos rytas“

Priežastis	Pirma	Antra	Trečia	Ketvirta	Bendras
Apsigyvenimas pas gimines, šeimą	Ne	Taip	Ne	Taip	Taip
Aviacija	Ne	Taip	Ne	Ne	Ne
Bankrotas	Ne	Ne	Taip	Ne	Ne
Darbas KGB, antivalstybinėse organizacijose	Ne	Taip	Ne	Ne	Ne
Diplomatinė tarnyba	Taip	Taip	Taip	Taip	Taip
Ekonominė krizė	Ne	Ne	Ne	Ne	Ne
Ekspedicijos	Taip	Taip	Taip	Ne	Taip
Emigracijos mada	Ne	Ne	Ne	Ne	Ne
Geresnio gyvenimo paieškos	Taip	Taip	Taip	Taip	Taip
Gydymas, liga	Ne	Ne	Taip	Ne	Ne
Humanitarinė pagalba	Ne	Taip	Ne	Ne	Ne
Įvaikinimas	Taip	Taip	Taip	Ne	Taip
Jūreivystė	Ne	Taip	Taip	Taip	Taip
Karinė tarnyba	Taip	Taip	Taip	Ne	Taip
Karjera, darbas	Taip	Taip	Taip	Taip	Taip
Karo grėsmė	Taip	Taip	Taip	Taip	Taip
Karo nusikaltimai	Ne	Taip	Ne	Ne	Ne
Kitos tautybės žmonių sugrįžimas į gimtinę (dažniausiai Rusiją)	Ne	Ne	Ne	Ne	Ne
Kunigavimas, misionieriavimas	Taip	Taip	Taip	Ne	Taip
Kvalifikacijos kėlimas	Taip	Taip	Taip	Taip	Taip

Laimės paieškos	Taip	Taip	Taip	Taip	Taip
Legaliai gyventi, dirbti	Taip	Taip	Taip	Taip	Taip
Leidimo gyventi netekimas	Ne	Taip	Taip	Ne	Taip
Maži atlyginimai	Taip	Ne	Ne	Ne	Ne
Imigracijos politikos liberalėjimas	Ne	Ne	Ne	Ne	Ne
Naudojimasis tikslo šalies socialinės apsaugos sistema	Ne	Ne	Ne	Ne	Ne
Nedarbas	Ne	Ne	Taip	Taip	Ne
Nelegaliai gyventi, dirbti	Ne	Taip	Ne	Ne	Ne
Nusikaltimai ir nelaimės	Taip	Taip	Taip	Taip	Taip
Nusivylimas valdžia	Taip	Taip	Taip	Taip	Taip
Partizaninė veikla	Ne	Ne	Ne	Ne	Ne
Politinis persekiojimas	Taip	Taip	Taip	Ne	Taip
Politinis prieglobstis	Ne	Taip	Taip	Taip	Taip
Priežastis nenurodyta	Ne	Taip	Ne	Ne	Ne
Priverstinis darbas	Ne	Ne	Ne	Ne	Ne
Santuoka su kitataučiais	Ne	Taip	Taip	Taip	Taip
Sezoninis darbas	Ne	Taip	Ne	Ne	Ne
Skurdas	Ne	Taip	Taip	Taip	Taip
Studijos užsienyje	Taip	Taip	Taip	Taip	Taip
Šeiminės aplinkybės	Ne	Taip	Taip	Taip	Taip
Šeimos dramos – išvežti vaikai	Ne	Ne	Taip	Taip	Taip

Tarnavimas rusų, vokiečių kariuomenėje	Ne	Taip	Ne	Ne	Ne
Trėmimai	Taip	Taip	Taip	Taip	Taip
Užsidirbti pinigų	Taip	Taip	Taip	Taip	Taip
Verslo kūrimas	Taip	Taip	Taip	Taip	Taip

c) bendras – periodinės spaudos leidiniai „Respublika“ ir „Lietuvos rytas“

Priežastis	Bendras
Apsigyvenimas pas gimines, šeimą	Taip
Aviacija	Ne
Bankrotas	Ne
Darbas KGB, antivalstybinėse organizacijose	Taip / Ne
Diplomatinė tarnyba	Taip
Ekonominė krizė	Ne
Ekspedicijos	Taip
Emigracijos mada	Ne
Geresnio gyvenimo paieškos	Taip
Gydymas, liga	Taip
Humanitarinė pagalba	Ne
Įvaikinimas	Taip
Jūreivystė	Taip
Karinė tarnyba	Taip
Karjera, darbas	Taip
Karo grėsmė	Taip
Karo nusikaltimai	Taip / Ne
Kitos tautybės žmonių sugrįžimas į gimtinę (dažniausiai Rusiją)	Ne
Kunigavimas, misionieravimas	Taip
Kvalifikacijos kėlimas	Taip
Laimės paieškos	Taip
Legaliai gyventi, dirbti	Taip
Leidimo gyventi netekimas	Taip
Maži atlyginimai	Ne
Imigracijos politikos liberalėjimas	Ne
Naudojimas tikslo šalies socialinės apsaugos sistema	Ne
Nedarbas	Taip / Ne
Nelegaliai gyventi, dirbti	Taip / Ne
Nusikaltimai ir nelaimės	Taip
Nusivylimas valdžia	Taip
Partizaninė veikla	Ne
Politinis persekiojimas	Taip
Politinis prieglobstis	Taip

Priežastis nenurodyta	Ne
Priverstinis darbas	Taip / Ne
Santuoka su kitataučiais	Taip
Sezoninis darbas	Taip / Ne
Skurdas	Taip
Studijos užsienyje	Taip
Šeiminės aplinkybės	Taip
Šeimos dramos – išvežti vaikai	Taip
Tarnavimas rusų, vokiečių kariuomenėje	Taip / Ne
Trėmimai	Taip
Užsidirbti pinigų	Taip
Verslo kūrimas	Taip

37 lentelė. Pasakojimo emigracijos tema vientisumas (emigracijos poveikis)

a) „Respublika“

Poveikis	Pirma	Antra	Trečia	Ketvirta	Bendras
Dėl emigracijos mažėjantis nedarbas	Ne	Ne	Taip	Ne	Ne
Didėjanti finansinė našta socialinės apsaugos sektoriui	Ne	Ne	Ne	Ne	Ne
Didėjanti našta sveikatos apsaugos sistemai	Ne	Ne	Taip	Ne	Ne
Emigrantų dalyvavimas kilmės šalies visuomeniniame gyvenime	Taip	Taip	Taip	Ne	Taip
Gimstamumo mažėjimas	Ne	Ne	Ne	Ne	Ne
Gimtosios kalbos praradimas	Ne	Ne	Taip	Ne	Ne
Gyventojų senėjimas	Ne	Ne	Ne	Ne	Ne
Gyventojų skaičiaus mažėjimas	Taip	Taip	Taip	Taip	Taip
Grįžtantys pinigų srautai	Ne	Ne	Taip	Ne	Ne
Yrančios šeimos	Ne	Ne	Taip	Ne	Ne
Kilmės šalies vardo garsinimas, nuopelnai	Ne	Taip	Taip	Taip	Taip
Kvalifikuotos darbo jėgos ir aukštos kvalifikacijos specialistų netekimas	Ne	Taip	Taip	Taip	Taip
Lietuvybės puoselėjimas svetur	Taip	Taip	Taip	Taip	Taip
Mažėjantis investicinis patrauklumas	Ne	Ne	Ne	Ne	Ne
Mažėjantis nusikalstamumas, saugesnė aplinka	Ne	Ne	Ne	Ne	Ne
Mažėjantis skurdas, spartesnė ekonominė plėtra	Ne	Ne	Taip	Ne	Ne
Mecenatystė, finansinė parama	Taip	Taip	Taip	Taip	Taip
Negatyvaus kilmės šalies įvaizdžio kūrimas	Taip	Taip	Taip	Ne	Taip

Nykstantis SVV	Ne	Ne	Ne	Ne	Ne
Patriotiškumo silpnėjimas	Ne	Taip	Taip	Taip	Taip
Patriotiškumo stiprėjimas	Taip	Taip	Taip	Taip	Taip
Ryšių su kilmės šalimi silpnėjimas	Taip	Taip	Taip	Ne	Taip
Silpnėjanti ekonomika	Ne	Ne	Taip	Ne	Ne
Šešėlinės ekonomikos augimas	Ne	Ne	Ne	Ne	Ne

b) „Lietuvos rytas“

Poveikis	Pirma	Antra	Trečia	Ketvirta	Bendras
Dėl emigracijos mažėjantis nedarbas	Ne	Ne	Ne	Ne	Ne
Didėjanti finansinė našta socialinės apsaugos sektoriui	Ne	Ne	Ne	Ne	Ne
Didėjanti našta sveikatos apsaugos sistemai	Ne	Ne	Ne	Ne	Ne
Emigrantų dalyvavimas kilmės šalies visuomeniniame gyvenime	Taip	Taip	Taip	Taip	Taip
Gimstamumo mažėjimas	Ne	Ne	Ne	Ne	Ne
Gimtosios kalbos praradimas	Ne	Ne	Ne	Ne	Ne
Gyventojų senėjimas	Ne	Ne	Ne	Ne	Ne
Gyventojų skaičiaus mažėjimas	Taip	Taip	Taip	Taip	Taip
Grįžtantys pinigų srautai	Ne	Ne	Ne	Ne	Ne
Yrančios šeimos	Ne	Ne	Taip	Ne	Ne
Kilmės šalies vardo garsinimas, nuopelnai	Taip	Taip	Taip	Taip	Taip
Kvalifikuotos darbo jėgos ir aukštos kvalifikacijos specialistų netekimas	Ne	Taip	Taip	Ne	Taip
Lietuvybės puoselėjimas svetur	Taip	Taip	Taip	Taip	Taip
Mažėjantis investicinis patrauklumas	Ne	Ne	Ne	Ne	Ne
Mažėjantis nusikalstamumas, saugesnė aplinka	Ne	Ne	Taip	Ne	Ne
Mažėjantis skurdas, spartesnė ekonominė plėtra	Ne	Ne	Taip	Taip	Taip
Mecenatyستė, finansinė parama	Taip	Taip	Taip	Taip	Taip
Negatyvaus kilmės šalies įvaizdžio kūrimas	Taip	Taip	Taip	Taip	Taip
Nykstantis SVV	Ne	Ne	Taip	Ne	Ne

Patriotiškumo silpnėjimas	Ne	Taip	Taip	Taip	Taip
Patriotiškumo stiprėjimas	Taip	Taip	Taip	Taip	Taip
Ryšių su kilmės šalimi silpnėjimas	Ne	Taip	Ne	Ne	Ne
Silpnėjanti ekonomika	Ne	Ne	Ne	Taip	Ne
Šešėlinės ekonomikos augimas	Ne	Ne	Taip	Ne	Ne

c) bendras – periodinės spaudos leidiniai „Respublika“ ir „Lietuvos rytas“

Poveikis	Bendras
Dėl emigracijos mažėjantis nedarbas	Ne
Didėjanti finansinė našta socialinės apsaugos sektoriui	Ne
Didėjanti našta sveikatos apsaugos sistemai	Ne
Emigrantų dalyvavimas kilmės šalies visuomeniniame gyvenime	Taip
Gimstamumo mažėjimas	Ne
Gimtosios kalbos praradimas	Ne
Gyventojų senėjimas	Ne
Gyventojų skaičiaus mažėjimas	Taip
Grįžtantys pinigų srautai	Ne
Yrančios šeimos	Ne
Kilmės šalies vardo garsinimas, nuopelnai	Taip
Kvalifikuotos darbo jėgos ir aukštos kvalifikacijos specialistų netekimas	Taip
Lietuvybės puoselėjimas svetur	Taip
Mažėjantis investicinis patrauklumas	Ne
Mažėjantis nusikalstamumas, saugesnė aplinka	Ne
Mažėjantis skurdas, spartesnė ekonominė plėtra	Ne / Taip
Mecenatystė, finansinė parama	Taip
Negatyvaus kilmės šalies įvaizdžio kūrimas	Taip
Nykstantis SVV	Ne
Patriotiškumo silpnėjimas	Taip
Patriotiškumo stiprėjimas	Taip
Ryšių su kilmės šalimi silpnėjimas	Taip / Ne
Silpnėjanti ekonomika	Ne
Šešėlinės ekonomikos augimas	Ne

38 lentelė. Periodinės spaudos leidiniuose konstruojamo metaforiško pasakojimo rūšys

a) Bendras

Metaforiško pasakojimo rūšis	„Respublika“		„Lietuvos rytas“		Iš viso	
	Vnt.	Proc.	Vnt.	Proc.	Vnt.	Proc.
Nuotykių	91	45,7	20	22,5	111	38,5
Nuotykių-didaktinis	83	41,7	53	59,6	136	47,2
Didaktinis	2	1,0		0,0	2	0,7
Didaktinis-filosofinis poetinis	14	7,0	15	16,9	29	10,1
Absurdo	9	4,5	1	1,1	10	3,5
Iš viso	199	100,0	89	100,0	288	100,0

b) Nuotykių

Emigracijos priežastis / poveikis	„Respublika“	„Lietuvos rytas“	Iš viso	
			Vnt.	Proc.
Studijos užsienyje	22	8	30	27,0
Trėmimai	19	1	20	18,0
Karo grėsmė	7	1	8	7,2
Diplomatinė tarnyba	4	2	6	5,4
Legaliai gyventi, dirbti	3	2	5	4,5
<i>Patriotiškumo stiprėjimas</i>	5		5	4,5
Karjera, darbas	3	1	4	3,6
<i>Emigrantų dalyvavimas kilmės šalies visuomeniniame gyvenime (išėivijos veikla)</i>	3		3	2,7
Laimės paieškos	3		3	2,7
<i>Mecenatystė, finansinė parama</i>	2	1	3	2,7

Nusikaltimai ir nelaimės	2	1	3	2,7
Priverstinis darbas	3		3	2,7
Apsigyvenimas pas gimines, šeimą	1	1	2	1,8
Ekspedicijos	2		2	1,8
<i>Yrančios šeimos</i>	2		2	1,8
<i>Lietuvybės puoselėjimas svetur (tradicijų puoselėjimas „Resp.“, vertybių išsaugojimas „Liet. rytas“)</i>	1	1	2	1,8
<i>Negatyvaus kilmės šalies įvaizdžio kūrimas</i>	2		2	1,8
<i>Ryšų su kilmės šalimi silpnėjimas</i>	1	1	2	1,8
Karinė tarnyba	1		1	0,9
Kunigavimas, misionieravimas	1		1	0,9
Kvalifikacijos kėlimas	1		1	0,9
Nelegaliai gyventi, dirbti	1		1	0,9
Tarnavimas rusų, vokiečių kariuomenėje	1		1	0,9
Užsidirbti pinigų	1		1	0,9
Iš viso	91	20	111	100,0

c) Nuotykių-didaktinis

Emigracijos priežastis / poveikis	„Respublika“	„Lietuvos rytas“	Iš viso	
			Vnt.	Proc.
Karjera, darbas	21	13	34	25,0
Karo grėsmė	10	12	22	16,2
Trėmimai	16	3	19	14,0
Užsidirbti pinigų	12	5	17	12,5
Laimės paieškos	3	8	11	8,1

Šeiminės aplinkybės	5	2	7	5,1
Skurdas	5	1	6	4,4
Verslo kūrimas	2	3	5	3,7
Geresnio gyvenimo paieškos	1	3	4	2,9
Tarnavimas rusų, vokiečių kariuomenėje	2	1	3	2,2
Darbas KGB, antivalstybinėse organizacijose	1	1	2	1,5
Gydymas, liga	2		2	1,5
Studijos užsienyje	1		1	0,7
<i>Kilmės šalies vardo garsinimas, nuopelnai</i>	1		1	0,7
Įvaikinimas	1		1	0,7
Politinis persekiojimas		1	1	0,7
Iš viso	83	53	136	100,0

d) Didaktinis

Emigracijos priežastis / poveikis	„Respublika“	„Lietuvos rytas“	Iš viso	
			Vnt.	Proc.
Karjera, darbas	2		2	100,0
Iš viso	2		2	100,0

e) Didaktinis filosofinis-poetinis

Emigracijos priežastis / poveikis	„Respublika“	„Lietuvos rytas“	Iš viso	
			Vnt.	Proc.
Santuoka su kitataučiais	13	15	28	96,6
Šeiminės aplinkybės	1		1	3,4
Iš viso	14	15	29	100,0

f) Absurdo

Emigracijos priežastis / poveikis	„Respublika“	„Lietuvos rytas“	Iš viso	
			Vnt.	Proc.
Laimės paieškos	2		2	20,0
Studijos užsienyje	2		2	20,0
Politinis prieglobstis	2		2	20,0
Užsidirbti pinigų	1	1	2	20,0
<i>Kilmės šalies vardo garsinimas, nuopelnai</i>	1		1	10,0
Šeiminės aplinkybės	1		1	10,0
Iš viso	9	1	10	100,0

39 lentelė. Metaforiškam pasakojimui būdingos įvykių vyksmo kaitos fazės

a) Nuotykių

Nuotykių pasakojimas / Fazės	„Respublika“	„Lietuvos rytas“	Iš viso	
			Vnt.	Proc.
Tragiška baigtis	44	6	50	45,0
Sėkmingas susidorojimas su kliūtimis	26	10	36	32,4
Nauja patirtis	21	4	25	22,5
Iš viso	91	20	111	100,0

b) Nuotykių-didaktinis

Nuotykių-didaktinis pasakojimas / Fazės	„Respublika“	„Lietuvos rytas“	Iš viso	
			Vnt.	Proc.
Nesėkmių supaprastinimas	41	30	71	52,2
Atgimimas	38	23	61	44,9
Sėkmingas susidorojimas su kliūtimis	4		4	2,9
Iš viso	83	53	136	100,0

c) Didaktinis

Didaktinis pasakojimas / Fazės	„Respublika“	„Lietuvos rytas“	Iš viso	
			Vnt.	Proc.
Nesėkmių supaprastinimas	2		2	100,0
Iš viso	2		2	100,0

d) Didaktinis filosofinis-poetinis

Didaktinis-filosofinis poetinis pasakojimas / Fazės	„Respublika“	„Lietuvos rytas“	Iš viso	
			Vnt.	Proc.
Atgimimas	14	15	29	100,0
Iš viso	14	15	29	100,0

e) Absurdo

Absurdo pasakojimas / Fazės	„Respublika“	„Lietuvos rytas“	Iš viso	
			Vnt.	Proc.
Tragiška baigtis	8	1	9	90,0
Sėkmingas susidorojimas su kliūtimis	1		1	10,0
Iš viso	9	1	10	100,0

40 lentelė. Sėkmingą metaforiško pasakojimo baigtį išryškinančios istorijos periodinės spaudos leidiniuose. Tikslų šalis – rojus – geresnė vieta gyventi

Tikslų šalies patrauklumo kriterijai	„Respublika“	„Lietuvos rytas“	Iš viso	
			Vnt.	Proc.
Karjera, darbas	24	13	37	16,2
Studijos užsienyje	21	8	29	12,7
Santuoka su kitataučiais	13	15	28	12,2
Karo grėsmė	10	12	22	9,6
Trėmimai	16	3	19	8,3
Užsidirbti pinigų	12	5	17	7,4
Laimės paieškos	6	8	14	6,1
Šeiminė aplinkybės	6	2	8	3,5
Diplomatinė tarnyba	4	2	6	2,6
Skurdas	5	1	6	2,6
Legaliai gyventi, dirbti	3	2	5	2,2
<i>Patriotiškumo stiprėjimas</i>	5	0	5	2,2
Verslo kūrimas	2	3	5	2,2
Geresnio gyvenimo paieškos	1	3	4	1,7
<i>Emigrantų dalyvavimas kilmės šalies visuomeniniame gyvenime (išėivijos veikla)</i>	3	0	3	1,3
<i>Mecenatystė, finansinė parama</i>	2	1	3	1,3
Tarnavimas rusų, vokiečių kariuomenėje	2	1	3	1,3

Darbas KGB, antivalstybinėse organizacijose	1	1	2	0,9
Ekspedicijos	2	0	2	0,9
Gydymas, liga	2	0	2	0,9
<i>Lietuvybės puoselėjimas svetur (tradicijų puoselėjimas „Resp.“, vertybių išsaugojimas „Liet. rytas“)</i>	1	1	2	0,9
<i>Kilmės šalies vardo garsinimas, nuopelnai</i>	2	0	2	0,9
Įvaikinimas	1	0	1	0,4
Karinė tarnyba	1	0	1	0,4
Kunigavimas, misionieriavimas	1	0	1	0,4
Kvalifikacijos kėlimas	1	0	1	0,4
Politinis persekiojimas	0	1	1	0,4
Iš viso	147	82	229	100,0

41 lentelė. Nesėkmingą metaforiško pasakojimo baigtį išryškinančios istorijos periodinės spaudos leidiniuose. Kilmės šalis – rojus – geresnė vieta gyventi

Kilmės šalies patrauklumo kriterijai	„Respublika“	„Lietuvos rytas“	Iš viso	
			Vnt.	Proc.
Trėmimai	19	1	20	33,9
Karo grėsmė	7	1	8	13,6
Studijos užsienyje	4	0	4	6,8
Karjera, darbas	2	1	3	5,1
Nusikaltimai ir nelaimės	2	1	3	5,1
Priverstinis darbas	3	0	3	5,1
Užsidirbti pinigų	2	1	3	5,1
Apsigyvenimas pas gimines, šeimą	1	1	2	3,4
<i>Yrančios šeimos</i>	2	0	2	3,4
Laimės paieškos	2	0	2	3,4
<i>Negatyvaus kilmės šalies įvaizdžio kūrimas</i>	2	0	2	3,4
Politinis prieglobstis	2	0	2	3,4
<i>Ryšių su kilmės šalimi silpnėjimas</i>	1	1	2	3,4
Nelegaliai gyventi, dirbti	1	0	1	1,7
Šeiminės aplinkybės	1	0	1	1,7
Tarnavimas rusų, vokiečių kariuomenėje	1	0	1	1,7
Iš viso	52	7	59	100,0

42 lentelė. Herojaus (pagrindinio veikėjo) būsenos kaitą iliustruojančios emigracijos istorijos periodinės spaudos leidiniuose (skliaustuose išskiriamos palaikomųjų veikėjų konstruojamos istorijos)

Emigracijos priežastis / poveikis	Herojaus būseną	Sėkmė		Nesėkmė	
		Vnt.	Proc.	Vnt.	Proc.
Karjera, darbas	Specialistas-profesionalas	37	92,5	3	7,5
Trėmimai	Trėmimų auka-nugalėtojas	19	48,7	20	51,3
Studijos užsienyje (palaik. 2)	Kvailas-protingas	29	87,9	4	12,1
Karo grėsmė	Karo auka-nugalėtojas	22	73,3	8	26,7
Santuoka su kitataučiais	Nemylimas-mylimas	28	100,0	0	0,0
Užsidirbti pinigų	Neturtingas-praturtėjęs	17	85,0	3	15,0
Laimės paieškos (palaik.)	Nepatyręs nuotykių-nutrūktgalvis	14	87,5	2	12,5
Šeiminės aplinkybės	Liūdnas-džiugus	8	88,9	1	11,1
Diplomatinė tarnyba (palaik.)	Politikas-diplomatas	6	100,0	0	0,0
Skurdas	Vargšas-turtingas	6	100,0	0	0,0
Legaliai gyventi, dirbti	Emigrantas-legalus emigrantas	5	100,0	0	0,0
<i>Patriotiškumo stiprėjimas (palaik.)</i>	<i>Kosmopolitas-patriotas</i>	5	100,0	0	0,0
Verslo kūrimas	Stokojantis-verslus	5	100,0	0	0,0
Geresnio gyvenimo paieškos	Nuskriaustas-palaikomas	4	100,0	0	0,0
Tarnavimas rusų, vokiečių kariuomenėje	Priverstinis karininkas-priverstinis karininkas	3	75,0	1	25,0
<i>Emigrantų dalyvavimas kilmės šalies visuomeniniame gyvenime (išėivijos veikla)</i>	<i>Patriotas-patriotas</i>	3	100,0	0	0,0

<i>Mecenatystė, finansinė parama (palaik.)</i>	<i>Dosnus-dosnus</i>	3	100,0	0	0,0
Nusikaltimai ir nelaimės	Nekaltas-nekaltas	0	0,0	3	100,0
Priverstinis darbas	Priverstinis darbininkas-priverstinis darbininkas	0	0,0	3	100,0
Apsigyvenimas pas gimines, šeimą	Sunkiai sergantis-sveikstantis	0	0,0	2	100,0
Darbas KGB, antivalstybinėse organizacijose	Auka-auka	2	100,0	0	0,0
Ekspedicijos (palaik.)	Sėslus-aktyvus	2	100,0	0	0,0
Gydymas, liga	Sergantis-sveikas	2	100,0	0	0,0
<i>Yračios šeimos</i>	<i>Nelaimingas-laimingas</i>	0	0,0	2	100,0
<i>Kilmės šalies vardo garsinimas, nuopelnai (palaik.)</i>	<i>Talentingas-talentingas</i>	2	100,0	0	0,0
<i>Lietuvybės puoselėjimas svetur (tradicijų puoselėjimas „Resp.“, vertybių išsaugojimas „Liet. rytas“)</i> (palaik.)	<i>Tradicijų puoselėtojas-tradicijų puoselėtojas</i>	2	100,0	0	0,0
<i>Negatyvaus kilmės šalies įvaizdžio kūrimas</i>	<i>Doras-doras</i>	0	0,0	2	100,0
Politinis prieglobstis	Kaltas-niekuo dėtas	0	0,0	2	100,0
<i>Ryšų su kilmės šalimi silpnėjimas</i>	<i>Patriotas-kosmopolitas</i>	0	0,0	2	100,0
Įvaikinimas	Nereikalingas-mylimas	1	100,0	0	0,0
Karinė tarnyba (palaik.)	Karys-misijos dalyvis	1	100,0	0	0,0
Kunigavimas, misionieravimas (palaik.)	Kunigas-misionierius	1	100,0	0	0,0
Kvalifikacijos kėlimas (palaik.)	Nepakankamai kvalifikuotas-kvalifikuotas	1	100,0	0	0,0
Nelegaliai gyventi, dirbti	Svetimšalis-savas	0	0,0	1	100,0
Politinis persekiojimas	Politinio persekiojimo auka-politinio persekiojimo auka	1	100,0	0	0,0

43 lentelė. Herojaus, antipodo ir palaikomųjų veikėjų charakteristikos periodinės spaudos leidiniuose

a) Herojus

Herojaus charakteristikos	„Respublika“	„Lietuvos rytas“	Iš viso
Visuomenė	67	41	108
Žymūs žmonės	40	20	60
Išeiviai	29	15	44
Tremtiniai	35	4	39
Profesionalai	13	2	15
Diplomatai	5	2	7
Verslininkai	4	2	6
Lietuvos valdžia, politikai	4	1	5
Dvasininkai	2	1	3
Žurnalistai	0	1	1
Iš viso	199	89	288

b) Antipodas

Antipodo charakteristikos	„Respublika“	„Lietuvos rytas“	Iš viso
Visuomenė	31	29	60
Žymūs žmonės	30	21	51
Specialiosios tarnybos	31	6	37
Lietuvos ir užsienio valdžia, politikai	32	4	36

Profesionalai	24	2	26
Vyriausybė ir jos institucijos	3	15	18
Verslininkai	13	2	15
Lietuvos ir užsienio teisėsaugos institucijos	7	2	9
Išsivieniai	1	2	3
Savivaldybė ir jos institucijos	3	0	3
Dvasininkai	0	1	1
Pagalbos ir paramos organizacijos	1	0	1
Tarptautinės organizacijos	1	0	1
Žurnalistai	0	1	1
Iš viso	177	85	262

c) Palaikomieji veikėjai

Palaikomųjų veikėjų charakteristikos	„Respublika“	„Lietuvos rytas“	Iš viso
Visuomenė	6	1	7
Išsivieniai	5	1	6
Prezidentas	4	2	6
Žymūs žmonės	3	0	3
Profesionalai	2	0	2
Verslininkai	2	0	2
Iš viso	22	4	26

44 lentelė. Veikėjų charakteristikos metaforiško pasakojimo epizoduose. Herojaus, antipodo ir palaikomųjų veikėjų dalyvavimas metaforiško pasakojimo įvykiuose

a) Herojus

Veikėjai	Istorijų skaičius vnt.	Emigracijos priežastis / poveikis
Visuomenė	4	Karjera, darbas
	12	Studijos užsienyje
	21	Santuoka su kitataučiais
	16	Užsidirbti pinigų
	9	Laimės paieškos
	6	Šeiminės aplinkybės
	6	Skurdas
	5	Legaliai gyventi, dirbti
	4	Verslo kūrimas
	4	Geresnio gyvenimo paieškos
	2	Tarnavimas rusų, vokiečių kariuomenėje
	3	Nusikaltimai ir nelaimės
	3	Priverstinis darbas
	2	Apsigyvenimas pas gimines, šeimą
	2	Ekspedicijos
	2	Gydymas, liga
	2	<i>Yrančios šeimos</i>
	2	<i>Lietuvybės puoselėjimas svetur (tradicijų puoselėjimas „Resp.“, vertybių išsaugojimas „Liet. rytas“)</i>
	2	<i>Negatyvaus kilmės šalies įvaizdžio kūrimas</i>
	1	Nelegaliai gyventi, dirbti

Veikėjai	Istorijų skaičius vnt.	Emigracijos priežastis / poveikis
Žymūs žmonės	26	Karjera, darbas
	16	Studijos užsienyje
	5	Santuoka su kitataučiais
	2	Užsidirbti pinigų
	6	Laimės paieškos
	2	Šeiminės aplinkybės
	1	<i>Kilmės šalies vardo garsinimas, nuopelnai</i>
	1	<i>Ryšiu su kilmės šalimi silpnėjimas</i>
	1	Politinis persekiojimas

b) Antipodas

Veikėjai	Istorijų skaičius vnt.	Emigracijos priežastis / poveikis
Visuomenė	3	Karjera, darbas
	5	Studijos užsienyje
	22	Santuoka su kitataučiais
	8	Užsidirbti pinigų
	8	Laimės paieškos
	7	Šeiminės aplinkybės
	3	Skurdas
	2	Verslo kūrimas
	1	Nusikaltimai ir nelaimės
	1	<i>Negatyvaus kilmės šalies įvaizdžio kūrimas</i>

Veikėjai	Istorijų skaičius vnt.	Emigracijos priežastis / poveikis
Žymūs žmonės	26	Karjera, darbas
	11	Studijos užsienyje
	5	Santuoka su kitataučiais
	2	Užsidirbti pinigų
	3	Laimės paieškos
	2	Šeiminės aplinkybės
	1	Verslo kūrimas
	1	<i>Ryšių su kilmės šalimi silpnėjimas</i>

c) Palaikomieji veikėjai

Veikėjai	Istorijų skaičius vnt.	Emigracijos priežastis / poveikis
Visuomenė	2	Apsigyvenimas pas gimines, šeimą
	2	Ekspedicijos
	1	Kunigavimas, misionieravimas
	1	Laimės paieškos
	1	<i>Kilmės šalies vardo garsinimas, nuopelnai</i>

Veikėjai	Istorijų skaičius vnt.	Emigracijos priežastis / poveikis
Prezidentas	6	Diplomatinė tarnyba

Veikėjai	Istorijų skaičius vnt.	Emigracijos priežastis / poveikis
Išeiviai	1	<i>Lietuvybės puoselėjimas svetur (tradicijų puoselėjimas „Resp.“, vertybių išsaugojimas „Liet. rytas“)</i>
	3	<i>Mecenatystė, finansinė parama</i>
	2	<i>Patriotiškumo stiprinimas</i>

Veikėjai	Istorijų skaičius vnt.	Emigracijos priežastis / poveikis
Žymūs žmonės	2	Studijos užsienyje
	1	Laimės paieškos

Veikėjai	Istorijų skaičius vnt.	Emigracijos priežastis / poveikis
Profesionalai	1	Karinė tarnyba
	1	Kvalifikacijos kėlimas

Veikėjai	Istorijų skaičius vnt.	Emigracijos priežastis / poveikis
Verslininkai	2	Laimės paieškos

45 lentelė. Herojaus virsmai – išgyvenama metaforiško pasakojimo įvykių vyksmo kaitos fazė

a) Bendra sudėtis

Herojaus virsmai	„Respublika“		„Lietuvos rytas“		Iš viso	
	Vnt.	Proc.	Vnt.	Proc.	Vnt.	Proc.
Atgimimas	52	26,1	38	42,7	90	31,3
Nesėkmių supaprastinimas	43	21,6	30	33,7	73	25,3
Tragiška baigtis	52	26,1	7	7,9	59	20,5
Sėkmingas susidorojimas su kliūtimis	31	15,6	10	11,2	41	14,2
Nauja patirtis	21	10,6	4	4,5	25	8,7
Iš viso	199	100,0	89	100,0	288	100,0

b) Atgimimas

Emigracijos priežastis / poveikis	„Respublika“		„Lietuvos rytas“		Iš viso	
	Vnt.	Proc.	Vnt.	Proc.	Vnt.	Proc.
Santuoka su kitataučiais	13	25,0	15	39,5	28	31,1
Karo grėsmė	10	19,2	12	31,6	22	24,4
Trėmimai	16	30,8	3	7,9	19	21,1
Šeiminės aplinkybės	6	11,5	2	5,3	8	8,9
Geresnio gyvenimo paieškos	1	1,9	3	7,9	4	4,4
Tarnavimas rusų, vokiečių kariuomenėje	2	3,8	1	2,6	3	3,3
Darbas KGB, antivalstybinėse organizacijose	1	1,9	1	2,6	2	2,2

Gydymas, liga	2	3,8		0,0	2	2,2
Įvaikinimas	1	1,9		0,0	1	1,1
Politinis persekiojimas		0,0	1	2,6	1	1,1
Iš viso	52	100,0	38	100,0	90	100,0

c) Nesėkmių supaprastinimas

Emigracijos priežastis / poveikis	„Respublika“		„Lietuvos rytas“		Iš viso	
	Vnt.	Proc.	Vnt.	Proc.	Vnt.	Proc.
Karjera, darbas	20	46,5	13	43,3	33	45,2
Užsidirbti pinigų	12	27,9	5	16,7	17	23,3
Laimės paieškos	3	7,0	8	26,7	11	15,1
Skurdas	5	11,6	1	3,3	6	8,2
Verslo kūrimas	2	4,7	3	10,0	5	6,8
Studijos užsienyje	1	2,3		0,0	1	1,4
Iš viso	43	100,0	30	100,0	73	100,0

d) Tragiška baigtis

Emigracijos priežastis / poveikis	„Respublika“		„Lietuvos rytas“		Iš viso	
	Vnt.	Proc.	Vnt.	Proc.	Vnt.	Proc.
Trėmimai	19	36,54	1	14,3	20	33,9
Karo grėsmė	7	13,46	1	14,3	8	13,6
Studijos užsienyje	4	7,69		0,0	4	6,8
Karjera, darbas	2	3,85	1	14,3	3	5,1
Nusikaltimai ir nelaimės	2	3,85	1	14,3	3	5,1
Priverstinis darbas	3	5,77		0,0	3	5,1
Užsidirbti pinigų	2	3,85	1	14,3	3	5,1
Apsigyvenimas pas gimines, šeimą	1	1,92	1	14,3	2	3,4
<i>Yrančios šeimos</i>	2	3,85		0,0	2	3,4
Laimės paieškos	2	3,85		0,0	2	3,4
<i>Negatyvaus kilmės šalies įvaizdžio kūrimas</i>	2	3,85		0,0	2	3,4
Politinis prieglobstis	2	3,85		0,0	2	3,4
<i>Ryšų su kilmės šalimi silpnėjimas</i>	1	1,92	1	14,3	2	3,4
Nelegaliai gyventi, dirbti	1	1,92		0,0	1	1,7
Šeiminės aplinkybės	1	1,92		0,0	1	1,7
Tarnavimas rusų, vokiečių kariuomenėje	1	1,92		0,0	1	1,7
Iš viso	52	100,00	7	100,0	59	100,0

e) Sėkmingas susidorojimas su kliūtimis

Emigracijos priežastis / poveikis	„Respublika“		„Lietuvos rytas“		Iš viso	
	Vnt.	Proc.	Vnt.	Proc.	Vnt.	Proc.
Studijos užsienyje	20	64,5	8	80,0	28	68,3
Legaliai gyventi, dirbti	3	9,7	2	20,0	5	12,2
Karjera, darbas	4	12,9		0,0	4	9,8
<i>Kilmės šalies vardo garsinimas, nuopelnai</i>	2	6,5		0,0	2	4,9
<i>Lietuvybės puoselėjimas svetur (tradicijų puoselėjimas „Resp.“, vertybių išsaugojimas „Liet. rytas“)</i>	1	3,2		0,0	1	2,4
<i>Patriotiškumo stiprinėjimas</i>	1	3,2		0,0	1	2,4
Iš viso	31	100,0	10	100,0	41	100,0

f) Nauja patirtis

Emigracijos priežastis / poveikis	„Respublika“		„Lietuvos rytas“		Iš viso	
	Vnt.	Proc.	Vnt.	Proc.	Vnt.	Proc.
Diplomatinė tarnyba	4	19,0	2	50,0	6	24,0
<i>Patriotiškumo stiprinėjimas</i>	4	19,0		0,0	4	16,0
Laimės paieškos	3	14,3		0,0	3	12,0
<i>Emigrantų dalyvavimas kilmės šalies visuomeniniame gyvenime (išėivijos veikla)</i>	3	14,3		0,0	3	12,0
<i>Mecenatystė, finansinė parama</i>	2	9,5	1	25,0	3	12,0
Ekspedicijos	2	9,5		0,0	2	8,0
<i>Lietuvybės puoselėjimas svetur (tradicijų puoselėjimas „Resp.“, vertybių išsaugojimas „Liet. rytas“)</i>		0,0	1	25,0	1	4,0

Karinė tarnyba	1	4,8		0,0	1	4,0
Kunigavimas, misionieriavimas	1	4,8		0,0	1	4,0
Kvalifikacijos kėlimas	1	4,8		0,0	1	4,0
Iš viso	21	100,0	4	100,0	25	100,0

46 lentelė. Metaforiško pasakojimo rūšies ir jo baigties santykis

a) Pasakojimas baigiasi sėkme

Sėkminga pasakojimo baigtis	„Respublika“	„Lietuvos rytas“	Iš viso	
			Vnt.	Proc.
Nuotykių	47	14	61	26,6
Nuotykių-didaktinis	83	53	136	59,4
Didaktinis	2		2	0,9
Didaktinis-filosofinis-poetinis	14	15	29	12,7
Absurdo	1		1	0,4
Iš viso	147	82	229	100,0

b) Pasakojimas baigiasi nesėkme

Nesėkminga pasakojimo baigtis	„Respublika“	„Lietuvos rytas“	Iš viso	
			Vnt.	Proc.
Nuotykių	44	6	50	84,7
Absurdo	8	1	9	15,3
Iš viso	52	7	59	100,0

47 lentelė. Metaforiško pasakojimo stebuklinė retorika

a) Bendras (istorijų skaičius vnt.)

Pasakojimo dedamosios	„Respublika“		„Lietuvos rytas“		Iš viso	
	Taip	Ne	Taip	Ne	Taip	Ne
Tiesioginė kalba	176	23	85	4	261	27
Neįmanomybės elementai	176	23	85	4	261	27
Stebuklinė retorika	182	17	86	3	268	20

b) Atgimimas

Stebuklinės retorikos elementai	
Atgimimas	
Dievas (75)	Apsaugok, dieve (2); Atidavė dievui dūšią (1); Davė dievas vargo (1); Dėkui Dievui = ačiū Dievui (33); Dievas žino (1); Dieve, gink = gink dieve (8); Dieve, padėk (2); Dievo duota (1); Dievo galybė = daug (1); Dievo malonė (5); Dievo pirštas (1); Dievo rykštė (2); Dievo valia (4); Duok dieve (5); Kaip dievą myliu (3); Nuo dievo (3); Varyti dievą į medį (2)
Velnius (45)	Kad jį kur velnius (1); Meluoja kaip velnius (1); Nė velnio (7); Nuo velnio (4); Pats velnius (5); Pusė velnio (4); Šimtas velnių (2); Velniai nematė (1); Velnius apsėdo (4); Velnius griebtų (1); Velnius neima (1); Velnius nešioja (4); Velnius netraukia (3); Velnio neštas (4); Velnius krėsti (3)
Angelas (45)	Angelas sargas (21); Angelėlis (5); Angelo balselis (1); Angelo palytėtas (5); Angelu pavirsti (2); Geras kaip angelas (1); Tikras angelas (8); Tyras kaip angelas (2)
Dangus (58)	Dangaus platybės (3); Dangaus vartai (4); Dangų atverti (5); Dangų gauti (3); Dangų pasiekti (2); Devintame danguje (19); Gera kaip rojuje (1); Į dangų patekti (4); Iki dangaus (3); Rojaus nepasiekti (1); Rojų davė (2); Rojuje gyventi (1); Rojus žemėje (1); Tiesiai į rojų (5); Už kantrybę – dangus (1); Žemėje – dangus (3)

Pragaras (50)	Gyvas pragaras (6); Į pragarą = tiesiai į pragarą (13); Kaip pragare (8); Pragarą išverti (1); Pragarą prišaukti (2); Pragare degti (8); Pragare viešėti (1); Pragaro kančios (5); Pragaro katilas (1); Pragaro ugnis (2); Pragaro vartai (2); Metus trukęs pragaras (1)
Gyvūnai-gamta-žmogaus kūnas (23)	Akmenį nuristi (1); Akmuo slegia (1); Alkanas kaip vilkas (2); Bailus kaip kiškis (1); Gudri kaip lapė (1); Į krūmus mauti (1); Iš pieno plaukusi (4); Jaučio širdis (1); Kaip akmuo nuo širdies (1); Kaip ant sparnų (7); Piktas kaip vilkas (1); Stiprus kaip jautis (1); Širdis kaip akmuo (1)
Magiškos būtybės, burtai, pasivertimai (10)	Bjauri kaip ragana (6); Laumės apkerėtas (1); Laumės nujotas (1); Mažas kaip nykštukas (1); Pikta kaip ragana (1)
Magiški daiktai (7)	Paslapties skraistė (1); Paslapties šydas (3); Spindi kaip veidrodis (1); Stiklais sudaužti (1); Stiklo pilis (1)
Magiški skaičiai (7)	Devynios galybės (1); Kur akys nebeužmato (1); Už devynių jūrų (1); Už jūrų marių (4)

c) Tragiška baigtis

Stebuklinės retorikos elementai	
Tragiška baigtis	
Dievas (46)	Dėkui Dievui = ačiū Dievui (21); Dievą užrūstinti (1); Dievas baudžia (1); Dievas nedavė (1); Dievas pakvietė (1); Dievas panorėjo (1); Dievas pasiėmė (1); Dieve, gink = gink dieve (3); Dievo avinėlis (1); Dievo pirštas (1); Dievo rūpestis (5); Dievo tarnas (1); Dievo užanty (1); Dievo valia (4); Pas dievą iškeliauti (3)
Velnius (24)	Kad jį kur velnias (1); Kurių velnių (1); Pats velnias (1); Po velnių (4); Spirga kaip velnias (1); Su velniu obuoliauti (1); Velnias neima (6); Velnias sprandą nusuko (2); Velnio neštas (2); Velnio puota (1); Velnio sąjungininkas (1); Velnio šauktis (2); Velnio vaikas (1)
Angelas (19)	Angelai priglaudė (1); Angelas sargas (1); Angelėlis (2); Angelo siūstas (2); Geras kaip angelas (1); Pas angelus (8); Po angelo sparnu (4)
Dangus (20)	Dangaus malonė (2); Dangaus siūstas (1); Dangaus vartai (1); Dangų pasiekti (2); Dangų remti (1); Dangų užrūstinti (1); Dangumi keliauti (1); Dangumi plaukti (1); Į dausas iškeliauti (10)
Pragaras (16)	Gyvas pragaras (1); Kaip pragare (3); Nugarmėti į pragarą (2); Pragaran keliauti (3); Pragare degti (2); Pragare šokti (2); Pragaro vartai (3)

Gyvūnai-gamta-žmogaus kūnas (12)	Akmenį nuristi (6); Akis išverkti (3); Kojas pakratyti (2); Širdis kaip akmuo (1)
Magiškos būtybės, burtai, pasivertimai (1)	Baisi kaip ragana (1)
Magiški daiktai (5)	Į šipulius sudaužyti (4); Perpildyti kantrybės taurę (1)
Magiški skaičiai (3)	Už jūrų marių (1); Velnio tuzinas (2)

d) Nesėkmių supaprastinimas

Stebuklinės retorikos elementai	
Nesėkmių supaprastinimas	
Dievas (11)	Dėkui Dievui = ačiū Dievui (6); Dievas davė (1); Dievas padės (1); Dievo duota (2); Nuo dievo (1)
Velnius (10)	Po velnių (3); Velniams reikia (1); Velnius neima (3); Velnius nešė (2); Velnius netraukia (1)
Angelas (11)	Angelas sargas (2); Angeliško grožio (1); Angelo apdovanotas (1); Angelo siųstas (1); Angelo sparnai (1); Angelu pavirsti (1); Kaip angelas (2); Ne angelas (1); Su angelais kalbėti (1)
Dangus (28)	Dangaus vartai (1); Dangų nukabinti (2); Dangų remti (1); Dangumi pasikliauti (1); Dangumi plaukti (1); Devintame danguje (4); Į žvaigždes (2); Lyg rojuje gyventi (1); Ne rojus (2); Rojaus kampelis (5); Rojų davė (3); Rojus žemėje (1); Tikras rojus (3); Žvaigždes pasiekti (1)
Pragaras (13)	Iš pragaro ištrūkti (3); Pragare degti (1); Pragariška sėkmė (5); Pragaro karštis (1); Pragaro katilas (1); Pragaro liepsnos (1); Tikras pragaras (1)
Gyvūnai-gamta-žmogaus kūnas (69)	Abiem rankom (1); Akies mirksniu (3); Akys atsivėrė (1); Akis draskyti (1); Akis išversti (1); Arti juodai (2); Arti kaip arkliui (7); Ausimis karpyti (1); Darbšti kaip bitė (4); Degančios akys (1); Gerą akį turėti (1); Į kojas dėti (1); Ilgas rankas turėti (1); Iš pieno plaukusi (1); Iš stuomens ir iš liemens (1); Jūras perbristi (4); Kaip vištai grūdas (1); Kalnus nuversti (7); Kiek kojos neša (6); Kojas pakratyti (1); Košę srėbti (1); Laiba kaip smilga (1); Laiba kaip stirna (1); Laisvas kaip paukštis (1); Lengva ranka (1); Nagais ir dantimis (6); Purvą ragauti (1); Purvo gauti (1); Rankas nuleisti (5); Rankos nenutrūks (1); Žirkių lenktynės (3); Suukti lakštingalos balsu (1)

Magiškos būtybės, burtai, pasivertimai (52)	Bjauri kaip ragana (4); Fėjų apkerėta (1); Jaunikaitis ant balto žirgo (3); Kaip deivė (5); Kaip karalaitė (6); Kaip karalius (10); Kaip klounas (1); Kaip užkerėtas (1); Karaliauti (1); Karališkas gyvenimas (1); Laimės aitvarą pagauti (1); Laimės kūdikis (6); Laumės vaikas (1); Ne juokdarys (1); Nelyginant princesė (1); Tikra karalaitė (1); Tikra princesė (8)
Magiški daiktai (26)	Aukso kalnai (2); Aukso puodas (5); Centas prie cento (1); Grašis kišenėj (3); Grynas auksas (1); Pinigai ant medžių (1); Pinigais aptekęs (1); Pinigams tarnauti (2); Pinigų maišas (6); Pinigus kalti (4)
Magiški skaičiai (18)	Baisi galybė = daug (1); Iki begalybės (1); Kaip du vandens lašai (5); Kiauras paras (4); Už jūrų marių (7)

e) Sėkmingas susidorojimas su kliūtimis

Stebuklinės retorikos elementai	
Sėkmingas susidorojimas su kliūtimis	
Dievas (8)	Dėkui Dievui = ačiū Dievui (4); Dėl dievo meilės (1); Dievas davė (1); Dievas padės (1); Dievo valia (1)
Velnius (5)	Po velnių (2); Velnius neima (1); Velnius pirtį užkūrė (1); Velnio neštas (1)
Angelas (5)	Angelų pagalbos paprašyti (1); Kaip angelas (1); Pas angelus (1); Tikras angelas (2)
Dangus (6)	Dangaus platybės (1); Dangų pasiekti (2); Dangų remti (1); Dangus atsivėrė (1); Ne rojus (1)
Pragaras (7)	Į pragarą = tiesiai į pragarą (1); Pragarą pereiti (1); Pragaro duris atverti (1); Pragaro kančios (1); Tikras pragaras (3)
Gyvūnai-gamta-žmogaus kūnas (38)	Akis muilinti (1); Akis pražiūrėti (2); Aklas kaip kormis (1); Arti kaip arkliui (2); Ausis išūžti (1); Persilaužti (1); Galvą miklinti (1); Galvą pamesti (1); Galvą pravėdinti (1); Gudri kaip lapė (3); Į galvą dėtis (4); Kaip pirštu į akį (1); Kalnus nuverstti (7); Kalnus pereiti (1); Kvailas kaip asilas (1); Purvo gauti (1); Rankas nuleisti (7); Į ašaras pulti (1); Žandai dega (1)
Magiškos būtybės, burtai, pasivertimai (26)	Blogio pranašas (1); Džiną iš butelio paleisti (2); Kaip karalius (8); Kaip princesė (4); Mėlynas kraujas (1); Sėkmę pagauti (6); Tikra karalienė (4)
Magiški daiktai (18)	Aukso grynuolis (5); Kaip statinė (1); Kirvį užkasti (3); Kurpaites sunešioti (3); Peiliais užmėtyti (2); Šulinį išgerti (4)
Magiški skaičiai (13)	Kaip šuniui penkta koja (3); Nuo ryto iki vakaro (1); Per sprindį (2); Vienas paskui kitą = vienas keitė kitą (1); Už jūrų marių (6)

f) Nauja patirtis

Stebuklinės retorikos elementai	
Nauja patirtis	
Dievas	Nėra
Velnias	Nėra
Angelas	Nėra
Dangus	Nėra
Pragaras	Nėra
Gyvūnai-gamta-žmogaus kūnas (7)	Arti juodai (1); Kalnus versti (3); Stiprus kaip jautis (2); Stiprus kaip milžinas (1)
Magiškos būtybės, burtai, pasivertimai	Nėra
Magiški daiktai	Nėra
Magiški skaičiai	Nėra

PUBLIKACIJOS, DALYVAVIMAS MOKSLINĖSE KONFERENCIJOSE

Moksliniai straipsniai recenzuojamuose leidiniuose

- Nabažaitė, Erika (2017). Emigracijos diskurso rėminimas Lietuvos interneto dienraščiuose. *Informacijos mokslai*, t. 78, p. 162–173. ISSN 1392-1487.
- Nabažaitė, Erika (2017). The Interaction of Media and Public Policy Participants in the Discourse of Problem Construction. Iš Matkevičienė, Renata; Petersons, Andris (Eds.), *New Media and New Public Governance: Strategic Communication Approach*. Vilnius University; Turība University, p. 126–137. ISBN 978-80-8105-844-8.
- Nabažaitė, Erika (2019). The problem of defining public interest in the media: a case study of emigration. Iš Matkevičienė, Renata; Petersons, Andris (Eds.), *Public interest communication: selected articles*. Riga: Turība University, p. 130–165. ISBN 978-99345-4322-7.

Dalyvavimas mokslinėse konferencijose

Nacionalinėse

- *Emigracijos rėminimas Lietuvos interneto dienraščiuose*. Trečioji nacionalinė jaunųjų sociologų ir antropologų konferencija „Aktualūs sociologijos ir antropologijos tyrimai: problemos ir kontekstai“, 2017 m. balandžio 21 d. Kaunas.
- *Žiniasklaidos ir viešosios politikos dalyvių sąveikos kaita emigracijos kaip problemos diskurso konstravime*. Aštuntoji nacionalinė sociologų konferencija „Skirtys ir jungtys lokalumo – globalumo sandūroje“, 2016 m. lapkričio 18 d. Vilnius.

Tarptautinėse

- *Construction of refugee narrative in Lithuanian internet dailies from the international relations point of view*. ECREA Diaspora, Migration and Media conference „Migration and communication flows: rethinking borders, conflict and identity through the digital“, 2017 m. lapkričio 2–3 d. Bilbao universitetas, Ispanija.

UŽRAŠAMS

UŽRAŠAMS

Vilniaus universiteto leidykla
Saulėtekio al. 9, III rūmai, LT-10222 Vilnius
El. p. info@leidykla.vu.lt, www.leidykla.vu.lt
bookshop.vu.lt, journals.vu.lt
Tiražas 20 egz.